

Anton Pavlovici Cehov

OPERE

volumul II

Povestiri

1883–1884

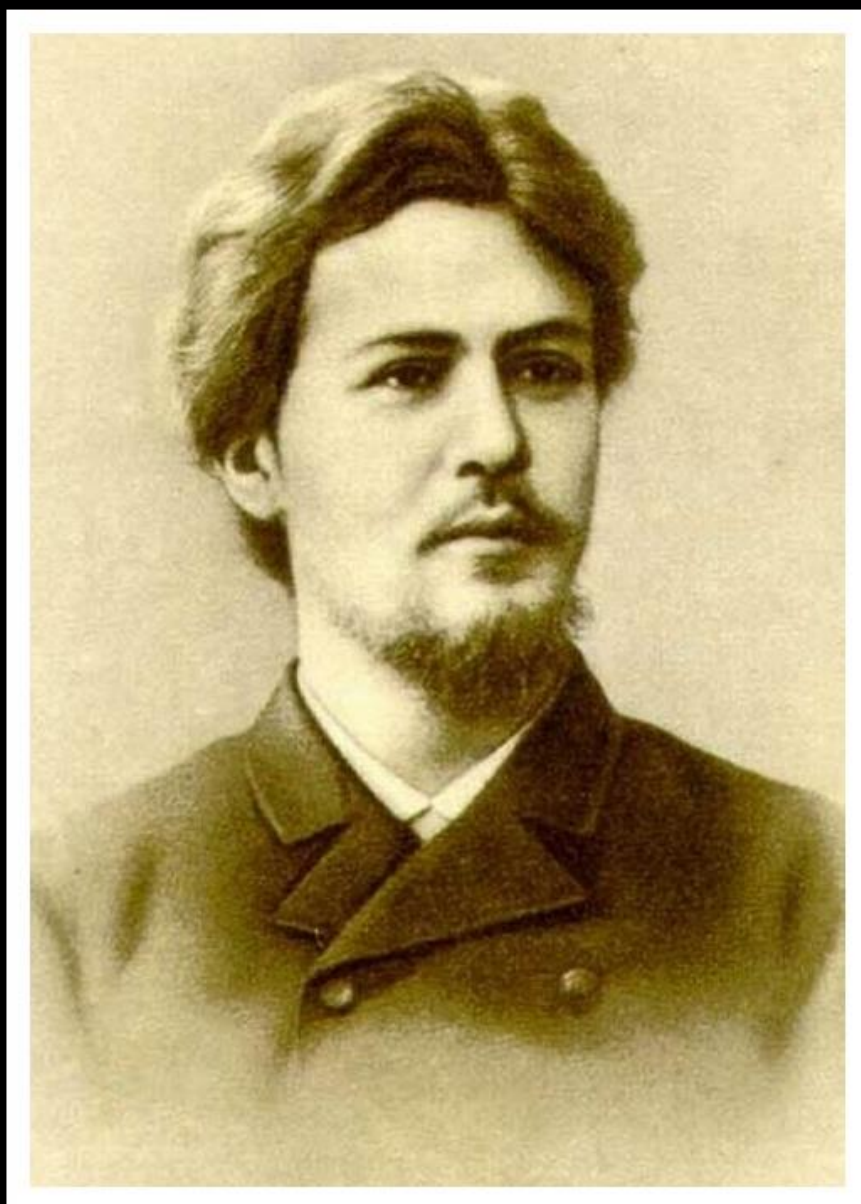
Traducere de Anda Boldur

Note de K. D. Muratova

EDITURA CARTEA RUSĂ
București, 1955

A. P. CEHOV

Opere, vol.2

Kindle eBook: noiembrie 2012
- versiune definitivă -

Cuprins:

Anton Pavlovici Cehov

LUCRĂRI INCLUSE DE A. P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE”

– 1884 –

Decorația

Meditatorul

Cântăreții

Condica de reclamații

Perpetuum mobile

Cititul

Albumul

Spiritele sunt în mare fierbere

Examen de înaintare în grad

Chirurgia

Cameleonul

Din lac în puț

Măsuri de rigoare

Vintul

La cimitir

Masca

Căsătorie din interes

Domnii cetățeni

Stridiile

O noapte de groază

Prost dispus

LUCRĂRI CARE N-AU FOST INCLUSE DE A.P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE”

– 1883 –

Travestiții

Două romane

Romanul unui avocat

Doi inși într-unul

Gândurile unui cititor de ziare și reviste

Dragoste neîmpărtășită

Spovedanie

Singurul mijloc

Cazuri de mania grandiosa

O ședință de hipnotism

A plecat

Cuiul

Ce-i mai bine?

O femeie fără prejudecăți

Un om recunoscător

Sfatul

Un om plin de râvnă

Colecția

Visuri poetice

Boul și domnișoara

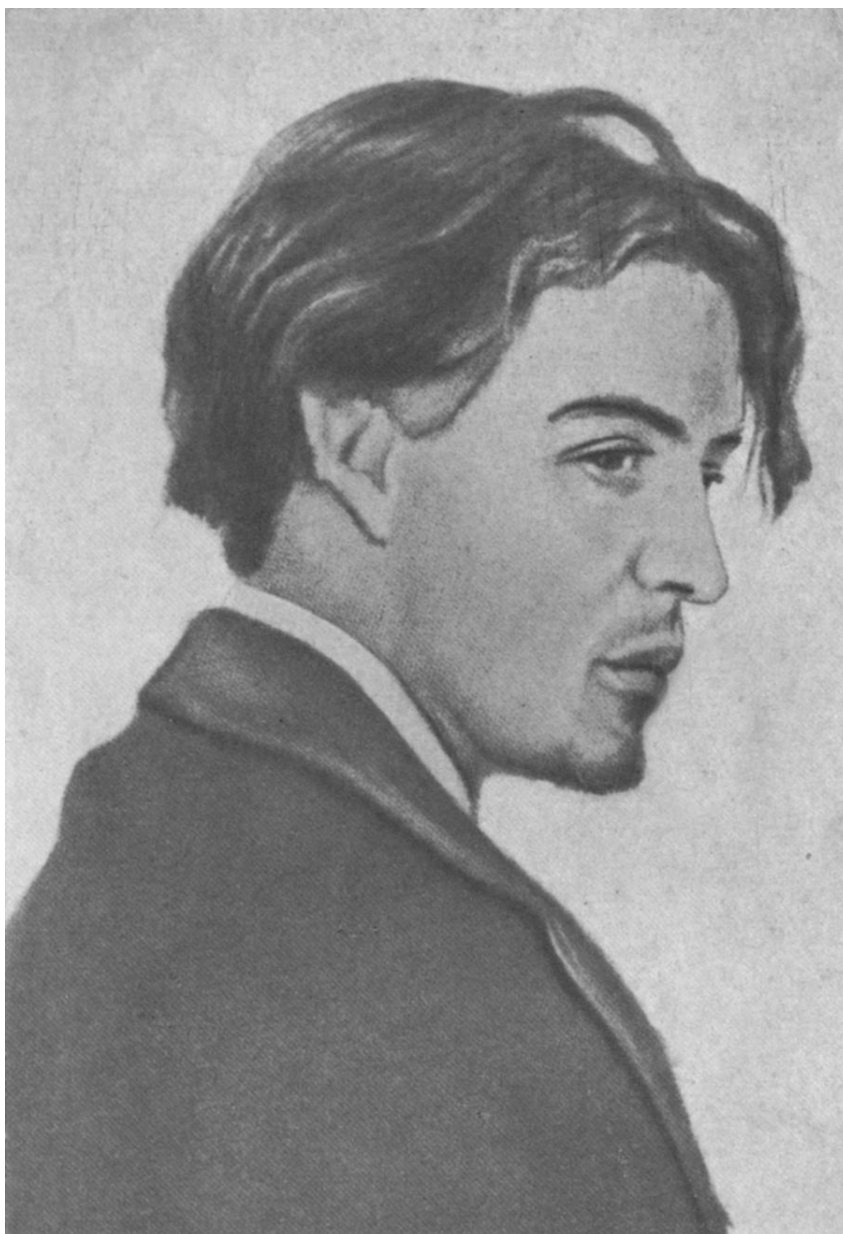
Mototoală

Ridichea
În secolul nostru practic, când ș.a.m.d.
O povestire căreia e greu să-i găsești un titlu
Frățiorul
Un filantrop
Un caz din practica judiciară
Spre știința trântorilor
Cavaleri fără frică și fără prihană
Salcia
Culmea culmilor
Delapidatorul
Foaia de semnături
Vorbe, vorbe și iar vorbe
Gustarea
Soacra-avocat
Motanul
Concert în beneficiul privighetorii
Insulele zburătoare, de Jules Verne
Delegatul sau cum s-a pomenit Desdemonov fără 25 de ruble
Cuconița-eroină
Cum m-am însurat
O dată pe an
Leit bunicu-meu
Adevărul gol
Țap sau nemernic
Un cârciumar plin de virtuți
Protecție
Rob ieșit la pensie
Proasta sau căpitanul la pensie
Talmeș-balmeș
În landou
Toamna
Neamțul recunoscător
Fata consilierului de comerț
Tutorele
Un semn al timpului
Șeful de gară
În salonaș
A înțeles!
În noaptea de ajun

– 1884 –

Liberalul
75.000
Comicul
Birjarul
La vânătoare
Ah, femeile, femeile!...
Două scrisori
Maria Ivanovna
Câteva cugetări despre suflet
Un om mândru

Gânduri năstrușnice
Lauda de sine
Vilegiaturista
S-a certat cu nevasta
Scrisoare către un reporter
Vodevilul
Dureri neștiute
Eclipsa de Lună
Taifas de gânsaci
Cine are limba lungă oriunde poa' s-ajungă!
La azilul de bătrâni și bolnavi fără leac
Despre dramă
Și binele trebuie să aibă margini
Cuvântarea și curelușa
La căpătâiul unui bolnav
Cea mai nouă călăuză de stil epistolar
Nuntă cu general
O bomboană de liberal
Ordin scris

A. P. CEHOV

După un tablou neterminat, de N.P. Cehov
(*Moscova, începutul deceniului 1880–1890*)

LUCRĂRI INCLUSE DE A. P. CEHOV ÎN
CULEGEREA DE „OPERE”

1884

Decorația

Lev Pusteakov¹, profesoraș la gimnaziul militar, era vecin cu prietenul său locotenentul Ledențov². În dimineața Anului Nou, Pusteakov se înființă la ușa acestuia.

— Uite ce e, Grișa, îi spuse el după obișnuitele urări. N-aș fi venit să te supăr dacă nu m-aș găsi într-o situație foarte neplăcută. Împrumută-mi astăzi „Stanislavul”³ tău. Sunt poftit la masă la Spicikin⁴. Tu îl știi, dragul meu, pe păcătosul ăsta de negustor: e mort după decorații și, dacă cineva nu poartă agățat de gât sau pe piept așa ceva, aproape că-l socotește un terchea-berchea. Unde mai pui că are două fete... pe Nastia și pe Zina... Îți vorbesc ca unui prieten... Cred că mă înțelegi, dragul meu. Dă-mi decorația, fă-mi serviciul ăsta!

Pusteakov îngăimă toate acestea roșind și privind mereu cu un aer încurcat spre ușă. Locotenentul trânti o înjurătură, dar se învoi.

La ceasurile două după-amiază, Pusteakov se îndrepta cu birja spre locuința lui Spicikin; din când în când își desfăcea șuba și își admira pieptul pe care strălucea aurul și smalțul „Stanislavului” împrumutat.

„Parcă te simți alt om când ai așa ceva”, se gândea profesorul tușind ușor. „E un fleac, o nimica toată, costă numai cinci ruble și totuși îi dă gata pe toți.”

Ajuns la locuința lui Spicikin, coborî din birjă, își desfăcu șuba și plăti pe îndelete trăsura. I se păru că birjarul rămăsese cu gura căscată văzându-i epoleții⁵, nasturii de metal și „Stanislavul”. Tuși

încântat și intră în casă. În timp ce-și scotea șuba în antreu, aruncă o privire spre salonul cel mare unde vreo cincisprezece persoane ședeau în jurul unei mese lungi și mâncau. Vocile mesenilor, amestecate cu zăngănitul tacâmurilor, ajungeau până la el.

— Cine a sunat? întrebă gazda. A, Lev Nikolaici! Poftim, poftim. Ai cam întârziat dar n-are a face... Abia am început masa.

Pusteakov scoase pieptul înainte, înălță capul și, frecându-și mulțumit mâinile, intră în salon. Aici însă îi fu dat să vadă un lucru îngrozitor. La masă, alături de Zina, ședea colegul lui, Tremblant⁶, profesorul de franceză. Să se arate franțuzului cu “Stanislavul” însemna să stârneasă o seamă de întrebări dintre cele mai neplăcute, să se facă de rușine pe toată viața și să ajungă de râsul lumii. Primul lui gând fu așadar să-și smulgă din piept decorația sau să fugă; dar fuga nu mai era cu putință, iar decorația fusese bine cusută. Acoperindu-și “Stanislavul” cu mâna dreaptă, Pusteakov se ghemui, răspunse cu stângăcie la salutul tuturor și, fără să întindă nimănui mâna, se lăsă greoi pe un scaun liber, drept în fața colegului său.

„Se vede treaba că-i băut!” își spuse Spicikin, văzându-i mutra năucă.

I se puse în față o farfurie cu supă; Pusteakov apucă lingura cu mâna stângă dar, aducându-și aminte că într-o societate aleasă nu se cade să mănânci cu stânga, declară că luase masa și că îi era peste putință să mai prânzească o dată.

— Vedeți... eu... am mâncat... Mersi... bolborosi el. M-am dus să fac o vizită unchiului meu, protoiereul Eleiev⁷, care m-a rugat să... să iau masa cu el.

Și Pusteakov își simți inima copleșită de un amestec de jale, ciudă și chiar mânie: supa răspândea un miros nespus de îmbietor, iar rasolul de nisetru făcea să-i lase gura apă. Profesorul încercă să-și libereze mâna dreaptă și să acopere decorația cu stânga, dar în cele din urmă renunță.

„Or să bage de seamă... Cum să stau cu brațul întins peste tot pieptul, ca și cum m-aș pregăti să cânt? Doamne, de s-ar isprăvi odată și cu masa asta! De mâncat, am să mănânc la birt!”

După felul al treilea, Pusteakov trase sfios cu coada ochiului spre franțuz. Din cine știe ce pricină, Tremblant trăgea și el cu ochiul la colegul său cu un aer la fel de încurcat și nici el nu mânca. După ce se cercetară astfel chiorâș, amândoi se fâstăciră și mai tare și coborâră privirile în farfuriile goale.

„Mi-a văzut decorația, nemernicul, își spuse Pusteakov. Simt după mutra lui că mi-a văzut-o! Și dobitocul ăsta e o mare cutră. Cu siguranță că o să raporteze chiar mâine directorului!”

Gazdele și oaspeții isprăviră felul al patrulea, apoi, cu voia lui Dumnezeu, și pe al cincilea...

Un domn înalt, cu nări largi, păroase, cu nas coroiat și ochi pe jumătate acoperiți de pleoape grele, se ridică în picioare. Își netezi cu mâna creștetul și rosti cu glas răsunător:

— E... e... eu propun să bem pentru prosperitatea doamnelor aici prezente.

Toți se ridicară cu zgomot și înălțară cupele. Un „ura” puternic răsună prin toate odăile. Doamnele și domnișoarele zâmbiră și întinseră paharele să ciocnească. Pusteakov se sculă și el și ridică cupa cu mâna stângă.

— Lev Nikolaici, fii bun și dă-i acest pahar Nastasiei Timofeevna! îl rugă un domn, întinzându-i paharul. Îndeamn-o să-l bea!

Spre marea lui groază Pusteakov fu nevoit să folosească și mâna dreaptă. “Stanislavul”, cu panglica roșie mototolită, văzu în sfârșit lumina zilei și prinse a străluci. Profesorul se îngălbeni, lăsă capul în jos și aruncă o privire deznădăjduită spre franțuz. Acesta se uită la el cu ochi mirați, întrebători. Buzele-i zâmbeau șiret și stinghereala i se ștergea încet, încet de pe față.

— Iuli Avgustovici! se adresă gazda franțuzului. Treci sticla asta mai departe!

Tremblant întinse nehotărât mâna dreaptă spre sticlă și... vai, fericire! Pusteakov zări și pe pieptul lui o decorație. Și ce decorație! Nu un „Stanislav”, ci coșcogeamite „Anna”⁸! Așadar franțuzul făcuse și el aceeași șmecherie! De bucurie Pusteakov începu să râdă și își reluă tacticos locul pe scaun... Acum nu mai

avea de ce să-și ascundă “Stanislavul”! Amândoi păcătuiseră la fel și deci n-avea cine să denunțe și să facă pe celălalt de râs...

— A-a-a...! mugi Spicikin, zărind decorația pe pieptul profesorului.

— Da! spuse Pusteakov. Foarte ciudat! Când te gândești, Iuli Avgustovici, ce puține propuneri pentru decorare s-au făcut la noi înainte de sărbători! Personalul nostru este foarte numeros și totuși numai dumneata și cu mine am fost decorați. Fo-ar-te ciudat!

Tremblant dădu vesel din cap și își scoase pieptul înainte; pe reverul stâng al hainei strălucea în toată frumusețea ei o „Sfânta Anna” clasa a III-a.

După masă Pusteakov se plimbă prin toate odăile arătându-le domnișoarelor decorația. I se luase o piatră de pe inimă și se simțea la largul lui, cu toate că îi cam chiorăiau mațele de foame.

«Dacă aș fi știut, își zicea el, uitându-se cu jind la Tremblant care discuta cu Spicikin despre decorații, mi-aș fi trântit pe piept un „Vladimir”⁹. Cum naiba de nu mi-a dat prin cap?»

Era singurul lucru care-l mai sâcâia. Încolo se simțea pe deplin fericit.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”¹⁰, 1884, Nr. 2, 14 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. A fost inclusă fără modificări în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Numai cu câteva fraze eliminate, a intrat în edițiile de la a 2-a la a 14-a ale acestei culegeri (1892—1899). A fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1900, vol. II, cu mici corectări de stil și abrevieri de text. Publicăm textul din 1900.

Meditatorul

Egor Ziberov, elev în clasa a VII-a de liceu, îi întinde cu un aer de superioritate mâna lui Petea Udodov¹¹. Petea, un băiețuș de vreo doisprezece ani, cu obraji rumeni, bucălați, fruntea mică și părul tuns perie, îmbrăcat într-o hăinuță cenușie, îl salută respectuos și se repede la dulap, după caiete. Meditația începe.

Așa cum s-a înțeles cu tatăl lui Udodov, Ziberov îl meditează pe băiat două ceasuri pe zi, osteneală pentru care primește șase ruble pe lună. Îl pregătește pentru clasa a II-a de liceu. (Anul trecut l-a pregătit pentru clasa I-a, dar Petea a căzut la examen.)

— Ei... începe Ziberov, aprinzând o țigară. Pentru astăzi ai avut de învățat declinarea a patra. Declină „*fructus*”!

Petea începe să decline.

— Iar n-ai învățat-o! spune Ziberov, ridicându-se de pe scaun. E a șasea oară că-ți dau să înveți declinarea a patra și tot n-ai habar de ea. Când ai să începi odată să-ți înveți lecțiile?

— Iar n-a învățat? se aude de dincolo de ușă un glas întretăiat de tuse, și în odaie intră tatăl lui Petea, secretar gubernial în retragere. Iar? Pot să știu și eu de ce n-ai învățat? Măgarule! Măgarule! Mă crezi, Egor Alexeici? Chiar ieri i-am tras o chelfăneală!

Și, oftând din greu, Udodov se așează lângă fiul său, uitându-se din când în când în „Kühnerul”¹² făcut ferfeniță.

Ziberov începe să-l asculte pe Petea de față cu tatăl lui. Să vadă și netotul ăsta de tată cât de netoată îi este odrasla! Încetul cu

încetul liceanul, îmbătat de rolul său de examinator, ajunge să-l urască, să-l disprețuiască pe puștiul ăsta prostănac cu obraji rumeni și ar fi în stare să-l și bată. Aproape că îi pare rău când băiețașul răspunde corect, atât de nesuferit îi este!

— Nu știi nici măcar declinarea a doua, Petea! Nici pe-a întâia nu o știi! Învățătură e asta? Ia spune-mi cum e vocativul de la „*meus filius*”?

— De la „*meus filius*”? „*Meus filius*”... e... e...

Petea se uită îndelung la tavan mișcând din buze, dar nu răspunde nimic.

— Și cum e dativul plural de la „*dea*”?

— „*Deabus... filiabus*”! răspunde Petea răspicat.

Tatăl încuviințează din cap. Lui Ziberov, care nu se aștepta la un răspuns bun, îi este ciudă.

— Și ce alt substantiv mai are dativul în „*abus*”? întreabă el.

Apoi lămurește că și „*anima-sufletul*” are dativul în „*abus*”, ceea ce nu este menționat în „*Kühner*”.

— Ce sonoră e limba latină! exclamă Udodov! Alon... tron... bonus... antropos... Ce înțelepciune! Și când te gândești că e nevoie de toate acestea! adăugă el oftând.

„Dobitocul ăsta mai rău ne încurcă, își spune Ziberov. Stă aici proțap și mă supraveghează. Nu pot suferi să fiu controlat!”

— Ei, se adresează el lui Petea. Pentru lecția viitoare vei pregăti la latină același lucru. Să trecem acum la aritmetică... Ia-ți tăblița. Care-i problema următoare?

Petea scuipe pe tăbliță și o șterge cu mâneca.

Meditatorul ia cartea și dictează:

— Un negustor a cumpărat 138 arșini de stofă neagră și de stofă albastră cu 540 ruble. Câți arșini a cumpărat el din fiecare, dacă stofa albastră a costat 5 ruble arșinul, iar cea neagră 3 ruble? Repetă problema.

Petea repetă problema și pe loc, fără să spună un cuvânt, începe să împartă 540 cu 138.

— Pentru ce împarți? Stai nițel! De altfel, așa-i... continuă! Rămâne un rest? Aici nu poate fi rest. Dă-mi tabla, să fac eu împărțirea!

Ziberov face împărțirea, obține 3 cu un rest și șterge repede totul.

„Ciudat... gândește el, trecându-și degetele prin păr și roșind. Cum naiba s-o fi rezolvând? Hm!... Asta e o problemă de algebră cu două necunoscute, și nu o problemă de aritmetică...”

Meditatorul se uită la soluții și vede 75 și 63.

„Hm!... curios... Oare cum se face? Se adună 5 cu 3, și apoi se împarte 540 la 8? Așa o fi? Nu, nu-i așa”.

— Hai, rezolv-o! îi spune el băiatului.

— Ce te gândești atâta? Problema e simplă de tot! îi spune și Udodov lui Petea. Mare tâmpit mai ești! Rezolvă-i-o dumneata, Egor Alexeici.

Egor Alexeici ia condeiul în mână și se apucă să rezolve. Începe să se bâlbâie, roșește, pălește.

— La drept vorbind, e o problemă de algebră, spune el. Poate fi rezolvată prin x și y . Dar poate fi rezolvată și așa. Vezi, facem împărțirea... ai înțeles de ce? Pe urmă scăderea... Pricepi? Sau, știi ce... Gândește-te și rezolv-o singur pentru mâine...

Petea zâmbește șiret. Udodov zâmbește și el. Amândoi au înțeles încurcătura profesorului. Elevul de clasa a VII-a se rușinează și mai rău, se scoală în picioare și începe să se plimbe dintr-un colț în altul al încăperii.

— Se poate rezolva și fără algebră, spune Udodov oftând și întinzând mâna spre abac. Poftim...

Țăcănește cu bilele abacului și obține 75 și 63, ceea ce și trebuia.

— Uite... așa socotim noi, cei fără multă știință.

Meditatorul e din ce în ce mai stânjenit. Cu inima strânsă se uită la ceas și vede că până la sfârșitul lecției a mai rămas o oră și un sfert – o veșnicie!

— Ia să facem acum o dictare.

După dictare, urmează geografia, apoi religia și limba rusă; multe științe mai există pe lumea asta! Dar iată că dă Dumnezeu și se sfârșesc și cele două ceasuri de meditație. Ziberov își ia șapca, întinde mâna lui Petea cu același aer de superioritate și își ia rămas-bun de la Udodov.

— N-ați putea să-mi dați astăzi ceva bani? se roagă el sfios. Măine trebuie să plătesc taxele la școală. Îmi sunteți dator pentru șase luni.

— Eu? A, da, da... bolborosește Udodov, fără să-l privească în față. Cu multă plăcere! Atât că acum n-am; am să vă plătesc peste o săptămână... sau două...

Ziberov se învoiește și, după ce își încalță galoșii grei și murdari, pleacă la altă meditație.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 6, 11 februarie, cu subtitlul: (*Sceneta*). Semnată: A. Cehonte. A fost inclusă fără subtitlu în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Numai cu unele fraze eliminate și cu o serie de cuvinte modificate, a fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Cântăreții

Cu binevoitorul concurs al judecătorului de pace, care primise o scrisoare din Petersburg, în Efremovo se răspândi zvonul că moșierul din localitate, contele Vladimir Ivanîci avea să sosească în curând. Data exactă a sosirii nu o știa însă nimeni.

— O să pice ca hoțul, în puterea nopții, spune părintele Kuzma, un popă mărunțel, cărunt și îmbrăcat într-un anterior liliachiu. Și dacă sosește, n-o să mai ai loc de puhoiul de boieri și de tot soiul de oameni cu vază. Toți vecinii au să dea buzna aici. Dă-ți toată silința, Alexei Alexeici... Te rog din suflet...

— Eu nu am de ce să mă prăpădesc cu firea, mormăi Alexei Alexeici morocănos. Eu îmi văd de treaba mea. Numai dușmanul meu să-și cânte ecteniile în ton. Că parcă într-adins face...

— Lasă, lasă... îl rog eu frumos pe diacon... și ai să vezi că-l înduplec...

Alexei Alexeici este dascăl la biserica „Trei Ierarhi” din Efremovo. Tot el îi învață și pe băieții de la școală să cânte cântece bisericești și laice, treabă pentru care primește de la administratorul contelui șaizeci de ruble pe an. În schimbul acestei învățături, școlarii au îndatorirea să cânte la biserică. Alexei Alexeici este un bărbat înalt, bine legat, cu mers falnic și cu fața rasă, rotofeie, ca un uger de vacă. Înfățișarea lui impunătoare și bărbia cu două caturi îl fac să semene mai curând cu un înalt dregător decât cu un țarcovnic. Era ciudat să-l vezi pe omul ăsta

chipeș și arătos făcând vlădicii închinăciuni până la pământ, sau – cum s-a întâmplat o dată în urma unei gâlcevi cu Evlampi Avdiesov – stând două ceasuri în genunchi, la porunca cuviosului părinte. Măreția se potrivește mai bine cu înfățișarea sa decât umilința.

Așadar, în urma zvonurilor despre sosirea contelui, Alexei Alexeici face zilnic, dimineață și seară, repetiții cu corul. Acestea au loc la școală. Nu s-ar putea spune că stingheresc prea mult lecțiile, fiindcă în timp ce unii școlari cântă, învățătorul Serghei Makarîci îi pune pe ceilalți, care nu sunt în cor, să facă exerciții de caligrafie, iar el se alătură tenorilor în calitate de amator.

Repetițiile decurg cam în felul următor: Alexei Alexeici intră în sală suflându-și nasul și trântind ușa. Sopranii și altiștii ies zgomotos din bănci. Din curte năvălesc tropăind, de parcă ar fi cai, tenorii și bașii, care așteaptă să înceapă. Fiecare își ocupă locul lui. Alexei Alexeici se îndreaptă din șale, face liniște și dă tonul.

— Ta-ta-ti-ta-tam... Do-mi-sol-do!

— A-a-a-a-min!

— *Adaggio... adaggio...* încă o dată...

După „amin” urmează „Doamne miluiește” din ectenia cea mare. Toate aceste cântări sunt de mult învățate și repetate de mii de ori; se știu și cu ochii închiși, și se reiau așa, mai mult „proforma”. Sunt cântate alene, mecanic. Alexei Alexeici dă liniștit din mână și ține isonul, când cu glas de tenor, când cu glas de bas. Totul merge strună... Dar când vine rândul „Heruvicului”, înainte de a începe să cânte, întregul cor se pornește deodată să-și sufle nasul, să tușească și să răsfaiască înfrigurat notele. Dirijorul se întoarce cu spatele și începe să-și acordeze vioara cu un aer misterios. Pregătirile țin vreo două minute.

— Treceți la locurile voastre! Uitați-vă bine la note... Bașii să nu cânte prea tare... mai lin...

Se alege „Heruvicul” Nr. 7 de Bortnianski. La un semn, se face liniște. Privirile tuturor se ațintesc asupra notelor și sopranii deschid gura. Alexei Alexeici lasă încet mâna în jos.

— *Piano... piano...* Nu vedeți că e scris „*piano*”... Mai ușurel,

mai ușurel!

— ...vi... i... mii...

Când trebuie cântat *piano*, pe chipul lui Alexei Alexeici se revarsă o blândețe și o încântare de parcă ar vedea în vis o zacuscă strașnică.

— *Forte... forte!* Apăsă!

Când trebuie cântat *forte*, pe fața grăsană a dirijorului se întipărește un fel de teamă, de groază chiar.

„Heruvicul” este cântat foarte bine, atât de bine încât ceilalți școlari uită de caligrafie și încep să urmărească mișcările dirijorului. Trecătorii se opresc sub ferestre; paznicul Vasili intră în clasă, încins cu un șorț și cu un cuțit de bucătărie în mână, și ascultă și el, furat de vraja cântecului. Părintele Kuzma răsare ca din pământ cu fața îngrijorată... După „toată grija cea lumească să o lepădăm”, Alexei Alexeici își șterge sudoarea de pe frunte și se apropie emoționat de el.

— Nu-nțeleg, părinte Kuzma, îi spune dirijorul, dând din umeri, de ce poporul rus pricepe atât de greu! Nu-nțeleg! Să mă bată Dumnezeu! E un popor atât de incult, încât nici nu poți să-ți dai bine seama ce are în gât: o beregată sau cine știe ce altă măruntaie? Ce-i cu tine, te-ai înecat? se adresează el basului Ghennadi Semiciov, fratele cârciumarului.

— De ce?

— Ce-i cu glasul tău? Sună hodorogit ca o tingire. Se vede treaba că aseară iar ai tras la măsă! Da, da! Când deschizi gura parcă s-ar deschide ușa cârciumii... O-o-of! Țărănoiule! Necioplitul! Cântăreț ești tu, care bei cu mujicii la cârciumă? Un bou, asta ești!

— E păcat, mare păcat... intervine și părintele Kuzma. Dumnezeu vede totul... Nimic nu-i poți ascunde...

— De asta nu știi să cânți fiindcă ți-e gândul numai la votcă și nu la lucruri dumnezeiești, dobitocule!

— Lasă-l! Nu te necăji, nu-ți face sânge rău... spune părintele Kuzma. Vorbesc eu cu el și să vezi că-l înduplec.

Părintele Kuzma se apropie de Ghennadi Semiciov și începe să-l înduplece:

— De ce faci asta? Doar ești om cu judecată. Cel care cântă trebuie să se ferească de băutură, fiindcă are un gâtlej... gingaș... cum s-ar zice.

Ghennadi se scarpină la ceafă și se uită pieziș spre fereastră ca și cum n-ar fi vorba de el.

După „Heruvic” urmează „Crezul”, apoi „Cu vrednicie și cu dreptate”; toți cântă cu multă simțire, fără greșală, până la „Tatăl nostru”.

— Părinte Kuzma, spune dirijorul, părerea mea e că „Tatăl nostru” simplu sună mai frumos ca cel din note. Cred că pe acesta ar trebui să-l cântăm în fața contelui.

— Nu, nu... Cântă-l pe cel din note. Conte merge la biserică prin capitale, nici n-o să vrea să audă alte cântece decât cele din note... Frumos trebuie să mai cânte corurile pe acolo... Ce mai note trebuie să aibă!...

— După „Tatăl nostru” coriștii încep iar să tușească, să-și sufle nasul și să răsfoiască notele. Rămâne să se execute lucrul cel mai greu: concertul. Alexei Alexeici studiază cu ei două bucăți: „Cine este Dumnezeu mare” și „Pre ceea ce este slava a toată lumea”. Piesa cea mai bine cântată va fi executată în fața contelui. În timp ce dirijează concertul, Alexei Alexeici se înflăcărează. Expresia de blândețe alternează mereu cu expresia de groază. Dă din mâini, mișcă din degete, saltă din umeri...

— *Forte!* bolborosește el. *Andante!* Ssst! Lăsați-o mai ușor... mai ușor...! Cântă, iroade! Ei, tenorilor, nu vă aud deloc! Ta-ta-ti-ta-tam... Sol... și... sol, dobitocule! „Mare!” Ei, bașilor, „ma-a... ma... re...”

Arcușul lui se agită peste capetele și umerii sopranelor și altiștilor care cântă fals. Cu mâna stângă îi trage mereu de urechi pe micii cântăreți. O dată chiar, în focul pasiunii, i-a dat un bobârnac sub falcă basului Ghennadi. Dar cântăreții nu plâng și nu se supără: ei înțeleg toată importanța misiunii lor.

După concert urmează câteva clipe de tăcere. Alexei Alexeici, asudat, roșu la față, sleit de puteri, se așază pe pervazul ferestrei și plimbă asupra celor de față o privire tulbure, grea, dar triumfătoare. Spre marea sa nemulțumire, zărește în mulțimea auditorilor pe diaconul Avdiesov. Diaconul, un bărbat înalt, vânjos, cu fața rumenă, pistruiată, și cu părul de culoarea paiului, stă rezemat de sobă și zâmbește disprețuitor.

— Cântă, cântă! Dă-i zor cu notele! mormăie el cu glas adânc, de bas. Mare nevoie are contele de cântatul tău! Ori cu note, ori fără note, lui totuna îi este, că e ateu...

Părintele Kuzma se uită speriat în jurul lui și începe să-și frământa degetele.

— Ei, diacone... șoptește el. Taci din gură! Te rog...

După concert mai urmează „Să se umple gurile noastre de lauda ta, Doamne”, apoi repetiția se sfârșește. Cântăreții se împrăstie, urmând să se adune din nou seara pentru o nouă repetiție. Și asta zi de zi.

Trece o lună, apoi alta...

Într-o zi, administratorul primește înștiințarea că contele urmează să sosească. Și iată că, în cele din urmă, jaluzelele de la ferestrele casei boierești sunt ridicate și în Efremovo răsună glasul unui pian răgușit, dezacordat. Părintele Kuzma tânjește, fără să știe nici el de ce: de bucurie sau de grijă... Diaconul se plimbă de colo-colo zâmbind ironic.

Sâmbătă seara, părintele se înființează la dirijor acasă. E galben la față, cu umerii gârboviți; până și splendoarea rasei lui liliachii a pălit.

— Am fost chiar acum la Luminăția Sa, îi spune el dirijorului bâlbâindu-se. E un domn foarte cult, cu păreri alese... Dar, cum să-ți spun... ți-e ciudă, frate... „La ce oră, zic, poruncește Luminăția Voastră să se tragă mâine clopotele pentru liturghie?” „Când vrei... zice dânsul. Numai, dacă s-ar putea, să nu țină slujba prea mult, să fie mai scurtă și... fără cor”. Fără cor! Auzi tu fără cor...

Alexei Alexeici se face stacojiu. Mai bine ar mai sta încă o dată două ore în genunchi decât să audă asemenea vorbe! Nu poate închide ochii toată noaptea. Nu-i e atâta necaz că întreaga lui trudă s-a dovedit zadarnică, cât îl supără gândul că de acum înainte Avdiesov nu-l va mai slăbi nicio clipă cu batjocurile sale. Fiindcă nu încapă îndoială că Avdiesov se bucură de nenorocirea lui. A doua zi, în tot timpul liturghiei, diaconul trage disprețuitor cu ochiul spre strana în care Alexei Alexeici, singur cuc, dă răspunsurile cu glasul său de bas. Scuturând cădelnița prin fața stranei, Avdiesov mormăie:

— Dă-i zor cu notele, hai, ce stai! Dă-ți toată silința! Contele va dăruia corului o hârtie de zece ruble!

După liturghie dirijorul, cătrănit și aproape bolnav de supărare, pornește spre casă. La poartă îl ajunge din urmă Avdiesov, roșu la față.

— Stai, Alioșa, îi spune diaconul. Stai nițel, prostule, nu te supăra! Și eu am pățit-o, nu numai tu! După slujbă, părintele Kuzma s-a apropiat de conte și l-a întrebat: „Ce părere aveți despre glasul diaconului, Luminăția Voastră? Nu-i așa că are o octavă minunată?” Și știi ce-a răspuns contele? Un mare compliment! „Oricine, zice el, e în stare să zbiere; dar la om, zice, mintea face mai mult decât vocea”. Deșteptul de la Piter! Ateul tot ateu rămâne! Haidem, frate dragă, să tragem câte o dușcă, să ne înecăm amarul.

Și, braț la braț, dușmanii intră pe poartă...

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 8, 25 februarie. Semnată: A. Cehonte. A fost inclusă fără modificări în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886, și a intrat în toate edițiile următoare ale culegerii (de la a 2-a până la a 14-a, Sankt Petersburg 1891—1899). Inclusă cu mici corectări în culegerea de „Opere” din anul 1901, vol. III. Publicăm textul din 1901.

Condica de reclamații

Condica cu pricina se află într-un mic birou al unei gări, anume destinat pentru aceasta. Cheia biroului „se găsește în păstrarea jandarmului gării”; de fapt însă nu e nevoie de nicio cheie, deoarece ușa e întotdeauna descuiată. Răsfoiți condica și iată ce veți găsi:

„Stimate domn, dă-mi voie să-mi încerc și eu pana!”

Sub aceste cuvinte este desenată o mutră cu nas lung și coarne. Dedesubt stă scris:

„Eu sunt portretul chipului tău;
Eu sunt deștept, iar tu, nătărău.”

„Apropiindu-mă de această gară și aplecându-mă pe fereastră ca să admir peisajul, mi-a zburat pălăria.

I. Iarmonkin.”

„Cine-o fi scris, eu nu știu, zău,
Dar că citesc, tâmpit sunt eu.”

„Las spre amintire aceste rânduri și mă iscălesc: șeful biroului de plângeri, Kolovroev”.

„Adresez celor mari plângerea mea împotriva conductorului Kucikin¹³ pentru mojicia cu care s-a purtat față de nevastă-mea. Nevastă-mea n-a făcut deloc scandal, ci dimpotrivă și-a dat toată silința să fie cât mai multă liniște. De asemenea protestez împotriva jandarmului Kleatvin¹⁴, care m-a apucat grosolan de umăr. Domiciliesc la moșia lui Andrei Ivanovici Ișceev, care cunoaște felul meu de a mă purta. Funcționarul Samolucișev”¹⁵.

„Nikandrov e socialist!”

„Fiind încă sub impresia proaspătă a faptei revoltătoare... (șters). Trecând prin această gară, am fost revoltat până în adâncul sufletului de următoarele... (șters). Sub ochii mei s-a petrecut următorul eveniment revoltător, care ilustrează în culori vii ordinea ce domnește la căile noastre ferate... (mai departe totul este șters afară de iscălitură.) Alexei Zudiev¹⁶, elev de clasa a VII-a la liceul din Kursk.”

„Așteptând plecarea trenului, am inspectat fizionomia șefului gării și am rămas foarte nemulțumit de ea. Fac cunoscut acest lucru pe traseu. Un vilegiaturist vesel.”

„Știu cine a scris rândurile de mai sus! Le-a scris M. D.”

„Domnilor! Telțovski este un escroc!”

„Jandarmereasa a fost ieri dincolo de râu cu bufetierul Kosteia. Le dorim toate cele bune. Nu te pierde cu firea, domnule jandarm!”

„Trecând prin gară, fiindu-mi foame și gândindu-mă ce aș putea mânca, n-am putut găsi mâncare de post. Diaconul Duhov.”

„Halește ce se nimerește”.

„Cine va găsi o tabacheră de piele n-are decât s-o dea la casă, lui Andrei Egorîci.”

„Dat fiind că mă dă afară din slujbă, sub cuvânt că sunt bețiv, declar că sunteți toți niște potlogari și niște hoți. Telegrafistul Kozmodemianski.”

„Împodobiți-vă cu virtutea.”

„Katenka, te iubesc la nebunie!”

„Rog a nu scrie în condica de reclamații lucruri străine de ea. Pentru șeful gării, Ivanov al șaptelea.”

„Ai fi tu al șaptelea, dar tot dobitoc rămâi.”

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 10, 10 martie, cu subtitlul: (*Copie*). Semnată: A. Cehonte. Revăzută și fără subtitlu, a intrat în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Când a ales-o pentru culegerea de „Opere”, Cehov a eliminat din ea unele vulgarisme, a modificat unele nume, a introdus o frază și a mutat la sfârșit notița făcută de șeful de gară și răspunsul la această notiță, ceea ce a dat povestirii o încheiere mai izbutită.

Perpetuum mobile

Judecătorul de instrucție Grișutkin, un bătrânel care intrase în această slujbă încă înainte de dezrobirea țăranilor, și doctorul Svistițki¹⁷, un domn melancolic, se duceau cu trăsura la o autopsie. Era toamnă. Trăsura mergea pe un drum de țară. Se făcuse întuneric beznă și turna cu găleata.

— Ce ticăloșie, mârâia judecătorul de instrucție.

— N-avem nici măcar o climă ca lumea, ca să nu mai vorbesc de civilizație și de omenie. Halal țară! Când te gândești că suntem în Europa... Și ce ploaie, ce ploaie! Parcă ar fi tocmită, afurisita! Mână mai repede, nemernicule, că de nu, îți mut fâlcile din loc, dobitocule, boule! strigă el argatului care ședea pe capră.

— Ciudat lucru, Ahei Alexeici! spuse doctorul oftând și înfofolindu-se în șuba udă. Nici nu bag de seamă că-i vreme rea. Mă apasă o presimțire ciudată, grea. Mi se pare că dintr-o clipă într-alta o să mă lovească o nenorocire. Eu cred în presimțiri. De aceea... aștept. Câte nu se pot întâmpla? Orice: o infectare de la un cadavru... moartea unei ființe iubite...

— Măcar față cu Mișka ar trebui să-ți fie rușine să vorbești de presimțiri, muiere ce ești. Mai rău decât ți se întâmplă acum nici nu se poate. Există pe lume ceva mai îngrozitor decât o ploaie ca asta? Știi ce, Timofei Vasilici? Nu mă simt în stare să merg mai departe. Omoară-mă, fă-mi ce vrei, dar nu mai pot. Trebuie să ne oprim și să tragem undeva. Cine stă pe aici prin apropiere?

— Ivan Ivanîci Ejov¹⁸, răspunse Miška. Dincolo de pădure, peste pod.

— Ejov? Hai la Ejov. În treacăt fie zis, n-am mai fost de mult pe la păcătosul ăsta de moșneag.

Ocoliră pădurea, trecură podul, o luară la stânga, apoi la dreapta, și intrară în ograda generalului-maior în retragere Ejov, președintele adunării judecătorilor de pace.

— E acasă! spuse Grișutkin, coborând din trăsură și privind la ferestrele luminate. Bine că-i acasă. Vom bea bine, vom mânca bine și vom dormi... Ejov ăsta e mare pușlama, dar trebuie să recunoști că e foarte primitor.

În vestibul fură întâmpinați de însuși stăpânul casei, un bătrânel mărunț, zbârcit, al cărui cap semăna cu un ghemotoc țepos.

— Ați nimerit tocmai bine, domnilor, tocmai bine... spuse el. Abia ne-am așezat la cină, suntem la friptura de purcel. Treizeci și trei¹⁹ la moment. Și substitutul de procuror e la mine. A trecut să mă ia, drăguțul de el. Măine mergem împreună la adunare. Da, mâine avem ședință... treizeci și trei la moment...

Grișutkin și Svistițki intrară în salonul cel mare. Văzură o masă întinsă, acoperită cu aperitive și vinuri. În capul mesei ședea fiica gazdei, Nadejda Ivanovna, o tânără oacheșă, în mare doliu după răposatul ei soț; lângă ea, substitutul de procuror, Tiulpanski²⁰, un tânăr cu favoriți subțiri și cu fața acoperită de o rețea de vinișoare albastre.

— Vă cunoașteți? spuse Ejov, arătându-i pe rând cu degetul. Procurorul... fata mea...

Femeia cea tânără și oacheșă zâmbi și, închizând puțin ochii, întinse mâna noilor sosiți.

— Prin urmare... veniți de la drum, domnilor! spuse Ejov, umplând trei păhărele. Nu vă sfiți, oameni buni! Beau și eu cu voi, treizeci și trei la moment... Ei, să trăim cu toții...

Musafirii și gazda băură. Grișutkin gustă din castraveți și atacă friptura. Doctorul își goli paharul și oftă. Tiulpanski aprinse o țigară de foi, cerând în prealabil voie doamnei, cu un zâmbet atât de larg, încât ai fi zis că are cel puțin o sută de dinți în gură.

— Ei, domnilor? Ați uitat că păhărelelor nu le place să aștepte? Nu-i așa? Procurorule! Doctore! Să bem pentru medicină! Eu unul apreciez mult medicina. Și mi-e drag și tineretul, treizeci și trei la moment. Orice s-ar zice, tineretul va păși întotdeauna în frunte. Ei, în sănătatea tuturor!

Conversația deveni generală. Toată lumea vorbea, afară de procurorul Tiulpanski, care ședea nemișcat, suflând pe nări fumul de țigară. Era vădit că se considera aristocrat și că disprețuia și pe doctor, și pe judecătorul de instrucție. După cină, Ejov, Grișutkin și substitutul de procuror se așezară să joace whist în trei. Doctorul și Nadejda Ivanovna se instalară lângă pian și începură să discute.

— Mergi la autopsie? îl întrebă drăgălașa văduvioară. Să faci autopsia unui cadavru? Ah! Ce putere de voință, ce caracter de oțel trebuie să ai, ca să ridici cuțitul și să-l împlânți până la plăsele într-un trup neînsuflețit, fără să clipești, fără să te înfiori. Știi că am o adevărată venerație pentru doctori. Sunt oameni deosebiți, sfinți. Dar de ce ești așa de trist?

— Simt un fel de neliniște... Mă apasă o presimțire ciudată, grea. Ca și cum m-ar aștepta pierderea unei ființe dragi.

— Ești însurat, doctore? Ai rude apropiate?

— N-am pe nimeni. Sunt singur și n-am nici măcar cunoscuți. Spuneți-mi, doamnă, credeți în presimțiri?

— Oh, da, cred.

În timp ce doctorul și văduvioara discutau despre presimțiri, Ejov și judecătorul de instrucție Grișutkin se ridicau mereu de la masa de joc și se duceau la masa cu aperitive. La ora două noaptea, Ejov, care pierduse cam mult, își aduse deodată aminte de adunarea de a doua zi și se bătu peste frunte.

— Doamne! Și eu care uitasem! Suntem niște nelegiuți, da, niște nelegiuți! Măine în zori trebuie să plecăm la adunare, și noi jucăm! La culcare, la culcare, treizeci și trei la moment! Nadia, șterge-o la culcare! Declar ședința închisă.

— Ești fericit, doctore, că poți să dormi pe o noapte ca asta! spuse Nadejda Ivanovna, luându-și rămas-bun de la Svistițki. Eu nu pot să dorm când ploaia îmi bate darabana în geam și când îi

aud gemând pe bieții mei brazi. Dar ce să fac? Mă duc să-mi omor vremea citind o carte oarecare. De închis ochii însă, nici vorbă. De obicei, când în coridorul cel mic, pe fereastra din fața ușii mele, arde o lampă, înseamnă că nu dorm și că mă roade plictiseala...

În camera anume pregătită pentru ei, doctorul și Grișutkin găsiră așternute pe jos două uriașe saltele de puf. Doctorul se dezbracă și se băgă sub plapumă cu cap cu tot. Judecătorul de instrucție se dezbracă și se culcă și el, dar se răsuci mult timp fără să poată adormi. Într-un târziu se sculă și începu să se plimbe dintr-un colț într-altul al încăperii. Era o fire neliniștită.

— Mă tot gândesc la femeia cea tânără, începu el să vorbească. Frumoasă văduvioară! O splendoare de femeie! Mi-aș da și viața pentru ea! Ochii, umerii, picioarele cu ciorapi liliachii... Și e spirt nu altceva! Se vede cât de colo! Dar ce folos! De frumusețea ei se bucură un terchea-berchea, un jurist, un procuror! Dobitocul ăla vânos cu mutră de englez! Nu pot să-i sufăr pe juriști! Crăpa de gelozie când te auzea vorbind cu ea de presimțiri! Ce să mai vorbim!... Strașnică femeie! Nemaipomenită! O minune a naturii!

— Da, e o persoană respectabilă, spuse doctorul scoțând capul de sub plapumă. O persoană impresionabilă, nervoasă, înțelegătoare, plină de sensibilitate. Dumneata și cu mine vom adormi îndată, dar ea, sărăcuța, nu. Nervii ei nu suportă o noapte de furtună ca asta. Mi-a spus că se va plictisi toată noaptea citind o carte. Biata femeie! Probabil că în fața ușii ei arde acum lampa...

— Care lampă?

— Mi-a spus că dacă pe fereastra din fața ușii ei arde o lampă înseamnă că nu doarme.

— Ți-a spus asta? Ție?

— Da, mie.

— Atunci nu te înțeleg! Dacă ți-a spus așa ceva, înseamnă că ești cel mai fericit dintre muritori! Bravo, doctore! Bravo ție! Te admir, frate! Te invidiez, dar te admir! Nu mă bucur atât pentru tine, cât mă bucur de pățania acestui jurist, acestei canalii roșcovane! Mă bucur că ai să-i pui coarne! Hai, îmbracă-te! Înainte, marș!

Când era beat, Grișutkin îi tutuia pe toți.

— Ce-ți trece prin minte, Ahei Alexeici! Zău așa, răspunse timid doctorul.

— Hai, nu mai discuta, Esculape! Îmbracă-te și șterge-o... Cum dracu' era cântecul acela din „Viața pentru țară”²¹? „Și pe-al dragostei drum rupem o zi, cum am rupe o floare...” Îmbracă-te, dragul meu. Hai odată! Timoșa! Doctore! Ce mai stai, dobitocule!

— Iartă-mă, dar nu te înțeleg.

— Ce-i așa de greu de înțeles? Doar nu e astronomie! Îmbracă-te și du-te la lampa ta, asta e tot!

— Mă mir că ai o părere atât de proastă despre această doamnă și despre mine.

— Ia lasă filozofia! se supără Grișutkin. Cum poți să mai stai la îndoială? Ăsta-i cinism!

Degeaba căută să-l convingă pe doctor, supărându-se, rugându-l, îngenunchind chiar în fața lui. Văzând că nu ajunge la niciun rezultat, trase o înjurătură zdravănă, după care scuipă și se trânti pe saltea. După un sfert de oră însă, sări deodată în picioare și-l trezi pe doctor.

— Ascultă! Refuzi categoric să te duci la ea? întrebă el aspru.

— Ce să caut acolo? Zău, ce om apucat ești și dumneata, Ahei Alexeici! E groaznic să plece cineva cu dumneata la o autopsie!

— Ei, atunci mă duc eu, dracu' să te ia! Eu... eu nu sunt mai prejos decât un jurist sau un doctor care nu-i decât o muiere. Mă duc!

Se îmbracă în grabă și păși spre ușă.

Doctorul îl privi nedumerit, părând a nu înțelege, apoi sări în picioare.

— Sper că glumești, spuse el, tăindu-i drumul.

— N-am timp de palavre... Lasă-mă să trec!

— Cum am să te las? Ahei Alexeici, culcă-te... Ești beat!

— Cu ce drept nu mă lași să trec, Esculape?

— Cu dreptul unui om a cărui datorie este de a apăra o femeie cinstită! Vino-ți în fire, Ahei Alexeici, dă-ți seama ce faci! Ești bătrân! Ai șaizeci și șapte de ani!

— Eu, bătrân? se supără Grișutkin. Care-i nemernicul care ți-a spus că sunt bătrân?

— Ai băut și ești excitat, Ahei Alexeici. Nu-i frumos! Nu uita că ești om, și nu dobitoc! Numai dobitoacele se lasă conduse de instincte, dar dumneata ești rege al naturii, Ahei Alexeici!

Regele naturii se făcu stacojiu și își înfundă mâinile în buzunare.

— Te întreb pentru ultima oară: îmi dai sau nu drumul? urlă el deodată, ca și cum ar fi strigat pe câmp, la un surugiu. Canalie!

Dar îndată se sperie singur de glasul său și, depărtându-se de ușă, se duse la fereastră. Cu toate că era beat, i se făcuse rușine de tipătul lui strident, care cu siguranță trezise toată casa. După o lungă tăcere, doctorul se apropie de el și îi atinse umărul. Ochii îi erau umezi, obrajii îi ardeau...

— Ahei Alexeici! spuse el cu glas tremurător. După aceste cuvinte tari, după ce dumneata, uitând de orice bună-cuviință, m-ai făcut canalie, vei înțelege că nu mai putem rămâne sub același acoperiș. Mă simt grav insultat... Să admitem că aș fi vinovat, dar... în fond, cu ce sunt vinovat? Avem de-a face cu o doamnă cumsecade, cu o femeie cinstită, și dumneata îți permiți, netam-nesam, asemenea vorbe. Iartă-mă, dar nu mai suntem prieteni.

— Foarte bine! Nici n-am nevoie de prietenia dumitale.

— Plec chiar acum. Nu mai pot să rămân cu dumneata, și... sper să nici nu ne mai întâlnim.

— Cu ce pleci?

— Cu caii și trăsură mea.

— Dar eu cu ce am să plec? Ce înseamnă asta? Vrei să fii ticălos până la capăt? M-ai adus cu trăsură dumitale; ești obligat să mă duci tot cu trăsură dumitale.

— Am să te duc, dacă vrei. Dar imediat... Plec chiar acum. Sunt atât de enervat, încât nu mai pot rămâne aici.

Grișutkin și Svistițki se îmbrăcară fără a mai schimba un cuvânt și ieșiră în curte. Îl treziră pe Mișka, apoi se așezară în trăsură și porniră.

— Cinicule... mormăia pe drum judecătorul de instrucție. Dacă nu știi să te porți cu femei cinstite, să stai acasă și să nu te mai duci prin casele lor...

Era greu de înțeles dacă se ocăra pe sine însuși sau pe doctor. Când trăsură se opri în dreptul locuinței sale, sări jos și spuse intrând pe poartă:

— Nici nu te mai cunosc!

Trecuseră trei zile. Doctorul își isprăvisese vizitele și stătea întins pe divanul său. Neavând ce face, citea în „Anuarul medicilor” numele colegilor săi din Petersburg și Moscova, căutând să descopere pe cel mai sonor și mai frumos. Își simțea sufletul calm, împăcat, senin, ca un cer de vară, în al cărui albastru plutește, nemișcată, o ciocârlie, și aceasta datorită faptului că visase foc, ceea ce însemna noroc. Deodată auzi clinchetul clopoțelilor unei sănii, care se opri lângă casă (căzuse zăpadă), și în prag apără judecătorul de instrucție Grișutkin. Era un musafir cu totul neașteptat. Doctorul se ridică în capul oaselor și îl privi rușinat, speriat chiar. Grișutkin tuși, lăsă ochii în jos și se îndreptă încet spre divan.

— Am venit să-ți cer scuze, Timofei Vasilici, începu el. Am fost cam nedelicat cu dumneata; mi se pare chiar că ți-am spus ceva neplăcut. Cred că vei înțelege starea mea de atunci: eram excitat în urma vișinatelor băute la acea canalie bătrână. Sper că mă ierți...

Doctorul sări în picioare și, cu lacrimi în ochi, strânse mâna ce i se întindea.

— Să nu mai vorbim! Maria, adu ceai!

— Nu, nu iau ceai... N-am timp. Dacă ești drăguț, spune să ne aducă cvas. Vom bea câte un păhărel și apoi vom merge la autopsie.

— Ce autopsie?

— A subofițerului. Aceeași, la care am plecat atunci și n-am ajuns.

Grișutkin și Svistițki băură cvas și plecară la autopsie.

— Firește, îți cer scuze, spuse pe drum judecătorul de instrucție. M-am cam înfierbântat atunci, dar să știi că tot mi-e ciudă că n-ai pus coarne c-ccanaliei de procuror.

Trecând prin Alimonovo, zăriră la poarta cârciumii troica lui Ejov...

— Ejov e aici! spuse Grișutkin. Sunt caii lui. Hai să intrăm, să-l vedem... Să bem sifon și, cu acest prilej, o mai vedem și pe crâșmăriță. Aici e o crâșmăriță vestită! Strașnică femeie! O minune a naturii!

Drumeții coborâra din sanie și intrară în cârciumă. Ejov și Tiulpanski ședeau la o masă și beau ceai cu suc de fructe.

— Unde vă duceți? De unde veniți? se miră Ejov, zărindu-i.

— Pornim mereu la o autopsie și nu mai ajungem. Ne tot învârtim pe loc. Dar dumneavoastră unde mergeți?

— La adunare, taică!

— De ce atât de des? Parcă ați mai fost și acum trei zile!

— Da' de unde... Pe procuror l-au durut măselele și nici eu nu prea m-am simțit în apele mele zilele astea. Ei, ce beți? Luați loc, treizeci și trei la moment. Votcă sau bere? Dă-ne și una și alta, soro. He-hei, ce crâșmăriță!

— Da, îi merge vestea, se învoi judecătorul de instrucție. E o crâșmăriță cum rar se vede. Strașnică femeie!

După vreo două ore, Mișka, argatul doctorului, ieși din cârciumă și-i spuse vizitiului să deshame și să plimbe caii.

— Așa a poruncit boierul... S-au așezat la cărți! spuse el făcând un gest de resemnare cu mâna. Acum nu mai plecăm de aici până mâine. Hait, uite că vine și ispravnicul! Înseamnă că stăm aici până poimâine!

Ajungând în dreptul cârciumii, ispravnicul recunoscu caii lui Ejov, se opri zâmbind, apoi urcă în grabă scările...

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 11, 17 martie, cu subtitlul: (*Povestire*). Semnată: A. Cehonte. Revăzută și fără subtitlu, a intrat în culegerea de „Opere” din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

Când a fost aleasă pentru culegerea de „Opere”, povestirea a suferit o însemnată revizuire stilistică, iar unele scene au fost refăcute. Au fost

modificate numele personajelor, și caracterizarea tinerei văduve a fost într-o câțva schimbată.

Referatul unui membru al Comitetului științific de pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice asupra volumului II al culegerii de „Opere” ale lui Cehov, discutat în ședința din 1 ianuarie 1905 a Comitetului științific, socotește povestirea nepotrivită pentru bibliotecile și sălile de lectură populare cât și pentru bibliotecile școlare, „deoarece prezintă într-o lumină foarte defavorabilă pe un judecător de instrucție și pe un medic, care, în drum spre o autopsie, se lasă de mai multe ori pradă patimii jocului de cărți și își uită de îndatoririle lor”. (Jurnalul de ședințe al Comitetului științific de pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice pe anul 1905. Arhiva centrală de stat pentru documente de politică internă, cultură și moravuri, Leningrad.)

Cititul

POVESTIREA UNUI VULPOI BĂTRÂN

Într-o zi, antreprenorul teatrului orășenesc, Galamidov, ședea în biroul șefului nostru, Ivan Petrovici Semipalatov, și discuta cu el despre jocul și frumusețea actrițelor.

— Nu sunt de părerea dumitale, spunea Ivan Petrovici, iscălind ordine de plată. Sofia Iurievna are mult talent, multă originalitate! E atât de drăguță, grațioasă... Are atâta farmec, atâta...

Ivan Petrovici voi să continue, dar, de încântat ce era, nu mai putu să rostească nicio vorbă. În schimb zâmbi atât de larg, atât de dulce încât, privindu-l, antreprenorul simți în gură gust de zahăr.

— Ceea ce îmi place mai cu seamă la ea este emoția, felul cum freamătă și se zbuciumă pieptul ei tânăr când își spune monologurile. Parcă arde! Parcă arde! În astfel de clipe mă simt... gata la orice! Poți să i-o spui!

— Excelență, binevoiți vă rog a iscăli răspunsul la adresa direcțiunii poliției din Herson cu privire la...

Semipalatov își ridică fața zâmbitoare și dădu cu ochii de funcționarul Merdiaev. Acesta stătea înaintea lui, privindu-l cu ochii holbați, și îi prezenta o hârtie la iscălit. Semipalatov se încruntă: proza întrerupsese poezia tocmai acolo unde era mai interesantă.

— Ai fi putut să mi-o dai și mai târziu, spuse el. Vezi doar că stau de vorbă! Ce oameni prost crescuți, lipsiți de delicateță! Vezi, domnule Galamidov... Spuneai că nu mai avem tipuri ca în Gogol... Poftim! Găsești că dumnealui nu e un tip? Uită-te la el: neîngrijit, cu haina ruptă în cot, sașiu... nu se piaptănă niciodată... Și privește, te rog, cum scrie! Mai mare rușinea! Ca un analfabet, anapoda... parcă ar scrie cu picioarele! Privește numai!

— Mda... mormăi Galamidov, cercetând hârtia.

— Într-adevăr... Se vede că nu prea obișnuiești să citești, domnule Merdiaev.

— Așa nu se poate, stimabile! continuă șeful.

— Mi-e rușine pentru dumneata! Ia să faci bine și să citești ceva cărți...

— Cititul înseamnă mult! spuse Galamidov și oftă. Foarte mult! Încearcă și ai să vezi cum pe loc o să ți se lărgască orizontul. Poți face rost de cărți oriunde. Bunăoară la mine... îți împrumut cu plăcere. Chiar mâine am să-ți aduc câteva cărți, dacă vrei.

— Mulțumește, stimabile! spuse Semipalatov.

Merdiaev salută stângaci, mișcă buzele și ieși.

A doua zi, Galamidov sosi cu un teanc întreg de cărți și cu aceasta începe povestea noastră. Posteritatea nu-i va ierta niciodată lui Semipalatov fapta lui ușuratică! Așa ceva s-ar putea ierta poate unui tânăr, dar unui consilier activ de stat cu experiență, niciodată! După sosirea antreprenorului, Merdiaev fu chemat în biroul șefului.

— Poftim, stimabile, apucă-te de citit! spuse Semipalatov, întinzându-i o carte. Citește-o cu atenție.

Merdiaev luă cartea cu mâini tremurătoare și ieși din birou. Era palid. Privirea neliniștită a ochilor lui sașii rătăcea în toate părțile, cerând parcă ajutor. Îi luarăm din mână cartea și începurăm s-o răsfoim prudent.

Era „Contele de Monte Cristo”.

— Dacă șeful vrea așa, n-ai ce-i face! spuse oftând bătrânul nostru contabil, Prohor Semionîci Budîlda²². Dă-ți și tu silință, încearcă... Citește câte puțin, poate dă Dumnezeu și uită șeful, și

atunci ai să poți să te lași. Nu te speria... Și, mai ales, nu încerca să înțelegi... Citește și nu căuta să pricepi această intelectualitate.

Merdiaev înfășură cartea într-o hârtie și se așază la scris. Dar de data aceasta n-avea poftă de lucru. Mâinile îi tremurau, iar ochii i-o luaseră razna: unul privea în tavan, celălalt în călimară. A doua zi sosi la serviciu plâns.

— De patru ori am început-o, spuse el, dar nu înțeleg nimic... E vorba de niște străini...

După cinci zile, Semipalatov, trecând printre mese, se opri înaintea lui Merdiaev și-l întrebă:

— Ei, cum merge? Ai citit cartea?

— Am citit-o, Excelență.

— Despre ce ai citit, stimabile? Ia povestește-ne!

Merdiaev ridică capul și mișcă buzele.

— Am uitat, Excelență... spuse el după un minut.

— Înseamnă că n-ai citit, sau, hm... ai citit neatent! În mod automat! Nu se poate așa! Citește-o încă o dată! În general, domnilor, vă recomand un lucru. Citiți! Citiți cu toții! Luați cărți de la mine – sunt în birou pe geam – și citiți. Paramonov, du-te și ia-ți o carte! Podhodțev, du-te și dumneata, stimabile! Și dumneata la fel, Smirnov! Duceți-vă cu toții, domnilor! Vă rog.

Toți se duseră și își luară câte o carte. Numai Budîlda îndrăzni să protesteze. Făcu un gest de neputință cu brațele, clătină din cap și spuse:

— Pe mine să mă iertați, Excelență... Mai curând îmi dau demisia... Știu eu unde duc criticile și scrierile astea. Din cauza lor nepotul meu mai mare o face de proastă pe propria lui mamă și înghite la lapte cât ține postul. Să mă iertați!

— Dumneata nu înțelegi nimic, spuse Semipalatov, care-i ierta de obicei bătrânului toate obrăznicile.

Dar Semipalatov greșea: moșneagul le înțelegea pe toate. Peste o săptămână văzurăm și roadele acestei învățături. Podhodțev, care citea volumul al doilea din „Jidovul răătăcitor”, îl făcu pe Budîlda „iezuit”; Smirnov începu să se prezinte la serviciu în stare de

ebrietate. Asupra nimănui însă cititul nu avu un efect atât de puternic ca asupra lui Merdiaev. Slăbi, se pipernici, începu să bea.

— Prohor Semionîci! se jeluia el lui Budîlda. Am să mă închin o viață întreagă pentru dumneata! Du-te la Excelența Sa și roag-o să mă ierte... Nu mai pot! Citesc zi și noapte, nu mai dorm, nu mai mănânc... Nevastă-mea s-a istovit, citindu-mi cu glas tare, dar, să mă bată Dumnezeu, dacă pricep ceva! Milostivește-te de mine!

Budîlda îndrăzni să-i raporteze de câteva ori lui Semipalatov, dar acesta se mulțumea să facă gesturi nerăbdătoare cu mâna și, plimbându-se cu Galamidov prin serviciu, să-i dojenească pe toți pentru ignoranța lor. Trecură astfel două luni, apoi într-o bună zi, povestea sfârși într-un mod îngrozitor.

Sosind într-o dimineață la serviciu, Merdiaev, în loc să se așeze la biroul lui, se aruncă în genunchi în mijlocul încăperii, începu să plângă și spuse:

— Iertați-mă, oameni buni, că fabric bancnote false!

Apoi intră în biroul lui Semipalatov și, îngenunchind și în fața lui, spuse:

— Iertați-mă, Excelență, ieri am aruncat un prunc în fântână.

Se bătu cu fruntea de podea și izbucni în hohote de plâns...

— Ce înseamnă asta?! se miră Semipalatov.

— Asta înseamnă, Excelență, spuse Budîlda, ieșind înainte cu ochii înlăcrămați, că a înnebunit! A căpiat, sărmanul! Iată ce a făcut Galamidov al dumneavoastră cu cărțile lui! Dumnezeu vede totul, Excelență. Iar dacă vorbele mele nu vă sunt pe plac, v-aș ruga să-mi acceptați demisia. Mai bine mor de foame decât să văd la bătrânețe astfel de lucruri!

Semipalatov păli și începu să se plimbe prin odaie.

— Să nu-l mai primiți pe Galamidov! spuse el cu glas înăbușit. Iar dumneavoastră, domnilor, liniștiți-vă. Acum îmi dau seama de greșeala pe care am făcut-o. Iar ție, moșule, îți mulțumesc!

De atunci încoace nu s-a mai întâmplat nimic la noi. Merdiaev s-a însănătoșit, dar nu de tot. Și astăzi, când vede o carte, începe să tremure și întoarce capul în altă parte.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 12, 24 martie, cu titlul: *Mai încet cu focul! (Povestirea unui „vulpoi bătrân”)*. Semnată: A. Cehonte. Cu unele modificări stilistice și schimbări de nume a intrat în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Albumul

Consilierul titular Kraterov, un om lung și subțire ca săgeata amiralității²³, făcu un pas înainte și spuse, adresându-se lui Jmîhov:

— Excelență! Tulburați și mișcați până în adâncul sufletului de îndelungata dumneavoastră șefie și de grija părintească pe care ne-o purtați...

— De mai bine de zece ani, îi suflă Zakusin.

— De mai bine de zece ani, noi, subalternii dumneavoastră, oferim Excelenței Voastre în această zi atât de însemnată pentru noi... drept semn al stimei și al profundei recunoștințe ce vă purtăm, acest album cu portretele noastre, dorind ca în tot cursul însemnatei dumneavoastră vieți, adică încă mulți, mulți ani, până la ultima dumneavoastră suflare, să nu ne părăsiți...

— Prin felul părintesc în care ne-ați îndrumat pe calea adevărului și a progresului... adăugă Zakusin, ștergându-și fruntea de sudoarea care-l năpădise deodată; (se vedea că moare să vorbească și, după toate probabilitățile, pregătise și el un discurs). Și să fâlfâie încă mult timp steagul dumneavoastră pe tărâmul geniului, al muncii și al conștiinței obștești! isprăvi el.

O lacrimă se prelinse pe obrazul stâng, zbârcit, al lui Jmîhov.

— Domnilor! răspunse el cu glasul tremurând de emoție. Nu mă așteptam, nici nu-mi închipuiam măcar că veți sărbători modestul meu jubileu... Sunt mișcat... chiar... foarte... Nu voi uita această

clipă până în mormânt, și credeți-mă... credeți-mă, dragi prieteni, că nimeni nu vă dorește atât de mult binele, cum vi-l doresc eu... Iar dacă, poate, au avut loc vreodată între noi mici neînțelegeri, a fost tot spre folosul dumneavoastră...

Și Jmîhov, consilier activ de stat, îl îmbrățișă pe consilierul titular Kraterov care, surprins de o asemenea onoare, păli de încântare. Șeful făcu apoi cu mâna un gest, vrând să arate că emoția îl împiedică să vorbească și începu să plângă, ca și cum nu i s-ar fi dăruit, ci, dimpotrivă, i s-ar fi luat un album scump... După ce se liniști puțin, Jmîhov mai rosti câteva cuvinte bine simțite, dădu mâna pe rând cu toată lumea și, însoțit de urale puternice, coborî scara, se urcă în trăsură și plecă, copleșit de atâtea binecuvântări. În trăsură, simți în piept afluxul unei bucurii pe care nu-i fusese încă dat să o cunoască și mai trase un ropot de plâns.

Acasă îl așteptau noi bucurii. Familia, prietenii și cunoscuții îi făcură o primire atât de entuziastă încât ajunse la concluzia că adusesse într-adevăr mult folos patriei și că, de n-ar fi fost el, aceasta s-ar fi aflat poate la ananghie. Prânzul jubiliar se scurse de la început până la sfârșit în toasturi, cuvântări, îmbrățișări și lacrimi. N-ar fi crezut niciodată Jmîhov ca meritele lui să fie apreciate atât de sincer și atât de călduros.

— Domnilor! spuse el înainte de desert. Acum două ore am fost răsplătit pentru toate suferințele pe care le are de îndurat un om care se află – dacă pot să mă exprim așa – în slujba datoriei, și nu a formei, nu a literei. În tot timpul serviciului meu m-am călăuzit neîncetat de principiul: nu publicul este acel care există pentru noi, ci noi existăm pentru public. Și astăzi am primit cea mai înaltă răsplată cu putință! Subalternii mei mi-au oferit un album... Iată-l! Nici nu știți cât m-a mișcat.

Fetele festive se aplecară asupra albumului și începură să-l răsfoiască.

— Ce frumos e! spuse Olia, fata lui Jmîhov.

— Trebuie să fi costat cel puțin cincizeci de ruble. E minunat! Dă-mi-l mie, tăticule. Auzi? Am să ți-l păstrez cu grijă... E așa de frumos!

După masă, Olia duse albumul în odaia ei și-l încuie în sertar. A doua zi îl luă, îi scoase pe funcționari, îi azvârli, iar în locul lor puse fotografiile prietenelor ei de la pension. Fracurile de uniformă cu nasturi metalici cedară locul micilor pelerine albe. Kolea, băiețelul Excelenței Sale, îi culese pe funcționari de pe jos și le coloră hainele cu roșu. Celor fără mustată, le făcu mustăți verzi, iar celor fără barbă, bărbi cafenii. Când nu mai avu ce colora, îi decupă, le scoase ochii cu un ac, îi făcu soldați și începu să se joace cu ei. După ce-l decupă din fotografie pe consilierul titular Kraterov, îl prinse pe o cutie de chibrituri goală și se duse să-l arate tatălui său, în birou.

— Parcă-i o statuie! Ia uită-te, tăticule!

Jmîhov râse cu hohote, apoi, înduioșat, se aplecă și sărută apăsător obrăjorul lui Kolea.

— Drăcușorule! Du-te și arată-l mamei. Să-l vadă și ea.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 18, 5 mai. Semnată: A. Cehonte. Revăzută, a intrat în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Cu prilejul alegerii ei pentru culegerea de „Opere”, Cehov a revizuit-o stilistic, a adăugat câteva fraze și a eliminat o lungă caracterizare a funcționarilor, făcută de șef.

Spiritele sunt în mare fierbere

DIN LETOPISEȚUL UNUI ORAȘ

Afară era iadul pe pământ. Soarele de după-amiază dogorea cu atâta îndârjire, încât chiar și „Réaumurul” din biroul accizarului se zăpăcise și, ajuns la 35,8 grade, se oprise nemaștiind ce să facă... Locuitorii orașului asudau ca niște dobitoace muncite peste măsură – dar de lene nici nu-și mai ștergeau nădușeala, ci o lăsau să se zvânte.

În piața cea mare, prin fața caselor cu obloanele trase, treceau doi cetățeni: administratorul financiar Poceșihin și avocatul Optimov care era totodată și un străvechi corespondent al ziarului „Sîn Otecestva”. Mergeau tăcuți, moleșiți de atâta zăpușeală. Optimov i-ar fi înjurat pe cei de la primărie pentru praful și murdăria de pe ulițe, dar, cunoscând firea împăciuitoare și opiniile moderate ale tovarășului său de drum, tăcea.

În mijlocul pieții, Poceșihin se opri deodată și începu să privească în sus.

— La ce te uiți, Evpl Serapionîci?

— La stolul acela de grauri. Sunt curios unde or să se așeze. Vezi ce mulți sunt? Un adevărat nor! Mă gândesc că dacă ai trage în ei la grămadă, și dacă apoi i-ai aduna... și dacă... Hait! S-au așezat în grădina părintelui protoiereu!

— Nicidecum, Evpl Serapionîci. Nu la părintele protoiereu, ci la părintele diacon Vratoadov. Iar dacă ai trage în ei de aici n-ai omorî niciunul. Alicele-s mici și până să ajungă la țintă și-ar pierde puterea. Și, la urma urmei, de ce să-i omori, spune și dumneata! E drept că păsările astea cam strică fructele, dar sunt și ele ființe, vietăți. Graurul, de pildă, cântă... Și pentru ce cântă el oare, te întreb? Pentru ca să aducă laude. Toată suflarea îl laudă pe Domnul. Dar... mi se pare că tot la părintele protoiereu s-au așezat!

Pe când cei doi prieteni stăteau astfel de vorbă, trecură încetișor pe lângă ei trei băbuțe, în opinci și cu niște boccele în spinare. Se uitară mirate la Poceșihin și Optimov, care își țineau ochii ațintiți spre casa părintelui protoiereu, apoi își încetiniră mersul și, după ce mai făcură câțiva pași, se opriră, se mai uitară o dată la cei doi prieteni și începură și ele să privească în partea aceea.

— Da, ai avut dreptate, la părintele protoiereu s-au așezat, urmă Optimov. În grădina lui s-au copt vișinele. Sigur, s-au dus acolo să ciugulească!

Pe porțița grădinii protoieriei ieși însuși părintele protoiereu Vosmistișiev însoțit de dascălul Evstignei. Văzând că oamenii se uită cu luare aminte spre protoierie și neînțelegând despre ce e vorba, începură și ei să privească într-acolo.

— Se vede că părintele Paisi se duce la vreo slujbă, spuse Poceșihin.. Dumnezeu să-l ajute!

Prin piață trecură mai mulți muncitori de la fabrica negustorului Purov care se întorceau de la scăldat. Văzându-l pe părintele Paisi privind țintă spre cer și pe băbuțe, nemișcate, zgâindu-se în sus, se opriră și începură să se uite și ei. Același lucru îl făcu și un băiețaș, care ducea de braț un cerșetor orb, și un mujic care căra un butoi de scrumbii stricate pentru a-l goli desigur în piață.

— Pesemne că s-a întâmplat ceva, spuse Poceșihin. O fi vreun foc? Dar nu, nu se vede fum nicăieri! Hei, Kuzma! îi strigă el mujicului care se oprise. Ce s-a întâmplat?

Mujicul răspunse ceva, dar nici Poceșihin, nici Optimov, nu auziră ce. În toate ușile dughenelor se iviră vânzători somnoroși.

Zugravii care văruiau hambarul negustorului Fertikulin coborâra de pe scări și se alăturară muncitorilor. Pompierul, care se învărtea desculț pe platforma foișorului de foc, se opri și, după ce se uită câteva clipe jos, coborî. Foișorul de foc rămase pustiu, ceea ce păru suspect.

— Te pomenești că arde pe undeva? Ia nu mă-mbrânci, porcul dracului!

— Unde vedeți că arde? Unde arde? Împrăștiați-vă, domnilor! Vă rog cu tot respectul!

— S-o fi aprins pe dinăuntru!

— Ne roagă cu tot respectul și ne dă brânci cu pumnii! Să nu dai brânci! Ai fi tu șef, dar nu ai niciun drept să dai brânci!

— M-ai călcat pe bătătură! Călca-te-ar dracu'!

— Cine a fost călcat? Oameni buni, a fost călcat un cetățean!

— De ce s-a adunat atâta lume? Ce s-a întâmplat?

— A fost călcat un om, Înălțimea Voastră!

— N-auziți? Împrăștiați-vă! Domnilor, vă rog cu tot respectul! Te rog cu tot respectul, dobitocule!

— Îmbrâncește-i cât vrei pe mujici, dar nu-ți permit să te atingi de persoanele cu vază! Să nu pui mâna pe mine!

— Oameni sunt ăștia? Parcă înțeleg, blestemații, cu frumosul! Diavolilor! Sidorov, dă fuga după Akim Danilîci! Repede! De ce nu vreți să înțelegeți, domnilor, că până la urmă tot în capul dumneavoastră o să se spargă! Dacă vine Akim Danilîci, o s-o pățiți! Și tu ești aici, Parfen?! Și doar ești orb, omul lui Dumnezeu! Nu vede nimic și tot se înghesuie! Poftim! Eu îi vorbesc și el habar n-are! Smirnov, notează-l pe Parfen!

— Am înțeles, să trăiți! Ordonăți să notez și pe muncitorii lui Purov? Țsta cu obrazul umflat e de-al lui Purov!

— Până una alta, nu nota pe oamenii lui Purov... Măine e ziua lui onomastică!

Gaurii se ridicară ca un nor întunecat deasupra grădinii părintelui protoiereu, dar Poceșihin și Optimov nu-i mai vedeau; stăteau, privind mereu în sus, încercând să înțeleagă de ce se adunase atâta popor și la ce se uitau cu toții. Curând apăru și Akim

Danilîci. Mestecând ceva și ștergându-și buzele, scoase un urlet și intră în mulțime ca un bolid.

— Pompieri, fiți gata! Împrăștiați-vă! Domnule Optimov, împrăștie-te, că tot dumneata ai s-o pățești până la urmă! Decât să scrii în ziare fel de fel de critici despre oamenii cumsecade, ai face mai bine să încerci să te porți dumneata însuși mai substanțial! Din ziare nu putem învăța nimic bun!

— Te rog să nu te atingi de publicistică! sări Optimov ca ars. Sunt literat și nu-ți dau voie să te atingi de publicistică, cu toate că, din datorie cetățenească, te stimez ca pe un părinte și un binefăcător.

— Pompieri, apă!

— N-avem apă, Înălțimea Voastră!

— Vorr-ba! Duceți-vă după apă! Marș!

— N-avem cu ce merge, Înălțimea Voastră. Domnul maior a plecat cu caii pompieriei să însoțească o mătușă a dumisale.

— Împrăștiați-vă! Dă-te înapoi, dracu' să te ia... Ce stai? Mai vrei una? Ia notează-l și pe diavolul ăsta!

— Am pierdut creionul, Înălțimea Voastră...

Mulțimea creștea întruna, creștea mereu... Dumnezeu știe cât ar mai fi crescut, dacă în cârciuma lui Greșkin nu i-ar fi dat cuiva prin cap să încerce noua flașnetă, primită abia de câteva zile de la Moscova. Auzind cântecul „Vânătorășul” mulțimea tresări și dădu buzna în cârciumă. Nimeni nu a aflat niciodată de ce se adunase atâta popor, iar Optimov și Poceșihin uitară de grauri – adevărații vinovați. Peste un ceas orașul zăcea din nou în amorțire și nu se mai vedea decât un singur om: pompierul care se plimba pe platforma foișorului de foc...

În aceeași seară, Akim Danilîci ședea în băcănia lui Fertikulin, bea limonadă gazoasă cu coniac și scria: „Pe lângă raportul oficial, îmi permit, Excelență, să adaug și de la mine un oarecare supliment. Părintele și binefăcătorul nostru! Numai datorită rugăciunilor soției dumneavoastră, plină de virtute, care stă într-o vilă salubră din apropierea orașului nostru, afacerea nu a ajuns la limitele extreme! Am suferit atâtea în ziua aceea, încât nici nu pot

să vă descriu. Spiritul de inițiativă și dârzenia lui Krușenski și a maiorului de pompieri Portupeev nu pot găsi o calificare demnă de ele. Mă mândresc cu acești destoinici slujbași ai patriei! În ceea ce mă privește, am făcut tot ce poate face după puterile lui un om care nu dorește nimic altceva afară de binele aproapelui și, aflându-mă acum în mijlocul căminului meu familiar, mulțumesc cu lacrimi în ochi Aceluia care nu a lăsat lucrurile să ajungă la vărsare de sânge. Din lipsa unor dovezi suficiente, cei vinovați stau deocamdată închiși, dar am de gând să le dau drumul peste o săptămână. Au călcat porunca din neștiință!”

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 24, 16 iunie, cu subtitlul: (*Frântură din letopisețul orașului Nișcegladsk*). Semnată: A. Cehonte. Cu eliminarea a două fraze, a intrat în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. A intrat în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I, cu subtitlul modificat și cu modificări de stil. Publicăm textul din 1899.

Povestirea fusese mai întâi intitulată „*Spiritele sunt în mare agitație*”, dar cenzura nu fusese de acord cu acest titlu. N. Leikin scria lui Cehov (18 iunie 1884): «În povestirea „Spiritele sunt în mare agitație”, cenzorul a șters peste tot cuvântul „agitație”, și de aceea am introdus într-un loc „spiritele sunt în mare fierbere” ca povestirea să aibă totuși un sens. Am făcut acest lucru pe propriul meu risc după primirea corecturii definitive și nu s-a întâmplat nimic; modificarea a mers, și numărul a apărut».

Leikin a mai introdus în povestire și o frază finală. În această privință el scria lui Cehov (22 iunie 1884): „Acest lucru era neapărat necesar. Numai datorită lui povestirea a fost admisă de cenzură. Trebuia lămurit că totul s-a întâmplat din pricina graurilor. Altfel nu se înțelegea. Apoi și titlul „Spiritele sunt în mare fierbere” inducea în eroare. S-ar fi putut crede că graurii sunt una, și fierberea spiritelor alta, și că mulțimea nu s-a adunat deloc din pricina graurilor, ci din altă cauză. Am căutat un loc în afară de scrisoare, unde să se poată intercala această frază, dar cu toată obișnuința mea în această privință, n-am dat de niciunul mai potrivit; altfel ar fi trebuit modificată toată discuția mulțimii”.

Fraza introdusă de Leikin a fost ștearsă de Cehov când povestirea a fost aleasă pentru culegere.

Examen de înaintare în grad

— Profesorul nostru de geografie, Galkin, are pică pe mine: parcă văd că mă trânteste astăzi la examen, spunea asudând și frecându-și nervos mâinile Efim Zaharîci Fendrikov, impiegat la oficiul poștal din orașul X, om cărunt, bărbos, cu o chelie respectabilă și o burtă cât toate zilele. N-am să trec... Asta-i sigur... Și când te gândești, e supărat pe mine pentru niște fleacuri. O dată a venit la ghișeul meu cu o scrisoare recomandată, a dat pe toată lumea la o parte și mi-a cerut să primesc întâi scrisoarea lui și numai după aceea pe celelalte. Îți dai seama că asta nu se poate... O fi făcând el parte din pătura cultă, dar nu înseamnă să nu-și aștepte rândul ca toți ceilalți. I-am atras atenția în mod respectuos: „Așteptați să vă vină rândul, domnule”. Da’ el, ce crezi? S-a făcut foc și de atunci mă urmărește precum Saul... Lui Egorușka, băiatul meu, îi pune mereu nota unu, iar mie îmi scornește fel de fel de porecle, pe care le împrăștie prin tot orașul. Bunăoară, într-o zi când treceam prin dreptul birtului lui Kuhtin, a apărut la fereastră cu tacul de biliard în mână și, beat cum era a strigat de s-a auzit în toată piața: „Priviți, domnilor, trece o marcă boțită!”

Profesorul de limba rusă, Pivomedov, care stătea cu Fendrikov în vestibulul școlii județene din X, fumând cu condescendență țigara oferită, ridică din umeri și-i dădu un răspuns liniștitor:

— Fii pe pace. Încă nu s-a pomenit la noi ca un funcționar ca dumneata să fi fost trântit la examen. Totul se face de formă.

Fendrikov se liniște, dar nu pentru mult timp. În vestibul se ivi Galkin, un tânăr cu bărbuță rară, jumulită parcă, îmbrăcat cu pantaloni de pânză și frac albastru nou-nouț. El îi aruncă lui Fendrikov o privire severă și trecu înainte.

După aceea se răspândi zvonul că sosește inspectorul. Fendrikov simți cum îl ia cu frig și începu să aștepte, cuprins de teamă, ca un inculpat sau ca un elev care se prezintă pentru prima oară la examen. Hamov²⁴, epitropul titular al școlii județene, străbătu în fugă vestibulul și se repezi în stradă. După el se grăbi să iasă în întâmpinarea inspectorului părintele Zmiejalov²⁵, profesorul de religie, cu camilafcă pe cap și cruce pe piept. În urma lui pășiră și ceilalți profesori. Inspectorul de învățământ primar Ahahov le dădu cu glas tare bună ziua, își exprimă nemulțumirea pentru faptul că pe stradă era atâta praf și intră în localul școlii. Peste cinci minute începură examenele.

Mai întâi fură examinați doi fii de popă, pentru postul de învățător rural. Unul reuși, celălalt nu. Cel trântit își suflă nasul într-o batistă roșie, rămase un timp locului, se gândi ce se gândi și plecă. Apoi fură examinați doi voluntari cu termen redus, din categoria a treia. După aceea îi sună ceasul și lui Fendrikov...

— Unde faci dumneata serviciul? i se adresă inspectorul.

— Sunt funcționar al oficiului poștal local, însărcinat cu primirea corespondenței, Înălțimea Voastră, răspunse el, luând poziție de drepti și silindu-se să-și ascundă tremurul mâinilor. Fac serviciul de douăzeci și unu de ani, Înălțimea Voastră, iar acum s-au cerut relații pentru avansarea mea la gradul de registrator de colegiu, în care scop îndrăznesc să mă prezint la examenul pentru obținerea primului grad din ierarhia civilă.

— Bine... Scrie o dictare.

Pivomedov se sculă, tuși și începu să dicteze cu un glas de bas, gros și pătrunzător, silindu-se să-l încurce pe cel examinat cu cuvinte care se scriu altfel decât se pronunță: „*harașa halodnaia vada, kagda hocița pit*”²⁶ și altele.

Dar oricâtă silință își dădu ingeniosul Pivomedov, dictarea ieși bine. Viitorul registrator de colegiu nu făcu decât puține greșeli, cu toate că acordase mai multă atenție rotunjirii literelor decât ortografiei. Scrise „înecat” cu doi de „n”, scrise „egzact” în loc de „exact”, iar cu cuvântul „exhibiție” trezi un zâmbet pe fața inspectorului, deoarece scrisese „eschibiție”; dar toate acestea nu erau, la drept vorbind decât chichițe.

— Dictarea este satisfăcătoare, spuse inspectorul.

— Îndrăznesc să aduc la cunoștința Înălțimii Voastre, începuse Fendrikov, încurajat de cuvintele inspectorului, dar trăgând cu coada ochiului la dușmanul său, Galkin, îndrăznesc să vă raportez că am studiat geometria după manualul lui Davîdov, iar în parte am învățat-o de la nepotul meu, Varsonofi, care a venit în vacanță de la seminarul Vifan, de lângă lavra Troițe-Serghievskiaia. Am învățat și planimetria și stereometria... toate le-am învățat...

— Programul nu prevede stereometria.

— Nu prevede? Și eu care am muncit o lună întreagă la ea... Ce păcat! oftă Fendrikov.

— Dar să lăsăm deocamdată geometria la o parte. Să ne ocupăm mai bine de o știință care trebuie să-ți fie dragă, dat fiind că ești funcționar la poștă: geografia, știința poștașilor.

Toți profesorii zâmbiră respectuos. Fendrikov nu prea era de acord cu afirmația că geografia ar fi știința poștașilor (nicăieri nu se pomenea de acest lucru – nici în regulamentele poștale, nici în circularele pe regiune), dar pentru a nu se arăta nerrespectuos spuse: „Desigur”. Tuși nervos și începuse să aștepte întrebările cu groaza în suflet. Galkin, dușmanul lui, se lăsă pe speteaza scaunului și, fără să-l privească, întrebă tărăgănat:

— Ei... ia să-mi spui, te rog, ce formă de guvernământ are Turcia?

— Ce guvernământ poate să aibă... Unul turcesc...

— Hm!... turcesc... E o noțiune cam vagă. Turcia are o formă de guvernământ constituțională. Și ce afluenți ai Gangelui cunoști dumneata?

— Am studiat geografia după manualul lui Smirnov și, iertați-mă, nu am reținut-o tocmai bine... Gangele este râul care curge în India... și vine de se varsă în Ocean.

— Răspunde la ceea ce te întreb eu. Ce afluenți are Gangele. Nu știi? Dar Araxul unde curge? Nici asta nu știi! Cum se poate?... În ce gubernie este Jitomirul?

— Șoseaua principală 18, localitatea 121.

Fruntea lui Fendrikov se îmbrobonă de o sudoare rece. Începu să clipească des și înghiți în sec cu atâta putere încât o clipă i se păru că-și înghițise limba.

— Vă spun ca în fața lui Dumnezeu cel adevărat, Înălțimea Voastră, începu el să bolborosească. Părintele protoiereu mi-e martor... Douăzeci și unu de ani mi-am văzut de serviciu și acum asta... care... O viață întreagă am să mă rog lui Dumnezeu pentru dumneavoastră...

— Bine, să lăsăm geografia. Ce ai pregătit din aritmetică?

— Nici aritmetica n-am prea reținut-o bine... Părintele protoiereu mi-e martor că... O viață întreagă am să mă rog lui Dumnezeu... încă de la Pocroave tot învăț și învăț... dar fără folos... Sunt prea bătrân pentru intelectualitatea asta... Fiți atât de bun, Înălțimea Voastră, o viață întreagă am să mă rog pentru dumneavoastră.

Pe genele lui Fendrikov apărură lacrimi.

— Am servit cinstit și fără pată... Mă spovedesc la biserică an de an... Părintele protoiereu mi-e martor... Fiți mărinimos, Înălțimea Voastră.

— N-ai pregătit nimic?

— Toate le-am pregătit, dar nu-mi mai aduc aminte de nimic... Curând împlinesc șaiszeci de ani, Înălțimea Voastră, cum să mă mai țin în pas cu științele? Fiți atât de bun!

— Și-a comandat chiar șapca de uniformă cu cocardă... spuse zâmbind protoiereul Zmiejalov.

— Bine, du-te!... hotărî inspectorul.

O jumătate de oră după aceea, Fendrikov se îndrepta triumfător împreună cu profesorii spre birtul lui Kuhtin, să bea ceai. Fața îi

strălucea, ochii îi râdeau în cap, și totuși faptul că se scărpinga mereu la ceafă arăta că-l muncește un gând.

— Ce păcat! mormăia el. Mare nătărău am fost.

— Da' ce s-a întâmplat? îl întreabă Pivomedov.

— Cine m-a pus să învăț stereometria, dacă nu se mai cere? O lună întreagă m-am chinuit cu ea! Ce păcat!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 28, 14 iulie, cu subtitlul: (*Povestire*). Semnată: A. Cehonte. A intrat, fără subtitlu, în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. A fost inclusă, după modificări de stil, în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Cehov, care a petrecut vara anului 1884 la Voskresensk (gubernia Moscova), scria de acolo lui N. Leikin (25 iunie 1884): «Mi se pare că am călcat cu piciorul stâng în vilegiatură. În primul rând povestirea nu prea a reușit. „Examen de înaintare în grad” e o temă nostimă, ca temă din viața de toate zilele a poporului, și pe care o cunosc foarte bine, dar tratarea ei cerea nu o muncă de un ceas și numai șaptezeci-optzeci de rânduri, ci ceva mai mult... În timp ce scriam, ștergeam întruna, temându-mă să nu fie prea lungă. Am șters întrebările puse de examinatorii provinciali și răspunsurile funcționarului de poștă, adică însuși miezul examenului». Vorbind apoi de originea temei povestirii spune: «... Seara mă duc la poștă, la Andrei Egorîci (dirigintele poștei din Voskresensk) pentru a-mi lua ziarele și scrisorile... Andrei Egorîci mi-a dat tema pentru povestirea „Examen de înaintare în grad”».

Chirurgia

Un spital al zemstvei. În lipsa doctorului, plecat să se cunune, bolnavii sunt primiți de felcerul Kuriatin, un grăsun de vreo patruzeci de ani, cu un veston de mătase ponosit și pantaloni de flanelă jerpeliți. Are înfățișarea omului mulțumit, pătruns de simțul datoriei. Între degetul arătător și cel mijlociu al mâinii stângi ține o țigară de foi, care răspândește un miros urât.

În sala de așteptare intră dascălul Vonmiglasov, un bătrân înalt, voinic, cu o rasă cafenie, încins cu un brâu lat de piele. La ochiul drept are albeață și îl ține pe jumătate închis, iar pe nas are un neg, care de departe pare o muscă mare. Câteva clipe dascălul caută cu privirea o icoană, dar, negăsind-o, își face semnul crucii în fața unei sticle cu fenol, după care scoate dintr-o batistă roșie o prescură, pe care o pune cu o plecăciune înaintea felcerului.

— A-a-a... dumneata ești... respectele mele! spune acesta căscând. Cu ce ocazie pe la noi?

— În primul rând îți urez o duminică plăcută, Serghei Kuzmici... Chiar la dumneata veneam... Drept și adevărat zice psaltirea: „Băutura mea am amestecat-o cu lacrimi”. Iartă-mă că-ți bat capul cu ale mele. Aseară m-am așezat cu muierea mea la ceai și – ce să-ți mai spun? nici jeluirile, nici picăturile, nici prafurile, nu mi-au fost de niciun folos; îmi venea să mă întind jos și să mor, nu alta... Cum luam în gură o înghițitură de ceai, simțeam că mă apucă leșinul! Și să nu crezi că numai măseaua mă durea: tot

obrazul îmi zvâcnea înfiorător! De ureche, nici nu mai vorbesc; parcă mi se înfipsea în ea, Doamne iartă-mă, un cui, sau cine știe ce drăcie: și mă-mpungea, mă-mpungea! Se vede că am căzut la păcat, că am făcut vreă nelegiuire... „Încărcatu-mi-am sufletul cu păcate rușinoase și în trândăvie trăitu-mi-am traiul”... M-a pedepsit Dumnezeu pentru că sunt un păcătos, Serghei Kuzmici! După liturghie, părintele iereu m-a muștrat: „Te-ai făcut fonf și sâșăit, Efime. Nu se înțelege nimic din ceea ce cânti.” Dar judecă și dumneata, Serghei Kuzmici: mai poate fi vorba de cântat, când nici nu pot să deschid gura de umflată ce mi-e, iartă-mă că-ți spun, și când n-am închis ochii toată noaptea...

— Mda... Ia loc, te rog... Deschide gura!

Vonmigliasov se așază și deschide gura.

Kuriatin se încruntă, se uită în gura pacientului și printre dinții îngălbeniți de vreme și de tutun zărește o măsea blagoslovită cu o gaură cât toate zilele.

— Părintele diacon m-a învățat să-i pun mereu votcă cu hrean, da' tot degeaba. Glikeria Anisimovna, Dumnezeu să-i dea sănătate, mi-a dat o ață de la muntele Athos, ca s-o port la deget, și mi-a spus să-mi clătesc gura cu lapte cald; ața mi-am pus-o; cât despre lapte, mărturisesc că n-am îndrăznit: sunt om cu frica lui Dumnezeu, și acum suntem în post...

— Astea-s superstiții... (pauză) Efim Miheici, măseaua trebuie scoasă!

— Apăi, cum zici dumneata c-o fi mai bine, Serghei Kuzmici. Că de aceea ai învățat, ca să te pricepi la treaba asta, ca să știi ce trebuie scos și ce nu, ce poate fi lecuit cu picături, sau cu altceva... De aceea sunteți puși aici, binefăcătorilor; Dumnezeu să vă dea sănătate; o să ne rugăm pentru voi zi și noapte ca pentru niște părinți buni... până la sfârșitul vieții...

— E o nimica toată... face felcerul pe modestul, apropiindu-se de dulăpior și scotocind printre instrumente. Chirurgia e un fleac... Ți trebuie numai obișnuință și mână sigură... Cât ai scuipa în palmă, și gata... Mai zilele trecute a venit aici, ca și dumneata, moșierul Alexandr Ivanîci Eghipetski... Tot pentru o măsea... E

om cult, mă întreba de toate, voia să știe despre toate, cum și ce. Mi-a dat mâna, mi-a vorbit frumos... A stat șapte ani la Petersburg, pe toți profesorii i-a cunoscut... Mult am mai discutat. Mă ruga în numele lui Dumnezeu: scoate-mi-o, Serghei Kuzmici! De ce să n-o scot dacă se poate scoate? Numai că, vezi dumneata, la treaba asta trebuie să te pricepi, altfel nu merge... Sunt dinți și dinți: unul îl scoți cu cleștele, altul cu pârghia, altul cu cheia... Fiecare e cu socoteala lui.

Felcerul ia în mână pârghia, se uită câteva clipe la ea cu un aer întrebător, apoi o pune la loc și ia cleștele.

— Acum deschide gura cât poți de mare... spune el, apropiindu-se de dascăl. Las-că îi venim de hac... Cât ai scuipa în palmă... Crestăm puțin gingia... exercităm o tracțiune pe direcția axului vertical... și gata... (face o incizie în gingie) și gata...

— Sunteți binefăcătorii noștri... Noi, proștii, nu înțelegem nimic, dar pe voi v-a luminat Dumnezeu...

— Nu mai vorbi cu gura deschisă... Măseaua asta e ușor de tras; câteodată se întâmplă să fie numai bucăți de rădăcină... La asta, cât ai scuipa în palmă... (prinde măseaua cu cleștele). Stai, nu te mișca... Stai liniștit... Într-o clipită... (începe să tragă). Principalul este s-o apuci cât mai de jos (continuă să tragă)... ca să nu i se rupă coroana...

— Doamne, Dumnezeule!... Maică Precistă... A-a-a...

— Nu... nu... Nu-mi ține mâna! Lasă mâinile jos! (trage din nou). Nu mai e mult... Acuși, acuși... Să nu crezi că-i treabă ușoară...

— Dumnezeule... sfinte... mare... (țipă) Heruvimilor! Văle-e-u... Smucește-o, smucește-o odată! Cât ai să tragi de ea?

— Asta-i... chirurgie... Nu se poate dintr-odată... Așa, așa...

Vonmiglasov, cu ochii cât cepele, ridică genunchii până la piept, își închircește întruna degetele și gâfâie... Pe fața lui stacojie se ivesc broboane de sudoare, ochii i se umplu de lacrimi. Kuriatin, aplecat peste gura dascălului, suflă zgomotos, se mută mereu de pe un picior pe celălalt, și trage, trage... Trece o jumătate de minut chinuitoare și... cleștele alunecă de pe măsea. Dascălul sare în

picioare, bagă degetele în gură, pipăie și descoperă măseaua tot la locul ei.

— Ai scos-o, ai? spune el cu glas plângăreț și în același timp batjocoritor. Scoate-te-ar dracii pe lumea cealaltă! Apăi mulțumesc! Dacă nu te pricepi să scoți un dinte, nu te apuca! Nici nu mai văd cu ochii.

— De ce nu-ți ții mâinile la un loc? se supără felcerul. Eu trăgeam și tu mă tot împingeai și spuneai fel de fel de prostii... Tâmpitule!

— Tu ești tâmpit, nu eu!

— Ce crezi, bădărane, că așa se scoate o măsea? Cât ai bate din palme? Poftim, încearcă tu! Asta-i altceva decât să te urci în clopotniță și să tragi clopotele de mântuială! Auzi dumneata: „Nu te pricepi, nu te pricepi!” S-a găsit cine să mă învețe! l-am scos măseaua domnului Alexandr Ivanîci Eghipetski și n-a spus nici păs... E un om mai ceva ca tine, da' și-a ținut mâinile la un loc... Stai jos! Stai jos când îți spun!

— Nu văd cu ochii!... Lasă-mă să-mi vin în fire... Of! (se așază pe scaun). Numai să nu tragi de ea cu încetul: smucește-o o dată și gata. Auzi, să nu tragi, să smucești... Dintr-odată!

— Nu te mai apuca să înveți pe un învățat! Doamne, ce lume incultă! Dacă stai mai mult timp cu oameni ca ăștia, poți să înnebunești! Deschide gura... (apucă măseaua cu cleștele). Chirurgia nu-i un fleac, măi frate... E altceva decât să spui rugăciuni în strană... (începe să tragă). Nu te mișca... Măseaua e bătrână, se vede că are rădăcini adânci... (trage). Nu te mișca... Așa... așa... Stai liniștit... Ei, ei... (se aude un pârâit). Vezi! Știam eu!

Timp de un minut Vonmiglasov șade nemișcat, de parcă l-ar fi lovit cineva în moalele capului. E amețit... Privește îndobitocit în gol, și sudoarea îi șiruie pe fața albă ca varul.

— Trebuia să iau pârghia... mormăie felcerul. Ei, drăcia dracului!

Venindu-și în fire, dascălul bagă degetele în gură și, în locul măselei, găsește doi colți ascuțiți.

— Afurisitele!... geme el. V-ați aciuat aici spre nenorocirea noastră, irozilor!

— Bine-ți mai stă să înjuri... mormăie felcerul, punând cleștele la loc în dulăpior. Necioplitul... Pesemne că nu te-au bătut în de-ajuns cât ai fost seminarist... Domnul Alexandr Ivanovici Eghipetski a stat șapte ani la Petersburg... Asta zic și eu cultură... numai hainele de pe el fac o sută de ruble... și uite că n-a înjurat... Pe când tu... Te stropșești ca un curcan! Lasă, nu-i nimic, n-ai să crapi!

Dascălul își ia prescura de pe masă și pleacă acasă, ținându-și mâna la falcă.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 32. 10 august, cu subtitlul: (*Scenetă*). Semnată: A. Cehonte. A intrat fără subtitlu în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886, și a fost inclusă în toate edițiile ulterioare (de la a 2-a la a 14-a, Sankt Petersburg, 1891 —1899). Eliminându-se din ea numai două cuvinte, a intrat în culegerea de „Opere” din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

M. P. Cehov, fratele scriitorului, amintește de originea subiectului. Cehov văzuse la spitalul zemstvei din Voskresensk un caz analog celui redat de el în „Chirurgia”: un student practicant n-a izbutit să scoată unui bolnav o măsea și n-a făcut decât să-i sfărâme coroana. (M. P. Cehov – Anton Cehov și subiectele lui. Moscova, 1923.)

Cameleonul

Comisarul Ociumelov²⁷ trece prin piață în manta nouă și cu o legăturică în mână. În urma lui, un vardist roșcovan duce sub braț un ciurel plin cu agrișe confiscate. Împrejur, tăcere adâncă. În piață, nici țipenie... Ușile dughenelor și cârciumilor stau căscate, ca niște guri flămânde, și se uită jalnic la cele orânduite de Dumnezeu. În fața lor nu se vede nici măcar un cerșetor.

— Carevasăzică muști, blestematule! aude dintr-odată comisarul. Puneți mâna pe el, fraților! Astăzi nu mai e slobod să muști. Ține-l! Aha!

Un câine începe să chelălăie. Ociumelov se uită înspre partea de unde vine tărăboiul și vede o javră dând buzna în trei picioare pe poarta depozitului de lemne al lui Piciughin și uitându-se speriată înapoi. În urma ei, aleargă un cetățean cu vesta descheiată peste o cămașă de stambă cu piepți scrobiți. Deodată face un salt înainte, ca și cum s-ar arunca înot, și prinde câinele de picioarele dinapoi. Se aude iar un chelălăit și strigătul: „Puneți mâna pe el!”

— Nu lăsați să-mi scape! răcnește iarăși cetățeanul.

Capete somnoroase răsar în pragul dughenelor și, cât ai clipi din ochi, în fața depozitului de lemne, lumea ieșită ca din pământ se strânge ciopor.

— Trebuie că-i o dezordine, Înălțimea Voastră, spune vardistul.

Ociumelov face la stânga și se îndreaptă către grup. Cetățeanul cu vesta descheiată stă în fața porții depozitului și, ținând mâna dreaptă ridicată, arată mulțimii un deget care-i sângerează. Pe fața sa de om pe jumătate beat parcă ar sta scris: „Am să te jupoi de viu, ticălosule!” Până și degetul lui arată ca un semn al victoriei.

Ociumelov recunoaște în el pe meșterul bijutier Hriukin²⁸. În mijlocul cercului de gură-cască, tremurând din tot trupul, cu labelle dinainte răschirate, stă autorul tărăboiului: un pui de ogar alb, cu o pată gălbuie pe spate și cu botul ascuțit. Ochii lui umezi sunt triști și înspăimântați.

— Ce s-a întâmplat? întreabă Ociumelov, croindu-și drum prin mulțimea de gură-cască. De ce v-ați strâns aici? Ce-i cu degetul tău? Ce-i gălăgia asta?

— Îmi vedeam de treabă, Înălțimea Voastră, începe Hriukin să se tânguie, tușind cu pumnul la gură. Mă duceam să cumpăr niște lemne de la Mitri Mitrici, când, haț, așa tam-nesam, ticălosul ăsta mă apucă de deget. Să-mi fie cu iertare, dar eu sunt un om care muncește... meseria mea e gingașă. Trebuie să mi se dea despăgubiri, fiindcă s-ar putea să stau o săptămână fără să mă pot folosi de deget. Eu nu știu, Înălțimea Voastră, să fie scris în vreo lege că trebuie să pătimești din pricina lighioanelor. Dacă-i vorba ca fiecare să înceapă să muște, păi atunci la ce să mai trăiască omu' pe pământ?

— Hm! Sigur! grăiește cu asprime Ociumelov, tușind și ridicând din sprâncene. Sigur! Al cui e câinele? Asta nu se poate lăsa așa! O să vă-nvăț eu minte să vă mai lăsați câinii să umble hai-hui pe străzi. E timpul să ne ocupăm de domnii ăștia care nu vor să respecte regulamentele. Când vinovatul o să fie pus la amendă, o să știe ce-i aia un câine sau orice alt animal vagabond. O să-i arăt eu! Eldîrin! porunci el vardistului, află al cui e câinele și dresează proces verbal. Iar javra să fie ucisă. Fără zăbavă. Cu siguranță că e turbată! Al cui e câinele, vă-ntreb!

— Îmi pare, își dă cineva cu părerea, că-i a lui don' ghegeneral Jigalov.

— Al domnului general Jigalov? Hm! Eldîrin, scoate-mi mantaua. Grozav de cald e azi! Mă tem c-o să-i tragă iar o ploaie... Hm... Ce nu pot eu deloc să pricep, se întoarce Ociumelov spre Hriukin, e cum a putut cățelușul ăsta să te muște? Cum să te apuce tocmai de deget? Vezi cât e de mic, iar tu ești gogeamite găligan. Cu siguranță că ți-ai spintecat degetul în vreun cui și te-ai gândit să scoți măcar un profit. Las' că ne cunoaștem noi marfa. Vă știu eu, diavolilor.

— I-a dat cu țigara pe la bot ca să facă haz, și de! câinele l-a mușcat. Ce, era prost? ăsta se ține veșnic de pozne, Înălțimea Voastră.

— Minți, chiorule. M-ai văzut tu pe mine? Atunci de ce minți? Înălțimea Sa e om deștept, știe cine minte și cine vorbește cinstit, ca în fața lui Dumnezeu. Dacă-i vorba pe așa, apoi să hotărască judecătorul care dintre noi minte. În lege stă scris despre toate. Astăzi suntem toți egali. Și, dacă vreți să știți, am și eu un frate jandarm.

— Gura!

— Nu, nu poate să fie câinele lu' don' ghenereal! șoptește vardistul după o matură chibzuială. Don' ghenereal n-are câini de ăștia. Nu ține decât prepelicari.

— Ești sigur de asta?

— Sigur, 'nălțimea Voastră.

— Așa știam și eu! Domnul general are câini de preț, de rasă, pe când javra asta nu face nici două parale. N-are nici blană ca lumea, nu-i nici arătos... o jigodie! Ar ține domnul general un câine ca ăsta? Unde vă sunt mințile? Dacă un câine ca ăsta s-ar fi ivit pe stradă la Petersburg sau la Moscova, știți ce s-ar fi întâmplat? Cât ai clipi din ochi ar fi fost curățat! Fără să se mai sinchisească nimeni de ce stă scris la lege. Tu, Hriukin, ai fost mușcat, nu trebuie să lași lucrurile așa. Trebuie să-i învățăm minte. Nu mai merge...

— De! Mai știi? S-ar putea să fie și al lui don' ghenereal! cugetă vardistul cu glas tare. Ce, e scris pe bot că nu-i al lui? Parc-am văzut chiar azi unul cam la fel la el în curte...

— Păi sigur, îşi dă un altul cu părerea, e al generalului...

— Hm! Pune-mi mantaua, frate Eldîrin. Vântu-i cam subţire... M-a luat cu frig... Ia câinele, dă fuga cu el pân' la don' ghenearal şi întreabă dacă-i al dumnealui. Spune că l-am găsit prin piaţă şi că i l-am trimis. Şi să nu-l mai lase aşa slobod pe stradă... Poate să fie un câine scump şi dacă orice măgar îi vâra o ţigară sub nas, îi strică mirosul. Câinele este un animal gingaş. Şi tu, zevzecule, lasă braţul jos. Ce tot vâri degetul ăla caraghios în nasul lumii? Singur ţi-ai făcut-o!

— Uite bucătarul lui don' ghenearal. Să-l întrebăm pe el. Hei, Prohor, ia fă-te-ncoa', nene. Ia vezi, câinele ăsta e al vostru?

— Ei, na-ţi-o! Cum să fie! N-am avut niciodată un câine ca ăsta!

— Ce să mai stăm să ne pierdem vremea. E un câine vagabond! Ce mai tura-vura... Dacă-am zis că-i vagabond, apăi e vagabond. Trebuie curăţat, scurt.

— Cum o să fie câinele nostru! continuă Prohor, bucătarul. E al fratelui lui don' ghenearal, cel care a sosit mai deunăzi. Conaşului nostru nu-i plac ogarii, dar fratelui dânsului îi...

— Cum, a venit fratele domnului general? spune Ociumelov şi faţa i se luminează de un zâmbet înduioşat. Doamne sfinte! A venit Vladimir Ivanîci şi eu nu ştiam! A venit să-l vadă pe domnul general?

— Da, să-l vadă.

— Ia te uită! I s-a făcut dor de frate-su... Şi eu nu ştiam nimic! Carevasăzică e căţeluşul lui! Ei, da' ce bine îmi pare!... Ia-l cu tine... E frumuşel câinele... Şi deştept... L-a muşcat de deget pe ăla de colo... Ha, ha, ha... Cuţu-cuţu, de ce tremuri aşa? Mârâie, tâlharul... Drăguţul de el...

Prohor cheamă câinele şi pleacă cu el. Cei de faţă încep să-l ia pe Hriukin peste picior.

— Mai dau eu ochii cu tine! îl ameninţă Ociumelov.

Şi, înfăşurându-se în manta, îşi vede mai departe de drum prin piaţă.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 36, 8 septembrie, cu subtitlul: (*Scenetă*). Semnată: A. Cehonte. A intrat fără subtitlu în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886, și în edițiile ei următoare (de la a 2-a la a 14-a, Sankt Petersburg, 1891 – 1899). Cu modificarea unei fraze, a fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

Din lac în puț

Avocatul Kaleakin²⁹ venise la Gradusov, dirijorul corului catedralei; ședea pe un scaun și, învârtind în mână o citație trimisă de judecătorul de pace, îi spunea:

— Orice ai zice, Dosifei Petrovici, ești vinovat. Am pentru dumneata toată stima și știu că ești însuflețit de cele mai bune intenții; trebuie însă, cu părere de rău, să-ți spun că n-ai dreptate. Da, nu ai dreptate! L-ai insultat pe clientul meu Dereveașkin... Pentru ce l-ai insultat?

— Dracu' l-a insultat! izbucni ca un vulcan Gradusov, un bătrân înalt, cu frunte îngustă ce nu fâgăduia prea mult, cu sprâncene groase și cu o mică medalie de bronz la butonieră. I-am făcut doar morală și atâta tot. Proștilor trebuie să le bagi mințile în cap, altfel nu mai poți trăi de ei.

— Bine, Dosifei Petrovici, dar ce-ai făcut dumneata n-a fost morală. Așa cum clientul meu a spus-o în jalba sa, l-ai tutuit în public, l-ai făcut măgar, ticălos și câte altele. Ba, la un moment dat, ai ridicat și mâna ca și cum ai fi fost gata să-l jignești și cu palma.

— Păi cum să nu-l bați dacă o merită? Ei uite, asta n-o înțeleg.

— Da' pricepe odată că nu ai niciun drept să faci așa ceva!

— Niciun drept? A, ba să mă ierți, domnul meu. Asta s-o spui lui mutu'! Pe mine te rog să nu mă iei așa. După ce i-au făcut vânt din corul episcopiei, a stat zece ani în corul meu. Dacă vrei să știi,

eu sunt binefăcătorul lui. E supărat că l-am dat afară și de la mine. Dar cine-i de vină? L-am gonit fiindcă făcea pe filozoful. Când ești om cult, când ai fost la universitate, poți să faci și pe filozoful, dar când ești un nătărău, un neghiob, stai în colțișorul tău și ține-ți gura. Taci și ascultă la cei înțelepți. Dar pe el, dobitocul, îl tot trăgea ața să spună te miri ce. În timpul repetițiilor, ba chiar în timpul slujbei, îi dădea zor cu Bismarck sau cu vreun Gladstone oarecare. Închipuiește-ți că ticălosul ăsta era abonat la un ziar! Dac-ai ști de câte ori l-am pocnit pentru războiul ruso-turc! În loc să cânte, se apleca spre tenori și începea să povestească cum ai noștri au aruncat în aer cu dinamită crucișătorul turc Lufti-Gelil. Păi asta-i treabă? Firește, e frumos că ai noștri au învins, da' asta nu-i un motiv să nu cânti. Ai tot timpul să pălăvrăgești după liturghie. Mă rog, ce mai una alta, e un porc.

— Vasăzică și înainte îl insultai?

— Înainte nu-i sărea țandăra. Își dădea seama că o făceam pentru binele lui. Pricepea. Știa că nu stă frumos să te pui cu mai marii care ți-au făcut numai bine. Dar de când a intrat conțopist la poliție, s-a isprăvit cu el; i s-a urcat la cap, nu mai vrea să știe de nimic. „Eu nu sunt cântăreț, zice, ci funcționar. Am să dau examen de înaintare în grad”. „Ești un dobitoc! zic eu. Las-o mai moale cu filozofia, zic, și mai bine suflă-ți mai des nasul decât să te gândești la înaintare. Nu te-a făcut mama pentru măririi, ci ca să rămâi printre oamenii de rând”. Da' el, nici să n-audă. Păi, vezi dumneata și povestea asta de acum! Pentru ce m-a dat în judecată? Spune și dumneata dacă nu-i un porc de câine. Mă dusesem la bodega lui Samopliuev³⁰) să beau un ceai cu epitropul bisericii noastre. Bodega era înțesată. Niciun loc liber. Mă uit – stă la o masă cu alți conțopiști și se umflă cu bere. Face pe grozavul, vorbește cu nasul pe sus, dând din mâini. Trag cu urechea: pălăvrăgește despre holeră. Ei, ce zici de asta? Iarăși filozofie. M-am stăpânit și n-am scos o vorbă. „Dă-i înainte, dă-i înainte!” mi-am spus eu în gând. „Te mănâncă limba!” Și tocmai atunci, pianul mecanic a început să cânte un marș. Asta i-a dat damf mitocanului. S-a sculat în picioare și a început să zbiere: „Prietenii,

să bem pentru propășire! Sunt un bun fiu al patriei mele și un slavofil al țării. Am un singur piept și pe ăla îl dau! Dușmani, aliniați-vă! Dacă cineva nu-i de părerea mea, să binevoiască să se arate”. Și a izbit cu pumnul în masă. Ei, ce vrei: nu m-am mai putut ține... M-am apropiat de el și i-am spus foarte delicat: „Ascultă, Osip... dacă tu, porcule, nu ’nțelegi nimic, mai bine taci și nu bate apa în piuă. Un om cult poate să facă pe deșteptu’ dar tu, stai binișor. Ce ești tu? Un vierme, un nimic!” Eu îi spuneam o vorbă, el zece. Și dă-i și dă-i. Eu îi făceam, bineînțeles, morală pentru binele lui și el răspundea din prostie. I-a sărit muștarul și m-a dat în judecată.

— Vezi, asta e! oftă Kaleakin. E rău... V-ați luat din nimica toată și a ieșit un bucluc întreg. Ești tată de familie, Dosifei Petrovici, lumea te respectă. O să fii purtat la judecată, o să se vorbească în fel și chip, o să fii condamnat... Trebuie să isprăvim cu povestea asta. Am găsit un mijloc cu care Dereveașkin e de acord. Vino cu mine azi la șase la bodega lui Samopliuev, când sunt adunați acolo conțopiști, actori și toți cei față de care l-ai insultat. Cere-i scuze și Dereveașkin o să-și retragă plângerea. Ai înțeles? Cred că vei consimți, Dosifei Petrovici... Te sfătuiesc prietenește. Ai insultat pe Dereveașkin, l-ai făcut de răs și, mai ales, ai pus la îndoială sentimentele lui demne de laudă. Mai mult: le-ai profanat. Știi că astăzi așa ceva nu merge. Trebuie să fii mai cu băgare de seamă. S-a dat vorbelor dumitale o nuanță care, cum să-ți spun, în timpurile astea, într-un cuvânt, nu prea... Acum e șase fără un sfert. Vii cu mine?

Gradusov făcu energic semn din cap că nu, dar când Kaleakin îi descrie în culori vii ce anume „nuanță” se dăduse vorbelor lui și urmările ce ar putea să aibă, o lăsă mai moale și se învoi.

— Ia bine aminte! îl dăscălea avocatul pe drum. Cere-ți scuze cum trebuie, în toată regula. Apropie-te de el, spune-i „dumneata”, „iartă-mă, îmi retrag cuvintele” și așa mai departe.

Când ajunseră la bodegă, găsiră un adevărat sobor: negustori, actori, funcționari, conțopiști de la poliție – într-un cuvânt, obișnuita „adunătură” care venea în fiecare seară să bea ceai sau

bere. Dereveaşkin stătea la o masă înconjurat de toţi colegii lui. Era un om de vârstă nehotărâtă, fără barbă, cu ochii mari ficşi, cu nas teşit şi păr atât de aspru că, văzându-l, îţi venea să-ţi lustruieşti cizmele cu el. Chipul lui fusese plămădit în aşa fel încât din prima clipă te lăsa să ghiceşti totul: că Dereveaşkin era beţiv, că avea o voce de bas, că era prost dar nu până-ntr-atât încât să nu se creadă foarte deştept. Când îl văzu pe dirijor intrând, se ridică şi îşi zburli mustăţile ca un motan. Ştiind pesemne dinainte că o să aibă loc o căinţă publică, lumea dimprejur ciuli urechile.

— Iată, spuse Kaleakin de cum intră, domnul Gradusov primeşte.

Dirijorul dădu bună ziua în dreapta şi în stânga, îşi suflă zgomotos nasul, se făcu roşu ca racul şi se apropie de masa lui Dereveaşkin.

— Scuză-mă, mormăi el, fără să-l privească, vârându-şi furios batista în buzunar. îmi retrag cuvintele în faţa întregii societăţi.

— Te scuz! spuse Dereveaşkin cu vocea lui de bas şi se aşază aruncând o privire triumfătoare celor dimprejur. Mi s-a dat satisfacţie... Domnule avocat, te rog să retragi plângerea mea!

— Cer scuze... continuă Gradusov. Scuză-mă. Nu-mi plac daraverile... Dacă ţii tu neapărat să-ţi spun „dumneata”, ei bine, fie, am să-ţi spun „dumneata”. Dacă vrei tu să te socot om deştept, fie... Ce-mi pasă mie? Eu nu port pică nimănui. Dracu’ să te ia!

— Dă-mi voie! Ai venit să te scuzi sau să mă insulti?

— Cum, iar vrei să mă scuz? Vezi bine că m-am scuzat. Dacă nu ţi-am spus „dumneata” e doar fiindcă am uitat. La urma urmei, ce? Vrei să-ţi cad în genunchi? Mă scuz şi aduc chiar mulţumiri Domnului că ţi-a dat atâta bun-simţ ca să opreşti afacerea. N-am timp de pierdut pe la judecată. În viaţa mea n-am avut un proces şi nu vreau să încep acum... Nu te sfătuiesc nici pe tine, adică pe dumneata...

— Bineînţeles. Nu vrei să bem pentru pacea de la San-Stefano³¹?

— Să bem! De ce să nu bem?... Vorba e, frate Osip, că tot porc eşti... Nu spun asta ca să te insult, ci aşa... ca să dau un exemplu:

da, frate Osip, ești un porc! Îți aduci aminte cum te târai la picioarele mele când ți-au făcut vânt de la corul episcopiei? Și acum îndrăznești să mă dai în judecată, hai? Pe mine, binefăcătorul tău? Măi, boule, măi! Nu ți-e ție rușine? Nu-i i-e lui rușine, domnilor?

— Dă-mi voie! Asta se cheamă că iar mă insulti.

— Cine te insultă? Îți spun toate astea numai ca să-ți deschid ochii. Acum ne-am împăcat și ți-o spun pentru ultima oară: nici prin gând nu-mi trece să te insult. Ce, crezi că o să mai îmi pun mintea cu o lighioană ca tine, după ce am văzut că ești în stare să-ți dai în judecată binefăcătorul? Dracu' să te ia! Nici nu vreau să mai stau de vorbă cu tine! Și dacă mi s-a întâmplat fără voia mea să te fac porc, apăi să știi că ești un porc. Auzi dumneata, în loc să te rogi Domnului toată viața să-l țină pe binefăcătorul tău care te-a hrănit zece ani și te-a învățat să citești notele, îl chemi la judecată pentru o tâmpenie și trimiți la el acasă niște neisprăviți de avocați.

— Dă-mi voie, Dosifei Petrovici, interveni Kaleakin jignit, nu ți-a trimis niciun neisprăvit; eu am venit la dumneata. Ia seama, te rog, ce spui...

— Da' ce, parcă de dumneata vorbesc eu? Dacă vrei, te rog, poți să vii și în fiecare zi la mine; ceea ce nu pot eu pricepe e cum se poate ca dumneata, care ești un om cult, care ți-ai luat o licență, să aperi pe curcanul ăsta în loc să-i faci morală. În locul dumitale l-aș băga în pușcărie și l-aș lăsa să putrezească acolo. Și, la urma urmei, nu văd de ce te-ai supăra. Mi-am cerut sau ba scuze? Ce mai vreți de la mine? Nu înțeleg! Sunteți martori domnilor, se întoarce el către public, sunteți martori că mi-am cerut scuze și nu sunt deloc dispus să mă înjosesc încă o dată în fața unui dobitoc.

— Dumneata ești un dobitoc! strigă răgușit Osip, bătându-se cu pumnii în piept de indignare.

— Eu dobitoc, eu? Și tu îndrăznești să-mi spui mie asta?

Gradusov se făcu stacojiu și începu să tremure.

— Îndrăznești? continuă el. Na, ține! Și pe lângă palma asta pe care ți-am ars-o, am să te dau și în judecată, ticălosule. Am să te nvăț eu minte să mai insulti oamenii. Domnilor, îmi sunteți

martori. Ei, dumneata, domnule comisar, ce stai și te uiți? Vezi că sunt insultat și dumneata stai cu brațele încrucișate? Leafă știi să primești, dar când e vorba să menții ordinea, te faci că nu-i treaba dumitale, hai? Crezi că nu se află judecători și pentru voi?

Comisarul se apropie și dandanaua începu.

Săptămâna următoare, Gradusov apărea în fața judecătorului de pace pentru insulte aduse lui Dereveașkin, avocatului și comisarului – acesta din urmă fiind în exercițiul funcțiunii. La început, Gradusov nu înțelegea dacă era reclamant sau inculpat, dar când judecătorul de pace îl condamnă cu „cumul” la două luni închisoare, surâse amar și bombăni:

— Hm... eu am fost insultat și tot eu sunt trimis la pușcărie! Mare minunăție! Domnule judecător, trebuie să judecați după lege, nu după capul dumneavoastră. Varvara Sergheevna, răposata dumneavoastră mamă – fie-i țărâna ușoară – porunca ca oamenii de felul lui Osip să fie bătuți cu nuiele, iar dumneavoastră le acordați îngăduință. Unde o să ajungem? Dumneavoastră îi achitați pe ticăloși, și un altul îi va achita și el... Atunci cui să te mai plângi?

— Termenul de apel este de două săptămâni și te rog să nu discuți. Poți să te retragi.

— Păi, sigur! mormăi Gradusov, făcând cu ochiul. Azi nu mai poate trăi nimeni numai din leafă. Ce să-i faci? Dacă vrei să ai ce mânca trebuie să bagi nevinovați la beci. Asta e... Și nici nu poți să-i învinuiești...

— Ce ai spus?

— Nimic... Vorbeam de unul singur despre *hapen zi gevezen*³²... Ce credeți dumneavoastră, că dacă purtați lanț de aur³³ sunteți mai presus de legi? Fiți pe pace. Am să scot eu la lumină chestia asta...

S-a făcut caz de „ultrajul adus judecătorului”, dar a intervenit protoiereul catedralei și lucrurile s-au potolit.

Făcând apel, Gradusov era încredințat nu numai că va fi achitat, dar chiar că va izbuti să-l bage pe Osip la închisoare. Și a rămas încredințat de aceasta până în ziua procesului. La instanța de apel

tot timpul ședinței a stat liniștit, fără să spună lucruri de prisos. Dar când președintele l-a poftit să șadă, i-a spus jignit:

— Este oare scris în lege că un dirijor de cor trebuie să stea alături de un corist?

Auzind însă la sfârșitul procesului că hotărârea judecătoreiei de pace a fost confirmată, Gradusov închise ochii pe jumătate și strigă:

— Cum? Ce? N-am auzit eu bine, domnilor? Despre cine e vorba?

— Instanța de apel a confirmat hotărârea judecătoreiei de pace. Dacă nu sunteți satisfăcut, puteți face recurs.

— Așa? Vă suntem foarte recunoscător, Excelență, de această judecată sumară și „dreaptă”. Sigur că da, nu poți trăi numai din leafă, înțeleg foarte bine; numai că, s-avem iertare: o să găsim noi și un tribunal cinstit.

Nu e nevoie să mai spun tot ce a înșirat Gradusov magistraților. Acum așteaptă să fie judecat pentru ultrajul adus instanței de apel și nici nu vrea s-audă când cunoscuții încearcă să-i dovedească că e vinovat. E încredințat de nevinovăția lui și e sigur că mai devreme ori mai târziu o să i se aducă chiar mulțumiri pentru că a reușit să descopere aceste abuzuri.

— Nu-i nimic de făcut cu dobitocul ăsta! spune epitropul catedralei, ridicând deznădăjduit brațele. Nu înțelege și pace!

Apărută pentru prima oară în revista „Razvlecanie”, 1884, Nr. 37, 20 septembrie. Semnată: A. Cehonte. Aducându-i-se unele modificări de stil, a fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

Măsuri de rigoare

Micul orășel de provincie pe care, după expresia directorului închisorii locale, nu-l descoperi pe hartă nici cu telescopul, e luminat de soarele amiezii. Peste tot, liniște și pace. Comisia sanitară, alcătuită din medicul orașului, inspectorul de poliție, doi delegați ai primăriei și un delegat al negustorimii, se îndreaptă alene dinspre primărie către prăvăliile din hală. În urmă merg respectuos câțiva sergenți de stradă... Drumul comisiei e pavat cu intenții bune, ca și drumul iadului. Sanitarii pășesc și discută, gesticulând, despre murdărie, duhoare, măsuri de rigoare și alți factori holerici. Discuțiile sunt atât de profunde încât inspectorul de poliție, care merge în frunte, se simte deodată cuprins de entuziasm și declară, întorcând capul spre ceilalți:

— Ar trebui să ne adunăm mai des în felul ăsta, domnilor, să mai stăm și noi de vorbă. E și plăcut, te simți ca în societate... Că noi nu știm altceva decât să ne sfădim! Zău așa!

— Cu cine începem? se întoarse reprezentantul negustorimii către medicul orașului cu tonul unui călău care-și alege victima. N-ar fi oare bine să începem cu băcănia lui Oșeinikov? Ce zici, Anikita Nikolaici? În primul rând e coțcar, iar în al doilea rând... ar fi timpul să-i tăiem pofta de matrapazlăcuri. Mai deunăzi mi-a trimis niște hrișcă, și ce credeți? Era plină cu murdărie de guzgani, iertați-mă... Nevasta mea nici n-a vrut să guste din mâncare!

— Ei, ce facem? Dacă-i vorba de Oșeinikov, atunci hai la Oșeinikov, răspunde medicul cu nepăsare.

Sanitarii intră în „Magazinul de ceai, zahăr, cafea și alte articole coloniale. Proprietar A. M. Oșeinikov”, și, fără nicio introducere, încep inspectia.

— Mda... spune medicul măsurând din ochi piramidele de săpun de Kazan frumos clădite. Ce de-a turnuri Babel ți-ai mai înălțat aici! Ia te uită, câtă ingeniozitate! E... he... hei! Dar asta ce-i? Ia priviți, domnilor! Demian Gavrilîci găsește cu cale să taie săpunul și pâinea cu același cuțit!

— Din asta n-are cum să iasă holeră, Anikita Nikolaici! observă proprietarul băcăniei, și pe bună dreptate.

— Nu spun că nu-i așa, dar e scârbos! Doar cumpăr și eu pâine de la tine.

— Pentru clienții mai subțiri avem noi un cuțit anume. Să n-aveți nicio teamă... Se poate?...

Inspectorul de poliție își închide pe jumătate ochii miopi pentru a cerceta mai bine o șuncă mare; o răcăie bine cu unghia, o miroase zgomotos, îi dă un bobârnac și întreabă:

— Nu cumva e cu stricnină?

— Cum puteți crede una ca asta?... Vai de mine!... Se poate?

Inspectorul se rușinează, lasă șunca și se apucă să citească foarte atent lista de prețuri a lui Asmolov și Comp. Delegatul negustorimii își vâra mâna în butoiașul cu hrișcă și simte ceva moale, catifelat... Se uită înăuntru și pe chipul lui se revarsă o expresie de duioșie.

— Pis, pis, pis!... Drăguții de ei! șoptește el. Uite cum stau în hrișcă și își întind botișoarele... Se răsfăță... Ar trebui să-mi trimiți și mie un pisoie, Demian Gavrilîci!

— Cum să nu, se poate?... Astea sunt aperitivele, domnilor, dacă doriți să le inspectați... Poftim, scrumbii, brânză... batog, după cum vedeți și dumneavoastră. Batogul l-am primit joi, e foarte bun... Ia dă-mi un cuțit, Mișka!

Sanitarii își taie fiecare câte o felie de batog, îl miros și după aceea îl gustă.

— Ia să iau și eu o gustare, dacă-i vorba pe așa... spune ca pentru sine Demian Gavrilîci, proprietarul băcăniei. Aveam eu parcă pe undeva o sticluță. Merge cu batog... Parcă-i dă alt gust... Mișka, ia dă-ncoa sticluța.

Umflându-și obrazii și holbând ochii, Mișka desfundă o sticlă și o pune pe tejghea.

— Să bem pe stomacul gol... șovăie inspectorul de poliție, scărpinându-se la ceafă. La urma urmei, dacă nu luăm decât un păhăruț, merge... Dar mișcă-te și tu mai repede, Demian Gavrilîci, că nu prea avem timp de votca ta!

După un sfert de oră, sanitariii, ștergându-și buzele și scobindu-se în dinți cu niște chibrituri, se îndreaptă spre prăvălia lui Golorîbenko. Aici, ca un făcut, n-au pe unde trece... Cinci vlăjgani, cu fețe stacojii și asudate, rostogolesc din prăvălie un butoi cu untdelemn.

— Mai la dreapta!... Trage-l de fund... trage! Împinge! Bagă un drug sub el... ei, drăcia dracului! Dați-vă la o parte, Înălțimea Voastră, să nu vă strivim picioarele!

Butoiul s-a înțepenit în ușă și nu-i chip să-l mai urnești. Vlăjganii se opintesc și împing cu toată puterea, suflând din greu și înjurând de-i auzi până-n celălalt capăt al pieții. După multă caznă, când atmosfera și-a schimbat în chip simțitor puritatea de pe urma nesfârșitelor gâfâieli, butoiul se rostogolește în sfârșit afară, dar, în aceeași clipă și cu totul împotriva legilor fizicii, se întoarce înapoi și se înțepenește iar în ușă. Icnetele reîncep.

— Ptiu! scuipe inspectorul de poliție. Hai la Șibukin. Diavolii ăștia sunt în stare s-o țină așa până mâine dimineață.

Sanitarii găsesc însă prăvălia lui Șibukin închisă.

— Și doar adineauri era deschisă! se miră dumnealor uitându-se unul la altul. Când intram la Oșeinikov, Șibukin stătea în prag și clătea un ceainic de aramă. Unde-i? se adresează ei unui cerșetor, rezemat de peretele prăvăliei.

— Faceți-vă milă și pomană, îngână cu glas răgușit cerșetorul, ajutați un biet schilod cu cât vă lasă inima, milostivi boieri... Dumnezeu să vă dea sănătate.

Sanitarii fac semne plictisite cu mâna și pornesc mai departe, afară de delegatul primăriei, Pliunin. Acesta îi întinde cerșetorului o copeică, apoi, ca și cum s-ar fi speriat de ceva, își face repede semnul crucii și aleargă, să-și ajungă din urmă colegii.

Peste vreo două ore comisia se întoarce. Membrii ei par obosiți, sleiți. Dar truda nu le-a fost zadarnică: un sergent de stradă pășește solemn, ducând o lădiță plină cu mere putrede.

— Acu', după atâta muncă, n-ar strica să dăm pe gât o dușcă, spune inspectorul de poliție, trăgând cu coada ochiului la firma „Pivniță de vinuri și rachiuri”. Să mai căpătăm și noi puteri.

— Mda, nu strică. Hai să intrăm!

Sanitarii coboară în pivniță și se așază în jurul unei mese rotunde cu picioare strâmbe. Inspectorul îi face cârciumarului un semn cu capul și pe masă apare o sticlă.

— Păcat că n-avem și o gustare, spune delegatul negustorimii, bând și încruntându-se. Să ne dea măcar un castravete murat... Altfel...

Delegatul se întoarce spre sergentul de stradă cu lădița, își alege mărul cel mai bine păstrat și mușcă din el.

— Ei, dar văd că sunt și unele care nu-s chiar așa stricate! se miră parcă inspectorul. Ia dă să-mi caut și eu unul! Pune lada aici... Hai să alegem care-s mai bune și să le curățim; pe celelalte poți să le arunci. Mai toarnă un păhăruț, Anikita Nikolaici! Ar trebui să ne adunăm mai des așa, să mai stăm și noi de vorbă. Altceva ce poți face prin coclaurile astea unde nu-i niciun fel de cultură, nici club, nici societate? Mai rău ca-n Australia! Turnați, domnilor! Pofim niște mere, doctore! Le-am curățit special pentru dumneata!

— Ce ordonați să fac cu lada, Înălțimea Voastră? întreabă sergentul de stradă pe inspector, care iese cu toată suita din pivniță.

— Lada? Care ladă? Aha, da, lada! Azvârle-o odată cu merele... e infectată!

— Merele ați binevoit să le mâncați!

— Daa... îmi pare bine! Ascultă... du-te până la mine acasă și

spune-i Mariei Vlasievna să nu se supere... dar mă duc numai pentru un ceas la Pliunin, să dorm... înțelegi? Să dorm... în brațele lui Morfeu... *șprehen zi deici*³⁴, Ivan Andreici?

Și, ridicând ochii spre cer, inspectorul de poliție clatină cu amărăciune din cap, își desface brațele cu un aer deznădăjduit și spune:

— Asta-i toată viața noastră!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 38, 22 septembrie, cu subtitlul: (*Scenetă*). Semnată: A. Cehonte. A intrat în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. A fost inclusă cu oarecare modificări de stil în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Vintul

Într-o noapte mohorâtă de toamnă, Andrei Stepanovici Peresolin³⁵ se întorcea cu trăsură de la teatru. Pe drum se gândea la folosul pe care l-ar putea aduce teatrele dacă ar prezenta piese cu conținut moral. Trecând însă prin dreptul instituției sale, încetă să mai cugete la acest subiect și cercetă din ochi ferestrele clădirii în care – ca să ne exprimăm în limbajul poeților și căpitanilor de vase – el era cârmaciul. Două ferestre, cele ale biroului de serviciu, erau puternic luminate.

„Te pomenești că mai lucrează încă la darea aceea de seamă! gânde Peresolin. Stau acolo patru tâmpiți și nu-s în stare s-o isprăvească. Lumea o să creadă că nici noaptea nu-i las să răsuflă. Ia să mă duc eu să-i muștraluiesc puțin... Oprește, Guri!”

Peresolin coborî din trăsură și se îndreptă spre instituție. Ușa principală era încuiată, dar cea din dos, care n-avea decât un zăvor, stricat și acela, rămăsese larg deschisă. Folosindu-se de această împrejurare, ajunse într-un minut în fața ușii biroului de serviciu, care era întredeschisă. Aruncă o privire înăuntru și văzu ceva cu totul neobișnuit: în jurul mesei, pe care zăceau vraște coli mari pentru situații, patru oameni ședeau și jucau cărți. Nemișcați, cu aere concentrate și cu chipurile bătând în verde din pricina abajururilor celor două lămpi, păreau niște arătări de basme sau, Doamne ferește, niște falsificatori de bani... Jocul îi făcea să pară și mai ciudați. Judecând după mișcările lor și după exclamațiile

tipice, pe care le scoteau din când în când, păreau să joace vint³⁶; dar, ascultându-i câteva clipe, Peresolin își dădu seama că ceea ce făceau ei nu putea fi numit vint și nici măcar joc de cărți. Era ceva nemaiauzit, ceva straniu și misterios... Peresolin îi recunoscuse pe funcționari; erau Serafim Zvizdulin³⁷, Stepan Kulakevici³⁸, Eremai Nedoehov³⁹ și Ivan Pisulin⁴⁰.

— Ce faci, se supără Zvizdulin, privindu-și mânios partenerul de vizavi. Se poate să joci așa? Îl aveam în mână chiar pe Dorofeev, pe Șepeliov cu nevastă-sa și pe Stiopka Erlakov, și tu îl joci pe Kofeikin? Din pricina ta am căzut de două ori! Trebuia să-l dai pe Pogankin⁴¹, cap sec ce ești!

— Ia mai slăbește-mă! răspunse arțăgos partenerul. Chiar dacă-l jucam pe Pogankin, Ivan Andreici îl avea pe Peresolin.

„Ce caută aici numele meu... își spuse Peresolin, ridicând din umeri. Nu înțeleg!”

Pisulin împărți din nou cărțile și funcționarii continuară:

— Banca de Stat...

— Două, administrația financiară...

— Fără atu...

— Fără atu, ai zis? Hm!... Administrația guberniei, două... Ei drăcia dracului! Fie ce-o fi! Rândul trecut am pierdut din cauza instrucțiunii publice; de data asta am s-o pățesc cu administrația guberniei. La noroc!

— Micul șlem la instrucțiunea publică!

„Zău dacă înțeleg ceva!” șopti Peresolin.

— Eu deschid cu consilierul de stat... Hai, Vanea, pune și tu un consilier sau un secretar de gubernie.

— Ce-mi trebuie un consilier? Pot să iau și cu Peresolin...

— Iar eu îi dau în cap lui Peresolin al tău... poftim... Îl avem pe Rîbnikov. Ați căzut de trei ori! Ia scoate-o pe Peresolinoia! Degeaba o ascunzi pe afurisita aia în mânecă!

„S-au agățat și de nevastă-mea... gândi Peresolin. Ce înseamnă asta?”

Și, ca să-și potolească mai repede nedumerirea, deschise ușa și intră în biroul de serviciu. Dacă în fața funcționarilor s-ar fi ivit

însuși diavolul, cu coarne și coadă, nu i-ar fi uimit și speriat cum îi uimi și îi sperie șeful lor. Dacă le-ar fi ieșit înaintea fantoma funcționarului însărcinat cu administrația internă și cu ordinea în birouri, decedat anul trecut, și le-ar fi spus cu voce mormântală, suflându-le în față frigul gropii: „Urmați-mă, ciraci ai satanei, la locul nelegiuirilor”, ei nu s-ar fi îngălbenit atât de tare cum s-au îngălbenit în clipa în care l-au recunoscut pe Peresolin. De spaimă, lui Nedoehov începu chiar să-i curgă sânge din nas, iar lui Kulakevici i se păru că cineva îi bate darabana în urechea dreaptă și cravata i se desfăcu de la sine. Funcționarii aruncară cărțile, se sculară încet și, după ce se uitară unul la altul, își ațintiră privirile în podea. Timp de un minut în biroul de serviciu domni o liniște desăvârșită...

— Frumos mai lucrați la darea de seamă! începu Peresolin. Înțeleg acum de ce vă place atât de mult să vă ocupați cu situațiile... Pot să știu și eu cu ce vă îndeletniciți?...

— Ne-am oprit numai de câteva clipe, Excelență... șopti Zvizdulin. Ne uitam la niște fotografii... Ne odihneam și noi...

Peresolin se apropie și ridică din umeri. Pe masă nu erau cărți de joc, ci fotografii-portrete, de mărime obișnuită, desprinse de pe cartonul lor și lipite pe cărți de joc. Erau multe. Privindu-le mai bine, Peresolin se văzu pe sine, o văzu pe nevastă-sa, precum și numeroși subalterni și prieteni...

— Ce prostie!... Și cum se joacă jocul ăsta?

— Nu l-am născocit noi, Excelență... Doamne ferește... Ne-am luat după alții...

— Ia explică-mi, Zvizdulin! Cum se joacă? Am văzut totul și am auzit cum m-ați luat cu Rîbnikov... Hai, ce te codești atâta? Doar n-am să te mănânc! Spune!

Dar lui Zvizdulin îi era rușine și în același timp se și temea. În cele din urmă, văzând că Peresolin începe să se supere, să sufle pe nări și să roșească de nerăbdare, se supuse. După ce adună fotografiile și le amestecă, le întinse pe masă și începu să explice:

— Fiecare fotografie își are rostul ei... valoarea ei, Excelență, ca și fiecare carte dintr-un joc. Avem aici 52 de cărți și patru

culori, ca la un joc obișnuit... Funcționarii administrației financiare sunt cupele, administrația guberniei – treflele, cei de la Ministerul instrucțiunii publice – caralele, iar filiala Băncii de Stat reprezintă picile. Așa... Consilierii de stat activi sunt așii, consilierii de stat – popii, soțiile persoanelor de clasa a patra sau a cincea – damele, consilierii de colegiu – valeții, consilierii de curte – decarii, și așa mai departe. Eu, bunăoară – iată fotografia mea – sunt un trei, deoarece, fiind secretar de gubernie...

— Ia te uită!... Prin urmare eu sunt as?

— Da, de treflă, iar Excelența Sa doamna e dama de treflă...

— Hm! Asta-i original... Hai să facem o partidă! Să văd și eu cum vine...

Peresolin își scoase paltonul și se așeză la masă, zâmbind neîncrezător. Funcționarii se așezară și ei la ordinul lui și jocul începu...

La șapte dimineața, când paznicul Nazar veni să măture în biroul de serviciu, rămase înmărmurit. Tabloul care i se înfățișă, în clipa în care intră cu mătura în mână, fu atât de uluitor încât și azi își mai aduce aminte de el – chiar și atunci când i se întâmplă să zacă beat mort. Peresolin, tras la față, somnoros, și cu părul răvășit, stătea în picioare în fața lui Nedoehov și îi spunea, ținându-l de un nasture:

— Înțelege odată că nu trebuia să-l joci pe Șepeliov, de vreme ce știai că mă am în mână pe mine însumi. Zvizdulin îl avea pe Rîbnikov cu nevastă-sa, avea trei profesori de liceu și pe deasupra pe nevastă-mea, iar Nedoehov pe cei de la bancă și cei trei de la administrația guberniei. Trebuia deci să-l joci pe Krîșkin⁴²! Ce-ți păsa că au început cu administrația financiară! Știau ei ce fac!

— L-am jucat pe consilierul titular, Excelență, deoarece mă gândeam că ei îl au pe consilierul de stat activ.

— Dar, dragul meu, nu se poate să judeci în felul ăsta. Asta nu se cheamă joc! Numai ciubotarii joacă așa. Trebuie să raționezi!... Când Kulakevici a jucat pe consilierul de curte de la administrația guberniei, trebuia să-l arunci pe Ivan Ivanovici Grenlandski, fiindcă știai că Kulakevici o are pe Natalia Dmitrievna cu Egor

Egorîci... Ai stricat totul! Dacă vrei pot să ți-o dovedesc pe loc. Stați jos, domnilor, să mai facem un rober!

Și, trimițându-l la plimbare pe Nazar care nu-și credea ochilor, funcționarii se așezară din nou și își continuară jocul.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 39, 29 septembrie, cu titlul: „*O noutate*”. (*În atenția domnilor jucători de vint.*) Semnată: A. Cehonte. A intrat, aproape fără schimbări, în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Cu un titlu nou și cu câteva modificări neînsemnate a fost inclusă în ediția a 2-a a culegerii, Sankt Petersburg, 1891 și a intrat și în edițiile ei următoare (de la a 3-a până la a 14-a, Sankt Petersburg, 1892—1899). A fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1900, vol. II, fără să i se aducă modificări. Publicăm textul din 1900.

S-a păstrat referatul cenzorului operelor dramatice (1890) care găsea sceneta lui Cehov: „*O noutate*” „cu totul nepotrivită pentru a fi reprezentată”. Pe raportul cenzorului e pusă rezoluția: „Se interzice”. (Arhiva centrală de stat pentru documente de politică internă, cultură și moravuri, Leningrad.)

La cimitir

*„Unde-s acum uneltirile lui,
bârfelile, tertipurile, mitele?”*

HAMLET

— Domnilor, a început să bată vântul și se lasă întunericul. Ce ar fi s-o luăm binișor din loc?

Vântul se plimba prin frunzișul îngălbenit al bătrânilor mesteceni și de pe frunze se revărsa asupra noastră o grindină de picături mari. Unul dintre noi alunecă pe pământul clisos și, pentru a nu cădea, se agăță de o cruce mare, cenușie.

— „Consilierul titular, cavaler⁴³ Egor Greaznorukov⁴⁴...” citi el. L-am cunoscut cândva pe domnul ăsta... își iubea nevasta, purta “Stanislavul”, nu citea nimic... Stomacul îi digera cât se poate de bine... Ce cusur are o asemenea viață? Să tot trăiești! Dar, vai! Îl pândea ceasul rău... Bietul om a căzut victima curiozității sale. Într-o zi, pe când trăgea cu urechea, a primit cu ușa o lovitură atât de puternică în cap, încât a căpătat o comoție cerebrală (avea omul creier) și s-a curățat. Sub monumentul cestălalt zace un om care încă din leagăn ura versurile, epigramele... Și, ca un făcut, tot monumentul lui e acoperit cu versuri... Vine cineva!

În dreptul nostru apăru un om cu un palton jerpelit și cu fața rasă, stacojie, bățând în vână. Ținea la subțioară o sticlă de o

jumătate de litru de votcă, iar în buzunar i se zărea un căpătâi de cârnat învelit în hârtie.

— Unde-i mormântul actorului Mușkin? ne întrebă el cu glas răgușit.

Îl duserăm la mormântul actorului Mușkin, mort cu vreo doi ani în urmă.

— Sunteți funcționar? îl întrebă noi.

— Nu, actor... Dar în ziua de azi e greu să deosebești un actor de un funcționar de consistoriu. Cred că v-ați dat și dumneavoastră seama... E un lucru caracteristic, cu toate că nu-i defel măgulitor pentru funcționari.

Găsirăm cu greu mormântul actorului Mușkin. Pământul se lăsase, fusese năpădit de buruieni și își pierduse înfățișarea de mormânt... Crucea mică – o cruce ieftină – aplecată într-o rână, acoperită cu mușchi înnegrit de frig, privea tristă, ca un om bătrân și bolnav. „Uitatului nostru prieten Mușkin”... citirăm noi.

Timpul ștersese particula *ne* și îndreptase minciuna omenească.

— Actorii și ziariștii au strâns niște bani ca să-i ridice un monument, și... l-au băut, drăguții de ei... spuse oftând actorul, făcând o închinăciune adâncă și atingând cu genunchii și cu căciula pământul ud.

— Cum adică l-au băut?

— Foarte simplu. Au adunat banii, au pus chiar o notiță în ziar despre treaba asta și pe urmă au băut totul... N-o spun ca să-i condamne, ci doar așa... Să le fie de bine, dragii de ei!... Lor le-a priit, iar lui i-a fost întru veșnică pomenire.

— Beția nu priește sănătății, iar veșnica pomenire – o jale. Deie Domnul și o vremelnică pomenire, că despre cea veșnică... ce să mai vorbim?

— Asta așa-i. Și Mușkin era cunoscut! Dovadă că în urma sicriului lui au fost purtate vreo zece coroane! Dar lumea l-a uitat! Cei ce-l îndrăgeau nici nu mai vorbesc de el; numai cei cărora le-a făcut rău îl mai țin minte. Eu, bunăoară, n-am să-l uit în vecii vecilor, fiindcă numai rău am avut de la el. Așa că, drept să spun, nu prea mi-a fost drag răposatul.

— Dar ce rău ți-a făcut?

— Un mare rău, oftă actorul, și chipul lui trădă deodată amărăciune și obidă. Față de mine s-a purtat ca un tâlhar și un nemernic, Dumnezeu să-l ierte. L-am văzut, m-am luat după el și m-am făcut actor. M-a ademenit cu arta lui, m-a făcut să-mi părăsesc casa părintească, m-a ispitit cu deșertăciunea vieții de artist, mi-a făgăduit câte-n Lună și în stele și până la urmă nu mi-a dat decât lacrimi și durere... Amară-i soarta artistului! Mi-am pierdut și tinerețea, și puterea de judecată, și înfățișarea omenească!... N-am o lețcaie, tocurile mi s-au tocit, pantalonii mi-au făcut mustăți pe la manșete – într-un cuvânt arăt ca o sperietoare!... Nu mai cred în nimic, nu mai înțeleg nimic... Până și credința mi-a luat-o, tâlharul! Să fi avut talent, mai zic; dar așa, chiar că m-am prăpădit pe degeaba... E frig, stimați domni... Nu doriți să beți și dumneavoastră un pic? Am de-ajuns pentru toți... Brr... Să bem pentru odihna sufletului său! Cu toate că nu mi-e drag, cu toate că-i mort, nu-l am decât pe el în lumea asta, numai pe el. Îl văd azi pentru ultima oară... Medicii mi-au spus că am să mă curăț curând din pricina beției, așa că am venit să-mi iau rămas-bun de la el. Trebuie să-i ierți pe dușmani.

L-am lăsat pe actor să-și continue colocviul cu răposatul Mușkin și am luat-o înainte. Începuse să burnițeze; cădea o ploaie mărunță și rece.

Când am cotit pe aleea principală, presărată cu pietriș, ne-am întâlnit cu o procesiune mortuară. Patru ciocli, cu brâuri albe și cu cizme pline de noroi și de frunze, duceau un sicriu de culoare cafenie. Începea să se întunece și se grăbeau, poticnindu-se și hurducând sicriul.

— Nu-s decât două ore de când ne plimbăm pe aici și ăsta e al treilea pe care-l cară... Mergem acasă, domnilor?

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1834, Nr. 40, 5 octombrie. Semnată: A. Cehonte. Cu numeroase modificări de stil și schimbarea sfârșitului a fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Masca

La clubul din orașul X... se dădea în scop de binefacere un bal mascat sau – așa cum spuneau domnișoarele din localitate – un „*bal-paré*”.

Era ora douăsprezece noaptea... Intelectualii – cinci cu toții – care nu dansau și nu se mascaseră, ședeau în sala de lectură la o masă mare și, cu nasul și barba cufundate în ziare, citeau, moțăiau sau – după expresia corespondentului local al gazetelor din capitală, un domn cu concepții foarte liberale – „reflectau”.

Din salonul cel mare veneau sunetele cadrilului „Viușka”. Prin fața ușii se auzeau tropăind lacheii clubului, care treceau mereu în goană, purtând tăvi încărcate cu farfurii și pahare. În sala de lectură domnea însă o liniște adâncă.

— Cred că aici o să fim mai liniștiți! se auzi deodată o voce de bas înăbușită, care părea să vină din sobă. Veniți! Veniți încoace, fetelor!

Ușa se trânti de perete și în sala de lectură intră un bărbat lat în umeri și îndesat, costumat în vizitiu, cu mască și pălărie cu pene de păun. În urma lui se iviră două doamne, mascate și ele, și un lacheu cu o tavă. Pe tavă ducea o sticlă pântecoasă de lichior, vreo trei sticle de vin negru și câteva pahare.

— Așaa! Aici o să ne fie mai răcoare! spuse bărbatul. Pune tava pe masă. Ședeți, *mamzelelor, jevupri ala trimontran!* Și dumneavoastră, domnilor, faceți-ne puțin loc. Prea v-ați întins.

Omul cu masca se clătină și mătură cu palma câteva reviste de pe masă.

— Pune tava aici, băiete! Ei, voi, domnilor cititori, n-auziți? Faceți loc; nu-i vreme acum de ziare și de politică! Mai lăsați-le dracului!

— V-aș ruga să faceți mai puțin zgomot, spuse unul dintre intelectuali uitându-se peste ochelari la omul mascat. Aici este sală de lectură, nu bufet. Aici nu se bea.

— Și de ce nu? Se clatină masa sau cade tavanul? Uite, minunăție! Dar nu-i vreme acum de palavre. Lăsați ziarele... Ați citit destul, vă ajunge. Nu vă mai stricați ochii degeaba, sunteți deștepți și așa. Și apoi, ce mai una alta, așa vreau eu și gata. Asta e!

Lacheul puse tava pe masa, își aruncă șervetul pe braț și rămase nemișcat lângă ușă. Cele două doamne începură să bea pe loc vin negru.

— Cum se face că sunt pe lume oameni atât de deștepți, încât să le placă mai mult ziarele decât băutura, exclamă omul cu pene de păun la pălărie, turnându-și lichior. Vreți să vă spun eu una și bună, stimații mei domni? Vă plac ziarele fiindcă n-aveți cu ce bea! N-am zis bine? Ha, ha, ha! Uite-i cum stau și citesc! Spuneți-mi și mie încaltea ce naiba scrie acolo? Ei, dumneata de colo, domnul cu ochelari, ce citești acum? Ha, ha! Ei, haide, haide, lasă fandoselile! Mai bine bea un păhărel!

Omul cu pene de păun se ridică puțin și smulse ziarul din mâinile domnului cu ochelari. Acesta se făcu întâi galben, apoi roșu și se uită uluit la ceilalți intelectuali, care îl priviră la rândul lor cu aceeași uimire.

— Te cam întreci cu gluma, domnul meu! se aprinse el. Prefaci sala de lectură în cârciumă! Îți permiți să faci scandal, să smulgi ziare din mână!... Nu-ți dau voie! Nu știi poate cu cine ai de-a face, stimat domn! Eu sunt Jestiakov, directorul băncii!

— Ei și! Mult îmi pasă mie că ești Jestiakov! Uite ce fac cu ziarul dumitale!

Omul mascat ridică ziarul pe care-l aruncase pe jos și îl rupse în bucăți.

— Dar ce-nseamnă asta, domnilor? bâigui Jestiakov încremenit. E... ste ne... nemaipomenit, fa... fantastic.

— Ia te uită că s-a supărat! râse mascatul. Ce te-ai speriat așa? Te-au apucat... bâțâielile? Uite ce e, stimabililor: să lăsăm glumele. N-am chef să stau de vorbă cu voi. Eu am poftă să rămân aici singur cu *mamzelele* și să-mi fac în tihnă cheful. Așa că vă rog să nu mă înconstrăziți și să vă luați tălpășița. Hai, fără multe fasoane! Ei, domnule Belebuhin, ce stai? Întinde-o!... La naiba! Ce-ți strâmbi așa râțul? Dacă am spus s-o întinzi, apăi întinde-o! Hai, mai repede, că de nu, te pomenești că-ți mai ard și vreo câteva.

— Dar ce-nseamnă asta! izbucni Belebuhin, casierul consiliului de tutelă, înroșindu-se și ridicând umerii. Nu mai înțeleg nimic. Dă buzna peste noi un neobrăzat oarecare și își permite asemenea lucruri!

— Ce-ai spus? Un neobrăzat? strigă omul cu pene și izbi cu pumnul în masă atât de tare, încât săltară paharele pe tavă. Cu cine vorbești? Ce, crezi că dacă sunt mascat poți să-mi spui orice? Clonțosule! Șterge-o când îți spun! Ieși afară și tu, domnule director... până nu-mi sare muștarul! Afară cu toții! Să nu mai rămână aici picior de ticălos. Hai, la naiba cu voi!

— Vedem noi, replică Jestiakov, căruia până și ochelarii îi asudaseră de emoție. Îți arăt eu dumitale! Chemați numaidecât aici pe delegatul de serviciu al comitetului.

Peste câteva clipe, delegatul, un roșcovan pirpiriu, cu panglicuță albastră la butonieră, își făcu apariția gâfâind de atâta dans.

— Te rog să părăsești imediat încăperea asta! se rățoi el. Aici nu se bea. Poftește la bufet.

— De unde mai răsăriși și tu? îl întreabă omul mascat. Ce, te-am chemat eu?

— Te rog să faci bine să nu mă tutuiești și să poftești imediat afară.

— Uite ce e, drăguță: îți dau termen un minut. Dacă ești delegat

și cu adevărat „cineva”, ia-i de guler și dă-i afară pe toți „artiștii” ăștia. *Mamzelelor* mele nu le place să fie cu lume străină. Se jenează și, pentru banii mei, le vreau în stare naturală.

— Se vede că despotul acesta uită că nu se găsește într-un grajd! strigă Jestiakov. Chemați-l pe Evstrat Spiridonîci.

— Evstrat Spiridonîci! Unde-i Evstrat Spiridonîci?

— Se auzi prin tot clubul.

Evstrat Spiridonîci, un bătrân în uniformă de polițai, nu întârzie nici el să apară.

— Te rog să ieși de aici! spuse dânsul cu o voce răgușită, holbând niște ochi înfricoșători și tremurându-și mustățile cănite.

— Ei, dar știi că m-ai speriat! exclamă omul cu mască și se înveseli atât de tare încât izbucni în hohote de râs. Zău că m-ai speriat! Bată-te să te bată, că multe minunății mai vezi și pe lumea asta! Mustăți de cotoi, ochi de broscoi, ha, ha, ha!

— Te rog să nu discuți! strigă din toate puterile Evstrat Spiridonîci și începu să tremure. Ieși afară! Am să dau ordin să te scoată pe sus.

În sala de lectură se produse o zarvă de neînchipuit. Roșu ca racul, Evstrat Spiridonîci vocifera și bătea din picior. Jestiakov răcnea. Belebuhin urla. Toți intelectualii țipau, dar întreg corul lor era acoperit de vocea de bas plină și puternică a omului cu mască. Din pricina zarvei generale, dansul încetă și publicul din salon dădu buzna în sala de lectură.

Pentru a-și întări și mai mult autoritatea, Evstrat Spiridonîci chemă pe toți polițiștii care se aflau în club și se așează la masă să dreseze cuvenitul proces verbal.

— Scrie, scrie! spunea mereu omul mascat, bătând cu arătătorul pe hârtie, în fața condeiului polițaiului. Ce-am să pătesc acum, nenorocitul de mine! Vai și amar de capul meu! De ce mă nenorociți, biet orfan ce sunt? Ha, ha, ha! Ei, gata procesul verbal? L-ați iscălit cu toții? Bine! Acum uitați-vă aici... una, două, trei!!!

Necunoscutul se ridică în picioare, își îndreptă trupul și își smulse masca. După ce-și descoperi fața aprinsă de beție și-i învăluie pe toți cu privirea pentru a gusta din plin efectul produs, se

trânti într-un fotoliu, hohotind de râs. Și trebuie să recunoaștem că într-adevăr efectul întrecu orice așteptare. Intelectualii se uitară buimăciți unii la alții și se îngălbeniră. Vreo doi dintre ei începură să se scarpine la ceafă. Evstrat Spiridonîci se înecă de emoție, ca tot omul care a făcut-o boacănă.

În scandalagiu recunoscuseră cu toții pe milionarul Piatigorov, mare industriaș, cetățean de onoare ereditar⁴⁵, renumit prin scandalurile, operele lui de binefacere și – așa cum scria ziarul local – prin „interesul ce-l purta vieții culturale”.

— Ei, acum ieșiți sau nu? întrebă Piatigorov după un minut de tăcere.

Fără să spună un cuvânt, intelectualii ieșiră unul câte unul, în vârful picioarelor, din sala de lectură și Piatigorov încuie ușa în urma lor.

— Dar tu, ticălosule, se răsti Evstrat Spiridonîci zgâlțâind de umăr pe lacheul care adusese tava în sala de lectură, tu știai că este Piatigorov. De ce-ai tăcut?

— Mi-a poruncit să nu spun nimic.

— „Mi-a poruncit să nu spun nimic!” Când am să te bag o lună la beci, blestematule, atunci ai să te înveți minte să mai umbli cu „Mi-a poruncit să nu spun nimic”. Afară!!! Iar dumneavoastră domnilor, se adresă el intelectualilor, ați provocat o întreagă răzmeriță. Nu puteați să ieșiți zece minute din sala de lectură? Acum săturați-vă! Singuri v-ați făcut-o! Ei, domnilor, domnilor... nu-mi place, zău așa!

Intelectualii începură să se plimbe prin club abătuți, îngrijorați, simțindu-se vinovați, șușotind între ei și prevăzând că nu le e a bună. Soțiile și fiicele lor, aflând că Piatigorov a fost „jignit” și că este supărat, se făcură mici de tot și începură să plece tiptil acasă. Dansul se întrerupse.

La ora două, Piatigorov ieși din sala de lectură. Era beat turtă și se clătina pe picioare. Intră buimac în salonul cel mare, se așeză lângă orchestră și începu să moțăie legănat de muzică; apoi își lăsă melancolic capul pe speteaza jilțului și se porni pe sforăit.

— Nu mai cântați! făcu semne disperate muzicii delegatul comitetului. Sst, sst! Egor Nilîci doarme...

— Nu doriți să vă ducem acasă, Egor Nilîci? întrebă Belebuhin, aplecându-se la urechea milionarului.

Piatigorov mișcă buzele, ca și cum ar fi vrut să sufle o muscă de pe obraz.

— Nu doriți să vă ducem acasă? repetă Belebuhin. Sau să poruncim să tragă trăsura la scară.

— Ai? Cum?

— Să vă ducem acasă. E timpul să faceți nani...

— Acasă? Bine, d-d-duceți-mă...

Fața lui Belebuhin se luminează de plăcere. Încercă să-l ridice singur, dar îi săriră în ajutor și ceilalți intelectuali și, zâmbind măguliți, îl puseră în picioare pe cetățeanul ereditar de onoare și îl duseră cu băgare de seamă la trăsură.

— Ca să-ți râzi așa de o întreagă societate, trebuie să fii un mare artist! Un mare talent! spunea radios Jestiakov instalând pe milionar în trăsură. Sunt literalmente uimit, Egor Nilîci. Îmi vine și acum să râd, ha, ha, ha! Și când te gândești că noi ne pierduserăm capul și ne enervam, ha, ha, ha! Te rog să mă crezi că la niciun teatru n-am râs atâta. A fost de un comic admirabil. Am să-mi aduc aminte toată viața de seara asta minunată.

După ce îl conduseră pe Piatigorov, intelectualilor le mai veni inima la loc și se mai înseninară.

— Mi-a dat mâna la plecare, spuse Jestiakov foarte satisfăcut. Înseamnă că nu e supărat.

— Să dea Dumnezeu! oftă Evstrat Spiridonîci.

— E un netrebnic, un ticălos, dar un mare filantrop. Așa că... ce să-i faci...

Apărută pentru prima oară în revista „Razvlechenie”, 1884, în numărul jubiliar (la aniversarea a 25 de ani de existență a revistei), 27 octombrie, cu titlul: *Noli me tangere*⁴⁶ (*Din viața oamenilor cu vază din provincie*). Semnată: A. Cehonte. Refăcută, a fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1900, vol. II. Publicăm textul din 1900.

Alegând-o pentru culegere, autorul a revăzut-o stilistic cu multă atenție și a

scurtat-o considerabil.

În ianuarie 1905, Comitetul științific de pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice a socotit-o nepotrivită pentru bibliotecile și sălile de lectură populare cât și pentru bibliotecile școlare, fiind „o povestire în care se vorbește de atitudinea nerușinată a unui bogătaş, de care nimeni nu îndrăznește să se atingă din pricina averii lui”. (Jurnalul de ședințe al Comitetului științific de pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice pe anul 1905. Arhiva centrală de stat pentru documente de politică internă, cultură și moravuri, Leningrad).

Căsătorie din interes

ROMAN ÎN DOUĂ PĂRȚI

PARTEA ÎNTÂI

În casa văduvei Mîmrina, din ulicioara Piatissobaki⁴⁷, e praznic de nuntă. Sunt cu totul douăzeci și trei de meseni, dintre care opt nu mănâncă nimic, moțăie și se plâng că li-e greață. Lumânările, lămpile și policantrul cel ciung, luat cu împrumut de la cârciumă, ard atât de viu încât unul dintre musafiri, un telegrafist, privește din când în când printre gene cu un aer distins, și aduce netam-nesam vorba despre lumina electrică. El prorocște luminii electrice, și electricității în general, un viitor strălucit, dar comesenii îl ascultă cu un oarecare dispreț.

— Electricitate... mormăie nașul, uitându-se în farfurie cu o privire îndobitocită. După părerea mea, electricitatea nu-i decât o șmecherie. Bagi acolo un cărbune, și gata, crezi că ai prostit o lume întreagă! Nu, măi frate, dacă vrei să-mi dai lumină, apăi nu-mi da cărbune, ci ceva substanțial, care să ardă, pe care să-l poți pipăi! Dă-mi foc – înțelegi?

— Un foc natural, nu unul intelectual.

— Dacă ați fi văzut vreodată cum arată o baterie electrică, și din ce se compune, spune telegrafistul dându-și aere, ați gândi altfel.

— Nici nu vreau să văd. E curată potlogărie... Nu face decât să tragă pe sfoară oamenii cumsecade... Le stoarce și ultima para. Parcă nu știm noi cum devine cazul... Iar dumneata, tinere – n-am onoarea să-ți cunosc numele – dar decât să aperi asemenea tertipuri, ai face mai bine să bei și să torni și altora.

— Sunt cu totul de părerea dumitale, nașule, spune cu un glas de tenor răgușit mirele Aplombov, un tânăr cu gât lung și părul tuns perie. De ce să ducem asemenea discuții savante? Nu zic că nu-mi place să vorbesc de fel de fel de descoperiri științifice, dar pentru asta se poate găsi și altă ocazie! Ce părere ai *mașer*⁴⁸? se adresează el miresei, care stă alături.

Dașenka, mireasa, al cărei chip oglindește toate virtuțile, afară de una singură – capacitatea de a gândi – răspunde înroșindu-se:

— Dumnealui vrea să-și arate cultura, de aceea vorbește întotdeauna de lucruri pe care nu le înțelege nimeni.

— Slavă Domnului, o viață întreagă am trăit fără cultură și iată că astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, îmi mărit și a treia fată cu un om cumsecade, spune de la capătul celălalt al mesei mama Dașenkăi, oftând și adresându-se telegrafistului. Iar dacă, după părerea dumitale, suntem niște proști, de ce mai vii pe la noi? Mai bine du-te la ai dumitale, la cei deștepți.

Se așterne tăcere. Telegrafistul e rușinat. Nu se aștepta defel ca discuția despre electricitate să ia o asemenea întorsătură. Și fiindcă tăcerea aceasta plină de ostilitate i se pare a fi un simptom al nemulțumirii generale, tânărul găsește cu cale să se dezvinovătească.

— V-am stimat întotdeauna familia, Tatiana Petrovna, spune el, și dacă adineauri am vorbit de lumina electrică, asta nu înseamnă că am făcut-o din înfumurare. Vă rog, vreau să ciocnesc cu dumneavoastră... întotdeauna i-am dorit Dariei Ivanovna din adâncul sufletului un soț bun. În timpurile noastre e greu să te măriți cu un om cumsecade, Tatiana Petrovna. Astăzi oricare caută să se însoare din interes, pentru bani...

— Asta-i un apropou! mârâie mirele, făcându-se stacojiu la față și clipind des.

— Nu-i niciun fel de apropou – răspunde telegrafistul, puțin speriat. Nu vorbesc de cei de față. Am spus-o așa... în general... Se poate?... Toată lumea știe că dumneata te însori din dragoste... Zestrea e cu totul neînsemnată...

— Ba pardon, nu-i deloc neînsemnată! sare jignită mama Dașenkăi. Ia ascultă, domnule, nu te oprește nimeni să vorbești, dar te poftesc să nu mai îndrugi atâtea bazaconii! Afară de o mie de ruble, fata mea mai primește trei paltoane, așternut și toată mobila de aici! Pas de mai găsește în altă parte asemenea zestre!

— Vai de mine, am spus eu ceva?... Mobila e într-adevăr frumoasă... Am vorbit însă așa pentru dumnealui, fiindcă s-a jignit, crezând că am făcut un apropou...

— N-ai decât să nu faci apropouri, spune mama miresei. Te stimăm pentru părinții dumitale, de aceea te-am poftit la nuntă; iar dumneata ne arunci în față fel de fel de vorbe!... Și la urma urmei... dacă ai știut că Egor Feodorîci o ia pe Dașenka din interes, de ce ai tăcut atâta vreme? Trebuia să vii și să ne spui, ca între rubedenii: uite așa, și așa, s-a lăsat ispitit de interes... Iar din partea ta, băiete, să știi că e mare păcat! se adresează ea deodată mirelui, clipind și smiorcăind. Mi-am crescut fetița, am îngrijit-o... am păzit-o mai ceva decât pe un diamant de smarald, și tu... tu o iei din interes...

— Cum, dumneata dai crezare acestei clevetiri? spune Aplombov, sculându-se de pe scaun și trecându-și nervos degetele prin păr. Îți mulțumesc! Mersi de o asemenea părere! Cât despre dumneata, domnule Blincikov, se adresează el telegrafistului, cu toate că-mi ești cunoscut bun, n-am să-ți permit să rostești asemenea necuviințe într-o casă străină! Te poftesc să ieși afară!

— Cum așa?

— Te poftesc să ieși afară! Și îți doresc să fii un om tot atât de cinstit ca și mine! Dar ce să mai vorbim, te poftesc să ieși!

— Lasă! Ajunge! îl opresc prietenii. Nu face să te superi. Stai jos! Lasă-l în plata Domnului!

— Ba nu, vreau să-i arăt că n-are câtuși de puțin dreptate! M-am căsătorit legitim, din dragoste. Nu înțeleg de ce mai șezi cu noi la masă! Te poftesc să ieși!

— Dar n-am spus nimic... N-am vrut să... bâlbâie telegrafistul uluit, ridicându-se de pe scaun. Chiar că nu înțeleg... Și la urma urmei, poftim, plec... Însă mai întâi să-mi înapoiezi cele trei ruble pe care ți le-am dat cu împrumut când ți-ai luat jiletca de pichet. Mai beau paharul ăsta și... plec, numai să-mi plătești mai întâi datoria.

Mirele se sfătuiește mult timp în șoaptă cu prietenii lui. În cele din urmă, pun mână de la mână și adună cele trei ruble, pe care Aplombov le aruncă revoltat telegrafistului. Acesta salută asistența și pleacă, nu înainte de a-și fi căutat îndelung șapca de uniformă.

Vedeți cum se poate încheia câteodată o discuție nevinovată despre electricitate? Dar iată că praznicul ia sfârșit... Vine noaptea. Autorul, om bine-crescut, își ține cu greu fantezia în frâu și lasă să cadă asupra evenimentelor în curs vâlul întunecat al misterului.

Aurora cea cu degete trandafirii îl găsește încă pe Himeneu în ulicioara Piatisobaki... Dar din fericire sosește și dimineața cea cenușie, care va da autorului un bogat material pentru

PARTEA A DOUA ȘI ULTIMA

E o dimineată cenușie de toamnă. Nu-i încă nici ora opt, dar în ulicioara Piatisobaki domnește o forfotă neobișnuită. Pe trotuare aleargă alarmați sergenți de stradă și paznici; pe la porți se îmbulzesc bucătărese zgribulite ale căror chipuri exprimă culmea nedumeririi. Cei rămași în case privesc de după ferestre. La fereastra deschisă a unei spălătorii se îmbulzesc capete de femei, cu tâmplele și cu bărbiile băgate una-ntr-alta.

— Parcă-i zăpadă, și parcă nu-i... Nici nu poți să te dumirești bine ce-i, spun diferite glasuri.

Prin aer, de la pământ și până la acoperiș, zboară ceva alb, ce seamănă a ninsoare. Caldarâmul e alb, felinarele, acoperișurile,

băncile paznicilor de lângă porți, umerii și șepcile trecătorilor – totul e alb.

— Ce s-a întâmplat? întreabă spălătoresele pe paznicii care aleargă năuci.

Drept răspuns paznicii dau din umeri și trec în goană mai departe... Nu știu nici ei. Dar iată că în sfârșit se ivește unul care pare să știe ceva; pășește încet și gesticulează vorbind singur. Țsta cu siguranță a fost la fața locului și știe totul.

— Ce s-a întâmplat, drăguțule? îl întreabă spălătoresele de la fereastră.

— Ia, o neplăcere, răspunde el. În casa Mîmrinei, unde a fost aseară nuntă, l-au tras pe sfoară pe mire. În loc de o mie, i-au dat nouă sute.

— Și el ce-a făcut?

— S-a supărat foc. „Las-că le arăt eu”, a spus... Și de mâniat ce era, a desfăcut o saltea de puf, și a dat drumul fulgilor pe fereastră... Ia uitați-vă ce de fulgi! Parcă-i zăpadă!

— Uite-i că vin! se aud glasuri. Îi duc sergenții!

Dinspre casa văduvei Mîmrina se apropie un alai. În frunte merg doi sergenți de stradă cu aere importante. În spatele lor pășește Aplombov cu un palton din stofă de lână și cu cilindru pe cap. Chipul lui parcă vrea să spună: „Sunt un om cinstit, dar nu permit nimănui să mă tragă pe sfoară”.

— Justiția o să vă arate ce om sunt eu! mormăia el, întorcând întruna capul.

În urma lui vin plângând Tatiana Petrovna și Dașenka. Alaiul se încheie cu un paznic cu o condică la subțioară, urmat de o droaie de puști.

— De ce plângi, fetiço? o întreabă spălătoresele pe Dașenka.

— Ne pare rău de saltea! răspunde mama pentru ea. Trei puduri, dragele mele! Și ce puf! Numai fulgi! Nicio pană, cât de mică! M-a pedepsit Dumnezeu la bătrânețe!

Alaiul cotește după colț, și ulicioara Piatisobaki se liniștește. Puful zboară întruna, până seara.

Apărută pentru prima oară în revista „Razvlečenje”, 1884, Nr. 43, 8 noiembrie, cu titlul: *Căsătorie din interes, sau te îngrozești de ce e în stare omul. (Roman în două părți, la fel de triste.)* Semnată: Omul fără splină. Fără modificări, a intrat în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Cu un titlu nou și cu modificări de stil, a fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Fără corectura autorului, a apărut în ediție separată la Odesa, în anul 1903. Publicăm textul din 1899.

N. Leikin a fost nemulțumit că povestirea a apărut într-o altă revistă. La 16 noiembrie 1884, el îi scria lui Cehov: «Povestirea e foarte bună. Ar fi putut apărea în suplimentul revistei „Oskolki”. Dacă aveai nevoie de bani, puteai să ne scrii două rânduri și ți-am fi trimis dinainte banii pentru ea.» Cehov a răspuns (în noiembrie 1884): «Nu credeam că povestirea mea, apărută în „Razvlečenje”, e demnă de „Oskolki”... N-am trimis-o fiindcă-i lungă și proastă. Așa cel puțin mi se părea. Iar dumneata să nu te superi când vezi că dezertez de la „Oskolki”. Sunt un om cu familie, fără avere... Am nevoie de bani, și „Razvlečenje” îmi plătește zece copeici rândul. Nu-mi pot permite să câștig mai puțin de o sută cincizeci – o sută optzeci de ruble pe lună; altfel dau faliment.»

Unele motive din povestire au fost folosite de Cehov în vodevilul lui, „Nunta”.

Domnii cetățeni

PIESĂ ÎN DOUĂ ACTE

ACTUL ÎNTÂI

Primăria orașului. Ședință

PRIMARUL (după ce a plescăit din buze și s-a scobit pe îndelete cu degetul în ureche). Dacă așa stau lucrurile, domnilor, n-ați vrea să auziți și părerea comandantului de pompieri Semion Vavilîci, care-i specialist în branșa asta? Dumnealui să ne explice și noi să chibzuim.

COMANDANTUL DE POMPIERI. Eu așa zic... (își suflă nasul într-o batistă cu pătrățele). Cele zece mii de ruble alocate pentru unitatea de pompieri or fi ele o sumă serioasă, dar... (își șterge chelia) nu-s decât o iluziune. Nu-s bani, ci vis, atmosferă. Firește, și cu zece mii, poți avea un post de pompieri, dar vorba e: ce fel de post? Să râdă și curcile de tine! Vedeți dumneavoastră... Lucrul cel mai de preț în viața omului e un foișor de foc, asta poate să v-o spună orice savant. Dacă discutăm însă categoric, foișorul nostru de foc nu face doi bani, fiindcă e prea mic. Casele-s înalte (ridică o mână în sus), și-l înghesuie de jur împrejur, așa că să fii mulțumit dacă din vârful lui zărești cerul, fiindcă de văzut focul nici nu poate fi vorba! Eu le cer pompierilor să facă treabă bună;

dar ce-s ei vinovați dacă nu văd? Apoi, în ce privește partea cabalină și considerând chestiunea sacalelor... (*iși descheie jiletca, oftează și continuă cuvântarea cam în același fel*).

CONSILIERII COMUNALI (*în unanimitate*). Să se mai adauge la buget încă două mii!

(*Primarul întrerupe ședința timp de un minut pentru a evacua din sală un corespondent de ziar.*)

COMANDANTUL DE POMPIERI. Bine. Prin urmare, dumneavoastră considerați ca foișorul să fie înălțat cu doi arșini... Bine. Dar dacă privim lucrurile din punctul de vedere și în sensul că aici e în joc interesul obștesc, interesul de stat, ca să zic așa, trebuie să spun, domnilor consilieri, că dacă se va apuca de chestiunea asta vreun antreprenor, mă simt dator să vă pun în vedere că lucrarea va costa municipalitatea de două ori mai mult, fiindcă antreprenorul va urmări interesul lui, și nu interesul obștesc. Dacă însă vom clădi în regie, pe îndelete, atunci, socotind cărămida cu cincisprezece ruble mia și executând transportul cu caii pompieriei... (*ridică privirea în tavan, ca și cum ar socoti în minte.*) vasăzică cincizeci de bârne de doisprezece arșini lungime și de cinci verșoci grosime... (*socotește.*)

CONSILIERII COMUNALI (*cu majoritate zdrobitoare*). Să se încredințeze reparația foișorului de foc lui Semion Vavilîci, în care scop să i se aloce pentru început suma de o mie cinci sute douăzeci și trei de ruble și patruzeci și patru de copeici!

NEVASTA COMANDANTULUI DE POMPIERI (*care stă în băncile rezervate publicului, în șoaptă către o vecină*). Nu știu de ce își ia pe cap Senea al meu atâtea griji! Ce rost are să se ocupe de construcții, el care are o sănătate atât de șubredă? Parcă-i plăcut să stai de dimineață până seară cu bâta pe lucrători! O să câștige cu reparația asta o nimica toată, poate cinci sute de ruble, dar o să-și zdruncine sănătatea preț de o mie. Mare prost mai e! Și toate astea i se trag de la sufletul lui cel bun!

COMANDANTUL DE POMPIERI. Bine. Acum să considerăm chestiunea personalului. Firește că eu, ca o persoană, ca să zic așa, interesată în cauză (*se rușinează*), nu pot decât să spun că mie...

mi-e totuna... Nu mai sunt om tânăr, sunt și bolnav; mâine, poimâine pot să mor. Doctorul mi-a spus că am o umflătură în măruntaie și că, dacă nu-mi păzesc sănătatea, poate oricând să-mi plesnească înăuntru o vână și atunci mor neîmpărțășit...

ȘOAPTE ÎN PUBLIC. Dacă-i câine să moară ca un câine.

COMANDANTUL DE POMPIERI. Eu nu cer nimic pentru mine. Am trăit și așa, slavă Domnului. Mie nu-mi trebuie nimic... Atât că e de mirare... ba e chiar jignitor... (*face un gest de lehamite cu mâna*). Îți faci serviciul numai pentru leafă, ți-l îndeplinești cinstit, fără prihană... n-ai o clipă de odihnă nici zi, nici noapte, nu-ți cruți sănătatea, și... și cu ce te alegi din toate astea? Pentru ce te zbuciumi atâta? Ce folos ai? Nu de mine vorbesc, ci în general... Nimeni n-ar sta cu o asemenea leafă... Un bețivan poate că ar mai primi postul meu, dar un om de ispravă, un om serios, mai curând s-ar lăsa să moară de foame decât să se zbuciume prin coclaurile astea, cu caii și cu pompierii... (*dă din umeri*). Ce interes poate să aibă cineva? Dacă lumea din străinătate ne-ar vedea rânduielile, cred că am fi batjocoriți în toate ziarele străine. În Europa Apuseană, bunăoară la Paris, fiecare stradă își are foișorul ei, iar comandanților de pompieri li se dă anual o gratificație egală cu leafa lor pe tot anul. Acolo da, îți convine să faci serviciu!

CONSILIERII COMUNALI. Pentru serviciile aduse vreme îndelungată să se acorde lui Semion Vavilici o sumă de două sute de ruble sub formă de gratificație, plătibilă toată o dată.

NEVASTA COMANDANTULUI DE POMPIERI (*în șoaptă către vecina sa*). Bine a făcut că a cerut... A fost deștept. Deunăzi, la părintele protopop am pierdut o sută de ruble la cărți și acum, vezi dumneata, ne pare așa rău de ele! (*cască*). Da, foarte rău! Ei, dar e timpul să mergem acasă și să bem ceaiul.

ACTUL DOI

*Scena se petrece lângă foișorul (le foc.
Pompierii străjuiesc.*

STRĂJERUL DE PE FOIȘOR (strigă în jos). Hei! Foc la fabrica de cherestea! Dă alarma!

STRĂJERUL DE LA PICIORUL FOIȘORULUI. Abia acum ai băgat de seamă? Halal de tine! Lumea aleargă de o jumătate de ceas și el, caraghiosul, abia acum se trezește! *(cu înțeles adânc).* Sus sau jos, dacă e prost, tot prost rămâne *(dă alarma).* *(După trei minute, comandantul de pompieri, în cămașă și cu ochii cârpiți de somn, se arată la fereastra locuinței sale, situată în fața foișorului.)*

COMANDANTUL DE POMPIERI. Unde arde, Denis?

STRĂJERUL DE JOS (ia poziție de drepti și salută). La fabrica de cherestea, Înălțimea Voastră!

COMANDANTUL DE POMPIERI (clatină din cap). Doamne, apără-ne! Vântul bate și uscăciunea e mare... *(face un gest de deznădejde cu mâna).* Ferească Dumnezeu! E o adevărată pacoste cu nenorocirile astea!... *(după ce și-a mângâiat obrajii).* Uite ce-i Denis... Spune-le, frate dragă, să înhame caii și să pornească într-acolo, iar eu am să vin acuși... Trebuie să mă îmbrac, una, alta...

STRĂJERUL DE JOS. Dar n-are cine să se ducă, Înălțimea Voastră! Toți îs plecați, numai Andrei e acasă.

COMANDANTUL DE POMPIERI (speriat) Și unde-s ticăloșii?

STRĂJERUL DE JOS. Makar a pus niște pingele și acum s-a dus până în satul vecin să ducă cizmele diaconului. Pe Mihail chiar Înălțimea Voastră a binevoit să-l trimită să vândă ovăz... Egor a plecat cu caii pompieriei s-o ducă dincolo de râu pe cumnata inspectorului de poliție. Nikita e beat.

COMANDANTUL DE POMPIERI. Și Alexei?

STRĂJERUL DE JOS Alexei s-a dus să prindă raci, după cum ați binevoit să-i porunciți ieri; spuneți că mâine o să aveți musafiri la masă.

COMANDANTUL DE POMPIERI (dând disprețuitor din cap). Poftim de-ți fă serviciul cu astfel de oameni! Ignoranță, lipsă de cultură... beție... Dacă ne-ar vedea străinătatea, ne-ar face de răs toate ziarele străine! Să luăm, bunăoară, Parisul: acolo echipa de

pompieri fuge întruna pe străzi în goana cailor, fără să-i pese de mulțime; acolo ori că e foc, ori că nu e, pompierii aleargă mereu! Iar aici arde o fabrică de cherestea, e pericol mare, și niciunul dintre ei nu-i acasă, parcă... i-ar fi luat dracu'! Da, mai avem mult până să ajungem din urmă Europa! (*întorcându-se cu fața spre odaie, dezmierdător*). Alașenka, pregătește-mi uniforma!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 45, 10 noiembrie, cu titlul: *Domnii târgoveți. (Mister în două acte.)* Semnată: A. Cehonte. Fără modificări a intrat în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Cu un titlu nou și cu însemnate modificări de stil a fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1899, vol. I. Publicăm textul din 1899.

Stridiile

Nu trebuie să-mi pun prea mult memoria la încercare ca să-mi amintesc în toate amănuntele amurgurile acelea ploioase de toamnă, când stăteam cu tata pe una dintre străzile pline de forfotă ale Moscovei. Parcă simt și azi cum o boală ciudată pune încetul cu încetul stăpânire pe mine... Nu mă doare nimic, dar picioarele mi se moaie, cuvintele mi se opresc în gât, capul îmi cade într-o parte, fără vlagă... încă puțin și am să mă prăbușesc fără cunoștință.

Dacă m-aș afla în clipa aceasta într-un spital, doctorii ar trebui să scrie pe tăblița de la capătul patului: *Fames*⁴⁹ – boală despre care manualele de medicină nu pomenesc nimic.

Lângă mine, pe trotuar, stă tata; poartă un pardesiu jerpelit și o căciuliță de postav din care iese un smoc de vatelină albă. În picioare are niște galoși mari și grei. În deșertăciunea lui, fiindu-i rușine să-l vadă lumea că are galoșii pe piciorul gol, și-a pus niște carâmbi vechi de cizmă.

Omul acesta caraghios, amărât și fără minte – pe care-l iubesc cu atât mai mult cu cât pardesiul lui, cândva elegant, e mai jerpelit și mai murdar – a venit acum cinci luni în capitală să-și caute un loc de copist. În aceste cinci luni a colindat tot orașul, cerând să i se dea de lucru, și abia astăzi s-a hotărât să iasă în stradă să cerșească...

În fața noastră se află o clădire cu trei etaje și cu o firmă albastră: „Restaurant”. Capul mi s-a lăsat ușor pe spate, într-o parte, și mă uit fără să vreau în sus, la ferestrele luminate ale restaurantului. Siluete apar și dispar în dosul geamurilor prin care se zăresc colțul drept al pianului mecanic, două cromolitografii, lămpi prinse în tavan... Privind mai stăruitor pe una dintre ferestre, văd în fund pe un perete o pată albicioasă. Pata nu se mișcă și conturul ei dreptunghiular se desprinde pe fondul cafeniu închis. Încordându-mi privirea, îmi dau seama că pata nu este altceva decât un cartonaș alb. Stă scris ceva pe el, dar ce anume nu pot desluși...

Timp de o jumătate de ceas nu-mi iau ochii de la cartonaș. Albeața lui îmi atrage privirea și parcă mă hipnotizează. Încerc mereu să citesc, dar strădaniile mele sunt zadarnice.

În cele din urmă, ciudata boală își cere drepturile ei.

Uruitul trăsurilor îmi pare tunet, în mirosul greu al străzii încep să deosebesc mii de miasme, în lămpile restaurantului și în felinarele de pe stradă ochii mei văd fulgere orbitoare. Toate cele cinci simțuri ale mele sunt încordate peste măsură, și au o putere de percepție neobișnuit de mare. Încep să văd ceea ce nu vedeam înainte.

— Stridii... izbutesc în sfârșit să citesc pe cartonaș.

Ciudat cuvânt! Sunt exact opt ani și trei luni de când am venit pe lume și nu l-am auzit încă. Ce-o fi însemnând oare? Să fie numele proprietarului restaurantului? Cu siguranță că nu: firma cu numele se atârână deasupra ușii de la intrare, nu pe pereții restaurantului.

— Tată, ce înseamnă stridii? întreb cu voce răgușită pe tata, încercând cu greu să întorc capul înspre el.

Tata nu aude. E atent la forfota mulțimii și urmărește cu privirea pe fiecare om care trece... Ghicesc din ochii lui că ar vrea să spună ceva trecătorilor, dar cuvântul fatal rămâne aninat ca o greutate de plumb de buza lui tremurătoare și nu poate să se desprindă. A făcut chiar un pas după unul dintre trecători, ba i-a și atins ușor mâneca, dar când necunoscutul s-a întors, tata a bolborosit: „Iertați-mă” și, rușinat, s-a tras înapoi.

— Tată, ce înseamnă stridii? îl întreb iarăși.

— Sunt niște vietăți... Trăiesc în mare...

Îmi închipui deodată această vietate marină necunoscută. Trebuie să fie ceva între pește și rac. Dat fiind că este de mare, de bună seamă că din ea se pregătește o ciorbă fierbinte foarte gustoasă, cu piper și foi de dafin, un borș acrișor cu zgârciuri, un sos de raci sau răcitură cu hrean... Parcă văd cum e adusă această vietate de la piață, cum repede e curățată și băgată în oală, repede, repede, fiindcă tuturor le e foame... grozav de foame! Din bucătărie vine miros de pește prăjit și de ciorbă de raci.

Simt cum acest miros îmi gădilă cerul gurii, nările, cum pune treptat stăpânire pe întreaga mea făptură... Restaurantul, tata, cartonașul alb, mâncile mele – totul este îmbibat de acest miros atât de îmbietor, încât mă trezesc mestecând. Mestec și înghit, ca și cum în gura mea s-ar afla cu adevărat o halcă din acest animal de mare...

Picioarele mi se moaie de desfătare și, ca să nu cad, îl apuc pe tata de mânecă și mă lipesc de pardesiul lui ud. Tata tremură și se zgribulește. Îi e frig...

— Tată, stridiile sunt de post sau de dulce? întreb eu.

— Se mănâncă vii... răspunde tata. Trăiesc în scoici, ca broaștele țestoase, dar... au două jumătăți.

Deodată mirosul îmbietor nu mă mai stăpânește și iluzia se duce și ea... Acum înțeleg totul!

— Ce scârboșenie! mă înfior eu. Ce scârboșenie!

Vasăzică așa sunt stridiile! Îmi închipui o dihanie asemănătoare cu broasca. Broasca stă în scoică, se uită cu ochi bulbucați, strălucitori, și mișcă din fălcile ei scârboase. Parcă văd iarăși cum e adusă de la piață această dihanie vârâtă în scoica ei, cu clești de rac, cu ochi strălucitori și cu piele lunecoasă... Copiii fug și se ascund cu toții, iar bucătăreasa, cutremurându-se de silă, o apucă de clește, o pune pe o farfurie mare și o duce în sufragerie. Acolo, oamenii în toată firea o iau și o mănâncă... O mănâncă de vie, cu ochi, cu dinți, cu labe cu tot! Iar ea chițăie și încearcă să-i muște de buze...

Mă cutremur și eu, dar... de ce dinții mei încep să mestece? Dihania e scârboasă, respingătoare, mi-e frică de ea, dar o mănânc, o mănânc cu lăcomie, temându-mă să-i ghicesc gustul și mirosul. Nici n-am dat-o bine pe gât și văd strălucind ochii bulbucați ai alteia, apoi ai unei a treia... le mănânc și pe astea... Până la urmă mănânc șervetul, farfuria, galoșii tatei, cartonașul cel alb. Mănânc tot ce văd cu ochii, fiindcă simt că numai mâncând o să-mi treacă boala. Stridiile holbează ochii înfricoșător, sunt dezgustătoare, tremur la gândul lor, dar vreau să mănânc! Să mănânc!

— Stridii! Dați-mi stridii! izbucnește un strigăt din pieptul meu și întind mâinile.

— Ajutați-mă, domnilor! aud eu în același timp glasul înăbușit al tatălui meu. Mi-e rușine să cerșesc dar... Doamne! Nu mai pot!

— Dați-mi stridii! urlu iarăși, trăgându-l întruna pe tata de pulpană.

— Cum, tu așa mic, mănânci stridii? aud un glas lângă mine.

În fața noastră stau doi domni cu cilindru și mă cercetează cu privirea râzând.

— Cum, băiețașule, tu mănânci stridii? Adevărat? Foarte interesant! Și cum le mănânci?

O mână vânjoasă mă trage spre restaurantul luminat. Un minut după aceea, în jurul meu se adună o mulțime de oameni și se uită la mine curioși, făcând haz. Stau la o masă și mănânc ceva lunecos, sărat, cu iz de igrasie și mucegai. Mănânc cu înverșunare, fără să mestec, fără să mă uit sau să întreb ce mănânc. Mi se pare că dacă voi dezlipi pleoapele voi zări numaidecât ochii bulbucați, cleștii și dinții ascuțiți.

Dintr-odată încep să mestec ceva tare. Se aude pârâitură.

— Ha, ha, ha, mănâncă și scoicile! râde mulțimea... Prostuțule, astă nu se mănâncă...

După aceea îmi mai aduc aminte de o sete groaznică. Stau întins pe pat și nu pot dormi de arsuri și de gustul ciudat pe care-l simt în gura care-mi arde ca focul. Tata se plimbă dintr-un colț în altul al încăperii, dând din mâini.

— Mi se pare că am răcit! bolborosește el. Simt ceva în cap... Parcă ar ședea cineva în el... Poate că e numai din pricină că... cum să spun... nu am mâncat azi... Zău că sunt un om sucit, un netot... Văd cum domnii aceia plătesc zece ruble pentru stridii și eu nu mă duc să le cer... să-mi împrumute și mie ceva. Cu siguranță că mi-ar fi dat.

Spre dimineață adorm și visez o broască cu clești care stă într-o scoică și rotește ochii. La amiază mă trezește setea și îl caut din ochi pe tata: el tot se mai plimbă prin odaie dând din mâini.

Apărută pentru prima oară în revista Budilnik⁵⁰, 1884, Nr. 48, autoriz. cenz. din 6 decembrie, cu subtitlul: (*Schiță*). Semnată: A. Cehonte. Fără modificări a intrat în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Eliminându-se câteva fraze a fost inclusă în edițiile de la a 2-a la a 14-a ale acestei culegeri, 1891—1899. Fără modificări a intrat în culegerea „Sclipiri”, Edit. „Posrednik”⁵¹, Moscova, 1895. Cu o serie de abrevieri a fost inclusă în culegerea de „Opere” din anul 1901, vol. III. Dăm textul din 1901.

Cehov a scris despre povestirea „Stridiile” lui V. Bilibin, secretarul și colaboratorul revistei „Oskolski” (18 ianuarie 1884): „În această povestire m-am pus la încercare ca „*medicus*”.

O noapte de groază

Ivan Petrovici Parastasov⁵² se îngălbeni la față, coborî fitilul lămpii și începu cu glas tulburat:

— Era în anul 1883. O pâclă deasă și întunecoasă învăluia pământul în acea noapte de ajun, pe când mă întorceam acasă venind de la un prieten, astăzi decedat, cu care zăbovisem împreună cu alții la o ședință de spiritism. Nu știu de ce, dar ulicioarele prin care treceam nu erau deloc luminate, astfel că eram nevoit să merg aproape pe dibuite. Locuiam la Moscova, lângă biserica Adormirea Maicii Domnului, în casa funcționarului Cadavrov⁵³, și deci într-unul dintre colțurile cele mai pustii ale Arbatului⁵⁴. Eram frământat de gânduri negre, apăsătoare...

„Viața ta se apropie de sfârșit... Căiește-te...”

Aceasta era fraza pe care mi-o spusese în timpul ședinței Spinoza, al cărui spirit reușisem să-l invoc. Îl rugasem să repete, și farfurioara nu numai că repetase, dar adăugase chiar: „În noaptea asta”. Nu cred în spiritism, dar gândul morții, și chiar o simplă aluzie la ea, mă umple de jale. Moartea nu poate fi ocolită, domnilor, ea este ceva inerent, și totuși perspectiva ei nu poate fi acceptată de mintea omului... Și cum mergeam învăluit în întunericul rece, de nepătruns, fără să văd în jur țiipenie sau să aud grai omenesc, biciuit de picăturile de ploaie ce-mi jucau nebunește înaintea ochilor și împins de vântul care gemea jalnic deasupra capului meu, simțeam o groază nelămurită și inexplicabilă ce

punea treptat stăpânire pe mine. Eu, omul fără superstiții, iuțeam pasul, temându-mă să întorc capul și să privesc în lături. Mi se părea că dacă aș fi făcut-o, aș fi zărit cu siguranță năluca morții.

Parastasov trase aer în piept, bău un pahar cu apă și continuă:

— Această groază nelămurită, pe care nu se poate să n-o înțelegeți, nu m-a slăbit nici în timp ce urcam la etajul trei al casei Cadavrov, nici când am intrat în odaia mea. Modesta-mi locuință era cufundată în întuneric. Vântul se tânguia în horn și bătea din când în când în portița răsuflătoarei, ca și cum s-ar fi rugat să-l las să intre la căldură.

„Dacă ar fi să-i dau crezare lui Spinoza – am zâmbit eu – ar însemna să mor la noapte în tovărășia acestor bocete. E cam sinistru, n-am ce zice!”

Am dat să aprind un chibrit... O răbufneală nebună de vânt trecu alergând pe acoperiș. Plânsul înfundat din sobă se auzi ca un urlet mânios. Undeva, jos, bufni un oblon pe jumătate smuls de vânt, iar portița răsuflătoarei scânci jalnic, cerând ajutor...

„E rău de cei fără adăpost pe o noapte ca asta”, mi-a trecut prin gând.

Dar nu era vreme să mă las furat de asemenea cugetări. În timp ce gămălia de sulf a chibritului meu ardea cu o flacără albăstruie, am aruncat o privire prin odaie și am fost izbit de o priveliște neașteptată, înfiorătoare... Păcat că vântul nu mi-a stins în clipa aceea chibritul! Poate că atunci n-aș fi zărit acel lucru care a făcut să mi se ridice părul măciucă. Am scos un țipăt, am făcut un pas spre ușă și, înspăimântat, înnebunit, am închis ochii...

În mijlocul odăii se afla un sicriu.

Mica flacără albăstruie nu arsesese mult, dar de ajuns ca să-l văd așa cum arăta... Brocartul trandafiriu, sclipind mărunț, crucea de firet de aur de pe capac... Există lucruri, domnilor, care îți rămân întipărite în minte, cu toate că nu le-ai văzut decât în străfulgerarea unei clipe. Așa a fost și cu sicriul acesta. L-am zărit doar o secundă, dar îmi aduc aminte de el în cele mai mici amănunte. Era un sicriu pentru un om de statură mijlocie și, judecând după culoarea lui trandafirie, destinat unei fete tinere. Brocartul scump,

picioarele, mânerul de bronz – totul dovedea că defuncta fusese bogată.

N-am mai stat să chibzuiesc; m-am năpustit ca un bezmetic afară din odaie și m-am repezit în jos pe scară. Scara era cufundată în întuneric; coridorul de asemenea. Picioarele mi se încurcau în poalele șubei și e de mirare cum de nu mi-am frânt gâtul. Trezindu-mă în stradă, m-am sprijinit de un felinar ud și am încercat să-mi vin în fire. Inima îmi bătea năucă și abia îmi mai trăgeam sufletul...

Una dintre ascultătoare coborî și mai mult fitilul lămpii și se trase mai aproape de povestitor. Acesta urmă:

— Nu m-aș fi mirat dacă mi-aș fi găsit odaia în flăcări, dacă aș fi dat acolo peste un hoț sau un câine turbat... Nu m-aș fi mirat dacă ar fi căzut tavanul, dacă s-ar fi prăbușit podeaua, dacă s-ar fi surpat pereții. Toate acestea sunt firești, posibile. Dar un sicriu? Cum ajunsese acolo? Cine îl adusese? De unde apăruse? Ce căuta, în odaia sărăcăcioasă a unui mic funcționar, sicriul acela scump, de femeie, destinat pesemne unei tinere aristocrate? Era gol sau adăpostea înăuntrul lui un cadavru? Și cine era ea, tână bogătașă care părăsise viața înainte de vreme și care-mi făcea o vizită atât de ciudată, atât de îngrozitoare? Chinuitor mister!

„Dacă nu-i minune, e cu siguranță o crimă la mijloc”, mi-a fulgerat prin minte.

Și am început să mă pierd în presupuneri. Cât lipsisem de acasă ușa fusese încuiată și locul unde lăsam de obicei cheia nu era cunoscut decât de prietenii mei cei mai apropiați. Doar nu ei aduseseră acolo sicriul! Îmi spuneam de asemenea că acesta fusese poate transportat la adresa mea din greșeala unor antreprenori de pompe funebre. Se putea întâmpla ca ei să se fi înșelat, să fi încurcat etajul sau ușa și să fi dus sicriul altundeva decât acolo unde trebuia. Cine nu știe însă că domnii aceștia nu părăsesc odaia înainte de a-și primi plata muncii lor sau cel puțin un bacșiș?

„Spiritele mi-au prezis moartea, gândeam eu. Să fie oare tot ele care și-au dat osteneala să-mi furnizeze și sicriul?”

Nu cred și nu credeam în spiritism, domnilor, dar o asemenea coincidență putea să cufunde într-o criză de misticism chiar și un filozof.

„Toate acestea sunt prostii, iar eu sunt fricos ca un iepure, mi-am zis. A fost o iluzie optică și atâta tot! Când am ajuns acasă, eram într-o stare de spirit atât de funebră încât nici nu e de mirare că nervii mei obosiți au văzut un sicriu... A fost cu siguranță o iluzie optică! Fiindcă ce altceva ar fi putut fi?”

Ploaia îmi biciuia fața, iar vântul se juca mânios cu poalele șubei mele, cu căciula... Mă pătrunsese frigul și umezeala până la piele. Trebuia să mă duc undeva, dar... unde? Înapoi acasă ar fi însemnat să mă supun riscului de a zări încă o dată sicriul, și aceasta era peste puterile mele. Să rămân singur, fără țiipenie de om în apropierea mea și fără să aud grai omenesc, față în față cu un sicriu în care zăcea poate un cadavru, însemna să înnebunesc. Dar nici în stradă, în frigul și în ploaia aceea torențială, nu mai puteam să stau.

M-am hotărât să mă duc să petrec noaptea la prietenul meu Colivov⁵⁵, care, nu mult după aceea, precum știți și dumneavoastră, s-a împușcat. Locuia în camerele mobilate ale negustorului Scheletov⁵⁶, din Fundătura Morții⁵⁷.

Parastasov își șterse sudoarea rece care-i îmbrobona fruntea palidă și, după un oftat adânc, continuă:

— Nu mi-am găsit însă prietenul acasă. După îndelungate bătăi în ușă, înțelegând că era plecat, am dibuit cheia pe pervaz, am deschis și am intrat înăuntru. Mi-am aruncat șuba udă pe podea, am bâjbâit prin întuneric până la divan și m-am așezat să mă odihnesc. Era întuneric... Vântul șuiera jalnic în roțița de ventilație a ferestrei. În sobă un greier țârâia monoton. La Kremlin începuseră să dăngăne clopotele, chemând credincioșii la utrenia Crăciunului. M-am grăbit să aprind un chibrit. Dar lumina nu m-a izbăvit de starea de spirit întunecată în care mă aflam, ci dimpotrivă; o groază ucigătoare, de nedescris, a pus din nou stăpânire pe mine... Am scos un țiipăt, m-am clătinat și fără să-mi mai dau seama ce fac, m-am repezit afară din cameră...

În odaia prietenului meu văzusem același lucru ca și la mine – un sicriu!

Sicriul acesta însă era aproape de două ori mai mare ca al meu și avea o culoare castanie care îi dădea un aer cu totul lugubru. Cum ajunsese aici? Nu mai încăpea nicio îndoială că eram victima unor iluzii optice... Doar nu putea să se afle în fiecare odaie câte un sicriu! Aveam desigur halucinații, nervii îmi erau bolnavi. Oriunde m-aș fi dus în clipa aceea aș fi dat cu ochii de sălașul înfricoșător al morții. Îmi pierdusem deci mințile, mă îmbolnăvisem de un fel de „sicriomanie” și nu era nevoie să caut prea departe ca să aflu cauza acestei scrânteli: era de ajuns să-mi aduc aminte de ședința de spiritism și de cuvintele lui Spinoza...

„Sunt nebun!” m-am gândit eu în culmea deznădejzii, apucându-mă cu mâinile de cap. „Doamne! Ce să fac?!”

Urechile îmi vâjâiau, picioarele mi se muiaseră... Turna cu găleata, vântul mă pătrundea până la oase și nu mai aveam nici șubă, nici căciulă. Să mă întorc în cameră după ele, mi-ar fi fost cu neputință, peste puteri... Groaza mă cuprinsese în îmbrățișarea ei de gheață. Părul mi se ridicase vâlvoi, de pe frunte mi se prelingea o sudoare rece, și totuși eram încredințat că nu fusese decât o halucinație.

— Ce puteam să fac? continuă Parastasov. Înnebuneam și riscam să răcesc groaznic. Din fericire mi-am adus aminte că în apropiere de fundătura Morții, locuia doctorul Țintirimov⁵⁸, tânăr absolvent al facultății de medicină și bun prieten al meu, cu care în noaptea aceea fuseserăm împreună la ședința de spiritism. M-am grăbit să mă duc la el... Pe atunci nu era încă însurat cu negustoreasa cea bogată și locuia cu chirie la etajul patru, în casa consilierului de stat Cimitirin⁵⁹.

Dar nervii mei erau sortiți să îndure o nouă lovitură. În timp ce urcam spre apartamentul lui Țintirimov un zgomot de nedescris mi-a izbit auzul. Deasupra mea cineva alerga tropăind apăsător și trântind cu putere ușile.

— Ajutor! am auzit eu un țipăt care mi-a pătruns în creier ca un sfredel. Ajutor! Paznici!

O clipă mai târziu o siluetă neagră, cu șubă și cilindru, cobora scara valvârtej venind spre mine...

— Țintirimov! am exclamat eu, recunoscându-mi prietenul. Dumneata ești? Ce-ai pățit?

Ajuns în dreptul meu, Țintirimov s-a oprit și m-a apucat convulsiv de mână. Era alb ca varul, gâfâia și tremura din tot trupul. Avea o privire răătăcită, pieptul i se zbugiuma furtunos...

— Parastasov, dumneata ești? m-a întrebat el cu glas sugrumat. Ești într-adevăr dumneata? Te văd atât de palid, parcă ai fi o stafie... Nu cumva ești o halucinație?... Doamne... e înfricoșător...

— Dar ce-ai pățit? Ești descompus!

— Uf, lasă-mă să-mi vin în fire, dragul meu... Sunt bucuros că te văd, dacă ești într-adevăr dumneata și nu o iluzie optică. Blestemată ședință de spiritism... Mi-a zdruncinat nervii în așa hal încât închipuiește-ți că, întorcându-mă adineauri acasă, mi s-a părut că văd în odaia mea... un sicriu!

Nu-mi venea să-mi cred urechilor. L-am rugat să mai spună o dată.

— Un sicriu, un adevărat sicriu! a repetat doctorul, așezându-se istovit pe o treaptă. Nu sunt fricos din fire, dar și dracul s-ar speria dacă după o ședință de spiritism ar da prin întuneric de un sicriu!

I-am povestit atunci, bâlbâindu-mă și încurcându-mă în vorbe, de sicriele pe care le văzusem și eu.

Timp de câteva clipe ne-am uitat unul la altul, cu ochii holbați și gura căscată. Apoi am început să ne ciupim ca să ne convingem că nu avem halucinații.

— Simțim amândoi durerea, a conchis doctorul. Prin urmare, nu dormim în momentul de față și nu ne vedem unul pe altul în vis. Deci sicriele, al meu și cele două ale dumitale, nu sunt o iluzie optică, ci un fapt real. Ce-i de făcut, taică?

După ce am înghețat o oră întreagă pe scara rece, pierzându-ne în fel de fel de ipoteze, ne-am hotărât să ne biruim lașitatea, să trezim servitorul de la etaj și să ne ducem tustrei în camera doctorului. Așa am și făcut. Intrând în odaie, am aprins o lumânare

și am văzut într-adevăr un sicriu, îmbrăcat în brocart alb, cu franjuri și ciucuri de aur. Servitorul și-a făcut evlavios semnul crucii.

— Acum putem afla, a spus doctorul, galben la față și tremurând ca varga, dacă acest sicriu este gol sau... locuit!

După ce a șovăit câteva lungi minute între groază și curiozitate, doctorul s-a aplecat cu dinții încleștați și a smuls capacul de pe sicriu. M-am apropiat să privesc și eu înăuntru și...

Sicriul era gol...

Nu se afla în el niciun cadavru; în schimb am găsit o scrisoare cu următorul conținut:

„Dragă Țintirimov! Știi desigur că afacerile socrului meu merg cât se poate de prost. S-a înglodat în datorii până peste cap. Măine sau poimăine urmează să i se pună sechestru pe avere, ceea ce, îți dai seama, va nenoroci definitiv familia lui și a mea, pătându-ne cinstea, care pentru mine e lucrul cel mai de preț. La consiliul de familie de ieri am hotărât să ascundem tot ce avem mai bun și mai scump. Dat fiind că întreaga avere a socrului meu constă în sicrie (după cum știi, el este cel mai vestit meșter de sicrie din oraș), am hotărât să ascundem sicriele cele mai bune. Mă adresez ție ca unui adevărat prieten. Ajută-ne, salvează-ne averea și onoarea! În speranța că ne vei ajuta să ni le păstrăm, îți trimit, dragul meu, un sicriu, pe care te rog să-l ascunzi la tine și să-l ții până ce ți-l voi cere. Fără ajutorul cunoscuților și prietenilor noștri suntem pierduți. Sper că nu mă vei refuza, mai ales că sicriul nu va rămâne la tine mai mult de o săptămână. Am trimis tuturor celor pe care îi socotesc prieteni adevărați câte unul și îmi pun toată nădejdea în mărinimia și noblețea lor sufletească. Cu drag, Ivan Tidvov⁶⁰”.

După întâmplarea asta m-am căutat timp de vreo trei luni de zile la un doctor de nervi, pe când prietenul nostru, ginerele meșterului de sicrie, și-a salvat onoarea și averea, și-a deschis o antrepriză de pompe funebre și face negoț cu monumente și lespezi funerare. Afacerile nu prea mai merg bine și de aceea în fiecare seară, când intru în odaie, mă tot tem să nu zăresc lângă pat vreun monument

de marmură albă sau vreun catafalc.

Apărută pentru prima dată în revista Razvlecenie, 1884, Nr. 50, 27 decembrie, cu subtitlul: *Povestire de Ajun de Bobotează. Dedicată groparului M.P.P.* Semnată: A. Cehonte. Fără subtitlu și cu mici modificări a intrat în culegerea „Vorbe nevinovate”, Moscova, 1887. După ce a fost revizuită, a fost inclusă în culegerea de „Opere”, din anul 1980, vol.I. Publicăm textul din 1899.

Această povestire parodiază povestirile „înfricoșătoare” de Ajun de Bobotează, larg răspândite în presa umoristică.

Cu ocazia alegerii povestirii pentru culegerea de „Opere”, autorul i-a făcut o serioasă revizuire stilistică, mai ales în partea finală.

Prost dispus

Pretorul Semion Ilici Pracikin⁶¹ se plimbă dintr-un colț într-altul al odăii sale, silindu-se să-și înăbușe un simțământ neplăcut. În ajun trecuse într-o chestiune de serviciu pe la comandantul cercului de recrutare și, așezându-se din întâmplare la o partidă de cărți, pierduse opt ruble. Era desigur o sumă neînsemnată, un fleac, dar diavolul lăcomiei și al setei de câștig se aciuiase în urechea pretorului și-i imputa în șoaptă că era prea risipitor.

— Opt ruble nu-i mare lucru! își spune Pracikin căutând să-i înăbușe glasul. Unii pierd sume și mai mari și nu se întâmplă nimic. Și apoi, banii se câștigă... Mi-e de ajuns să mă duc o dată la fabrică sau la cârciuma lui Rîlov⁶² și poftim opt ruble, dacă nu chiar mai mult!

— „E iarnă... Bucuros, săteanul...”⁶³ — învață pe de rost în odaia de alături Vanea, fiul pretorului. „Bucuros săteanul spre codru-și face iarăși drum...”

— Unde mai pui că pot să mă îmi refac la joc... Cum adică, „bucuros săteanul”?

— „Bucuros, săteanul spre codru-și face iarăși drum... iarăși drum...”

— Auzi „bucuros, săteanul...” — își urmează șirul gândurilor Pracikin. Dacă i s-ar trage vreo zece bețe zdravene, nu i-ar mai arde să fie bucuros. Decât să fie bucuros, mai bine ar face să-și

plătească regulat impozitele... Ce, e mult opt ruble? Nu-s opt mii, le pot câștiga oricând la joc...

— „Căluțul său, simțind troianul... simțind troianul, o ia la trap, el știe cum...”

— Asta ar mai lipsi s-o ia la galop! Ca și cum n-ar fi trăpașul trăpaș și gloaba gloabă... Dar mujicul, de tâmpit ce e, e în stare la beție să-și măie calul ca nebunul, fără să se gândească la bătaia de cap pe care ți-o dă dacă i se întâmplă să cadă într-un ochi de gheață sau într-o râpă... Să prind eu numai pe vreunul că își mână caii nebunește; îi trag o chelfăneală de s-o țină minte cinci ani la rând!... Dar nu-nțeleg ce mi-a venit să joc cartea cea mai mică? Dacă jucam asul de treflă nu cădeam de două ori...

— „Tăind nămeți pe calea largă, chibitca sprintenă aleargă...”

— Tăind nămeți... Tăind nămeți... Auzi ce prostie! Cum de, Doamne iartă-mă, le dă ăstora voie să scrie asemenea năzdrăvănii? Și când te gândești, numai decarul e de vină! Dracu' mi l-a scos în cale.

— „Prin curte-un băiețaș gonește... un băiețaș gonește, în săniuță-i pus Grivei... în săniuță-i pus Grivei...”

— Prin urmare e cu burta plină, dacă-i arde de zbenguială... Dar pe părinții lui nu-i duce capul să-l pună la treabă. Decât să-și plimbe potaia, ar face mai bine să spargă lemne sau să citească sfânta scriptură... Și ce de javre au mai crescut toți ăștia... Nici nu mai ai pe unde să te miști de răul lor! Nu trebuia să mă așez la masa de joc după cină... Era mai bine dacă plecam îndată...

— „Un degețel îi amortește, îl doare, dar îl vezi râzând; stă mama-n geam amenințând...”

— Amenință-l, amenință-l... Ți-e lene să ieși în curte să-l înveți minte... Ar trebui să-i ridici cojocul și să-i tragi vreo câteva! E mult mai bine decât să-l ameninți prin geam... Altfel mâine-poiemine te trezești cu el că bea de stinge... Ia spune-mi cine a scris asta? întreabă Pracikin cu glas tare.

— Pușkin, tăticule.

— Pușkin? Hm! Mare caraghios trebuie să mai fie! Domnii ăștia scriu, scriu, dar ce, nici ei nu știu! Numai scris să fie!

— Tăticule, a venit un mujic și a adus niște făină! strigă Vanea.

— Să se ia în primire!

Dar nici făina nu are darul să-l însenineze pe Pracikin. Cu cât caută mai mult să se mângâie, cu atât mai simțitoare îi pare pierderea suferită. E atât de necăjit de cele opt ruble, atât de necăjit, de parcă ar fi pierdut cu adevărat opt mii. Când Vanea își isprăvește lecția și tace, Pracikin se duce la fereastră și, peste fire de amărât, își ațintește privirea întunecată asupra troienelor de zăpadă. Dar priveliștea lor nu face decât să-i zgândăre și mai rău rana din suflet. Îi aduce prea viu aminte de drumul din ajun, când s-a dus la comandantul cercului de recrutare. Deodată simte că i se urcă sângele la cap; scrâșnește din dinți... Nevoia de a-și vărsa năduful cu orice chip e acum atât de arzătoare încât nu mai suferă nicio amânare...

— Vanea! strigă el. Vino-ncoa să-ți trag o bătaie pentru geamul pe care l-ai spart ieri!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 52, 29 decembrie, cu subtitlul: *(Mică povestire)*. Semnat: A. Cehonte. Revăzută, a fost inclusă în culegerea de „Opere” din 1899.

Cu ocazia alegerii pentru culegerea de „Opere”, autorul a revăzut-o stilistic și a scurtat-o.

LUCRĂRI CARE N-AU FOST INCLUSE
DE A.P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE
„OPERE”

1883

Travestiții

E seară. Pe stradă trece o mulțime pestriță, cherchelită, numai sumane și cațaveici. Râsete, vorbă, joc. În frunte se scâlămbăie un soldățel pirpiriu cu o manta jerpelită și șapca pe o ureche.

Din partea cealaltă a străzii se apropie un „majur”.

— De ce nu saluți? se răstește el la soldățelul pirpiriu. Ai? De ce? Ia stai oleacă! Care ești tu, mă, de nu saluți?

— Suntem travestiți, drăguțule! răspunse cu glas de femeie soldățelul, și mulțimea împreună cu majurul izbucnește în hohote de râs...

*

„În lojă stă o femeie frumoasă, plinuță; ar fi greu să-i spui vârsta, dar de tânără, e tânără și va mai fi încă multă vreme... E îmbrăcată luxos. Pe încheieturile albe ale mâinilor are câte o brățară grea de aur; pe piept, o broșă cu briliante, iar alături, pe un scaun, e aruncată o blană de o mie de ruble. La ușă o așteaptă un lacheu cu galoane, iar în stradă o pereche de cai negri și o sanie cu o blană de urs pentru acoperit picioarele... Chipul ei bine hrănit, frumos, și tot ce o înconjoară pare a spune: „Sunt fericită și bogată”. Dar să n-o crezi, cititorule!

„Sunt o travestită, gândește ea. Măine-poimăine poate, Nadine va fi a baronului și nimic din toate astea nu va mai fi al meu...”

*

La masa de joc stă un grăsun. În frac, cu mâini albe și trei rânduri de guși. În față are un maldăr de bani. Pierde, dar puțin îi pasă. Dimpotrivă, zâmbește. Pentru el e o nimica toată să piardă o mie sau două. În sufragerie, câțiva servitori îi pregătesc stridii, șampanie și fazani. Îi place să cineze bine. După cină se va urca în cupeu și se va duce la *ea*. Îl așteaptă. Nu-i așa că trăiește bine? E fericit! Dar dac-ați ști ce gând îi roade creierul năpădit de grăsime!

„Sunt un travestit. Mâine-poimâine pică inspecția și or să afle toți că nu sunt decât un travestit!...”

*

La tribunal un avocat pledează pentru inculpată... E o femeie drăgălașă, cu chip cum nu se poate mai trist; e nevinovată! Dumnezeu e martor că-i nevinovată! Ochii avocatului ard, obrații îi sunt aprinși, în glas i se simt lacrimi... Suferă pentru inculpată, și ar muri de inimă rea dacă ar fi cumva condamnată! Lumea din sală îi soarbe cuvintele, e în extaz și ar vrea ca pledoaria să țină cât mai mult. „E poet”, șoptesc toți. În realitate însă este doar travestit în poet!

„Dacă reclamantul mi-ar fi dat o sută de ruble mai mult, i-aș fi venit de hac inculpatei! gândește el. În rolul de acuzator aș fi avut mai mult efect!”

*

Un mujic beat trece pe ulița satului cântând în gura mare și scheunând din armonică. Pe chip i se citește o înduioșare de om cherchelit. Din când în când râde și joacă. Ce viață veselă! Așa-i? Nu, e un travestit!

„Mi-e foame”, gândește el.

*

Un tânăr profesor își deschide cursul la facultatea de medicină. El declară că nu există fericire mai mare decât aceea de a sluji știința. „Știința este totul! spune dânsul, e însăși viața!” Și toți îl cred... Dar dacă l-ar auzi vorbind cu nevasta, după curs, și-ar da toți seama că e un travestit.

— Acum, draga mea, sunt profesor – spune el – și un profesor are o clientelă de zece ori mai numeroasă decât un medic obișnuit. Acum pot să contez pe douăzeci și cinci de mii de ruble anual.

*

Șase intrări, mii de lumini, îmbulzeală, jandarmi, samsari de bilete: un teatru.

Deasupra intrării principale stă scris, ca și la Ermitajul lui Lentovski⁶⁴: „Satiră și morală”. Aici se cheltuiesc bani grei, se scriu recenzii lungi, se aplaudă mult și se fluieră rar. Un templu!

Dar e un templu travestit. Dacă ai da jos „Satiră și morală”, ți-ar fi ușor să citești:

„Bârfă și intrigi”.

Apărut pentru prima oară în revista „Zritel⁶⁵”, 1883, Nr. 2. autoriz. de cenz. din 3 ianuarie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Cehov a publicat în „Petersburgskaia gazeta⁶⁶”, 1886, Nr. 1, pag. 2, o povestire foileton pe aceeași temă și cu același titlu, semnată Ruver.

Două romane

I. ROMANUL UNUI MEDIC

Dacă ai ajuns om în toată firea și ți-ai isprăvit studiile, *recipe: feminam unam*⁶⁷ și zestre *quantum satis*⁶⁸.

Așa am și făcut: mi-am luat *feminam unam* (două nu-i voie să-ți ieși) și zestreă respectivă. Chiar și anticii judecau aspru pe cei care, însurându-se nu iau zestre (Ihtiosaur XII, 3)⁶⁹.

Mi-am prescris un echipaj, o locuință la etajul întâi, am început să beau *vinum galicum rubrum*⁷⁰ și mi-am cumpărat o blană de șapte sute de ruble. Într-un cuvânt, am început să trăiesc *lege artis*⁷¹.

Ca *habitus*⁷² nevastă-mea nu-i rea. E de statură mijlocie. Colorația tegumentelor și a mucoaselor este normală. Stratul celular subcutanat e dezvoltat în chip mulțumitor. Plămânii funcționează bine; nu se aud raluri, respirația e alveolară. Ritmul bătăilor inimii e fiziologic.

În sfera fenomenelor psihice nu se observă decât o singură deviație: e guralivă și stridentă. Datorită flecăritului ei, sufăr de hiperestezia nervului acustic drept.

Când mă uit la limba unui bolnav, îmi aduc aminte de nevastă-mea, și această amintire îmi dă palpitații. Avea dreptate filozoful care a spus: „*Lingua est hostis hominum amicusque diaboli et feminarum*”⁷³. De același nărav suferă și *mater feminae* – soacră-

mea (din familia *mammalia*⁷⁴).

Când încep să țipe amândouă – câte douăzeci și trei de ore pe zi – îmi descopăr impulsuri de nebunie și sinucidere. Potrivit constatărilor stimaților mei colegi, nouă zecimi dintre femei suferă de boala pe care Charcot⁷⁵ a numit-o hiperestezia centrului vorbirii. Charcot propunea amputarea limbii.

Prin această operație el făgăduia să scape omenirea de una dintre plăgile cele mai groaznice, dar vai! Billroth⁷⁶, care a practicat de multe ori această operație, scrie în lucrările sale clasice că femeile învățată după operație să vorbească pe mutește și că în felul acesta au o acțiune și mai dăunătoare asupra bărbaților: îi hipnotizează. (Memor. Acad. 1878)⁷⁷. Eu propun un alt tratament (vezi teza mea de doctorat). Fără să resping amputarea limbii, sugerată de Charcot, și având deplină încredere în spusele unei autorități ca Billroth, propun să se combine amputarea limbii cu portul unor mănuși cu un singur deget. Observațiile mele au dovedit că surdomuții care poartă mănuși cu un singur deget n-au posibilitate de exprimare chiar și când le e foame.

II. ROMANUL UNUI REPORTER

Năsuc drept, bust fermecător, păr minunat, ochi fascinanți – nicio greșală de tipar! Am făcut corectura și m-am însurat.

— Va trebui să fii numai a mea, i-am spus eu la cununie. Interzic categoric vânzarea cu amănuntul! Ține minte!

A doua zi după nuntă, am și observat la nevastă-mea o oarecare schimbare. Părul era mai rar, obrații nu mai aveau o paloare atât de interesantă, genele nu erau infernal de negre, ci roșcate. Mișcările nu mai erau atât de line, vorbele mai puțin dezmiardătoare. Vai! Nevasta este o mireasă pe jumătate ștearsă de cenzură!

În prima jumătate de an, am prins-o cu un crai care o săruta (craior le plac plăcerile gratuite). I-am dat primul avertisment, și i-am interzis pentru a doua oară, în modul cel mai categoric, vânzarea cu amănuntul.

În a doua jumătate a anului m-a premiat cu un băiețel. M-am privit în oglindă, m-am uitat din nou la el și i-am spus nevastă-mii:

— Subiectul e furat, draga mea! Se vede după mutră! N-ai să mă prostești!

Apoi i-am dat al doilea avertisment, interzicându-i totodată să mai dea ochii cu mine vreo trei luni.

Dar nici aceste măsuri nu au avut efect. În al doilea an, nevastă-mea nu mai avea un singur curtezan, ci mai mulți. Văzând lipsa ei de pocăință și nedorind s-o împart cu colaboratorii mei, i-am dat al treilea avertisment și am trimis-o plocon, cu prunc cu tot, la ea acasă, unde se află și acum sub supravegherea părinților ei. Pentru întreținerea nevastei mele, aceștia primesc un onorariu lunar.

Apărute pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 2,8 ianuarie.
Semnate: Omul fără splină.

S-a păstrat manuscrisul autograf în ciornă (în Arhiva literară centrală din Moscova). Publicăm textul din revistă.

Apropiată ca gen e povestirea „Romanul unui avocat”.

Părerea atribuită lui Charcot și Billroth e o glumă.

Romanul unui avocat

(PROCES VERBAL)

Loc pentru un
timbru fiscal
de 60 copeici.

În anul o mie opt sute șaptezeci și șapte, luna februarie, ziua zece, în orașul Sankt Petersburg, cartierul Moscova, circumscripția a doua, în casa negustorului de rangul doi Jivotov⁷⁸, situată pe Ligovka, eu, subsemnatul, am întâlnit pe Maria Alexeeva Barabanova⁷⁹, fiică de consilier titular, în vârstă de 18 ani, de religie ortodoxă, știutoare de carte. Întâlnind pe susnumita Barabanova, am constatat în mine o înclinațiune pentru ea. Deoarece, conform cu art. 944 al Codului penal, conviețuirea ilegală atrage după sine, afară de afurisenia bisericii, cheltuielile prevăzute de articolul susmenționat (vezi procesul negustorului Solodovnikov, anul 1881, Culegerea hotărârilor Curții de Casație), i-am oferit mâna și inima. M-am însurat, dar n-am trăit mult cu ea. Am încetat s-o iubesc. După ce am trecut pe numele meu toată zestrea ei, am început să colind cârciumile, grădinile de vară și șantanurile și mi-am făcut de cap timp de cinci ani. Dat fiind că, potrivit art. 54, vol. X al Procedurii civile, o absență de cinci ani fără dare de semn de viață dă dreptul la divorț, am onoarea a ruga

cu supunere pe Excelența Voastră să dispună despărțenia subsemnatului de soția mea.

Apărută pentru prima oară în revista, „Oskolki”, 1883, Nr. 6, 5 februarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Dat fiind că povestirea e apropiată ca gen de „Romanul unui doctor” și „Romanul unui reporter”, o plasăm lângă ele, călcând, în cazul de față, ordinea cronologică.

Procesul negustorului Solodovnikov. Solodovnikov – milionar din Moscova, căruia i s-a intentat un proces de conviețuire ilegală cu Kukolevskaia, în urma refuzului lui de a-i plăti pentru întreținerea copiilor mai mult de trei sute de ruble anual. Cehov a scris despre acest proces în „Cioburi din viața Moscovei” („Oskolki”, 1883, Nr. 49, 3 decembrie).

Doi inși într-unul

Să nu le mai dați crezare acestor iude, acestor cameleoni! În zilele noastre îți pierzi mai ușor încrederea decât o mănușă veche, și eu unul, am pierdut-o!

Era seară. Mă aflu în tramvai. Eu, ca om suspus, nu prea face să umblu cu tramvaiul, dar de data aceasta purtam o șubă mare cu guler de jder în care puteam să-mi ascund fața. Unde mai pui că e și mai ieftin... Cu toate că era târziu și destul de frig, vagonul era ticsit.

Nimeni nu m-a recunoscut. Gulerul de jder îmi asigura un desăvârșit incognito. Tramvaiul mergea, eu moțăiam și-i priveam pe muritorii de rând din jurul meu...

„Nu, nu poate să fie el! îmi spuneam, uitându-mă la un omuleț cu o blană de iepure. Nu-i el! Ba da, el e! El!”

Nu-mi venea să-mi cred ochilor...

Omulețul cu blană de iepure semăna grozav cu Ivan Kapitonîci, unul dintre conțopiștii mei... Ivan Kapitonîci e o biată făptură pirpirie, ștearsă, speriată, care s-ar zice că nu trăiește decât pentru a-ți ridica de jos batista și a-ți face urări de sărbători. E tânăr, dar spinarea lui e ca un arc, genunchii îi sunt veșnic îndoiți și are niște mâini murdare, pe care le ține mereu lipite de vipușca pantalonilor... Chipul lui pare strivit cu ușa sau bătut cu o cârpă udă. E acru și jalnic. Privindu-l, îți vine să cânti „Opaițul”⁸⁰ și să bocești.

Când mă zărește, se fâstâcește și face fețe-fețe de parcă s-ar aștepta să-l înghit sau să-l înjunghii, iar când îi trag un perdaf, se pierde cu firea și începe să tremure din toate mădularele.

Nu cunosc om mai tăcut, mai umil și mai șters ca el. Nu știu nici măcar un animal care să fie mai supus...

Omulețul cu blană de iepure semăna ca două picături de apă cu Ivan Kapitonîci: era leit el! Atât că nu-și ținea spinarea atât de încovoiată, nu părea speriat, ba dimpotrivă se arăta dezghețat și — ceea ce era mai revoltător ca orice — discuta cu vecinul său despre politică. Tot vagonul îl asculta.

— Gambetta⁸¹ a murit! spunea el tot sucindu-se pe bancă și dând din mâini — asta îi dă apă la moară lui Bismarck. Gambetta asta știa el ceva! S-ar fi războit cu neamțul, până i-ar fi venit de hac. Da, Ivan Matveici! Și asta fiindcă era un geniu. Era francez, dar avea suflet de rus. Mare talent!

Ia te uită, afurisitul naibii!

Când taxatorul se apropie de el cu biletele, omulețul îl lăsă pe Bismarck în pace.

— De ce-i așa de întuneric în vagonul duminale? se răsti el la taxator. N-aveți destule lumânări? Ce însemnează neglijența asta? N-are cine să vă învețe minte! În străinătate de mult ați fi pățit-o! Nu publicul este la cheremul vostru, ci voi sunteți plătiți pentru public! Ei, drăcia dracului! Nu înțeleg ce păzesc șefii voștri!

O clipă mai târziu ne cerea să-i facem loc.

— Strângeți-vă! Cu dumneavoastră vorbesc! Faceți loc doamnei! Fiți ceva mai politicoși! Domnule taxator! Vino-ncoa, domnule taxator! Dacă iei bani, apăi fă-ne și rost de locuri! Asta-i nerușinare!

— Fumatul interzis! îi strigă taxatorul.

— Cine l-a interzis? Și cu ce drept? Asta-i atentat la libertate! N-am să permit nimănui să atenteze la libertatea mea! Sunt un om liber!

«Ce nemernic! Mă uitam la mutra lui ștearsă și nu-mi venea să cred. Nu, nu-i el! Nu poate fi el! Kapitonîci nici nu cunoaște cuvinte ca „libertate”, „Gambetta”.»

— Frumoasă rânduială, n-am ce zice! urmă el aruncându-și țigara. Poftim de te înțelege cu asemenea oameni! Se omoară după formă, după literă! Sunt formalști, filistini! Te sugrumă!

Nu mă putui stăpâni și începui să râd. Auzindu-mă, îmi aruncă o privire și glasul i se frânse. Îmi recunoscuse râsul și pesemne și șuba. Spinarea i se încovoie pe loc, mutra lui căpătă o expresie nătângă, glasul i se stinse, mâinile îi căzură de-a lungul vipuștii pantalonilor, picioarele i se îndoiră. Se schimbăse cât ai zice pește! Nu mai aveam acum niciun fel de îndoială; era Ivan Kapitonîci, conțopistul meu. Se așază și își ascunse nasul în blana de iepure. Privii cu mai multă luare aminte chipul lui.

«Se poate oare, m-am întrebat eu, ca omulețul acesta turtit, înspăimântat, să știe să rostească cuvinte ca „filistin” și „libertate”? Se poate? Uite că da. E de necrezut, și totuși așa e... Al naibii ticălos!»

Poftim de mai dă crezare acestor cameleoni cu mutre jalnice!

Eu unul nu mă mai încred. S-a isprăvit. De acum înainte nu mă mai trage nimeni pe sfoară!

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel”, 1883, Nr. 3, autoriz. cenz. din 8 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. S-a păstrat manuscrisul autograf în ciornă (La arhiva literară centrală). Dăm textul din revistă, care prezintă deosebiri neînsemnate față de ciornă.

Gândurile unui cititor de ziare și reviste

Să nu citiți *Buletinul guberniei Ufa* că n-o să aflați din el nimic despre această gubernie. Presa rusă are la dispoziția ei o mulțime de izvoare de lumină: *Lumina* lui Komarov, *Aurora*, *Curcubeul*, *Lumină și umbre*, *Raza*, *Luminița*, *Zorile* etc. Dar de ce orbecăiește totuși în întuneric?

Ea mai are *Observatorul*, *Invalidul* și *Siberia*.

Găsești în ea *Distracția* și *Jucărica*; dar asta nu înseamnă că e prea veselă...

Presa își are *Glasul* și *Ecolul* ei propriu... Da?

Ceva ce nu e de prea lungă durată nu se poate mândri cu *Veacul* său...

Rusia nu are mai nimic comun cu *Moscova*.

Gândul rus este expediat... într-un înveliș gros.

Există și *Sănătatea*, și *Medicul*, și totuși – câte morminte!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 3, 14 ianuarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

„*Ufimiskie gubernskie vedomosti*” („Buletinul guberniei Ufa”) – începând din anul 1865, apăsarea la Ufa.

„*Svet*” („Lumina”) – ziar reacționar boulevardier, editat la Petersburg de V. V. Komarov, începând din anul 1882.

„*Zaria*” („Aurora”) – ziar editat la Kiev de la 1880 la 1886.

„*Raduga*” („Curcubeul”) – „revistă cu ilustrații” săptămânală, editată la Moscova de N. Ghiliarov-Platonov de la 1883 la 1888.

„*Svet i terii*” („Lumină și umbre”) – revistă săptămânală, editată la Moscova de la 1878 la 1884 de N. L. Pușkariov.

„*Luci*” („Raza”) – revistă săptămânală, editată la Petersburg de la 1880 la 1890. Cu începere din anul 1881 și până în 1890 redactor al „Razei” a fost ultrareacționarul S. S. Okreiț, foarte cunoscut pe atunci.

„*Ogoniok*” („Luminița”) – revistă ilustrată săptămânală, editată la Petersburg de la 1879 la 1883.

„*Rassvet*” („Zorile”) – „Organul evreilor ruși”, săptămânal, editat la Petersburg de la 1879 la 1884.

„*Nabliudatel*” („Observatorul”) – revistă lunară „literară, politică și științifică”, editată la Petersburg, începând din anul 1882 de A. P. Piatkovski.

„*Invalid.*” („Invalidul”) – „Invalidul rus” („Russki invalid”), ziar militar, apărut la Petersburg începând din anul 1813.

„*Sibir*” („Siberia”) – ziar săptămânal, editat la Irkutsk de la 1873 la 1887.

„*Razvlechenie*” („Distracția”) – revistă „literară și umoristică”, editată la Moscova începând din anul 1859.

„*Igrușecika*” („Jucărica”) – revistă săptămânală pentru copii, editată la Petersburg începând din anul 1880.

„*Golos*” („Glasul”) –, „ziar politic și literar” cu culoare politică liberală, editat la Petersburg de la 1863 la 1884 de A. A. Kraevski.

„*Eho*” („Ecoul”) – cotidian editat la Petersburg de la 1882 la 1885.

„*Vek*” („Veacul”) – revistă lunară „literară, științifică și politică” editată la Petersburg de la 1882 la 1884, de M. Filippov.

„*Rus*” („Rusia”) – ziar slavofil, editat la Moscova de la 1881 la 1886 de I. S. Aksakov.

„*Moskva*” („Moscova”) – revistă săptămânală literară și artistică, editată la Moscova de la 1882 la 1883.

„*Russkaia mîsl*” („Gândul rus”) – revistă lunară, apărută la Moscova cu începere din anul 1880.

„*Zdorovie*” („Sănătatea”) – ziar științifico-popular de igienă, editat la Petersburg din anul 1883. Până în acel an (începând din 1874) se edita sub același titlu o revistă.

„*Vraci*” („Medicul”) – gazetă săptămânală medicală, editată la Petersburg cu începere din anul 1880 de K. L. Rikker, redactor fiind V. A. Manassein.

Dragoste neîmpărtășită

TRADUCERE DIN LIMBA SPANIOLĂ

I

Luna privește prin horbota nestatornică a norilor ce plutesc în înălțimi, și lumina ei învăluie perechile de îndrăgostiți care gânguresc sub frunzișul portocalilor și mandarinilor.

Văzduhul încins, voluptuos și greu de mireasma eliotropului, se înfierbântă și mai tare de vorbe de dragoste și cântec. Grădinile, crângurile și apele adorm lin în trilurile privighetorilor... Dragoste! Dragoste!

Sub fereastra unei căsuțe stă un superb hidalgo. Își plimbă degetele pe coarde, tremură, mistuit de patimă, și cântă. Fereastra e închisă, dar el nu se lasă: doar e spaniol! Cântecul lui va înflăcări inima neînduratei, fereastra se va supune mânuței gîngăse ce va asculta de pornirea inimii și gata!

II

Hidalgoul cântă un ceas, două, trei... La răsărit, cerul pălește și prinde a se rumeni ușor. Strunele chitarei plesnesc una după alta... Broboane mari de sudoare se ivesc pe fruntea frumosului hidalgo și încep să picure pe pământul fierbinte. Dar... el cântă înainte!

— *Plenus venter non studet libenter!* începe el să cânte într-un târziu. *Imperfectum conjunctivi passivi!*⁸²

Îndărătul ferestrei se aud pași. În sfârșit! Fereastra se deschide cu un scârțâit și în cadrul ei apare o donna fermecătoare, minunată, plină de foc... Hidalgoul cade în extaz, se pierde de atâta fericire. O, clipe minunate! Ea se apleacă peste pervaz și, fulgerându-l cu ochii ei negri, îi spune:

— Ai de gând să încetezi sau nu? Asta-i neobrăzare! Nu mă lași să dorm! Dacă nu isprăvești, stimate domn, am să fiu nevoită să dorm cu un vardist.

III

Fereastra se închide la loc. Hidalgoul se înjunghie. Proces verbal.

Apărută pentru prima oară în revista „Mirskoi tolk”⁸³, 1883, Nr. 2, 16 ianuarie, la rubrica: „Șurubul. Nr. 1, 1883, 14 ianuarie”. Semnată: Piulița Nr. 6. S-a păstrat manuscrisul autograf în ciornă (la Biblioteca de stat a U.R.S.S. „Lenin”). Publicăm textul apărut în revistă.

Spovedanie

Era o zi senină, geroasă... Inima îmi era plină de voie bună, și mă simțeam fericit, ca un birjar căruia i s-a dat din greșală o monedă de aur în locul uneia de douăzeci de copeici. Îmi venea să plâng, să râd, să mă rog lui Dumnezeu... Eram în al șaptelea cer: eu, om ca toți oamenii, fusesem numit casier! Nu mă bucuram că mi se oferea prilejul să bag în buzunar. Pe atunci nu eram încă hoț și l-aș fi făcut bucățele pe cel care mi-ar fi prezis că în curând voi începe și eu să șterpelesc... Alta mi-era bucuria: fusesem înaintat și mi se mărise cât de cât salariul – atâta tot.

La drept vorbind mă mai bucura încă ceva. Din clipa în care am aflat că sunt casier, am simțit parcă pe nas niște ochelari trandafirii. Și dintr-odată lumea a început să mi se pară schimbată – pe cuvânt de cinste! În primul rând oamenii îmi apăreau acum mai buni. Slușii se făcuseră frumoși, răii blânzi, trufașii smeriți, mizantropii filantropi. Parcă mi s-ar fi luat un vâl de pe ochi. Începeam să descopăr în om însușiri minunate pe care nici nu le-aș fi bănuț până atunci. „Ciudat lucru! îmi spuneam eu privind în jurul meu și frecându-mă la ochi. Sau s-a întâmplat ceva cu ei, sau eu am fost un nătâng și nu mi-am dat până acum seama de toate însușirile lor. Ce oameni minunați!”

În ziua numirii mele s-a schimbat dintr-odată și Z. N. Kazusov, unul dintre membrii consiliului nostru de administrație, un om mândru, fudul, care nici nu se uită la cei mărunți. S-a apropiat de

mine și... ce o fi pățit oare? a început să mă bată pe umăr, zâmbind prietenește.

— Te ții prea mare pentru vârsta dumitale, dragul meu. Nu-i bine! De ce nu vii niciodată pe la noi? Îmi pare rău, scumpe domn! La mine se adună deseori tineret, se petrece... Fetele mele mă întreabă mereu: „De ce nu-l poftești pe Grigori Kuzmici, tată? E un om atât de drăguț!” Dar parcă poți să-l îndupleci? Am să încerc totuși, le-am spus, și am să-l poftesc... Nu te lăsa prea mult rugat, dragul meu, și vino!

Nu mai pricep nimic! Ce-i cu el? N-o fi înnebunit? Până acum era un adevărat căpcăun și deodată... poftim!

Întorcându-mă acasă în ziua aceea, am rămas uimit. Mama pregătise pentru masă nu două feluri ca de obicei, ci patru. Seara ne-a dat la ceai dulceată și cozonac. A doua zi, iarăși patru feluri și iarăși dulceată. Au fost și musafiri, au băut ciocolată. A treia zi la fel.

— Mamă! i-am spus eu. Ce-i cu dumneata? De ce te-ai făcut deodată atât de risipitoare, draga mea? Doar nu mi s-a dublat salariul. Sporul e o nimica toată.

Mama m-a privit mirată.

— Și, mă rog, ce ai de gând să faci cu banii? Vrei să-i pui la ciorap? Sau ce?

Dracu' să-i înțeleagă! Tata și-a comandat o blană, și-a cumpărat o căciulă nouă și a început să facă o cură de ape minerale și de struguri (iarna?!?), iar peste vreo cinci zile am primit o scrisoare de la fratele meu. Fratele ăsta al meu nu mă putea suferi. Ne certaserăm din pricină că aveam vederi cu totul deosebite! Mă socotea un egoist, un trântor, credea că nu sunt în stare să mă jertfesc pentru alții, și de aceea mă ura. Scrisoarea suna în felul acesta: „Scumpul meu frate! Îmi ești nespus de drag și nici nu poți să-ți închipui ce groaznice muștrări de cuget îmi pricinuieste neînțelegerea noastră. Hai să ne împăcăm! Să ne dăm mâna și... trăiască pacea! Te rog din suflet! În așteptarea răspunsului, rămân al tău frate Evlampi, care te iubește, te strânge la piept și te sărută”. Dragul de el! I-am răspuns plin de bucurie, că-l sărut și

eu. Peste o săptămână am primit de la el o telegramă: „Mulțumesc. Fericit. Trimite o sută ruble. Mare nevoie. Te îmbrățișez. E”. I-am trimis o sută de ruble.

Până și ea s-a schimbat! Înainte nu mă iubea. Îndrăznind într-o zi să-i dau a înțelege că inima mea nu-și mai află liniștea din pricina ei, m-a făcut obraznic și mi-a râs în nas. Dar la o săptămână după numirea mea, întâlnindu-mă, mi-a zâmbit, a făcut gropițe în obraz și s-a fâstâcit...

— Ce-i cu dumneata? m-a întrebat privindu-mă galeș. Te-ai făcut băiat frumos. Și asta într-un timp atât de scurt. Hai să dansăm...

Drăguța de ea! Peste o lună, maică-sa îmi era și soacră – atât de frumos mă făcusem! Pentru nuntă a fost nevoie de bani, și am luat din casă trei sute de ruble. De ce să nu iei, dacă știi că îi pui la loc la prima leafă? Cu același prilej am mai luat o sută de ruble și pentru Kazusov... Mă rugase să-l împrumut... Lui nu se poate să nu-i dai. E mare ștab la noi și poate în orice clipă să-ți facă vânt... *(Găsind că povestirea este cam lungă, începând de aici, redactorul a șters, în dauna drepturilor de autor, optzeci și trei de rânduri)*

O săptămână înainte de arestarea mea, la stăruințele tuturor, am dat o serată. Dracu' să-i ia! N-au decât să înfulece și să se îndoape, dacă li-e așa poftă! N-am numărat câți inși au fost la mine în seara aceea, dar îmi aduc aminte că toate cele nouă încăperi erau ticsite. Au fost și oameni sus-puși, și alții mai mărunței... Au fost chiar și din cei în fața cărora până și Kazusov își îndoia spinarea. Fetele lui Kazusov (după cea mai mare mi se scurgeau ochii) orbeau lumea cu toaletele lor... Numai florile, cu care erau împodobite din cap până-n picioare mă costaseră peste o mie de ruble! A fost mare bairam. Orchestra cânta neconținut, policandrele sclipeau în mii de focuri, șampania curgea în valuri... S-au rostit cuvântări lungi și toasturi scurte... Un ziarist mi-a închinat o odă, altul o baladă...

— La noi în Rusia, lumea nu știe să prețuiască oamenii de felul lui Grigori Kuzmici! a strigat Kazusov în timpul cinei. Păcat! Păcat de Rusia!

Toți ăștia, care strigau, care mi se închinau, care mă pupau, șușoteau între ei și îmi dădeau cu tifla când întorceam capul... Vedeam zâmbetele, tiflele, auzeam șușotelile...

— A furat, ticălosul! își șopteau ei, rânjind răutăcios.

Nici tiflele, nici șușotelile nu i-au împiedicat însă să mănânce, să bea și să petreacă.

Nici lupii, nici diabeticii nu mănâncă atât cât au mâncat ei în seara aceea... Nevastă-mea, strălucind de giuvaericele, s-a apropiat de mine și mi-a spus la ureche:

— Unii vorbesc că... ai fi furat. Dacă-i așa apoi... bagă de seamă! Să știi că eu nu trăiesc cu un hoț! Să știi că plec!

Vorbind astfel, își netezea rochia, care costase cinci mii de ruble... Dracu' să-i mai înțeleagă! În aceeași seară Kazusov m-a ciupit de cinci mii... Tot atât a luat cu împrumut și Evlampi...

— Dacă ce se vorbește e adevărat, mi-a spus vârând banii în buzunar fratele meu care-i om cu principii, apoi... bagă de seamă! Nu admit să fiu frate cu un hoț!

După bal i-am dus pe toți cu troica afară din oraș...

Trecuse de ora cinci dimineața când cheful s-a sfârșit... Istoviți de vin și femei au dormit în sănii tot drumul de întoarcere... Când troicile au pornit, mi-au strigat:

— Măine e inspecție... *Merci!*

Stimați domni și stimate doamne! Am pățit-o... Da, am pățit-o, sau, ca să vorbesc mai pe înțeles: ieri eram om cumsecade, cinstit, pupat de toată lumea, iar astăzi sunt un pungaș, un escroc, un hoț... Strigați, ocărâți-mă, faceți tăraboii, mirați-vă, judecați-mă, depărtați-mă, scrieți articole de fond, dați cu pietre în mine dar numai... nu toți, vă rog, nu toți!

Singurul mijloc

À PROPOS DE PROCESUL SOCIETĂȚII DE CREDIT MUTUAL DIN PETERSBURG

A fost o vreme când casierii jefuiau și Societatea noastră. Ți-e groază să-ți aduci aminte! Nu furau, ci pur și simplu secătuiau biata noastră casă. Pe dinăuntru casa era căptușită cu catifea verde. Au furat până și catifeaua. Iar unul a mers atât de departe încât odată cu banii a șterpelit și lacătul, și capacul. În ultimii cinci ani au trecut pe la noi nouă casieri, și toți nouă ne trimit acum la zile mari cărți de vizită din Krasnoiarsk⁸⁴. Toți nouă!

— E îngrozitor! Ce să ne facem? oftam noi, când l-am dat în judecată pe al nouălea. Mai mare rușinea! Am ajuns de pomină! Toți nouă, niște nemernici!

Ne-am adunat ca să ne sfătuim: pe cine luăm casier? Care n-o fi nemernic? Care n-o fi hoț? Alegerea noastră a căzut pe Ivan Petrovici, ajutor contabil: om liniștit, bisericos, care trăia ca vai de lume, fără pic de confort. L-am ales, l-am binecuvântat ca să poată lupta împotriva ispitei și ne-am liniștit, dar... nu pentru mult timp!

Chiar a doua zi, Ivan Petrovici s-a prezentat cu o cravată nouă. A treia zi a venit la slujbă cu o birjă, ceea ce nu i se întâmplase niciodată până atunci.

— Ați văzut? șopteam noi după o săptămână.

— O cravată nouă... Pince-nez... Ieri a poftit lumea la onomastică. E ceva necurat la mijloc... A început să se roage mai des lui Dumnezeu... Se vede că nu-i cu cugetul împăcat...

I-am împărtășit îndoielile noastre și Excelenței Sale.

— Oare și al zecelea se va arăta tot un netrebnic? a oftat directorul nostru. Nu, nu se poate... Un om atât de cumsecade, atât de cuminte... De altfel... Hai să mergem la el!

Ne-am dus la casier și i-am înconjurat casa de fier.

— Iartă-ne, Ivan Petrovici, i se adresă directorul cu glas rugător. Noi nu te bănuim câtuși de puțin... Avem toată încrederea în dumneata! Mda... Dar, cum să-ți spunem, dă-ne voie să facem verificarea banilor din casă! Te rog! Dă-ne voie!

— Poftim! Cu toată plăcerea! răspunse el vioi. Verificați!

Am început să numărăm. Am numărat ce am numărat și am găsit o lipsă de patru sute de ruble... Vasăzică și el?... Și al zecelea?! Groaznic! Asta în primul rând; iar în al doilea rând, dacă păpase atâția bani într-o săptămână, câți avea să pape într-un an-doi! Eram îngroziți, uluiți, disperați... Ce era de făcut? Ce? Să-l dăm în judecată? Nu, e o măsură răsuflată și fără niciun folos. Al unsprezecelea avea să fure și el, al doisprezecelea de asemenea... Și chiar pe toți nu-i putem da în judecată! Să-i tragem o bătaie? Nu se poate, se supără... Să-l dăm afară și să numim în locul lui un altul? Dar și al unsprezecelea avea să fure! Ce să ne facem? Directorul, roșu la față, și noi, galbeni, ne uitam țință la Ivan Petrovici și ne gândeam, proptindu-ne de zăbrelele cafenii... Ne gândeam, ne frământam mintea și sufeream. Iar el ședea locului și tăcânea tacticos la abac, ca și cum habar n-ar fi avut... Multă vreme n-am scos nicio vorbă.

— Ce-ai făcut cu banii ăștia? i se adresă în cele din urmă directorul nostru cu glasul tremurător și cu lacrimi în ochi.

— Nevoile, Excelență!

— Așa!... Nevoile... Halal! Gura! Am să... Am să te...

Directorul începu să se plimbe prin odaie și urmă:

— Ce-i de făcut? Cum s-o scoatem la capăt cu capsomanii ăștia?... De ce nu spuneți nimic, domnilor? Ce ne facem cu

nemernicul ăsta? Doar n-o să ne punem cu bătaia pe el. (Directorul căzu pe gânduri.) Ascultă, Ivan Petrovici... O să punem banii la loc. Dracu' să te ia! Nu putem să ne facem de rușine în tot orașul. Dar spune-ne sincer, fără ascunzișuri... Ți plac femeile, nu-i așa?

Ivan Petrovici zâmbi și roși.

— Ei da, firește, urmă directorul. Cui nu-i plac? Asta se înțelege de la sine... Suntem cu toții oameni. Suntem cu toții dornici de dragoste a spus un... filozof. Te înțelegem... Știi ce?... Dacă-ți plac atât de mult, poftim: am să te trimit la una cu o scrisoare de recomandatie... E foarte drăguță... Du-te la ea pe socoteala mea. Vrei? Și am să-ți mai dau o scrisoare pentru alta... Și încă pentru una!... Tustrele vorbesc franțuzește, sunt drăguțe... durdulii... Ți place și vinul?

— Sunt fel de fel de vinuri, Excelență... Vinul de Lisabona, bunăoară, să nu-l văd... Orice băutură, Excelență, are, ca să zic așa, rostul ei...

— Lasă vorba... În fiecare săptămână am să-ți trimit o duzină de sticle de șampanie. Îndoapă-te cât vrei, dar nu cheltui banii Societății, nu ne face de râs! Nu-ți poruncesc, ci te rog din suflet! Nici vorbă că-ți place și teatrul?

Și așa mai departe... În cele din urmă am hotărât ca, afară de șampanie, să-i luăm un fotoliu cu abonament la teatru, să-i întreim leafa, să-i cumpărăm un echipaj cu doi cai negri, să-l trimitem în fiecare săptămână afară din oraș cu troica – toate acestea pe socoteala Societății. Croitorul, țigările de foi, fotografiile, buchetele pentru actrițe, mobila priveau de asemenea Societatea... Să se bucure omul de viață, numai, ferească sfântul, să nu se atingă de banii din casă. Să facă ce-o pofti, numai să nu fure!

Rezultatul? A trecut un an de când Ivan Petrovici e casier și nu găsim destule cuvinte de laudă pentru el. Este omul cel mai cinstit, cel mai nobil... Nu fură... E drept că la verificările săptămânale se constată cu regularitate lipsa din casă a 10—15 ruble, dar ăștia nu-s bani! Doar trebuie să acorzi un tribut instinctului de casier. Mărunțiș n-are decât să șterpelească, numai de mii să nu se atingă.

Și acum prosperăm... Casa noastră e întotdeauna plină. E drept că acest casier ne costă foarte mult, dar în schimb e de zece ori mai ieftin decât oricare dintre cei nouă predecesori ai lui. Și pot să vă asigur că nu sunt multe societăți și multe bănci cu un casier care le costă atât de puțin! Noi suntem în câștig, și de aceea voi, care aveți puterea în mână, ați fi cei mai mari caraghioși dacă nu ne-ați urma pilda.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 4, 22 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Povestirea e scrisă pe tema furturilor la bănci, foarte actuală la începutul deceniului 1880—1890. Procesul unor furturi însemnate la Societatea de Credit Mutual din Petersburg a început în ianuarie 1883.

Cazuri de mania grandiosa⁸⁵

ÎN ATENȚIA ZIARULUI „MEDICUL”

Nimeni nu se îndoiește că, pe lângă foloase, civilizația a adus omenirii și cumplite neajunsuri. Asupra acestui lucru stăruie mai ales medicii, care pe bună dreptate văd în progres cauza bolilor de nervi, constatate atât de des în ultimele decenii. În America și în Europa întâlnești la fiecare pas tot felul de cazuri de tulburări nervoase, de la cea mai banală nevralgie până la psihoza cea mai gravă. Eu însumi am avut prilejul să întâlnesc cazuri grave de psihoză, ale căror pricini nu trebuiesc căutate decât în civilizație.

Cunosc un căpitan în retragere, fost pretor. Omul acesta are o scrânteală: „Adunările sunt oprite”. Și numai pentru că adunările sunt oprite și-a tăiat toată pădurea, nu stă la masă cu familia, nu lasă cireada satului să-i treacă pe moșie și așa mai departe. Odată, când a fost poftit la alegeri, a strigat:

— Dar dumneavoastră nu știți că adunările sunt oprite?

Un fost uriadnic, dat afară pentru necinste sau pentru prea multă cinste (nu-mi mai aduc bine aminte pentru ce anume), are altă scrânteală: „Ia să stai puțin la răcoare, măi frate!” Închide într-o ladă câini, pisici, găini, și le ține sub lacăt un anumit număr de zile. În sticle ține închise libărci, ploșnițe, păianjeni. Când are bani, se plimbă prin sat și tocmește oameni care să stea închiși.

— Nu vrei să intri puțin la răcoare, dragul meu? se roagă el. Haide, ce te costă? Tot îți dau drumul până la urmă! Fă-mi și mie pe plac!

Când găsește pe unul care se învoiește, îl închide la beci, îl păzește zi și noapte și nu-i dă drumul decât la termenul stabilit.

Unchiul meu, căpitan de intendență, mănâncă pesmeți mucegăiți și poartă pingele de carton. Iar pe cei din casă care îi urmează pilda, îi răsplătește cu o deosebită dărnicie.

Ginerele meu, accizar, are altă scrânteală:

„Publicitatea e mare lucru!” Cândva a fost atacat într-un ziar pentru un șantaj și asta a fost pricina scrântelii lui. E abonat la aproape toate ziarele din capitală, dar să nu vă închipuiți că le citește! Nu caută în ele decât lucruri „prejudiciabile”. Cum zărește așa ceva, se înarmează cu un creion colorat și începe să mâzgălească. După ce a mâzgălit tot ziarul, îl dă vizitiilor să-și răsucescă țigări și se potolește până la primirea numerelor următoare.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki” 1883, 4, 22 ianuarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

O ședință de hipnotism

Sala mare scânteia de lumini și era ticsită de lume. În mijlocul ei trona hipnotizatorul. Cu toată înfățișarea lui pirpirie, anemică, era strălucitor, sclipitor, scânteietor. Toți îi zâmbeau, îl aplaudau, i se supuneau... Toți păleau în fața lui.

Și drept este că înfăptuia adevărate minuni. Pe unul îl adormea, pe altul îl înțepenea, pe al treilea îl așeza cu ceafa pe un scaun și cu călcâiele pe altul... Pe un ziarist, lung și subțire, îl răsuci ca pe o spirală. Într-un cuvânt, făcea fel de fel de drăcovenii. O putere deosebit de mare avea asupra cucoanelor.

Picau sub privirea lui ca muștele. Ah, nervii femeilor! Fără ei ar fi tare plicticos să trăiești pe lumea asta!

După ce își încercă cu succes măiestria diavolească asupra tuturor, hipnotizatorul se apropie și de mine.

— Dacă nu mă-nșel, sunteți o persoană maleabilă, îmi spuse el. Sunteți nervos, impulsiv... Nu doriți să vă adorm?

— De ce nu? Poftim, dragul meu, încearcă.

Mă așez pe un scaun în mijlocul sălii. Hipnotizatorul se așază pe un altul în fața mea, îmi apucă mâinile și își înfinge în sărmanii mei ochi privirea lui înspăimântătoare, ca de șarpe.

Lumea se îngrămădește în jurul nostru.

— Sst... Domnilor! Sst... Mai încet!

Se face liniște... Stăm și ne holbăm unul la altul... Trece un minut, două... Simt cum mă furnică pe șira spinării, cum îmi bate inima din ce în ce mai tare, dar de somn nici pomeneală...

...Trecură cinci minute, șapte minute...

— Nu se lasă! spune cineva. Bravo! Tare bărbat!

Stăm nemișcați și ne privim... dar degeaba... nu-mi vine deloc să dorm, nici să moțai măcar... Dacă s-ar fi citit procesul verbal al unei ședințe de consiliu municipal sau de zemstvă, de mult aș fi adormit... Publicul începe să șușotească, să râdă... Hipnotizatorul clipește stânjenit... Bietul de el! Cui îi place să dea chix? Salvați-l, spiritelor, trimiteți-l pe Morfeu să-mi coboare pleoapele!

— Nu se lasă! spune același glas. Ajunge, nu mai stărui degeaba! Am spus eu că toate astea nu-s decât șmecherii!

Dar în clipa în care, îndemnat de glasul din sală, dau să mă ridic, simt în palmă un obiect străin... Apelând la simțul pipăitului, recunosc în acel obiect o bancnotă. Tatăl meu era medic și medicii au darul să deosebească bancnotele la pipăit. Potrivit teoriei lui Darwin, moștenisem de la tata, odată cu numeroase alte însușiri, și pe aceasta. Îmi dau, așadar, seama că hârtiuța este o bancnotă de cinci ruble și, recunoscând-o, adorm pe loc.

— Bravo, hipnotizatorul.

Doctorii aflați în sală se apropie de mine, se sucesc, se învârtesc și în cele din urmă hotărăsc:

— Mda... e adormit...

Mulțumit de succes, hipnotizatorul își flutură mâinile deasupra capului meu, iar eu, adormit fiind, încep să pășesc prin sală.

— Tetanizează-i mâna! propune cineva.

— Poți? Ia înțepenește-i-o! Să vedem și noi!

Hipnotizatorul (nu era om lipsit de îndrăzneală) îmi ia mâna dreaptă, mi-o întinde și începe manipulațiile de rigoare: o freacă, suflă pe ea, o bate ușor.

Mâna mea nu ascultă însă. Atârnă moale ca o cârpă și nici gând să înțepenească.

— Nu poți să-l tetanizezi. Ajunge! Trezește-l, altfel te pomenești că-i vine rău... E slăbuț... nervos...

În clipa aceea mâna mea stângă simte în palmă o altă hârtie de cinci ruble... Senzația se transmite prin reflex de la mâna stângă la cea dreaptă, care înțepenește pe loc.

— Bravo! Priviți ce tare și ce rece îi e mâna! Ca a unui cadavru!

— Anestezie totală, scăderea temperaturii și slăbirea pulsului, raportează hipnotizatorul.

Doctorii încep să-mi pipăie mâna.

— Da, pulsul e mai slab, observă unul dintre ei.

— Adevărat tetanizare. Temperatura e mult scăzută...

— Cum se explică asta? întreabă o doamnă.

Doctorul dă din umeri cu tâlc, oftează și spune pe un ton sentențios:

— N-avem decât manifestările! Explicații, din păcate, nu există...

Voi aveți manifestările, iar eu două hârtii de cinci ruble. Ale mele-s mai de preț... Îi sunt recunoscător hipnotismului și pentru atâta, iar de explicații n-am nevoie...

Biet hipnotizator! De ce ți-ai pus mintea cu un șarpe veninos ca mine?

P. S. Ceasul rău! Mare belea pe capul meu!

Abia acum am aflat că cel care-mi strecurase în palmă hârtiile de cinci ruble nu era hipnotizatorul, ci Piotr Feodorîci, șeful meu...

— Am făcut-o, mi-a spus el, ca să văd cât ești de cinstit...

Ptiu, drace!

— Să-ți fie rușine, băiete... Nu-i frumos... Nu mă așteptam...

— Dar am copii, Excelență... Am nevastă... mamă... Cu scumpetea de astăzi...

— Halal!... Și mai vrei să scoți un ziar... Plângi când ții discursuri la banchete... Rușine... Te credeam om cinstit și văd că ești un coțcar...

Am fost nevoit să-i înapoiez cele două hârtii de cinci ruble... Ce puteam face? Reputația prețuiește mai mult decât banii.

— Pe tine nu mă supăr! a adăugat șeful. Dracu' să te ia, se vede că așa ți-e firea... Dar ea! Ea! Să-ți stea mintea-n loc! Ea!

blândețea, nevinovăția, sfiiciunea întruchipată! Cine ar fi crezut?
S-a lăsat și ea ispitită de bani! A adormit și ea!

Ea era Matriona Nikolaevna, nevastă-sa.

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel”, 1883, Nr. 7, 24 ianuarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

A plecat

Abia se sculaseră de la masă. În regiunea stomacului simțeau o fericire tihnită; gura li se deschidea mereu într-un căscat și o dulce piroteală le îngreua pleoapele. Soțul aprinse o țigară de foi, își întinse mădularele și se lungi pe canapea. Soția se așeză la căpătâiul lui și începu să toarcă ca o pisică... Amândoi erau fericiți.

— Spune-mi ceva... căscă bărbatul.

— Ce să-ți spun? Mm... Ah, da! Ai auzit? Sofi Okurkova s-a măritat cu... zi-i pe nume... cu von Tramb! E scandalos!

— Și ce vezi tu scandalos în asta?

— Ce? Dar Tramb ăsta e un ticălos! Un nemernic... Un om fără scrupule! Lipsit de principii! E un monstru cât privește moralitatea! A fost administrator la un conte, a făcut avere și acum a intrat la calea ferată unde fură de stinge... Până și pe soră-sa a jefuit-o... Într-un cuvânt, e un nemernic și un escroc! Ți-am om pe care să-l iei de bărbat? Să trăiești cu el?! Mă mir! O fată cu un suflet atât de cinstit, și uite... Pentru nimic în lume n-aș fi luat un individ ca ăsta! Să fi fost milionar, să fi fost frumos ca un zeu, și tot nu m-aș fi uitat la el! N-aș putea accepta ca bărbatul meu să fie un ticălos!

Soția sări în picioare și, roșie de indignare, începu să se plimbe prin odaie... Ochișorii i se aprinseră de mânie. Se vedea că era adânc convinsă de cele ce spune.

— Acest Tramb e o canalie! Ce proaste și josnice sunt femeile care se mărită cu asemenea domni!

— Așa-i... firește... tu nu l-ai fi luat... Mda... Dar dacă, de pildă, ai afla acum că și eu sunt... un nemernic?... Ce ai face?

— Eu? Te-aș părăsi! N-aș mai rămâne nicio clipă lângă tine! Nu pot să iubesc decât un om cinstit! Dacă aș afla că ai făcut numai a suta parte din ceea ce a făcut Tramb... aș pleca imediat! *Adieu!* N-aș mai rămâne nicio clipă!

— Așa-a?... Hm... Nu mai spune! N-aș fi crezut... He-he-he... Minte de îngheață apele și nici nu roșește!

— Eu nu mint niciodată! Încearcă numai să faci vreo ticăloșie, și ai să vezi!

— Ce să mai încerc? Parcă tu nu știi? Eu sunt mai dihai ca von Tramb al tău!... Tramb e un prunc nevinovat pe lângă mine. Ce te uiți așa? Mai e nevoie să-ți explic?... (Pauză). Ce leafă am eu?

— Trei mii pe an.

— Și cât costă colierul pe care ți l-am cumpărat săptămâna trecută? Două mii... Nu-i așa? Și rochia de ieri, cinci sute... Vila, două mii... He-he-he. Ieri n-am reușit să scap de tatăl tău până nu i-am dat o mie de ruble...

— Dar, Pierre, veniturile suplimentare...

— Echipajul... Medicul casei... Notele modistelor. Alaltăieri ai pierdut la cărți o sută de ruble...

Soțul se așează în capul oaselor, își propti bărbia în pumni și rosti un întreg rechizitoriu. Apoi se duse la biroul său și-i arătă nevastei câteva probe materiale...

— Acum vezi bine, draga mea, că von Tramb al tău e un fleac, un biet hoț de buzunare în comparație cu mine. *Adieu!* Du-te și nu mai judeca pe nimeni de azi înainte!

Asta-i tot. Poate că cititorul mă va întreba:

— Și a plecat de la bărbatul ei?

— Da, a plecat... în odaia de alături.

Cuiul

Un grup de registratori de colegiu și de secretari de gubernie mergeau alene pe Nevski Prospect întorcându-se de la serviciu. Îi poftise la el acasă Strucikov⁸⁶, care își sărbătorea în ziua aceea onomastica.

— Ce-o să mai înfulecăm noi acum, fraților! visa cu glas tare sărbătoritul. Strașnic o să fie! Nevastă-mea ne-a pregătit o plăcintă pe cinste. Chiar eu i-am adus aseară făina. Avem și coniac... și votcă Voronțov... Ne-o fi așteptând de mult cu masa!

Strucikov locuia la dracu-n praznic. Merșeră cât merșeră și, în cele din urmă, ajunseră. Un miros plăcut de plăcintă și de găscă friptă le gădilă nările de cum intrară în vestibul.

— Simțiți? întrebă Strucikov și chicoti de plăcere. Scoateți-vă șubele, domnilor! Puneți-le pe cufăr! Dar unde-i Katia? Hei, Katia! A sosit toată trupa! Akulina, ajută-i pe domnii să se dezbrace!

— Dar asta ce-i? întrebă cineva arătând spre perete.

În zid era înfipt un cui mare, iar în cui atârna o șapcă cu cozoroc strălucitor și cu rozetă. Funcționarii se priviră unul pe altul și păliră.

— E șapca lui! șoptiră ei. El... aici?!?

— Da, e aici! bolborosi Struciokov. A venit la Katia... Hai să ieșim, domnilor! Ne ducem și noi la un birt, să așteptăm acolo până pleacă.

Prietenii își încheiară șubele, ieșiră și se îndreptară alene spre birt.

— La tine miroase a găscă fiindcă ai un gânsac în casă! îndrăzni să comenteze ajutorul de arhivar. Dracu' l-a adus! Oare stă mult?

— Ași! Nu stă niciodată mai mult de două ceasuri. Și mi-e o foame! Întâi și întâi bem un păhăruț de votcă și luăm câte o scrumbioară... Apoi mai tragem un rând de băuturică... După al doilea păhăruț trecem la plăcintă. Altfel ne pierde pofta de mâncare... Nevastă-mea e mare meșteră la plăcinte. Avem și ciorbă...

— Dar sardele ai cumpărat?

— Două cutii. Patru feluri de salam... Cred că și nevastei mele trebuie să-i fie foame... Dracu' l-a adus tocmai acum!

Stătură vreun ceas și jumătate la birt, băură de formă câte un pahar de ceai, apoi se duseră din nou la Strucikov. Intrară în vestibul. Mirosul plăcut era și mai pătrunzător ca adineauri. Prin ușa întredeschisă a bucătăriei, zăriră o găscă și o oală cu castraveți. Akulina scotea ceva din cuptor.

— Iar avem ghinion fraților!

— Cum așa?

Stomacurile conțopiștilor se strânseseră de jale. Le era foame de nu vedeau cu ochii, dar în blestematul de cui atârna acum o căciulă de jder.

— Asta-i căciula lui Prokatilov, spuse Strucikov. Hai să ieșim, domnilor! Să așteptăm undeva... Asta nu stă mult!...

— Și un prăpădit ca el să aibă o nevastă atât de drăguță! se auzi din salon un glas răgușit de bas.

— Prost să fii, noroc să ai, Excelență! îi răspunse un glas de femeie.

— Să ieșim! oftă Strucikov.

Se duseră iarăși la birt. Cerură bere.

— Prokatilov e cineva! începură prietenii să-l mângâie pe Strucikov. Stă el un ceas la nevastă-ta, în schimb... zece ani de zile nici nu te doare capul. Ai mare noroc, frate! De ce te necăjești? Nu trebuie să te necăjești.

— Știu și fără voi că nu trebuie. Dar nu-i vorba de asta: mi-e ciudă fiindcă mi-e foame!

Peste un ceas și jumătate se duseră din nou la Strucikov. Căciula de jder era tot în cui. Se văzură nevoiți să bată iar în retragere.

Abia pe la ceasurile opt seara cuiul se eliberă și putură să atace și ei plăcinta. Dar... plăcinta era uscată, ciorba abia călduță, gâsca părea friptă. Și de vină era numai cariera lui Strucikov! Ceea ce nu-i împiedică totuși să mănânce cu poftă.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 6, 5 februarie. Semnată: A. Cehonte. Reeditată fără modificări în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

În ziua de 3 februarie 1883, Leikin scria despre această povestire lui Cehov: «Mica dumitale poveste „Cuiul” e minunată. E o adevărată satiră. Aduce a Saltîkov. Am citit-o cu entuziasm de două ori. Am citit-o și altora – place tuturor.»

Ce-i mai bine?

CUGETĂRILE DE HUZUR ALE ȘTÂC-IUNCHERULUI⁸⁷ KROKODILOV

La cârciumă se pot duce și oameni mari, și copiii, pe când la școală, numai copiii. Alcoolul scade metabolismul, contribuie la depunerea grăsimii și înveselește sufletul omului. Școala nu-i în stare să facă nimic din toate acestea. Lomonosov a spus: „Știința pe tineri îi hrănește, iar pe vârstnici îi veselește”. Cneazul Vladimir a repetat de nenumărate ori: „În țara Rusiei băutura veselie este”. Pe care dintre cei doi să-l crezi? Firește, pe cel mai mare în grad.

Școala nu contribuie la venituri prin impozite indirecte.

Folosul învățaturii e încă îndoielnic, pe când răul pe care-l face e vădit.

Pentru trezirea poftelor de mâncare nu folosești cartea, ci un păhăruț de votcă.

Cârciumă găsești oriunde, dar școală ba.

Toate acestea sunt de ajuns pentru a trage concluzia că în niciun caz nu trebuie desființate cârciumile, iar în ce privește școlile, mai rămâne de văzut.

Folosul științei de carte nu trebuie tăgăduit cu totul. O asemenea tăgadă ar fi o nebunie. Căci e folositor ca omul să poată citi: „Debit de băuturi”.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 6, 5 februarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

O femeie fără prejudecăți

ROMAN

Maxim Kuzmici Saliutov este un om înalt, lat în umeri, impunător. Statura lui poate fi socotită pe drept cuvânt athletică. E deosebit de puternic: îndoaie o monedă de douăzeci de copeici, smulge din pământ copaci tineri cu rădăcină cu tot, ridică cu dinții greutate mari și jură că nu se află om pe lume care să îndrăznească să se măsoare cu el. E curajos și cutezător. Toți se tem de el și schimbă fețe-fețe când îl văd mâniindu-se. Nu numai femeile, dar chiar și bărbații țipă de durere și roșesc când le strânge mâna. E cu neputință să asculți frumosul lui glas de bariton, deoarece te asurzește. Într-un cuvânt, Maxim Kuzmici este întruchiparea forței. Nu cunosc un altul ca el.

Această forță covârșitoare, neasemuită, de taur, era strivită ca un guzgan, când Maxim Kuzmici începea să-i vorbească de dragoste Elenei Gavrilovna. În clipa când gura lui mare trebuia să rostească „te iubesc” roșea, pălea, tremura, nu se simțea în stare să ridice nici măcar un scaun; își pierdea orice vlagă și trupul lui uriaș nu mai era decât un gogeamite burduf gol.

Declarațiile de dragoste i le făcea de obicei la patinaj. Elena Gavrilovna zbura pe gheață cu ușurința unui fulg, iar el, abia ținându-se după ea, tremura, se pierdea cu firea, bâiguia vorbe fără șir. Pe chip i se citea o adevărată suferință... câte ori trebuia să

execute vreo figură mai complicată, picioarele lui îndemânaticе, iuți, se muiau și se împleticeau... Credeți cumva că se temea de vreun refuz? Cătuși de puțin. Elena Gavrilovna îl iubea și abia aștepta ca el să-i ofere mâna și inima... Ea – o brunetă micuță, drăgălașă – ardea toată de nerăbdare...

Maxim Kuzmici trecuse de treizeci de ani, nu ocupa cine știe ce post, bani nu prea avea, în schimb era frumos, spiritual, îndemânatic! Dansa minunat, trăgea la țintă fără greș... iar de călărit nimeni nu călărea mai bine ca el. O dată, plimbându-se cu ea, sărise un șanț pe care cu greu l-ar fi sărit chiar și un cal englez pur sânge!...

Cum să nu iubești un om ca el?

Știa că e iubit, era convins de aceasta. Dar un gând nu-i dădea pace... Acest gând îl înnebunea, îl făcea să plângă „să turbeze, nu-l lăsa să mănânce să bea, să doarmă... Îi otrăvea viața. Nu-l slăbea nici când îi vorbea de dragoste; chiar și atunci îi sfredelea creierul, îi ciocănea în tâmple.

— Fii soția mea! îi spunea el Elenei Gavrilovna. Te iubesc! Te iubesc ca un nebun!

Și în același timp gândea:

„Am oare dreptul să fiu bărbatul ei? Nu, n-am acest drept! Dacă ar ști de unde mă trag, dacă cineva i-ar povesti trecutul meu, nici nu s-ar mai uita la mine! Rușinos, nenorocit trecut! Ea, o fată distinsă, bogată, cultă, mi-ar întoarce spatele dacă ar ști cine sunt!”

În ziua în care Elena Gavrilovna i se aruncă de gât, jurându-i că-l iubește, Maxim Kuzmici în loc să se bucure, se întristă.

Gândul necruțător otrăvise totul... Întorcându-se acasă de la patinaj, își mușca buzele, spunându-și:

„Sunt un ticălos! Dacă aș fi fost un om cinstit, i-aș fi mărturisit totul, totul! Trebuia înainte de toate să-i împărtășesc taina mea! De vreme ce n-am făcut-o, sunt un nemernic, un ticălos!”

Părinții Elenei Gavrilovna se învoiră ca fiica lor să se mărite cu Maxim Kuzmici. Atletul le plăcea: era un băiat respectuos și un funcționar care îndreptătea speranțe mari. Elena Gavrilovna se simțea în al nouălea cer. Era fericită. În schimb bietul atlet era

departe de a fi fericit. În așteptarea nunții, același gând chinuitor îi otrăvea zilele.

Îi mai otrăvea zilele și un prieten, care-i cunoștea trecutul ca și pe-al său, și căruia, ca să tacă, îi dădea aproape toată leafa.

— Azi am chef să mănânc la Ermitaj! spunea prietenul. Poftește-mă! De nu, spun tot ce știu... Dă-mi și douăzeci și cinci de ruble cu împrumut.

Bietul Maxim Kuzmici slăbi, se sfriji... Obrajii i se traseră, pumnii i se uscară. Gândul blestemat îl îmbolnăvi. Dacă n-ar fi fost femeia iubită, și-ar fi zburat creierii...

„Sunt un ticălos, un netrebnic! își repeta el. Trebuie să-i mărturisesc totul înainte de nuntă. Fie ce-o fi!”

Dar până la urmă nu-i mărturisi nimic; îi lipsea curajul.

Și gândul că după spovedanie va fi nevoit să se despartă de femeia iubită era pentru el mai chinuitor ca orice...

Veni și seara nunții. Tinerii se cununară, primiră felicitări... Toată lumea era înduioșată de fericirea lor. Bietul Maxim Kuzmici primea felicitările, bea, dansa, râdea, dar se simțea groaznic de nefericit. „Trebuie neapărat să-i mărturisesc, bestie ce sunt! Deși ne-am cunutat, nu-i prea târziu! Mai e timp să ne despărțim!”

Și mărturisi...

Când sosi ceasul mult așteptat și tinerii fură conduși în iatacul lor, conștiința și cinstea biruiră... Galben, tremurând, nemaștiind pe ce lume e, Maxim Kuzmici se apropie sfios de soția sa și, luându-i mâna, îi spuse, cu răsuflarea întretăiată:

— Înainte de a ne dăruia unul altuia, trebuie... Trebuie să-ți mărturisesc ceva...

— Ce-i cu tine, Max? Ești... palid! În ultima vreme arăți rău, ești atât de tăcut... Ești bolnav?

— Trebuie... să-ți spun totul, Liolia... Hai să ne așezăm... Am să te îngrozesc, am să-ți otrăvesc fericirea... Dar ce să fac? Trebuie! Datoria înainte de toate... Vreau să-ți povestesc trecutul meu...

Liolia făcu ochii mari și zâmbi.

— Bine, povestește... Dar mai pe scurt, te rog. Și nu mai tremura așa.

— M-am... născut la Tam... la Tam... bov... Părinții mei nu erau de neam mare și erau foarte săraci... Trebuie să-ți spun cine sunt. Ai să te îngrozești, dar ce să fac? Stai... să vezi... Eram sărac lipit pământului... În copilărie, vindeam mere... pere...

— Tu?

— Te-nspăimânt, nu-i așa? Și asta încă nu-i nimic, draga mea. De-ai ști cât sunt de nefericit! Ai să mă blestemi când ai să afli!

— Dar ce anume?

— La vârsta de douăzeci de ani... am fost... am fost... iartă-mă. Nu mă alunga! Am fost clovn la circ!

— Tu?!? Clovn?

În așteptarea palmei, Saliutov își acoperi cu mâinile fața albă ca varul. Era mai-mai să leșine..!

— Tu... clovn?

Și Liolia se rostogoli de pe canapea... sări în picioare și începu să alerge prin odaie, ținându-se cu mâinile de burtă... Deodată iatacul se cutremură de râsul ei hohotitor, isteric parcă...

— Ha, ha, ha!... Tu, clovn? Tu, Maximka? Dragul meu! Dă-mi o reprezentație! Dovedește-mi că într-adevăr ai fost! Ha-ha, ha! Scumpul meu!

Se repezi la Saliutov și-l îmbrățișă...

— Dă-mi și mie o reprezentație! Dragul meu! Scumpul meu!

— Râzi, sărmana de tine? Mă disprețuiești?

— Arată-mi și mie! Știi chiar să umbli pe sârmă? Haide!

Acoperi obrazul soțului cu sărutări, se lipi de el, începu să se alinte... nu părea câtuși de puțin supărată... Fericit, fără să mai înțeleagă nimic, Maxim Kuzmici se lăsă înduplecat.

Apropiindu-se de pat, numără până la trei și, proptindu-se cu fruntea pe marginea patului... se ridică cu picioarele în sus.

— Bravo, Max! Bis! Ha-ha! Dragul meu! Înc-o dată!

Max se legănă, sări, așa cum era, pe podea și începu să umble în mâini.

Dimineața părinții Lioliei se arătară foarte mirați.

— Cine bocăne acolo sus? se întrebară ei. Tinerii dorm încă... Se vede că servitorii își fac de cap... Auzi, ce tărașoi! Nemernicii!

Tatăl se duse sus, dar nu găsi nici urmă de servitor.

Spre marea lui mirare, zgomotul venea din odaia tinerilor... Stătu un timp lângă prag, ridică nedumerit din umeri, întredeschise încet ușa... Aruncă o privire în iatac, holbă ochii și fu cât pe ce să moară de uimire: în mijlocul camerei Maxim Kuzmici descria prin văzduh un teribil *salto mortale*, iar Liolia îl privea fericită și aplauda. Chipurile amândurora străluceau de fericire.

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel”, 1883, Nr. 11, 10 februarie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Un om recunoscător

SCHIȚĂ PSIHOLOGICĂ

— Na-ți trei sute de ruble! spuse Ivan Petrovici, întinzându-i lui Mișa Bobov, secretarul său, care îi era în același timp și rudă îndepărtată, un teanc de bancnote. Fie, ia-le... Nu voiam să ți le dau, dar... ce să fac? Ia-le... Să știi însă că-i pentru ultima oară... Nevestei mele să-i mulțumești. Dacă n-ar fi fost ea, nu mai vedeai tu bani... Ea m-a înduplecat.

Mișa luă banii și începu să clipească stânjenit. Nu găsea cuvinte pentru a-și exprima recunoștința. Ochii i se înroșiră și i se umeziră. L-ar fi îmbrățișat pe Ivan Petrovici, dar... nu prea se cade să-ți îmbrățișezi șefii!

— Să-i mulțumești nevastei mele, spuse iar Ivan Petrovici. Ea m-a înduplecat... Ai mișcat-o cu mutra ta plângăreață... Da, ei să-i mulțumești.

Mișa ieși de-a-ndăratelea din birou; apoi se duse să-i mulțumească rudei sale îndepărtate, nevastei lui Ivan Petrovici. Ea, o blondă micuță, drăgălașă, ședea în budoar pe o canapeluță și citea un roman. Mișa se opri în fața ei și rosti:

— Nici nu știu cum să-ți mulțumesc!

Ea zâmbi cu îngăduință, lăsă cartea și îi indică binevoitoare un loc lângă ea. Mișa se așeză.

— Cum să-ți mulțumesc? Cum? În ce fel? Învață-mă, Maria

Semionovna! Mi-ai făcut mai mult decât un bine! Cu banii ăștia am să mă însor cu draga, cu scumpa mea Katia!

Pe obrazul lui Mișa se prelinse o lacrimă. Glasul îi tremura.

— Îți mulțumesc din tot sufletul!

Se aplecă și sărută mâna mică și plinuță a Mariei Semionovna.

— Ești atât de bună! Și ce om bun e și Ivan Petrovici al dumitale! Ce bun și ce îngăduitor! Are o inimă de aur! Trebuie să-i fii recunoscătoare cerului că ți-a trimis un asemenea soț! Iubește-l, draga mea! Te rog din suflet, iubește-l!

Mișa se aplecă și îi sărută amândouă mânuțele deodată. Lacrimile i se prelinseră și pe celălalt obraz. Un ochi i se făcu mai mic.

— E bătrân, e urât, dar în schimb ce suflet are! Un suflet ca al lui nici nu găsești! Nu găsești! Iubește-l deci! Voi, femeile tinere, sunteți atât de ușurate! Voi prețuiți la un bărbat în primul rând înfățișarea... impresia pe care o face... Te rog din suflet!

Mișa îi apucă amândouă brațele și i le strânse spasmodic. În glas îi tremurau hohote de plâns.

— Să nu-l înșeli! A înșela un om ca el înseamnă a înșela un înger! Prețuiește-l, iubește-l! A iubi un om atât de minunat, a-i aparține... asta-i adevărata fericire! Sunt multe lucruri pe care nu vreți să le înțelegeți voi, femeile... multe... Te iubesc cu înflăcărare, la nebunie, pentru faptul că-i aparții lui! Sărut odorul sfânt, care-i aparține... Sărutul meu e un sărut sfânt... Nu te teme, sunt logodit... Nu-i nimic...

Tremurând, înecându-se, Mișa ajunse de la urechea ei la obrăjor, de care se atinse cu mustața.

— Să nu-l înșeli, scumpa mea! Doar îl iubești! Spune! Nu-i așa, îl iubești?

— Da.

— Ce încântătoare ești!

Câteva clipe Mișa, înduioșat și extaziat, o privi drept în ochi. Și în acești ochi el citi expresia unui suflet nobil...

— Ești o făptură încântătoare... urmă el, întinzând mâna spre mijlocul ei. Îl iubești... pe acest înger... Pe acest om minunat... Cu inimă de aur... de aur...

Ea încercă să se desprindă din brațele lui, se răsuci, dar se simți și mai încătușată... Căpșorul ei – ce prost se stă pe aceste canapele! – se lăsă fără voie pe pieptul lui Mișa.

— Sufletul lui... inima lui... Unde poți să mai găsești un om ca el? Să-l iubești... Să asculți bătăile inimii lui... Să mergi cu el mână în mână... Să suferi... să-i împărtășești bucuriile... Înțelege-mă! Înțelege-mă!...

Din ochii lui Mișa țâșniră lacrimi... Capul i se mișcă spasmodic și se lăsă pe pieptul ei. Începu să plângă cu hohote și o strânse pe Maria Semionovna și mai tare în brațe...

Groaznic de prost se mai stă pe canapelele astea! Ea ar fi vrut să se desprindă din îmbrățișarea lui, să-l mângâie, să-l liniștească... E un tânăr atât de nervos! Ar fi vrut să-i mulțumească pentru sentimentele pe care le nutrea față de bărbatul ei... Dar nu izbuti cu niciun chip să se scoale!

— Iubește-l... Nu-l înșela... Te rog din suflet! Voi... femeile... sunteți atât de ușuratece... nu înțelegeți...

Mișa nu mai spuse niciun cuvânt... Limba lui încercă zadarnic să rostească ceva și în cele din urmă amuți...

Peste cinci minute Ivan Petrovici intră în budoar... Nefericitul! De ce nu venise mai devreme? Când văzură fața stacojie a șefului, pumnii lui strânși, când auziră glasul lui înfundat, parcă sugrumat, săriră în picioare...

— Ce-i cu tine? întrebă Maria Semionovna, palidă.

Întrebase, fiindcă, oricum, trebuia să spună ceva!

— Dar... am fost bine intenționat, Excelență! bolborosi Mișa. Pe cuvânt de onoare că am fost bine intenționat!

Sfatul

Ușa e dintre cele mai obișnuite, ca la orice odaie. E făcută din lemn, vopsită în culoare albă și e prinsă în balamale, ca orice altă ușă, dar... de ce e oare atât de impunătoare? Din ea se desprinde o măreție olimpică. Dincolo de ea se află... Dar asta nu-i treaba noastră.

Dincoace stau doi inși și discută:

— Mersi!

— Asta-i pentru dumneata, ca să le cumperi lapte copilașilor. Pentru osteneala dumitale, Maxim Ivanîci. Că doar sunt trei ani de zile de când cu pricina mea! Glumă-i asta? Iartă-mă, e cam puțin... Da' mai dă-ți și dumneata osteneală, taică! (Pauză.) Aș vrea, dragul meu, să-i mulțumesc, și lui Porfiri Semionîci... El e ăl mai mare binefăcător al meu și de dumnealui atârnă totul... N-ar strica să-i dau și lui un plocon... vreo două-trei sutare...

— Lui... sutare? Nu ți-e bine? Ai căpiat, scumpul meu? Fă-ți semnul crucii! Porfiri Semionîci nu-i omul care...

— Nu ia? Păcat... I-aș fi dat din tot sufletul, Maxim Ivanîci... Asta nu-i mită... Asta-i prinosul unui cuget curat... pentru toată strădania... Doar nu-s nesimțitor, înțeleg munca pe care o depune... Cine își ia în ziua de azi o asemenea greutate pe cap numai pentru leafă? Hm... Așa-i... Astă nu înseamnă mită, ci a lua legal, ca să zic așa...

— Nu, nu se poate! Porfiri Semionîci! E un om... un om!

— Îl cunosc, Maxim Ivanîci! E un om minunat! Are inimă bună, e un suflet filantropic... umanitar... așa de blând... Se uită la tine și-ți răscolește toată psihologia... Mă rog pentru dumnealui ziua și noaptea... Numai că, vezi, prea se târăgănează pricina mea... În sfârșit! Nu-i nimic... Și pentru toate virtuțile astea aș vrea să-i mulțumesc... Vreo trei sute de ruble, bunăoară...

— Nu le ia. El e altfel de fire! Cu el nu glumești! Nici să nu încerci!... Muncește, are grijă de toate, nu doarme nopțile, dar când e vorba de dovezi de recunoștință, sau de altele de felul ăsta, nici nu vrea să audă... Așa sunt principiile lui. Apoi, ce să facă cu banii dumitale? E și el milionar!

— Ce păcat... Și eu care aș fi vrut atât de mult să-i arăt mulțumirea mea! (Încetișor.) Că poate s-o urni și pricina mea... Că prea târăgănează! De trei ani de zile, taică! Trei ani! (Tare.) Nici nu știu ce să mai fac... Mă apucă deznădejdea, scumpul meu... Ajută-mă, taică! (Pauză.) Vreo trei sute aș putea... Nu glumesc!... Uite, chiar și acum!...

— Hm... da... Ce-i de făcut? (Pauză.) Iată ce sfat pot să-ți dau. Dacă vrei și vrei să-i mulțumești pentru binefacerile și osteneala sa, poftim, am să-i spun eu... Am să-i raportez. Pot să-l sfătuiesc...

— Te rog, taică! (Pauză îndelungată.)

— Mersi... Cred că mă va asculta... dar să nu-mi vii cu trei sute de ruble... nici să nu încerci cu o sumă atât de nenorocită... pentru el asta-i zero, nimic... ca și cum n-ar fi... Dă-i o mie...

— Două mii! rostește cineva de partea cealaltă a ușii.

Cortina cade. Să nu care cumva să gândești ceva rău despre toate acestea.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 7, 12 februarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Un om plin de râvnă

De douăzeci de ani voia directorul căii ferate Z.-B.-H. să se așeze într-o bună zi la biroul lui și să se apuce de scris; și iată că, în sfârșit, de două zile s-a apucat. O jumătate din viață aproape, aceeași idee obsedantă, chinuitoare, necruțătoare i se rotise prin cap, închegându-se treptat într-o formă armonioasă, rotunjindu-se, îmbogățindu-se cu amănunte, crescând mereu și atingând în cele din urmă proporțiile unui proiect grandios... Directorul se așeză la masa de lucru, puse mâna pe pană și... păși pe calea spinoasă a scrisului.

Dimineața era liniștită, senină, geroasă... În casă era cald, plăcut... Pe colțul mesei de scris aburea ușor un pahar cu ceai. Nimeni nu bătea în ușă, nu striga, nu-l ținea de vorbă... Să tot scrii! Ia pana în mână și dă-i drumu'!

Directorul n-avea nevoie să se gândească mult cum să înceapă... în capul lui totul era de mult și început, și încheiat: nu-i mai rămânea decât să transcrie din creier pe hârtie!

Se încruntă, strânse buzele, trase aer în piept și scrisese titlul: „Câteva cuvinte în apărarea presei”. Directorului îi era dragă presa. Îi era devotat din toată inima, cu toată ființa și cu toate gândurile sale. Să-i ia apărarea, cu propriile lui cuvinte, să rostească aceste cuvinte sus și tare, ca să fie auzite de toată lumea, era visul lui cel mai scump, pe care-l nutrea de douăzeci de ani! Datora presei foarte mult: dezvoltarea lui intelectuală,

descoperirea abuzurilor, chiar postul lui... și câte altele! Se cădea prin urmare să-și dovedească recunoștința. Și apoi îl ispitea perspectiva de a fi autor; chiar și o singură zi... Lumea îi ocărăște pe scriitori și totuși îi stimează... Mai ales femeile... Hm...

După ce scrisese titlul, directorul dădu drumul aerului din piept și dintr-un condei așternu paisprezece rânduri. Ieșea bine, cursiv... După ce umplu o jumătate de coală cu considerații despre presă în general, începu să se ocupe de libertatea ei... Fu necruțător... Proteste, date istorice, citate, maxime, învinuiri, ironii, curgeau de sub pana lui mușcătoare.

„Suntem liberali, scria el. Puteți să râdeți de acest cuvânt! Puteți să rânjiți! Dar noi ne mândrim și ne vom mândri cu el, până ce...”

— V-au sosit ziarele! vesti feciorul.

La ora zece, directorul obișnuia să citească presa. Rămase și de data aceasta credincios obiceiului său. Oprindu-se din scris, se ridică, își întinse mădularele, se lungi pe canapea și se apucă să citească ziarele. Deschise mai întâi „Novoe vremia”⁸⁸ și, zâmbind disprețuitor, își aruncă într-o doară ochii asupra articolului de fond:

— Asta-i pentru sclivisiții de la Demidron⁸⁹... mormăi el. Vă arăt eu vouă!

Directorul zvârli cât colo „Novoe vremia” și se apucă de „Golos”. Ochii i se luminară, obrații i se rumeniră și o dulce înduioșare i se răsfânse pe chip. Îi era drag „Golosul” și pe timpuri scrisese chiar câte ceva pentru el.

Citi articolul de fond și știrile mărunte... Parcurse foiletonul... Cu cât citea mai mult, cu atât mai galeși se făceau ochii lui. După ce citi și „spicuri din ziare și reviste”, trecu la pagina a treia...

— Da, da. Așa-i... Și eu am pomenit de acest lucru... Just, foarte just! Hm! Dar asta ce-i?

Directorul se încruntă, uitându-se cu luare aminte...

„Pe calea ferată Z.-B.-H., începu el să citească, a început zilele acestea elaborarea unui proiect destul de ciudat... Autorul proiectului este însuși directorul liniei, fostul...”

O jumătate de oră după citirea „Golosului”, directorul, roșu la față, asudat și tremurând, ședea la biroul său și scria. Scria o circulară... În această circulară li se recomanda funcționarilor de pe calea ferată Z.-B.-H. să nu se aboneze la „unele” ziare și reviste...

La picioarele directorului mâniat zăceau aruncate sute de bucățele de hârtie. Aceste bucățele alcătuiseră cu o jumătate de oră înainte articolul intitulat „Câteva cuvinte în apărarea presei”...

*Sic transit gloria mundi!*⁹⁰

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel”, 1883, Nr. 12, 15 februarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Colecția

Zilele acestea am trecut pe la prietenul meu, ziaristul Mișa Kovrov. Ședea pe divan, își curăța unghiile și bea ceai. Îmi oferi și mie un pahar.

— Fără pâine nu beau, i-am spus. Trimite după pâine!

— Pentru nimic în lume! Unui dușman i-aș oferi pâine, dar unui prieten niciodată.

— Ciudat... Și de ce, mă rog?

— De ce?... Vino să vezi.

Mișa mă duse la o măsuță și trase un sertar:

— Privește!

M-am uitat în sertar și n-am văzut absolut nimic.

— Nu văd nimic... Niște resturi. Cuie, bucățele de cârpă, capete de sfoară...

— Tocmai la gunoaiele astea îți spun să te uiți! Zece ani am adunat aceste peticuțe, sforicele și cuișoare! E o colecție grozavă!

Și Mișa adună cu mâna toate resturile acelea și le întinse pe o foaie de ziar.

— Vezi chibritul ăsta pe jumătate ars? spuse el, arătându-mi un chibrit obișnuit, ușor carbonizat. E un chibrit interesant. Anul trecut l-am găsit într-un covrig cumpărat la brutăria lui Sevastianov. Era cât pe-acți să mă înec cu el. Noroc că nevastă-mea era acasă și m-a bătut după ceafă, altfel îmi rămânea chibritul în gât. Vezi unghia asta? Acum trei ani a fost găsită într-un pesmet

cumpărat de la brutăria lui Filippov⁹¹; Pesmetul, precum vezi, n-avea nici mâini, nici picioare, dar avea unghii. Un capriciu al naturii! Această peticuță verde sălășluia acum cinci ani într-un cârnat cumpărat la unul dintre cele mai bune magazine din Moscova. Libarca asta uscată se îmbăia într-o ciorbă, pe care am mâncat-o la restaurantul unei gări, iar cuiul ăsta zăcea într-o pârljoală luată în aceeași gară. Această codiță de guzgan și această bucățică de safian au fost găsite într-o singură pâine cumpărată tot de la Filippov. Peștișorul ăsta, din care n-au mai rămas decât oscioarele, l-a găsit nevastă-mea într-un tort primit la onomastică. Acest animal, numit urechelniță, mi-a fost oferit într-o halbă la o berărie germană... Iar această bucățică de guano, eram cât p-aci s-o înghit, mâncând o plăcintă cu pește la un birt... Și așa mai departe, dragul meu.

— Minunată colecție!

— Da. Cântărește cam un funt și jumătate fără să mai pun la socoteală tot ce-am înghițit din nebăgare de seamă și am digerat între timp. Cu siguranță că am înghițit vreo cinci-șase funturi...

Mișă ridică cu băgare de seamă foaia de ziar, își admiră câteva clipe colecția și o răsturnă înapoi în sertar. Am luat paharul cu ceai și am început să beau, fără să-l mai rog pe prietenul meu să trimită după pâine.

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel”, 1883, Nr. 13, 17 februarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Visuri poetice

(Text pentru următorul desen: un om prost îmbrăcat șade pe pat, într-o odaie sărăcăcios mobilată și mângâie o pisicuță pe care o ține pe genunchi).

Hei! Să fie în locul acestei pisicuțe o fată durdulie de negustor... Și fata de negustor să aibă trei sau patru sute de mii de ruble... Și cu cele trei-patru sute de mii de ruble să-mi cumpăr o căsuță... și niște cai negri... Să-mi plimb și eu drăguțele cu troica... S-o scot și pe Katiușa mea în rândul oamenilor...

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 8, 19 februarie.
Desen de A. I. Lebedev. Tema: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Boul și domnișoara

MIC EPISOD DIN VIAȚA PREA ONORABILILOR DOMNI

Pe mutra îmbuibată, lustruită, a prea onorabilului domn se citea un plictis de moarte. Era după masă; abia ieșise din brațele lui Morfeu și nu știa ce să facă. N-avea chef nici să gândească, nici să caște... De citit nu mai citea din timpuri imemoriale – îi era lehamite – pentru teatru era prea devreme, iar de ieșit la plimbare cu trăsura îi era lene... Ce să facă? Cu ce să-și omoare timpul?

— A venit o domnișoară! îl vesti Egor. Întreabă de dumneavoastră!

— O domnișoară? Hm... Cine o fi? Dar la urma urmei totuna e; poștește-o...

În salonaș intră și salută sfios o brunetă drăguță, îmbrăcată simplu... chiar foarte simplu.

— Iertați-mă, începu ea cu glas tremurător de soprană. Știți... Mi s-a spus că dumneavoastră... nu puteți fi găsit acasă decât la ora șase... Sunt... sunt... fiica consilierului de curte Paltev...

— Încântat! Luați loc! Cu ce vă pot fi de folos? Stați jos, nu vă sfiți!

— Am venit la dumneavoastră cu o rugămintă... urmă domnișoara, așezându-se stingherită și frământându-și nasturii cu degete tremurătoare... Am venit... să vă rog să-mi dați un bilet gratuit de cale ferată ca să mă duc acasă. Am auzit că

dumneavoastră dați uneori astfel de bilete... Vreau să plec și n-am... nu sunt... bogată... Mi-ar trebui un bilet de la Petersburg la Kursk...

— Hm... Așa... Și pentru ce vreți să plecați la Kursk? Nu vă place aici?

— Ba da, îmi place dar... vedeți, am părinți. Plec la părinți. N-am mai fost de mult pe acasă... Am primit scrisoare că mama e bolnavă...

— Hm... Aveți aici serviciu sau vă faceți studiile?

Domnișoara îi povesti unde și la cine fusese în slujbă, ce leafă primise, cât avusese de lucru...

— Așa-a... Ați avut serviciu... Ei da, nu se poate spune că ați avut o leafă mare... Nu se poate spune... Ar fi neomenos să nu vi se dea un bilet gratuit... Hm... Vasăzică vă duceți la părinți... De bună seamă că aveți și un drăguț la Kursk, ai? O mică dragoste? He-he-he... Un logodnic? Văd că roșiți? Nu-i nimic! Foarte bine! Duceți-vă! E timpul să vă măritați... Și domnul cine-i?

— E funcționar...

— Foarte frumos... Duceți-vă la Kursk... Se spune că de la o sută de verste înainte de Kursk miroase a ciorbă de varză și mișună libărcile... Hehe-he... Îmi închipui ce plictiseală trebuie să fie la Kursk! Dar de ce nu vă scoateți pălăria? Așa, nu vă sfițiți! Egor, dă-ne ceai! Trebuie să fie grozav de plicticos la... cum îi zice... la Kursk?

Domnișoara, care nu se așteptase la o primire atât de prietenoasă, se luminează la față și-i vorbi pe larg prea onorabilului domn despre toate distracțiile de la Kursk... Îi povesti apoi că are un frate funcționar, un unchi învățător, niște veri elevi de liceu... Egor servi ceaiul... Domnișoara își întinse sfios mâna, luă paharul și, temându-se să nu sorbăie, începu să înghită pe neauzite... Prea onorabilul domn o privea zâmbind... Plictisul îi trecuse...

— Logodnicul dumneavoastră e băiat frumos? întrebă el. Cum ați făcut cunoștință?

Domnișoara răspunse, rușinată, la amândouă întrebările. Se trase cu încredere mai aproape de prea onorabilul domn și îi povesti

zâmbind cum aici, la Petersburg, fusese cerută de mai multe ori în căsătorie și cum refuzase... Vorbi mult timp. În cele din urmă scoase din buzunar scrisoarea părinților și o citi prea stimatului domn. Ceasul sună opt.

— Tatăl dumitale are un scris foarte frumos... Ce de codițe le mai face literelor! He-he!... Dar trebuie să plec... La teatru a și început spectacolul!... La revedere, Maria Efimovna!

— Prin urmare pot să nădăjduiesc? întrebă domnișoara, ridicându-se.

— Ce anume?

— Că o să-mi dați un bilet gratuit...

— Un bilet?... Eu n-am bilete! Se vede că ați greșit adresa domnișoară... He-he-he... Ați nimerit la altă intrare... Alături de mine stă într-adevăr un funcționar de la căile ferate, eu însă lucrez la bancă! Egor, spune să pună caii la trăsură. La revedere, *ma chère* Maria Semionovna! Mi-a părut bine!... Foarte bine!...

Domnișoara se îmbracă și ieși... La cealaltă intrare i se spuse că funcționarul de la căile ferate plecase la ora șapte și jumătate la Moscova.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, Nr. 8, 19 februarie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Mototoală

Acum câteva zile am poftit-o la mine în birou pe Iulia Vasilievna, guvernanta copiilor mei. Trebuia să mă socotesc cu ea.

— Ia loc, Iulia Vasilievna! i-am spus eu. Hai să facem socoteala. Ai desigur nevoie de bani și, formalistă cum te știu, ești în stare să nu ceri niciodată singură... Ia să vedem... Ne-am înțeles cu treizeci de ruble pe lună...

— Cu patruzeci...

— Ba nu, cu treizeci... Așa e însemnat la mine... De altfel niciodată nu le-am dat guvernantelor mai mult de treizeci de ruble... Ești aici de două luni...

— Două luni și cinci zile...

— Ba de două luni în cap... Așa e însemnat la mine. Prin urmare, ai de primit șaizeci de ruble... Scăzut nouă duminici... fiindcă duminicile nu i-ai dat lecții lui Kolea, ci v-ați plimbat numai... Și trei sărbători...

Iulia Vasilievna se aprinse la față și începu să-și frământă volanul rochiei, dar... nu suflă o vorbă!...

— Trei sărbători... Prin urmare, scădem încă douăsprezece ruble... Patru zile Kolea a fost bolnav și iar nu i-ai dat lecții... te-ai ocupat numai de Varia... Trei zile te-a durut maseaua și nevastă-mea ți-a dat voie să nu vezi de copii după prânz. Douăsprezece și cu șapte fac nouăsprezece. Vasăzică, dacă facem scăderea, rămâne... așa... patruzeci și una de ruble... Este?

Ochiul stâng al Iuliei Vasilievna se înroși și se umezi. Bărbia începu să-i tremure. O apucă o tuse nervoasă, își suflă nasul, dar... nu spuse o vorbă!

— În ajun de Anul Nou ai spart o ceașcă de ceai cu farfurioară cu tot. Scădem două ruble... Ceașca făcea mai mult, era o amintire de familie, dar... dă-o-ncolo! Treacă de la mine! Apoi, din pricina neatenției dumitale, Kolea s-a urcat în copac și și-a rupt hăinuța... Scădem zece... Tot din neatenția dumitale, fata din casă a furat Variei miște pantofiori. Trebuie să ai grijă de toate. Doar de asta primești leafă. Prin urmare, mai scădem cinci... În ziua de 10 ianuarie ai luat de la mine zece ruble...

— N-am luat! șopti Iulia Vasilievna.

— Dar e scris aici!

— Dacă spuneți dumneavoastră...

— Din patruzeci și unu scădem douăzeci și șapte... rămân paisprezece...

Ochii Iuliei Vasilievna se umplură de lacrimi... Pe năsul ei lung, fin, se ivi un strop de sudoare. Biata fată!

— N-am luat decât o dată, îmi explică ea cu glas tremurător... trei ruble de la soția dumneavoastră... Altceva n-am mai luat...

— Da? Ei poftim, și eu care uitasem să le trec aici! Vasăzică din paisprezece mai scădem trei – rămân unsprezece... Iată banii dumitale, draga mea! Trei... trei... trei... una și încă una... Poftim!

Și i-am întins unsprezece ruble... Fata le-a luat și le-a băgat cu degete tremurătoare în buzunar.

— *Merci*, a șoptit ea.

Am sărit în picioare și am început să mă plimb prin odaie. Eram enervat.

— Pentru ce îmi spui *merci*? am întrebat-o.

— Pentru bani...

— Dar pentru Dumnezeu, știi bine că te-am înșelat, că te-am jefuit și îmi mai și mulțumești?

— În alte case mi s-a întâmplat să nu iau nimic.

— Să nu iei nimic? Nu-i de mirare! Am făcut o glumă și ți-am

dat o lecție cruntă... Am să-ți plătesc toate cele optzeci de ruble ale dumitale! Iată-le, ți le-am pregătit într-un plic! Dar cum e cu puțință să fii așa de moale? De ce nu te împotrivești? De ce taci? Nu știi că în viață trebuie să-ți arăți colții? Se poate să fii așa de mototoală?

A zâmbit silit, iar pe chipul ei am citit: „Se poate!”

I-am cerut iertare pentru această lecție aspră și i-am dat, spre marea ei mirare, toate cele optzeci de ruble. A îngăimat sfioasă câteva *merci*-uri și a ieșit. Privind în urma ei m-am gândit: „Ce ușor e să fii puternic în lumea asta!”

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 8, 19 februarie.
Semnată: A. Cehonte. A intrat fără modificări în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

Ridichea

TRADUCERE DIN LIMBA COPIILOR

A fost odată ca niciodată un moșneag și o babă. Au trăit cât au trăit și Dumnezeu le-a trimis pe Serj. Serj avea urechi lungi și în loc de cap o ridiche. Și a crescut Serj de s-a făcut cât un munte... L-a apucat moșneagul de urechi; a tras, a tot tras, dar n-a putut să-l scoată în rândul oamenilor. Moșneagul a chemat-o pe babă.

Baba s-a apucat de moșneag, moșneagul de ridiche; și au tras, și au tot tras, dar n-au putut să-l scoată în rândul oamenilor. Baba a chemat-o pe mătușa-prințesă.

Mătușa s-a apucat de babă, baba de moșneag, moșneagul de ridiche; și au tras, și au tot tras, dar n-au putut să-l scoată. Mătușa-prințesă l-a chemat pe cumătrul-general.

Cumătrul s-a apucat de mătușă, mătușa de babă, baba de moșneag, moșneagul de ridiche; și au tras, și au tot tras, dar n-au putut să-l scoată. Și-a pierdut moșneagul răbdarea. Și-a măritat fata cu un negustor bogat. Și l-a chemat și pe negustor cu hârtiile lui de o sută de ruble.

Negustorul s-a apucat de cumătru, cumătrul de mătușă, mătușa de babă, baba de moșneag, moșneagul de ridiche; au tras, au tot tras și au scos capul de ridiche în rândul oamenilor.

Și Serj a ajuns consilier de stat.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 8, 17 februarie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

În secolul nostru practic, când ș.a.m.d.

Un om cu nasul vânăt se apropie de clopot și îl trage alene. Călătorii, până atunci liniștiți, încep să alerge și să se frământă... Pe peron trec huruind cărucioarele cu bagaje. Deasupra vagoanelor se trage frânghia. Locomotiva se apropie șuierând.

O atașează la vagoane. De prea mult zor, cineva, undeva, sparge o sticlă... Răsună cuvinte de bun rămas, suspine, glasuri de femei...

Lângă un vagon de clasa a doua stăteau un tânăr și o fată. Își luau și ei rămas-bun și plâneau.

— Drum bun, îngerul meu! spunea tânărul, sărutând căpșorul blond al fetei. Drum bun! Sunt atât de nefericit! Mă lași singur o săptămână întreagă! Pentru o inimă care iubește e o veșnicie! Drum bun! Șterge-ți lacrimile... Nu plânge...

Din ochii fetei se rostogoleau lacrimi; un strop căzu pe buza tânărului.

— Drum bun, Varia! Salută-i pe toți... Ah, da! Să nu uit... Dacă-l vezi pe Mrakov⁹², dă-i aceste... aceste... Nu plânge, scumpo... Dă-i aceste douăzeci și cinci de ruble...

Tânărul scoase din buzunar o hârtie de douăzeci și cinci de ruble și o întinse Variei.

— Fii drăguță și dă-i-le... I le datoram... Of, grea e despărțirea!

— Nu plânge, Petea. Sâmbătă mă întorc... neapărat... Să nu mă uiți până atunci...

Căpșorul blond se lăsă pe pieptul lui Petea.

— Pe tine? Pe tine să te uit? Crezi că ar fi cu puțință?

Răsună al doilea semnal de clopot. Petea o strânse pe Varia în brațe, începu să clipească din ochi și izbucni în plâns, ca un băiețaș. Varia i se atârână de gât și începu să suspine. Se urcară amândoi în vagon.

— La revedere! Scumpa mea! Îngerul meu! Peste o săptămână!

Tânărul o sărută pe Varia o ultimă dată și coborî din vagon. Se opri în fața ferestrei și scoase o batistă din buzunar, gata s-o fluture... Varia își aținti privirea umedă asupra chipului drag...

— Pofțiți în vagoane! strigă conductorul. Al treilea clopot! Vă ro-og!

Răsună al treilea semnal. Petea începu să-și fluture batista. Dar deodată fața i se lungi... Se lovi cu palma peste frunte și sări ca un nebun în vagon.

— Varia! spuse el gâfâind. Ți-am dat douăzeci și cinci de ruble pentru Mrakov... Draga mea... Dă-mi o chitanță! Mai repede! O chitanță, scumpa mea! Cum de-am uitat?

— Prea târziu, Petea! A pornit trenul!

Trenul pornise. Tânărul sări din vagon, începu să plângă amarnic și să fluture batista.

— Trimite-mi măcar prin poștă o chitanță! strigă el căpșorului blond care îi făcea semne.

„Ce dobitoc sunt! gândi el, când trenul nu se mai văzu. Dau bani fără chitanță! Phii! Ce nesocotință, ce copilărie! (Un oftat.) Draga de ea! Nu mai are mult și ajunge!”

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 10, 5 martie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

O povestire căreia e greu să-i găsești un titlu

Într-o zi de sărbătoare, pe la prânz, ședeam vreo douăzeci de inși la o masă mare și ne bucuram de viață. Ochii noștri cam tulburi de băutură se desfătau la vederea icrelor moi, strașnice, a homarilor proaspeți, a somonului minunat și a nenumăratelor sticle, înșirate aproape pe toată lungimea mesei. În stomacurile noastre domnea o căldură plăcută, sau cum spun arabii: răsărea soarele. Mâncam și o luam din nou de la capăt. Duceam discuții liberale... Vorbeam despre... Pot să contez pe discreția dumitale, cititorule? Nu vorbeam de căpșuni și nici de cai... nu! Rezolvam probleme. Discutam despre mujic, despre uriadnic, despre rublă... (Vezi să nu mă dai în vileag, dragul meu!) Unul dintre noi scoase din buzunar o mică foaie de hârtie și ne citi niște versuri în care preconiza cu mult haz să se perceapă de la cetățeni zece ruble, când se uită cu amândoi ochii, și cinci ruble când nu se uită decât cu unul singur, iar de la cei orbi să nu se perceapă nimic. Liubostiajev⁹³ (Feodor Andreici), un om de obicei potolit și respectuos, se lăsă de data aceasta furat de însuflețirea generală și începu să strige: „Excelența sa Ivan Prohorîci e un lungan... încă ce lungan!” După fiecare frază noi urlam: „*pereat*”⁹⁴

Până și pe chelneri îi abăturăm de pe drumul cel drept, silindu-i să bea pentru *fraternité*...⁹⁵ Toasturile erau șuierătoare, mușcătoare și chiar revoltătoare. Eu, bunăoară, am ridicat paharul pentru înflorirea știin... pot să contez pe discreția dumitale?...

științelor naturale.

Când s-a servit șampania, l-am rugat pe secretarul de gubernie, Ottagaev⁹⁶ – Renan și Spinoza al nostru – să țină o cuvântare. Ottagaev făcu nazuri, dar în cele din urmă se învoi și, aruncând o privire în spate, spre ușă, spuse:

— Prieteni! Pentru noi nu există mari și mici! Eu, bunăoară, secretar de gubernie, nu simt nici cea mai mică dorință de a face caz de puterea pe care o am asupra registratorilor de colegiu care stau la masa aceasta și totodată trag nădejdea că nici pe mine consilierii titulari și consilierii de curte, aici prezenți, nu mă privesc ca pe un terchea-berchea. Prin urmare, dați-mi voie... Mmm... Da, dați-mi voie... Dar uitați-vă în jurul dumneavoastră! Ce vedeți?

Ne-am uitat în jurul nostru și am văzut mutrele chelnerilor, care zâmbeau respectuos.

— Vedem, urmă oratorul, trăgând cu ochii la ușă, atâtea chinuri, atâtea suferințe... Peste tot furturi, jafuri, hoții, pungășii, mituiri... Bețivi cu nemiluita... Asupriți la fiecare pas... Câte lacrimi! Câți martiri! Să ne fie milă de ei și... să plângem... (Oratorul începe să lăcrămeze.) Să plângem și să bem pentru...

În clipa aceea ușa scârțâi și intră cineva. Am întors capul și am văzut un omuleț mărunț cu chelie mare și cu un zâmbet de mentor pe buze. Îl cunoșteam atât de bine pe acest omuleț! Intră și se opri ca să asculte sfârșitul toastului.

— ...să plângem și să bem, urmă oratorul, ridicând glasul, în sănătatea șefului nostru, a ocrotitorului și binefăcătorului nostru, Ivan Prohorîci Halciadaev! Urraaa!

— Urraaaa! strigară toate cele douăzeci de gâtlejuri, și prin toate douăzeci șampania se prelinse într-un dulce șuvoi...

Bătrânelul se apropie de masă și ne făcu senine prietenoase cu capul. Se vedea că era încântat.

Frățiorul

La fereastră stătea o fată și privea îngândurată caldarâmul murdar. În spatele ei stătea un tânăr în uniformă de funcționar. Își frământa mustăcioara și spunea cu glas tremurat:

— Bagă-ți mințile în cap, soro, cât nu-i prea târziu! Fă-mi și mie hatârul ăsta! Nu-l mai lua pe făinarul ăla burtos, pe țopârlanul ăla! Dă-l încolo de fâlcos afurisit, dar-ar Dumnezeu să nu-și mai găsească odihna nici pe lumea cealaltă!

— Nu pot, frățioare! Mi-am dat cuvântul.

— Te rog din suflet! Fie-ți milă de neamul nostru! Tu ești nobilă, cultă, iar el e un negustor de cvas, un țărănoi, un bădăran! Bădăran! Înțelege odată, femeie fără minte ce ești! Vinde cvas împutit și scrumbii mucegăite! E un pungaș ordinar! Ieri i-ai dat cuvântul și chiar azi-dimineață a înșelat-o pe bucătăreasa noastră cu cinci copeici! Scoate șapte piei de pe bieții oameni! Dar nu te-nțeleg: unde-s visurile tale? Spune! Doamne, Dumnezeule! Doar îl iubești pe Mișka Triohvostov⁹⁷, de la mine de la minister! La el visezi! Și el te iubește...

Sora se îmbujoră. Bărbia începu să-i tremure, ochii i se umplură de lacrimi. Se vedea cât de colo că frățiorul nimerise „punctul” cel mai sensibil.

— Te nenorocești pe tine și îl nenorocești și pe Mișka... A început să bea, băiatul! Of, surioară, surioară! Te-ai lăsat ispitită de bănetul țopârlanului, de cercei și de brățări. Te măriți din

interes cu o ciură... cu un porc... Iei un incult... Nici nu știe să-și scrie numele ca lumea! „Mitri Nekolaev”. „Ne”... auzi dumneata! Nekolaev... O vită! E bătrân, bădăran, necioplit... Să nu faci una ca asta!

Glasul i se frânse și se înecă. Începu să tușească și își șterse ochii. Se porni să-i tremure și lui bărbia.

— Mi-am dat cuvântul, frățioare... Apoi, ca să-ți spun drept, m-am săturat și eu de sărăcia noastră...

— Dacă e așa, atunci am să vorbesc! Nu voiam să mă murdăresc în ochii tăi, surioară, dar am să ți-o spun... Mai bine să-mi pierd *renomeul*⁹⁸, decât să văd cum te nenorocești... Ascultă, Katia, știu ceva despre făinarul tău. Dacă ai să afli despre ce-i vorba, ai să-l părăsești pe loc. Ascultă ce-ți spun: știi tu în ce loc scârbos l-am întâlnit într-o zi? Știi?

— Unde?

Frățiorul deschise gura să răspundă, dar se opri. În odaie intrase un flăcău în haină lungă rusească cu niște cizme murdare în picioare și cu un sac mare în mână. Făcu semnul crucii și se opri lângă ușă.

— Mitri Terentici vă salută, se adresă el frățiorului, și mi-a spus să vă felicit cu prilejul zilei de duminică... Iar asta să v-o dau chiar în mână.

Frățiorul se încruntă, luă sacul, se uită în el și zâmbi disprețuitor.

— Ce-i aici? Fleacuri pesemne... A, da... O căpățână de zahăr...

Scoase căpățâna din sac, îi smulse învelitoarea și ciocăni cu degetul în zahăr.

— Hm... De la ce fabrică e? De la Bobrinski? Așa da... Și ăsta-i ceai? Parcă miroase ceva... A, da, niște sardele... O pomadă, netam-nesam... niște stafide cu fel de fel de gunoaie... Vrea să mă cumpere, să-mi intre pe sub piele... N-nu, dragul meu! Nu-s din ăia care se pot cumpăra! Și pentru ce a mai pus, mă rog, în sac și cicoare? N-am ce face cu ea. Nu-i sănătos să bei cafea... îți distruge nervii... Bine, du-te! Spune-i că-l salut!

Flăcăul ieși. Sora se repezi la frățior și îl apucă de mână... Vorbele lui o zdruncinaseră. Încă un cuvânt și... praf se alegea de făinar!

— Spune-mi! Hai, spune odată! Unde l-ai văzut?

— Nicăieri. Am glumit... Fă cum știi! mormăi frățiorul și mai ciocăni o dată cu degetul în căpățâna de zahăr.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 11, 11 martie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Un filantrop

În budoarul luxos, mobilat cu rafinament, al uneia dintre cele mai cunoscute cuconițe din Moscova, ședea un medic. Era pe la amiază. Drăgălașa gazdă abia își părăsise culcușul și, tolănită pe o canapea moale, se întindea alene, privind întrebător în ochii medicului. Acesta, un tânăr de vreo douăzeci și șase de ani, ședea gânditor în fața ei, cu un aer posomorât. Soarele amiezii juca pe brelocurile lui masive, îi dogorea fruntea mare, albă, și îl silea să-și închidă ochii pe jumătate; dar el nu se sinchisea.

Nu-i păsa de ceea ce simțea trupul său, acum când altă bubă, mai usturătoare și mai sfredelitoare nu-i dădea pace; îi era sufletul bolnav.

Se judeca aspru pe el însuși, se disprețuia, se ura... Era gata să se sfâșie.

Știa că ea așteaptă să-i vorbească... Dar ce putea să-i spună?

„Sunt un nemernic! gândea el, privind cu coada ochiului căpșorul drăgălaș al femeii din fața lui. De o mie de ori nemernic! Am alergat două săptămâni după ea, nu i-am dat pace, m-am schimonosit în fața ei ca ultimul filfizon, am făcut pe cocoșul ca cel din urmă dobitoc... Și? Am izbutit s-o fac să se îndrăgostească de mine... Nu-i zi în care să nu trimită de vreo patru ori după mine... Am făcut-o să mă iubească, dar oare sunt eu în stare s-o răsplătesc cu aceeași dragoste? Nefericita! Cu câtă tristețe se uită la mine! Cu câtă nerăbdare așteaptă cuvintele hotărâtoare!”

Într-adevăr, privirea ațintită pe chipul medicului era plină de dragostea cea mai duioasă, de patima cea mai arzătoare, cea mai năvalnică, cea mai nebună!

„Pentru ce dracu’ am ținut cu tot dinadinsul s-o cuceresc? își urma doctorul șirul gândurilor. Așa... din vanitate... Voiam să-mi fletez amorul propriu. Filfizonilor și dobitocilor le place să sucească femeilor capul. Nu se întreabă însă la ce le folosesc aceste victorii. Eu, bunăoară, ce-am să fac cu păpușa asta? Biata femeie!”

— Și brațul drept mă doare! întrerupse drăgălașa cuconița gândurile medicului. M-a durut toată noaptea. Am avut și dureri de cap.

— Hm... Așa-a... Dar de dormit, ați dormit bine?

— Nu, prost... îmi vâjâia capul, nu știu de ce...

— Palpitații? întreabă doctorul, ca să spună ceva.

— Da, și palpitații, minți cuconița. În general nervii îmi sunt groaznic de zdruncinați. Nu mai știu ce să fac... În fiecare zi vă deranjez etc.

Trecu o jumătate de ceas cu întrebări și răspunsuri de felul acesta. În cele din urmă medicului i se făcu silă de el.

Se ridică în picioare și își luă pălăria.

— Trebuie să faceți mai multă mișcare, spuse el. Evitați emoțiile... Vara plecați în străinătate sau în Caucaz, bunăoară... Mai trec și mâine pe la dumneavoastră.

Cuconița se ridică și ea și, fără o vorbă, strecură un plic în mână pe care i-o întindea doctorul. El luă plicul, fără s-o privească. Dar uitându-se din întâmplare în oglindă, văzu că obrăjorul mic, drăgălaș, de copil alintat, stătea gata să plângă. Ochișorii, bieții ochișori albaștri, clipeau des și erau umezi. Gura mică se încleșta de mânie și ciudă.

„Nefericita”, gândi medicul, oftă și se milostivi...

— De altfel... bolborosi el, încercați să luați din hapurile pe care am să vi le prescriu îndată... încercați.

Se așeză din nou, tăie dintr-o coală albă o hârtiuță pentru rețetă și, după ce puse semnul de rețetă (Rp.) scrise:

„Astă seară la ora opt în strada Neglinnaia, colț cu Kuznețki, lângă Daziaro⁹⁹. Vă aștept”.

Medicul își puse mânușa, salută și ieși.

La ora opt scara... Dar voi pune punct. Unul singur. Am preferat întotdeauna un punct mai multor puncte și îl voi prefera și acum.

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel” 1883, Nr. 19, 14 martie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Un caz din practica judiciară

Lucrul s-a petrecut la judecătoria de ocol din orașul N., la una dintre ultimele sesiuni.

Pe banca acuzaților se afla Sidor Șdmețov¹⁰⁰, un târgoveț din N., de vreo treizeci de ani, cu o față vioaie de țigan și cu ochi șireți. Era învinuit de furt prin spargere, de înșelăciune și substituire de persoană. Ultimul delict se mai complica și cu însușirea de titluri prin fraudă. Acuzarea era susținută de către substitutul de procuror. Numele acestuia îl întâlnești pe toate drumurile. Persoana sa nu are niciuna dintre însușirile care asigură popularitatea și un onorariu solid: este asemenea semenilor săi. Fonfaie, nu pronunță litera „k” și își suflă mereu nasul.

În schimb acuzatul era apărat de un avocat dintre cei mai vestiți și cu mare faimă. Toată lumea îl cunoaște. Minunatele lui pledoarii sunt mereu pomenite și numele lui e rostit cu evlavie.

În romanele ieftine, care se sfârșesc cu achitarea acuzatului și cu aplauzele publicului, avocatul joacă un rol însemnat. În aceste romane i se dă un nume din familii de cuvinte ca: tunet, trăsnet și alte elemente nu mai puțin impunătoare.

După ce substitutul de procuror dovedi cu prisosință că Șelmețov e vinovat și nu merită niciun fel de îngăduință, după ce explică, convinge și anunță: „am terminat”, se ridică apărătorul. Toată lumea ciuli urechile. Se făcu tăcere. Avocatul începu să vorbească și... nervii publicului din N. începură să vibreze.

Apărătorul își întinse gâtul smead, își lăsă capul într-o parte, fulgeră cu ochii, repezi o mână în sus, și un balsam amețitor se revărsă în urechile încordate ale asistenței. Glasul lui începu să cânte pe nervi ca pe strunele balalaicii... Chiar după primele două-trei fraze, cineva scoase un geamăt și o doamnă, galbenă la față, fu scoasă pe brațe din sala de ședințe. După câteva minute, președintele se văzu nevoit să pună mâna pe clopoțel și să sune de trei ori. Grefierul, cu nas stacojiu, începu să se frământa pe scaun și să privească amenințător spre sala captivată. În așteptarea pățimașă a frazelor ce aveau să urmeze, toți ochii priveau cu pupilele mărite, toate chipurile erau palide, trase... Iar inimile... Ce să mai vorbim?!

— Suntem oameni, domnilor jurați, să judecăm deci omenește! spunea, între altele, apărătorul. Înainte de a se prezenta în fața dumneavoastră, acest om a îndurat un arest preventiv de șase luni. Timp de șase luni, nevastă-sa a fost lipsită de soțul ei, atât de iubit, iar ochii copiilor n-au secăt o clipă la gândul că scumpul lor tată nu se află lângă ei! O, dacă i-ați fi văzut pe acești copii! Sunt flămânzi fiindcă n-are cine să-i hrănească, plâng fiindcă sunt copleșiți de nenorocire, adânc nenorociți... Priviți-i! Își întind mânuțele spre dumneavoastră, rugându-vă să le redați părintele! Nu sunt aici, dar vi-i puteți închipui. (Pauză.) În concluzie... Hm... A fost așezat alături de hoți și de ucigași... El! (Pauză.) E de ajuns să ne închipuim chinurile sufletești pe care le-a îndurat în închisoare, departe de nevastă și de copii pentru a... Dar ce să mai vorbim?!

În public răsunară sughițuri de plâns... O tânără cu o broșă mare în piept începu și ea să plângă. Apoi se porni să scâncească vecina ei, o băbuță.

Apărătorul vorbea, vorbea... Ocoalea faptele, stăruind mai mult asupra psihologiei.

— A cunoaște sufletul lui înseamnă a cunoaște o lume deosebită, o lume în sine, plină de mișcare. Personal am studiat această lume... Studiind-o, am studiat pentru prima oară un om, o mărturisesc fără înconjur. Am înțeles omul... Fiecare mișcare a

sufletului său arată că am cinstea să apăr în clientul meu un om ideal...

Grefierul încetă să privească amenințător și băgă mâna în buzunar, căutându-și batista. Din sală mai fură scoase pe brațe încă două doamne. Președintele uită de clopoțel și își puse ochelarii ca să nu i se vadă lacrima ivită în ochiul drept. Toată lumea își căuta batistele. Procurorul, această inimă de piatră, acest sloi de gheață, cel mai nesimțitor dintre organisme, începu să se frământa neliniștit în jilțul lui; roși și își coborî privirea sub masă... Prin ochelarii lui se zăreau strălucind lacrimi.

„Trebuia să renunț la acuzare! se gândea el. Să dau eu un asemenea chix?”

— Uitați-vă la ochii lui! continuă apărătorul (bărbia îi tremura, glasul îi tremura și ochii lui oglindeau suferința). Oare acești ochi blânzi, duioși, ar putea privi cu nepăsare o crimă? O, nu! Ochii aceștia știu să plângă! Sub acești pomeți de kalmâc se ascund nervi nespui de gingași! În acest piept butucănos și slut bate o inimă care nu știe ce-i crima! Și dumneavoastră, oameni buni, ați îndrăzni să spuneți că-i vinovat?!

Aci, nici acuzatul nu mai fu în stare să rabde. Îi veni și lui rândul să plângă. Clipi din ochi, se porni pe plâns și începu să se frământa pe scaun...

— Sunt vinovat! izbucni el, întrerupându-l pe apărător. Sunt vinovat! Îmi recunosc vina! Am jefuit și am înșelat! Sunt un blestemat! Bani i-am luat din ladă, iar blana furată i-am dat-o cumnatei mele s-o ascundă... Mă căiesc! Îs vinovat de toate!

Și acuzatul povesti de-a fir-a-păr cum se petrecuseră lucrurile. Și a fost condamnat.

Apărută pentru prima oară în revista „Zritel”, 1883, Nr. 20, 15 martie, cu subtitlul: Povestire polițistă. Semnată: A. Cehonte. A intrat fără subtitlu și scurtată în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

La reeditarea povestirii în culegere, autorul a scos subtitlul și a scurtat mult povestirea.

Spre știința trântorilor

(Legendă la un eventual desen: un bărbat vorbește unor persoane așezate în jurul unei mese.)

Albinele își omoară sau își alungă bărbații și frații. Netrebnici din fire, nefiind în stare să muncească și plăcându-le să trăiască în trândăvie, pe spinarea altora, trântorii, scăpați cu viață, zboară hai-hui în căutare de hrană pe de-a gata. Întorși la stup, au parte de o primire mai mult decât rece: albinele îi înțeapă și îi alungă. Iar dacă se așază și ei pe câte o floare, nu știu ce trebuie să facă și de aceea rabdă de foame. Iarna nu le rămâne decât să înghețe...

— Tare mai sunt tâmpiți și trântorii ăștia! Întrerupe un domn cu vază pe zoolog. Habar n-au că ar avea un mijloc minunat ca să iasă din situația asta neplăcută. Eu, bunăoară, știți ce-aș face, dacă aș fi în locul lor?

— Ce anume?

— Aș lua florile în arendă... Și atunci nu știu cine ar fi mai sătul: albinele sau eu... Cred că eu!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 13, 25 martie. Semnată: Omul fără splină. Desen de V. I. Porfiriev. S-a păstrat manuscrisul autograf al ciornei (la Arhiva literară centrală). Publicăm textul apărut în revistă.

Cavaleri fără frică și fără prihană

La gara „Deraierea”, în locuința domnului șef, era mare sindrofie. Se adunaseră să petreacă șefi de gară, șefi de secție, de magazie, de depou, etc., la pensie și în activitate, tineri și bătrâni. Printre uniforme de funcționari de cale ferată, se zăreau ici-colo culori de *modes et robes*¹⁰¹ și câte un obrăzor de copil... Musafirii beau ceai, jucau cărți, făceau muzică și stăteau la taifas. Se vorbea despre tot felul de întâmplări întâmplătoare pe cutare sau cutare linie. Se povestiră atât de multe încât nici n-aș putea să scriu despre toate. Numai domnul Ukusilov¹⁰² povesti timp de două ceasuri... Poftim de scrie! Voi fi scurt, ca de obicei.

— Ne-am ales cu trei vagoane sfărâmate! își isprăvi domnul Ukusilov polologhia care ținuse două ceasuri încheiate. Doi morți și cinci răniți, iar ce a fost mai mult de asta, trebuie socotit scorneală, nu s-a anunțat oficial... He-he-he! Dintr-o singură echipă mi-au venit șase răniți... I-am chemat la mine... Dacă cumva... careva... suflă o vorbă!... Mă-nțelegeți!... spuneți că v-ați lovit. La doi soldați le-am dat câte trei ruble ca să le închid gura: „O vorbă să nu suflați!” Cu toate măsurile de precauțiune pe care le-am luat, lucrurile nu s-au isprăvit cu bine. M-au zburat din post și m-au amenințat și cu darea în judecată. Cică am dormit și n-am dat telegramă. După părerea ăstora un șef de gară nici să doarmă n-are voie. Ce oameni fără rușine!... Pentru un fleac de nimic au lăsat pe drumuri un tată de familie. Într-unul dintre

vagoane, se transportau pentru directorul mișcării niște raci de la moșia lui și s-au pierdut în învălmășeală. Directorul aștepta cu nerăbdare să mănânce în seara aceea raci *a la bordălez*. Era om subțire de felul lui... Dacă n-ar fi fost racii ăștia blestemați nu mă pocnea ancheta și nu mi-aș fi pierdut postul...

— Și acum sunteți tot fără post? îl întreabă fata preotului din satul vecin. (Venise la gară să ceară „prietenește” un bilet gratuit pentru mamă-sa, ca să se ducă la o mătușă.)

— Aș! O săptămână după aceea făceam serviciul pe altă linie, cu toate că fusesem dat în judecată.

— Să vă spun un alt caz... începu domnul Garțunov¹⁰³ turnându-și un păhăruț de votcă. îl cunoașteți desigur pe Ivan Mihailîci, acela care a fost șef de tren... O bestie, ce să zic! Un om foarte cinstit, un suflet nobil, dar ticălos în felul lui, un mare șmecher... Adică, nu-i chiar ticălos, ci cum să zic... un geniu în felul lui, o adevărată pasăre de pradă... A sosit într-o zi la stația „Hingheri” cu trenul lui... Cu un mărfar. Nu-l făceau șef de tren de persoane, fiindcă nu putea să se uite la o femeie fără să-l apuce istericalele. Vasăzică sosise cu trenul... Tocmai atunci se aflau pe peron vreo treizeci de cosași. Era vară, muncile erau în toi...

— „Unde mergeți, măi cosașilor? i-a întrebat el. Hai că vă duc cu trenul meu de marfă până la gara următoare. N-am să vă iau decât zece copeici de căciulă, atât...”

Cosașilor bineînțeleș că le-a convenit. Atâta așteptau. Ivan Mihailîci a primit de la fiecare câte zece copeici și i-a băgat pe toți în vagonul de serviciu. Când a pornit trenul, cosașii au început să cânte de mulțumiți ce erau. Mare comedie! Mă aflu și eu în vagon; voiam să ajung la timp la Ilia Petrovici... O botezau pe Olecika lor...

— „De ce i-ai luat, Ivan Mihailîci? i-am spus eu. E un controlor în gară!”

— „Nu, zău?”

— „Să mor eu...”

Ivan Mihailîci a căzut pe gânduri... Firește, n-avea chef să se facă de rușine. La drept vorbind, nu era cine știe ce contravenție,

toți iau călători clandestini, și toată lumea o știe, dar oricum, parcă nu-i prea venea la îndemână... Apoi nici controlorii nu-s toți la fel... Ți se poate întâmpla să dai de un împielit care să-ți facă niște zile fripte... mamă Doamne! Da-da, se întâmplă! Te părăște mai mult de al dracului ce e sau ca să se pună bine cu șefii...

— Trenul nu-l poți opri, a spus Ivan Mihailîci, și totuși diavolii ăștia trebuiesc dați jos... Ce-i de făcut?

Colac peste pupăză am mai întâlnit și un tren cu trei felinare pe vagonul de serviciu. Șefii de tren au semnalele lor: dacă pe vagonul de serviciu sunt, bunăoară, trei felinare, două fanioane, sau vreun alt semn de-al lor, înseamnă că-i un controlor în gară. Prin urmare spusele mele se adevereau. Ivan Mihailîci s-a gândit ce s-a gândit și a găsit ce avea de făcut. Să te strici de răs, nu alta! A deschis ușa vagonului, i-a apucat pe domnii cosași de gulerul hainei și din plin mers: Marș! Sări! Au început să sară cosașii... Hehe-he! Cădeau ca niște snopi.

— „Sări! le striga Ivan Mihailîci. Sări cu fața înainte și n-ai să pățești nimic! Sări, dacă-ți spun, așa și pe dincolo! Drace, diavole!”

Priveam și ne prăpădeam de răs... Toți au sărit și n-au pățit nimic, afară de unul care și-a rupt piciorul. Au rămas păgubași de cele zece copeici ale lor... Hehe-he... Peste o săptămână s-a aflat nu știu cum, de comedia asta; îl găsiseră nu mai știu unde pe cosașul cu piciorul rupt... Se vede că a umblat cu vorba careva, fie el al naibii... Răutatea omenească!... Cosașului i s-au dat cinci ruble despăgubire, iar pe Ivan Mihailîci l-au dat afară... He-he-he.

— Și acum a rămas fără slujbă?

— Am auzit că intră la operă. Are un glas strașnic de bariton. Când mergea cu trenul și se îmbăta, începea să cânte. Fiarele îl ascultau, păsările plângeau! E un mare talent, orice s-ar zice...

Salcia

Cine dintre dumneavoastră a călătorit vreodată pe șleaul poștei dintre B. și T.? Acela își mai aduce desigur aminte de moara lui Andreev care stă cocoțată singuratică pe malul râulețului Kaziavka¹⁰⁴. Moara-i mică, cu două perechi de pietre... Are peste o sută de ani, nu mai macină de mult, și de aceea nu-i de mirare că aduce cu o băbuță mărunță, gârbovită și zdrențăroasă, gata în orice clipă să se prăbușească. Și s-ar fi prăbușit de mult dacă nu s-ar propti de o salcie uriașă, din alte vremi, și atât de groasă încât n-o pot cuprinde nici doi inși. Frunzișul lucios al sălciei se revarsă peste acoperiș și peste iezătură; ramurile joase ating pământul și se scaldă în apa râulețului. E și ea bătrână și gârbovită. Trunchiul ei ghebos e sluit de o scorbură mare, întunecoasă. Dacă bagi mâna în scorbură, degetele ți se afundă în miere neagră, și un roi de albine sălbatice încep să-ți bâzâie pe la urechi și să te înțepe. Câți ani să aibă? Arhip, prietenul ei, spune că era bătrână chiar și pe vremea când el slugărea la boier ca „franțuz”, și apoi la cucoană ca „harap”; și asta s-a petrecut foarte demult.

Salcia mai proptește și o altă căzătură – pe bătrânul Arhip, care șade la rădăcina ei și pescuiește din zori și până-n amurg cu undița. E bătrân, gârbovit, ca și salcia, și gura lui știrbă seamănă cu scorburi. Ziua pescuiește, iar noaptea șade dus pe gânduri la rădăcina sălciei. Amândoi, și salcia cea bătrână și Arhip, șușotesc zi și noapte... Amândoi au văzut multe la viața lor. Ascultați-i...

Acum vreo treizeci de ani, în duminica Floriilor, ziua bătrânei sălcii, moșneagul ședea la locul lui obișnuit, privea primăvara și pescuia. În jur era liniște, ca întotdeauna... Nu se auzea decât șoapta celor doi bătrâni și, din când în când, plescăitul unui pește jucăuș. Moșneagul pescuia și aștepta nămiaza. Atunci începea el să-și fiarbă ciorba de pește. Când umbra sălciei începea să se desprindă de malul celălalt, se apropia amiaza. Arhip mai afla timpul și după zurgălăii căruței de poștă. Taman la ceasurile douăsprezece, brișca poștei din T. trecea pe iezătură.

Arhip auzi zurgălăii și în duminica aceea. Își lăsă undița și începu să privească. Căruța trasă de trei cai urcă dâmbul, coborî și o luă la pas spre iezătură. Poștașul dormea. După ce urcă pe iezătură, căruța se opri fără veste. Arhip nu se mai mirase de multă vreme, dar în ziua aceea îi fu dat să se mire tare. Se petrecu ceva neobișnuit. Surugiul întoarse capul, începu să se frământa pe capră, smuci batista de pe fața poștașului și îl lovi puternic cu o măciucă. Poștașul nu făcu nicio mișcare. Pe capul său bălai se ivi o pată purpurie. Surugiul sări din căruță și-i mai trase cu toată puterea încă o lovitură. Câteva clipe după aceea, Arhip auzi pe aproape niște pași: surugiul cobora de pe mal și venea drept spre el... Chipul lui, ars de soare, era galben ca ceara și privirea îi rătăcea, năucă. Tremurând din tot trupul, se apropie în fugă de salcie și, fără să-l vadă pe Arhip, ascunse geanta poștașului în scorbură; apoi se întoarse în fugă la căruță, sări pe capră și se lovi singur în tâmplă, ceea ce-l uimi peste fire pe Arhip. Cu fața însângerată, dădu bici cailor.

— Ajutor! Ne căsănesc! începu el să strige.

Depărtările îi răspunseră prelung. Arhip auzi mult timp acest „Ajutor!” După vreo șase zile, o comisie de anchetă sosi la moară. Ridicară un plan al morii și al iezăturii, măsurară adâncimea râului și plecară, nu fără a fi prânzit la umbra sălciei. În tot timpul anchetei, Arhip stătuse sub roata morii, tremurând și uitându-se în geantă. În ea se aflau plicuri cu câte cinci peceteți. Zi și noapte se uita la aceste peceteți și se gândea, iar bătrâna salcie ziua tăcea și

noaptea plângea. „Proasta!” își zicea Arhip, ascultându-i plânsul. O săptămână după aceea, bătrânul porni cu geanta la oraș.

— Unde-i aici administrația? întrebă el, ajungând la barieră.

I se arată o casă mare, galbenă, cu gheretă vărgată la poartă. Intră și văzu în vestibul un boier cu nasturi de metal la haină. Boierul trăgea din lulea și ocăra pe un paznic. Arhip se apropie de el și, tremurând din tot trupul, îi povesti întâmplarea de la moară. Funcționarul luă în mână geanta, desfăcu curelușele, păli, se înroși...

— Așteaptă o clipă! îi spuse el lui Arhip și dădu buzna în birouri. Funcționarii se strânseră buluc în jurul lui... începură să umble de colo-colo, să se foiască, să se sfătuiască între ei... Peste vreo zece minute, funcționarul îi aduse lui Arhip geanta înapoi și îi spuse:

— N-ai nimerit unde trebuie, măi frate! Du-te în strada Nijneia, acolo te vor îndrepta; aici e administrația financiară, dragul meu! Du-te la poliție!

Arhip luă geanta și ieși.

„E mai ușoară geanta!” gândi el. „A scăzut la jumătate!”

În strada Nijneia, i se arată o altă casă galbenă, cu două gherete. Aici nu era vestibul: birourile începeau chiar de la intrare. Moșneagul se apropie de una dintre mese și le spuse conțopiștilor povestea genții. Aceștia îi smulseră geanta din mână, se răstiră la el și trimiseră după șeful lor. Nu trecu mult și se ivi în odaie un bărbat gras, mustăcios. După un scurt interogatoriu, luă geanta și se zăvorî cu ea într-una dintre camere.

— Dar banii unde-s? se auzi peste câteva clipe glasul lui. Geanta-i goală! Spuneți-i moșneagului că poate să plece. Sau, mai bine, opriți-l! Duceți-l la Ivan Markovici! Ba nu, să plece!

Arhip salută și ieși. A doua zi, caracudele și bibanii îi văzură din nou barba albă...

Era toamnă târzie. Moșneagul ședea la rădăcina sălciei și pescuia. Chipul îi era tot atât de posomorât, ca și salcia îngălbenită: nu-i plăcea toamna. Se posomorî însă și mai mult în dimineața când îl zări lângă el pe surugiul cu pricina. Fără să-l

vadă pe Arhip, acesta se apropie de salcie și își băgă mâna în scorbura. Albinele, ude și leneșe, începură să i se cațere pe mânecă. După ce scotoci câteva clipe, se îngălbeni, iar peste un ceas, ședea pe malul râului și privea fără rost în apă.

— Unde e? îl întreba el mereu pe moșneag.

La început Arhip tăcea, posac, și nu voia să-i răspundă ucigașului, dar în cele din urmă i se făcu milă de el.

— Am dus-o la mărimi! spuse el. Dar să nu-ți fie frică, măi prostule... Le-am spus că am găsit-o sub salcie...

Surugiul sări în picioare, scoase un urlet și se năpusti asupra lui Arhip. Nu-l slăbi din mână multă vreme. Îl izbi crunt peste față, îl trânti jos, îl călcă în picioare. După ce-l bătu, nu plecă, ci rămase să locuiască la moară împreună cu moșneagul.

Ziua dormea și tăcea, iar noaptea umbla pe iezătură. Pe iezătură se plimba umbra poștașului și surugiul stătea de vorbă cu ea. Veni primăvara, dar surugiul tăcea mereu și se plimba. Într-o noapte bătrânul Arhip se apropie de el.

— Destul ai umblat hai-hui! îi spuse el, uitându-se pieziș la umbra poștașului. Pleacă!

Poștașul îngână aceleași vorbe, iar salcia le îngână și ea...

— Nu pot! răspunse surugiul. M-aș duce, dar mă dor picioarele, mă doare sufletul!

Moșneagul îl luă de braț și îl duse la oraș. Îl duse în strada Nijneia, tot acolo unde lăsase geanta. Surugiul căzu în genunchi în fața „șefului” și îi mărturisi crima. Mustăciosul se miră:

— Ce dai vina pe tine, tâmpitul? Ești beat? Vrei să te bag la răcoare? Ați turbat cu toții, ticăloșilor? Nu faceți decât să încurcați lucrurile... Criminalul n-a fost descoperit și basta! Ce mai vrei? Hai, șterge-o! Când moșneagul îi aminti de geantă, mustăciosul se porni pe un răs cu hohote, iar conțopiștii se mirară. Se vede că aveau memoria scurtă... Surugiul nu-și găsi ispășirea în strada Nijneia. Fu nevoit să se întoarcă la salcie...

Dar asta nu e tot. Ca să fugă de propria lui conștiință, surugiul se aruncă în apă, tulburând râulețul chiar în locul unde pluteau plutele undițelor lui Arhip. Și se înecă. Acum moșneagul și

bătrâna salcie văd pe iezătură două umbre... Oare nu cu ele or fi vorbind în șoaptă?

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 15, 8 aprilie. Semnată: A. Cehonte. A intrat cu unele modificări în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

Povestirea a fost inclusă în culegere cu modificări neînsemnate.

Culmea culmilor

CULMEA CREDULITĂȚII

Acum câteva zile, în orașul T., s-a împușcat moșierul K. om bogat, cu familie, mare grangur, în localitate. Glonteale a fost tras în gură și i s-a oprit în creier.

În buzunarul hainei nefericitului, s-a găsit o scrisoare cu următorul cuprins:

„Am citit chiar acum în calendar că anul acesta nu se vor face bucate. Acest lucru m-ar duce la faliment. Nedorind să trăiesc o asemenea rușine, îmi curm dinainte zilele și rog să nu fie nimeni învinuit de moartea mea”.

CULMEA DISTRAȚIEI

Ni se transmite, ca demnă de crezare, știrea că într-un spital s-a întâmplat următorul caz regretabil: trebuind să amputeze unui acar ambele picioare, cunoscutul chirurg M. și-a tăiat, din distracție, un picior al său și unul al felcerului care-l ajuta. Amândoi au primit asistență medicală.

CULMEA CIVISMULUI

Tatăl meu a fost în garda civică. Eu citesc „Virtutea civică”, umblu îmbrăcat civil și am trecut cu Aniuța mea pe la oficiul stării civile.

CULMEA CONFORMISMULUI

Ni se scrie că acum câteva zile, unul dintre colaboratorii ziarului „Kievlîanin”¹⁰⁵, un oarecare T., fiind apucat de un acces de suspiciune în urma citirii ziarelor din Moscova, și-a făcut lui însuși o percheziție la domiciliu. Cu toate că nu a găsit nimic suspect, s-a înșfăcat singur și s-a condus la circumscripția de poliție.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 15, 8 aprilie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Delapidatorul

Orologiul bătu ora douăsprezece. Feodor Stepanîci își îmbracă șuba și ieși din casă. Afară îl cuprinse frigul nopții... Bătea un vânt umed, rece, și o ploaie mărunță se cernea din văzduhul întunecat. Feodor Stepanîci sări gardul pe jumătate dărâmat și o luă încet de-a lungul străzii. Strada era largă cât o piață – în Rusia Europeană nu prea vezi asemenea străzi – fără felinare, fără trotuare... nici pomeneală de asemenea lux.

Pe lângă ziduri și zăplazuri răsăreau și se topeau în noapte umbrele negre ale orășenilor care zoreau spre biserică. Două dintre ele mergeau înaintea lui Feodor Stepanîci, pleoscăind prin noroi. Pe una, mărunță și gârbovită, o recunoscui: era doctorul orașului, singurul „om cult” din tot județul. Bătrânul doctor nu-l ocolea niciodată; ba dimpotrivă, de câte ori îl întâlnea, ofta prietenos. De data aceasta, moșneagul purta un bicorn de uniformă demodat, și capul lui semăna cu două capete de rață, lipite la ceafă. Sub pulpana șubei i se bălăbănea sabia. Alături de el pășea un om deșirat și uscat, care avea și el bicorn pe cap.

— Hristos a înviat, Guri Ivanîci! spuse Feodor Stepanîci doctorului, ajungându-l din urmă.

Doctorul îi strânse tăcut mâna și își desfăcu puțin șuba pe piept, pentru ca *deportatul* să-i vadă “Stanislavul” prins la butonieră.

— Am de gând să dau pe la dumneata, doctore, după slujbă! adăugă Feodor Stepanîci. Cred că ai să-mi dai voie să ciocnesc

primele ouă roșii în casa dumitale... Te rog... *Acolo*, petreceam întotdeauna această noapte de Înviere în familie. Mi-ar aduce aminte de casă...

— Nu prea cred să se poată... răspunse doctorul încurcat. Știi... am familie, și nevastă-mea... E adevărat că dumneata ești, cum să zic... și totuși nu ești... Oricum, sunt anumite prejudecăți! Eu n-aș avea nimic împotriva... Hem, hem! Cam tușesc de câțva timp...

— Dar Barabaev¹⁰⁶? întrebă Feodor Stepanîci, strâmbând gura într-un zâmbet plin de amărăciune. Barabaev a fost condamnat odată cu mine, am fost deportați împreună, și totuși el ia în fiecare zi și prânzul, și ceaiul, la dumneata. A furat mai mult, asta-i!...

Feodor Stepanîci se opri și se lipi de gardul ud: n-aveau decât să se ducă fără el. Depart, în fața lui, licăreau luminițe. Stingându-se și aprinzându-se iarăși, se mișcau într-o singură direcție.

«A început „procesiunea”! șopti deportatul. Ca și *acolo*, la noi...»

Dinspre luminițe se auzeau dangăte. Clopotele băteau grăbit de parcă nu aveau timp să zăbovească și își împleteau glasurile lor de tenor într-un singur cânt.

„Cel dintâi Paște aici, în ghețăria asta! își spuse Feodor Stepanîci. Dar nu cel din urmă! Groaznic! Iar *acolo*, în clipa asta...”

Și gândul îl purtă iarăși *acolo*... Acum acolo nu mergeai prin zloată și nici nu călcai prin băltoace reci, ci pe iarbă proaspătă, verde; acolo vântul nu te plesnea peste obraz, ca o cârpă udă, ci aducea cu el miresmele primăverii... Acolo, cerul era întunecat, ca și aici, dar plin de stele și tivit înspre răsărit cu o fâșie albă... În locul gardului murdar, de care se sprijinea acum, vedea o grădiniță verde și căsuța lui cu trei ferestre. Îndărătul ferestrelor odăi luminoase, calde. Într-una dintre ele e o masă, acoperită cu o față albă, încărcată cu cozonaci, gustări, vodcă și fel de fel de băuturi...

„Ce bine ar fi să pot trage acum o dușcă din vodca aceea! Aici vodca-i proastă, nici nu poți s-o bei...” Dimineața, un somn adânc, plăcut; după somn, vizite, băuturică... Bineînțeles că-și aduse

aminte și de Olia, cu mutrișoara ei drăgălașă, de pisică, mereu gata să scâncească. Acum doarme desigur și nu-l vede în vis. Femeile uită repede. Dacă n-ar fi fost Olia, nu s-ar afla acum aici. Din cauza ei a intrat, dobitocul de el, în această încurcătură. Îi trebuiau bani, bani, cu orice preț; era ceva bolnăvicios la ea, ca la orice femeie care nu se gândește decât la toalete. Fără bani nu putea nici să trăiască, nici să iubească, nici să sufere...

„Dar dacă au să mă trimită în Siberia? o întrebase el. Ai să vii cu mine?”

„— Bineînțeles! Și la capătul pământului!”

Și el a furat, a fost prins și a ajuns în Siberia; firește, Oliei i-a lipsit curajul și nu l-a urmat. Acum, căpșorul ei fără minte doarme cufundat într-o pernă moale, cu dantele, iar piciorușele ei sunt ferite de zăpada murdară!

„A venit la tribunal gătită și nici nu s-a uitat la mine... Râdea când apărătorul făcea glume... Nici măcar s-o ucid n-ar merita...”

Gândurile acestea îl copleșiră pe Feodor Stepanîci. Se simți sleit de puteri, bolnav, ca și cum s-ar fi gândit cu tot trupul. Picioarele slăbite i se muieră și nu mai avu putere să se ducă la biserică, la slujba de Înviere, cea atât de dragă. Se întoarse acasă și, fără să-și scoată șuba și cizmele, se trânti pe pat.

Deasupra patului atârna o colivie cu o pasăre. Și una, și alta, erau ale gazdei. Ciudată pasăre, cum nu mai văzuse – slabă, cu un cioc cât toate zilele. Avea vârful aripilor tăiat, capul jumulit de pene. O hrăneau cu un fel de acritură care răspândea un miros nesuferit în toată odaia. Pasărea se zbuciuma în colivie, ciocănea în tinicheaua cu apă și cânta, când ca un graur, când ca un grangur...

„Nu mă lasă să dorm! gândi Feodor Stepanîci. S-o ia dracu’...”

Se sculă și zgâlțâi colivia. Pasărea tăcu. Deportatul se întinse la loc și, proptindu-și tocurile de marginea patului, își trase cizmele din picioare. După câteva clipe, pasărea începu iar să țopăie. O fărâma de acritură îi căzu pe cap și i se încurcă în păr.

— N-ai de gând să te potolești? N-ai să taci odată? Numai tu îmi mai lipseai!

Feodor Stepanîci sări în picioare, smulse mânios colivia și o aruncă într-un colț. Pasărea amuți.

Dar peste zece minute i se păru că o vede ieșind din cușcă, venind până în mijlocul odăii și începând să scormonească cu ciocul lutul de pe jos... Avea un cioc întocmai ca un sfredel... Îl învârtea și îl tot învârtea și nu mai sfârșea. Deodată bătu din aripi și deportatului i se păru că-i întins pe jos și că aripile păsării îl lovesc în tâmpile... În cele din urmă ciocul i se frânse și totul se prefăcu în fulgi... Se cufundă în neant...

— De ce ai omorât o ființă a lui Dumnezeu? Ucigașule! auzi el spre dimineață.

Feodor Stepanîci deschise ochii. Înaintea lui stătea gazda, un moșneag din secta rascolnicilor, un fel de nebun întru Domnul. Fața gazdei tremura de mânie și lacrimile îi șiroiau pe obraji.

— De ce mi-ai omorât păsăruica, blestematule? De ce mi-ai omorât cântăreața, satana dracului? Ai? De ce ai omorât-o? Răspunde! Crăpa-ți-ar ochii cei fără de rușine, câine turbat! Pleacă din casa mea și să nu-ți mai calce piciorul pe aici! Pleacă chiar în clipa asta! Marș!

Feodor Stepanîci își puse șuba și ieși. Dimineața era cenușie, posomorâtă... Privind cerul plumburiu, nu-ți venea să crezi că sus de tot, deasupra norilor, putea străluci soarele. Ploaia cădea mereu, mărunț și des...

— *Bonjur!* Sărbători fericite, *monșer!* îi strigă cineva, în clipa în care ieșea din curte.

Prin fața porții trecea, într-o trăsurică nouă, concetățeanul lui, Barabaev. Concetățeanul purta cilindru și avea umbrelă.

„Face vizite! gândi Feodor Stepanîci. A știut și aici să se bage pe sub pielea oamenilor, bestia... Are și aici cunoștințe... Trebuia să fur și eu mai mult!”

Apropiindu-se de biserică, Feodor Stepanîci auzi un alt glas cunoscut, de data aceasta de femeie. În întâmpinarea lui venea trăsura poștei, ticsită cu geamantane. De după geamantane, privea un căpșor de femeie.

— Unde stă... Dumnezeule, uite-l pe Feodor Stepanîci! Dumneata ești? strigă cu glas pițigăiat căpșorul.

Deportatul alergă spre căruță, își aținti privirea asupra căpșorului, îl recunoscuse și o apucă pe femeie de mână...

— Nu cumva visez? Ce-i cu tine? Ai venit? Ți-ai schimbat gândul, Olia?

— Unde stă Barabaev?

— Dar ce-ai cu Barabaev?

— El m-a chemat... închipuiește-ți, mi-a trimis două mii de ruble... și mi-a făgăduit și trei sute de ruble pe lună. Pe aici sunt teatre?

Deportatul bătu până seara străzile, în căutarea unei locuințe. Ploaia nu conținea până seara și soarele nu se arăta nicio clipă.

„Cum pot bestiile astea să trăiască fără soare? se întreba Feodor Stepanîci, târșâindu-și picioarele prin zăpada noroioasă. Sunt veseli, sunt mulțumiți... La urma urmei, fiecare cu ce-i place!”

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 16, 15 aprilie. Semnată: A. Cehonte. A intrat cu mici modificări în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

N. A. Leikin, redactor la revista „Oskolki”, scria lui Cehov la 16 aprilie 1883 despre povestirile „Salcia” și „Delapidatorul”: «Povestirile dumitale „Salcia” și „Delapidatorul” sunt fermecătoare, dar cam prea serioase pentru „Oskolki”. În ceea ce mă privește, cititul lor mi-a procurat o adevărată desfătare.»

Foaia de semnături

POVESTE DE PAȘTI

Un vestibul. În colț, o masă de joc. Pe măsuță, o coală cenușie de hârtie ministerială, o călimară, o pană de scris și o nisipelniță. Portarul se plimbă dintr-un colț în altul, „flămând și însetat”. Pe mutra lui sătulă e întipărită lăcomia de bani și în buzunare îi sună rodul mituirilor. Pe la orele zece, începe să se furișeze sfios din stradă în vestibul câte un muritor de rând, sau, cum binevoiește Excelența Sa să spună, câte un „individ”. Individul intră tiptil, se apropie în vârful picioarelor de măsuță, ia sfios, cu o mână tremurătoare, pana și așterne cu grijă pe coala cenușie modestul său nume. Îl scrie încet, pătruns de importanța momentului, sânguincios, de parcă ar învăța caligrafie... Nu ia pe pană decât un pic de cerneală, puțin de tot, și înmoaie de vreo cinci ori: îi e teamă să nu facă vreo pată. Un strop și... totul ar fi pierdut! (A pățit odată unul așa ceva... dar n-am vreme să povestesc acum...) Nu face nicio parafă, ferească sfântul... Caligrafiază până și ultima literă. După ce a isprăvit de scris, își privește îndelung caligrafia, să vadă dacă n-a făcut cumva vreo greșală și, negăsind niciuna, își șterge fruntea de sudoare.

— Hristos a înviat! îi spune el apoi portarului.

Mustața lui pomădată atinge de trei ori mustața țepoasă... Se aude țocăitul unui sărut, și un nou „prinos” cade cu zângănit plăcut în buzunarul cerberului.

După primul individ se furișează un altul, și încă un altul... și așa până la ora unu. Foaia se acoperă pe toate fețele cu iscălituri. După ora trei, cerberul o duce în apartamentele Excelenței Sale. Bătrânelul o ia în mână și începe să numere.

— Sunt toți... Dar ce înseamnă asta? Țțț! Nu văd niciun scris cunoscut! Hm... Pe toată foaia un singur scris! A scris-o vreun caligraf. Au tocmit un caligraf, care să iscălească pentru toți! Frumos! N-am ce zice! Le era greu să vină personal să-mi prezinte felicitări! O-of! Ce rău le-am făcut? De ce oare nu mă respectă? (Pauză.) Hm... Maxime! Repede-te până la șeful personalului și...

Ora unsprezece. Un tânăr, cu rozetă de funcționar civil pe șapcă; e asudat, roșu la față, gâfâie... Urcă până la etajul cinci... o scară ce pare să nu se mai sfârșească... Ajuns sus, trage cu înverșunare de șnurul clopoțelului. O femeie tânără îi deschide.

— Ivan Kapitonîci al dumitale e acasă? întrebă tânărul cu răsuflarea tăiată. Of! Spune-i să alerge cât mai repede la Excelența Sa, să se iscălească din nou! Prima foaie a fost furată! Of... Acum trebuie umplută alta... Hai, mai repede!!

— Cine a furat-o? Cui îi trebuie așa ceva?

— Afurisita aia... de... îngrijitoarea lui a șterpelit-o! Adună hârtie și o vinde cu cântarul... Zgârcită muiere! N-ar mai avea parte de noroc în viață! Din cauza ei trebuie să mai alerg încă la opt inși... La revedere!

Un alt vestibul. O măsuță și o foaie. În colț, pe un scăunăș, șade un portar, bătrân ca „Sîn Otecestva”¹⁰⁷ și slab ca un țâr... La ora unsprezece se deschide ușa ce dă în apartamentul șefului. Se ivește un cap chel.

— Ce s-aude Efimușka? N-a fost încă nimeni?

— Nimeni, Excelență...

La ora unu se ivește același cap.

— Ei? Tot nimeni, Efimușka?

— Nici țipenie, Excelență!

— Hm... Ia te uită... Hm...

La ora două – același lucru, la ora trei – la fel... La ora patru, se arată din apartament tot trupul șefului, cu picioare și mâini. Bătrânelul se apropie încet de măsuță și privește îndelung coala virgină. Pe chipul lui e întipărită o mare mâhnire.

— Hm... nu mai e ca în alți ani, Efimușka! spune el, oftând. Ce să-i faci... Hm... Parcă mi-ar sta scris și pe frunte cuvintele fatale: „scos la pensie”!!! Mi se pare că Nekrasov spune asta undeva... Ei, dar ca să nu râdă baba mea de mine, hai să iscălim noi pentru ei!... Ia pana...

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 16, 16 aprilie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Vorbe, vorbe și iar vorbe

Telegrafistul Gruzdev, un tânăr bălai, stătea întins pe divanul lat al unei camere mobilate. Sprijinit în coate, se uita la o fată mărunțică, cu părul roșcat, și ofta.

— Spune-mi, Katia, cum de-ai ajuns în halul ăsta? ofta Gruzdev. Uite ce înghețată ești!

Afară era o seară urâtă de martie. Pâlpâirea slabă a felinarelor abia lumina zăpada murdară, fleșcăită. Totul era ud, murdar, cenușiu... Vântul cânta încet, sfios, de parcă i-ar fi fost frică să nu-l oprească cineva din cântat. Se auzea pleoscăitul pașilor prin băltoace. Părea că întreaga fire e cuprinsă de lehamite.

— Cum de-ai ajuns în halul ăsta, Katia? întrebă iarăși Gruzdev.

Katia se uită sfios în ochii telegrafistului. Erau ochi cinstiți, calzi, sinceri. Așa i se păru. Aceste fapte decăzute sunt ca vrăjite când întâlnesc ochi cinstiți, sunt atrase de ei ca fluturii de lumină. S-ar lipsi și de mâncare numai să aibă parte de o privire caldă. Frământând ciucurii feței de masă, Katia îi istorisi rușinată lui Gruzdev trista ei poveste. O poveste dintre cele mai banale, mai murdare: *el*, făgăduieli, înșelăciune și așa mai departe.

— Ticălosul! mormăi Gruzdev mâniat. Și când te gândești că există astfel de nemernici, dracu' să-i ia! Era bogat?

— Da, bogat...

— Puteam să jur... Nu-i vorbă, nici voi nu sunteți mai bune. De ce oare, vouă, muierilor, vă plac atât de mult banii? Ce faceți cu ei?

— Îmi jurase că-mi va asigura traiul pe toată viața, șopti Katia. Ce, parc-ar fi fost rău? M-am lăsat ispitită... Am o mamă bătrână.

— Da... Sunteți niște nenorocite, niște nenorocite! Și toate astea pentru că sunteți proaste, ușuratice... Voi, muierile, n-aveți pic de voință!... Vai de capul vostru... Ascultă, Katia! Nu mă privește, nu-mi place să mă amestec în treburile altora, dar pari atât de nenorocită încât nu pot să tac! De ce nu te-ai îndrepta, Katia? Cum de nu ți-e rușine? După cum văd, n-ai decăzut de tot, te-ai mai putea salva... De ce nu te silești să pășești pe calea cea dreaptă? Ai putea, Katia! Pe față ți se citește bunătatea, ochii îți sunt blânzi, triști... și zâmbești într-un fel atât de frumos...

Gruzdev îi luă amândouă mâinile și, privind-o drept în ochi, îi citi până în adâncul sufletului și începu să-i spună vorbe multe, bune... Le rosti încet, cu glas tremurat de tenor, cu lacrimi în ochi... Fata simțea răsuflarea lui caldă pe obraji și pe gât...

— Poți să te îndrepti, Katia! Ești încă atât de tânără... încearcă!

— Am mai încercat, dar... degeaba! Am făcut de toate... O dată m-am băgat chiar fată în casă, cu toate că... sunt și eu de familie nobilă! Credeam că mă voi îndrepta. Mai bine munca cea mai istovitoare decât îndeletnicirea noastră. M-am angajat la un negustor... Am stat la el o lună; mergea, se putea trăi... Dar pe stăpâna casei a apucat-o gelozia din pricina stăpânului, cu toate că nici nu mă uitam la el; a fost geloasă, m-a dat afară, am rămas fără loc și... am luat-o iarăși de la capăt... iarăși!

Katia deschise ochii mari, se îngălbeni și scoase un țipăt ascuțit. În camera vecină cineva scăpă ceva din mână: se speriasse pe semne. Hohote isterice de plâns răsunară în toată casa, răzbătând prin pereții subțiri ai odăițelor mobilate. Gruzdev alergă după apă. Peste zece minute Katia stătea întinsă pe divan și plângea amar.

— Sunt o ticăloasă, o zdreanță! Nu e om pe lume mai păcătos ca mine! N-am să mă îndrept niciodată; niciodată, niciodată n-am să

ajung fată de treabă! Cum aş mai putea? Mizerabilo, ți-e rușine, te doare? Așa-ți trebuie, stricato, desfrânato!

Katia nu vorbi mult; vorbi mai puțin decât Gruzdev, dar din spusele ei se puteau înțelege multe. Ar fi vrut să înșire o întreagă spovedanie – spovedanie atât de bine cunoscută oricărui „desfrânat cu sufletul cinstit”, dar nu izbuti decât să se biciuiască singură cu vorbele ei. Își sfâșia sufletul!

— Am mai încercat, dar tot degeaba! Degeaba! Așa am să mor! încheie ea oftând și începu să-și netezească părul.

Tânărul se uită la ceas.

— N-o să iasă nimic bun din mine! Dar dumitale îți sunt recunoscătoare... Pentru prima dată în viața mea am auzit vorbe atât de prietenoase. Dumneata ești singurul care s-a purtat omenește cu mine, cu toate că sunt o destrăbălată, o ticăloasă...

Deodată Katia tăcu. Prin minte îi fulgerase un roman, citit cândva, undeva... Eroul acestui roman aduce la el acasă o femeie decăzută, îi ține o predică lungă, o îndreaptă pe calea cea bună și apoi rămân împreună... Katia căzu pe gânduri. N-o fi cumva acest tânăr bălai eroul unui roman asemănător? Parcă seamănă... Seamănă chiar foarte mult... Cu inima zvâcnind, începu să se uite mai cu luare aminte la el. Și deodată lacrimile îi șiroiră iar pe obraz.

— Ei lasă, Katia, liniștește-te! oftă Gruzdev, uitându-se la ceas. O să dea Dumnezeu și ai să te îndrești, dacă ai să vrei.

Plângând, Katia își descheie încet trei nasturi de sus ai cojocelului. Romanul cu eroul cel elocvent îi pierise din minte...

Vântul chelălăia cu deznădejde la fereastră, ca și cum ar fi văzut pentru întâia dată în viață silnicia pe care o poate săvârși uneori pâinea cea de toate zilele. De undeva, de sus, deasupra tavanului, răzbătea un zdrăngănit de chitară. Trivială muzică!

Gustarea

O AMINTIRE PLĂCUTĂ

Noaptea Învierii. Prietenii veniseră să mă ia cu un ceas înainte de slujbă. Erau în frac și cu cravată albă.

— Ați picat tocmai la țanc, domnilor, le-am spus eu. O să mă ajutați să pun masa... Sunt holtei; o muierușcă n-are ce căuta în casa mea... puneți și voi mâna, prietenește. Plumbov, hai să tragem masa mai la o parte!

Prietenii mi-au dat o mână de ajutor și vreo cinci minute după aceea masa mea oferea un tablou dintre cele mai atrăgătoare. Șuncă, un purcel în aspic, cârnați, votcă, vinuri... Când totul fu gata, ne luarăm jobenurile: era timpul să plecăm. Dar socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din târg... Cineva sună la intrare.

— E acasă? auzirăm noi un glas răgușit care adăugă: Hai, Ilia, nu te teme!

În odaie intră Prekrasnovkusov¹⁰⁸. În urma lui pășea sfios un omuleț pipernicit. Amândoi purtau câte o geantă subțioară...

— Ssst! Băgați de seamă! le-am spus eu prietenilor. Țineți-vă gura!

— Vă prezint pe Ilia Drobiskulov¹⁰⁹, rosti Prekrasnovkusov arătând spre omulețul pirpiriu. A intrat doar de câteva zile la noi; face acum și el parte din tagma noastră... Nu te sfii, Iliușa! E timpul să te obișnuiești! Ne făceam rondul pe stradă și ne-am

gândi să trecem și pe la dumneavoastră. „Hai să intrăm, mi-am zis eu, să ne luăm bănișorii de sărbători, ca să nu-l mai tulburăm mâine”.

Am strecurat fiecareia în mână câte o hârtie de cinci ruble. Drobiskulov s-a fâstâcit.

— Așa-a! vorbi mai departe Prekrasnovkusov, trăgând cu coada ochiului la hârtia din palmă. Dumneavoastră erați pe plecate? Nu-i cam devreme? Hai, să mai stăm oleacă... să ne odihnim. Stai jos, Iliia, nu te sfii, nu fi așa rușinos! Și ce de gustări, ce de gustări! Ai? Ce de gustări! Șunca îmi aduce aminte de o snoavă...

Și sorbind din ochi gustările mele, Prekrasnovkusov ne povesti o anecdotă piperată. Trecu un sfert de ceas. Pentru a scăpa de musafiri, l-am trimis pe Andriușka al meu în stradă să strige „ajutor”. Andriușka ieși și răcni vreo cinci minute, dar musafirii mei tăcură chitic... Nici nu luară în seamă strigătul, ca și cum nu i-ar fi privit pe ei dacă cineva striga: „Ajutor!”

— Nu mai avem mult până să ciocnim ouă roșii! oftă Prekrasnovkusov. Acum însă, e păcat! Altfel, Iliușa și cu mine, am da pe gât câte un păhăruț... Și ce-ar fi, domnilor, dacă i-am trage totuși câte unul? Votca-i doar de post! Ce ziceți? Hai!

Ideea le plăcu prietenilor mei. Se apropiară de masă, umplură păhăruțele și le dădură pe gât. Apoi luară câte o felie de scrumbie; la mâncărurile de fruct se uitară numai. Prekrasnovkusov lăudă votca și, vrând să se dumirească din ce distilerie era, își mai turnă un păhăruț. Iliușa se rușina, dar vru și el să se dumirească... Băură, dar nu se dumină.

— Bună votcă! spuse Prekrasnovkusov. Unchiul meu a avut o distilerie a lui... Tocmai la el, adică la unchiul meu, s-a întâmplat, ca să zic așa...

Și musafirul se apucă să ne povestească cum avusese cu amica unchiului său o întâlnire la foișorul de observație. Prietenii mei se strânseseră în jurul lui și îl rugară să le mai povestească ceva... Mai băură cu toții câte un păhăruț. Drobiskulov apucă cu o îndemânare nemaivăzută o bucătică de cârnaț, o făcu să alunece în batistă și,

prefăcându-se că-și suflă nasul, o băgă pe furiș în gură. Prekrasnovkusov luă o bucată de pască cu brânză de vaci.

— Aoleo, am uitat că-i de frupt! spuse el, înghițind cu poftă. Trebuie să beau ceva după ea...

Lumea pretinde că la miezul nopții s-ar fi tras clopotele de Paști, dar noi nu le-am auzit, fiindcă în clipa aceea ne plimbam în jurul mesei întrebându-ne: „Ce să mai bem... ceva așa, mai deosebit?” Drobiskulov ședea într-un colț și, sfios nevoie mare, înfuleca din purcelul în aspic. Prekrasnovkusov bătea cu pumnul în masă și spunea:

— Voi nu mă iubiți, dar eu vă... i-iubesc! Pe cuvânt de c-cinste și onoare, vă i-iubesc! Sunt un uliu, un lup, o gaie, o pasăre de pradă, dar am totuși destulă inimă și destulă minte ca să-mi dau seama că nu merit să fiu iubit de nimeni. Bunăoară, astă seară mi-am luat banii de sărbătoare... Nu-i așa că i-am luat? Și mâine am să viu și am să spun că nu i-am luat... Poa' să mă mai iubească cineva după asta?

După ce isprăvi cu purcelul, Drobiskulov, biruindu-și sfiiciunea, spuse:

— Dar pe mine? Pe mine poate să mă iubească!... Sunt un om cult... M-am apucat de o meserie care nu-i de mine. Nu e pentru mine! Nu simt niciun fel de chemare... O fac numai așa, *pur manjé*¹¹⁰. Eu sunt... poet... Mda... Când sunt beat, închei procese verbale în versuri. Mi-e dragă și presa. Singurul lucru care nu-mi place la ziare e că-s prea părtinitoare. Eu nu m-aș uita care-i conservator, care-i liberal. Nepărtinirea – în primul rând! Conservatorul a făcut una boacănă – dă-i la moacă! Liberalul a scrântit-o – mută-i fălcile! Croiește-i pe toți! Visul meu e să scot un ziar. He-he... Aș sta la mine în redacție, m-aș umfla în pene și aș desface plicurile. Iar în plicuri găsești de toate... de toate... He-he-he... Aș desface plicurile, aș citi și... haț! un colaborator! Spuneți, n-ar avea haz?

La ora trei musafirii își luară gențile și plecară la birt să descopere neorânduiele.

Pe masa mea nu rămăseseră decât cuțitele, furculițele și două linguri; celelalte șase linguri pieriseră...

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 17, 22 aprilie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Soacra-avocat

Lucrurile s-au petrecut într-o dimineață, exact la o lună după nunta lui Michel Puzîriov¹¹¹ cu Liza Mamunina¹¹². Michel își băuse cafeaua cu lapte și, gata să plece la serviciu, își căuta cu ochii pălăria, când soacră-sa intră la el în birou.

— Michel, am să te rețin câteva minute, spuse ea. Nu te încrunta, dragul meu... Știu că ginerilor nu le place să stea de vorbă cu soacrele, dar mi se pare că noi... ne înțelegem destul de bine. Nu suntem ginere și soacră, Michel, ci doi oameni inteligenți... Avem multe lucruri comune... Nu-i așa?

Soacra și ginerele luară loc pe divan.

— Cu ce pot să-ți fiu de folos, *Mütterchen*¹¹³?

— Ești un om deștept, Michel, foarte deștept; și nici eu nu sunt... proastă... Sper că ne vom înțelege. De mult voiam să stau de vorbă cu dumneata, *mon petit*¹¹⁴... Spune-mi sincer, pe conștiința ta... ce ai de gând cu fata mea?

Ginerele făcu ochi mari.

— Firește că sunt de acord... De ce nu? învățătura e lucru bun, fără literatură nu se poate... Doar e poezie! Înțeleg! E plăcut când femeia e cultă... Și eu am primit educație, înțeleg... Dar de ce să cazi în extreme, *mon ange*¹¹⁵?

— Adică cum? Nu prea înțeleg ce vrei să spui...

— Nu pricep purtarea dumitale față de Liza mea! Te-ai însurat cu ea, dar parcă îți este soție, prietenă? E victima dumitale! De

dimineată până seară numai studiu, cărți, fel de fel de teorii... Toate astea-s lucruri foarte bune, dar nu uita că-i fiica mea, dragul meu! Nu admit! E carne din carnea mea! O omori! Nici n-a trecut o lună de la nunta voastră, și a slăbit ca un țâr! Stă ziua întreagă cu cartea în mână, citește prostiile alea de reviste! Scrie, copiază!... Asta-i treabă de femeie? N-o scoți în lume, n-o lași să trăiască! Nu iese în lume, nu dansează! E inadmisibil! În tot timpul ăsta n-a fost nici o singură dată la bal! Nici o sin-gu-ră dată!

— N-a fost la bal fiindcă n-a vrut. Vorbește cu ea... Ai să afli ce părere are despre balurile și dansurile dumitale. Nu, *ma chère*. Trândăvia voastră o dezgustă! Dacă stă ziua întreagă cu cartea în mână sau la lucru, crede-mă că o face din propria ei convingere... De aceea o și iubesc... Acestea fiind zise, am onoarea să te salut și te rog să nu te mai amesteci de azi înainte în relațiile noastre. Liza o să-mi spună și singură dacă are să simtă nevoia să spună ceva...

— Da-a? Asta s-o crezi dumneata! Nu vezi ce supusă și ce mută e? Dragostea i-a legat limba! Dacă n-aș fi eu, ai pune șaua pe ea, stimate domn! Asta-i! Ești un tiran, un despot! Binevoiește să-ți schimbi chiar de astăzi purtarea!

— Nici nu vreau să aud...

— Nu vrei? N-ai decât! Atâta pagubă! Nici nu m-aș fi gândit să stau de vorbă cu dumneata dacă n-ar fi fost Liza! Mi-e milă de ea! Ea a stăruit și m-a înduplecat să-ți vorbesc!

— Ei, de data asta minți... Recunoaște că-i o minciună...

— Minciună! Bine, ai să vezi, suflet grosolan ce ești!

Soacra sări în picioare și smuci clanța ușii. Ușa se deschise și Michel dădu cu ochii de Liza lui. Stătea în prag, își frângea mâinile și plângea. Mutrișoara ei drăgălașă era scăldată în lacrimi. Michel se repezi la ea...!

— Ai auzit? Spune-i tu! Fă-o tu să-și înțeleagă fiica!

— Mama... mama spune adevărul, începuse să hohotească Liza. Nu mai pot îndura viața asta... Mă chinuiesc...

— A... vasăzică așa! Nemaipomenit!... Dar de ce nu mi-ai spus tu singură toate astea?

— Eu... eu... ca să nu te superi...

— Dar chiar tu critikai mereu trândăvia! Spuneai că mă iubești numai pentru convingerile mele, că te dezgustă felul de viață din mediul tău! De aceea te-am și iubit! Înainte de nuntă disprețuiai, urai această viață deșartă! Cum se explică asemenea schimbare?

— Atunci mi-era teamă că n-ai să te însori cu mine... Dragă Michel! Hai să mergem astăzi la *jour fixe*-ul Mariei Petrovna!... Și Liza căzu la pieptul lui Michel.

— Ei vezi! Te-ai convins acum? spuse soacra și, triumfătoare, ieși din birou...

— Ah, dobitocule! oftă Michel.

— Cine-i dobitoc? întrebă Liza.

— Cel care s-a înșelat!...

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 18, 29 aprilie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Motanul

Varvara Petrovna se trezi din somn și ascultă cu luare aminte. Fața i se îngălbeni, și ochii ei negri, mari, se făcură și mai mari de spaimă când își dădu seama că nu fusese vis... Îngrozită, își acoperi fața cu mâinile, apoi se ridică într-un cot și începu să-și zgâlțâie bărbatul. Soțul, făcut covrig, sforăia încet cu capul pe umărul ei.

— Alioșa, dragul meu... Trezește-te! Scumpule!... Ah... E groaznic!

Alioșa se opri din sforăit și își întinse picioarele. Varvara Petrovna îl ciupi de obraz. El oftă adânc și se trezi.

— Alioșa, dragul meu... Trezește-te. Plânge cineva...

— Cine plânge? Ce ți se năzare?

— Ascultă și tu. N-auzi? Geme cineva... O fi vreun copil părăsit la ușa noastră... Vai, nu pot să mai aud!

Alioșa se ridică în capul oaselor și trase și el cu urechea. Noaptea cenușie privea prin geamul larg deschis. Odată cu mireasma liliacului și șoapta lină a teiului, o ușoară adiere de vânt aducea până la pat sunete ciudate... Nu puteai să deslușești de îndată ce fel de sunete erau: scâncet, tânguire sau urlet prelung... Un singur lucru era limpede: sunetele veneau de sub fereastră și nu ieșeau dintr-un singur gâtlej, ci din mai multe... Erau glasuri de soprane, de contralte, de tenori...

— Dar astea-s mâțe, Varia! spuse Alioșa. Prostuțo!

— Mâțe? Nu se poate! Dar bașii cine-s?

— E un porc care grohăie. Nu uita că suntem la țară... Sigur că da. Sunt mâțe... Hai, liniștește-te, dormi fără grijă!

Varia și Alioșa se culcară și traseră pătura peste cap. Pe fereastră veni o adiere răcoroasă de zori de zi; soții se ghemuiră unul într-altul și închiseră ochii. Nu trecură nici cinci minute și Alioșa începu să se zvârcolească și să se întoarcă de pe o parte pe cealaltă. Nu te lasă să dormi, dracu' să le ia!... Auzi-le cum zbiară...

Între timp concertul pisicesc mergea crescendo. Cântăreților de sub fereastră li se alăturaseră pesemne forțe proaspete, și forfota se transforma treptat, treptat, în zgomot, larmă, zarvă... De la piano cel mai dulce ajungea la fortissimo și curând tot văzduhul se umplu de miorlăituri sălbatice. Unii motani scoteau sunete sacadate, alții executau triluri îndrăznețe, în optimi și șaisprezecimi, de parcă ar fi cântat după note, iar alții țineau îndelung aceeași notă... Unul, pesemne cel mai în vârstă și cel mai înfocat, cânta cu un glas straniu, deloc pisicesc, când de bas, când de tenor.

— Mau... mau... Tu... tu... tu... carriau...

Dacă nu s-ar mai fi și scuipat din când în când, nici n-ai fi putut crede că-s motani... Varia se întoarse pe partea cealaltă și mormăi ceva... Alioșa sări în picioare, aruncă un blestem și închise fereastra. Dar o fereastră nu-i mare lucru: lasă să treacă și sunetul, și lumina, și electricitatea.

— Trebuie să mă scol la opt, să apuc trenul ca să fiu la serviciu, înjură Alioșa, și ei zbiară și nu mă lasă să dorm, diavolii... Te rog, taci tu, măcar! Ce femeie! Îmi miorlăie și-mi tot scâncește la ureche! Ce sunt eu vinovat? Doar nu-s ai mei!

— Alungă-i, dragul meu!

Bărbatul trase o înjurătură, sări din pat și se duse la fereastră... Noaptea era pe sfârșite.

Uitându-se la cer, Alioșa nu mai zări decât o singură steluță și aceea abia sclipind, ca prin ceață... În tei prinseră a ciripi niște vrăbii, speriate de zgomotul ferestrei deschise. Alioșa privi în jos

și văzu vreo zece motani. Cu spinările rotunde, cu cozile încordate, șuierând ca niște șerpi, se învâртеau, călcând ușor pe iarbă, în jurul unei pisicuțe drăgălașe care ședea pe un ciubăr răsturnat cu fundul în sus, și miorlăiau. Era greu de spus ce era mai tare: dragostea pentru pisicuță sau sentimentul propriei lor demnități? Veniseră pentru dragoste sau numai pentru a-și arăta demnitatea? În raporturile lor unii față de alții se simțea ura cea mai rafinată... De partea cealaltă a gardului o scroafă cu purcei se freca de uluce, încăpățânându-se să intre în grădiniță.

— Câț! făcu Alioșa. Câț! Diavolilor! Pșșt!

Dar motanii nici nu-l luară în seamă. Numai pisicuța îi aruncă o privire, și aceea în treacăt, în silă. Era fericită și nu-i păsa acum de Alioșa...

— Câț!... Blestemaților! Ptiu, dracu' să vă ia! Varia, ia dă-mi carafa, să torn apă peste ei! Draci împielițați!

Varia sări din pat și îi dădu nu carafa, ci cana de la spălător. Alioșa se culcă cu pieptul pe pervaz și plecă încet cana.

— Of, domnule, domnule! auzi el un glas deasupra capului. Ce ți-e și cu tineretul ăsta! Se poate să faci una ca asta? Vai-vai-vai... Tineretul!!

Și urmă alt oftat. Alioșa ridică privirea în sus și văzu niște umeri într-un halat de stambă cu flori mari și niște degete uscățive, noduroase. Pe umeri era înfipt un cap mic cu păr alb, în scufă de noapte, iar degetele amenințau... Bătrânul ședea la fereastră și nu-și lua privirea de la motani. Ochii lui mici ardeau de dorințe nemărturisite și clipeau pofticios, ca și cum ar fi urmărit un balet.

Alioșa rămase cu gura căscată, se îngălbeni și zâmbi...

— Binevoiți a nu dormi, Excelență? întrebă el netam-nesam.

— Nu-i frumos, domnul meu! Te revolți împotriva naturii, tinere! Nesocotești... hm... legile naturii, ca să zic așa! Nu-i frumos! De ce te amesteci? Asta-i doar... hm... organismul! Ce crezi dumneata? Organismul! Trebuie să înțelegi! E regretabil din partea dumatăle, domnul meu!

Alioșa o sfeclise; se întoarse în vârful picioarelor la pat și se culcă smerit. Varia se ghemui lângă el ținându-și răsuflarea.

— E șeful nostru... șopti Alioșa. Chiar el e. Și nu doarme. Se zgâiește la motani. Caraghiosul! Nu-i deloc plăcut să stai în aceeași casă cu șeful tău.

— Tinere! răsună după câteva clipe glasul bătrânului. Unde ești? Ia poftim încoace!

Alioșa se apropie de fereastră și își răsuci capul privind în sus.

— Vezi cotoiul acela alb? Cum ți se pare? E al meu! Ce ținută! Ce ținută! Ce mers!... Ia-n privește! Miau, miau... Vaska! Vasiușka, șmechere! Și ce mustăți are, pușlama! E din Siberia, coțcarul. Din ținuturi îndepărtate... he-he-he... Pisicuța o s-o pățească cu el... he-he, o s-o pățească... He-he. Cotoiul meu a biruit întotdeauna. Acuși ai să te convingi și dumneata. Ce ținută, domnule, ce ținută!

Alioșa spuse că-i place foarte mult blana pisoiului. Bătrânul începu să-i descrie felul de viață, obiceiurile motanului, și, luându-se cu vorba, îl ținu pe Alioșa la fereastră până la răsăritul soarelui. Povesti cu toate amănuntele, plescăind din limbă și lingându-și degetele uscățive... Nici vorbă nu mai putea fi de dormit.

În noaptea următoare, pe la ceasul unu, motanii își începură iarăși concertul și o treziră din nou pe Varia. Dar Alioșa nu mai îndrăzni să-i alunge. Printre ei se afla și motanul Excelenței Sale, al șefului său. Alioșa și Varia ascultară deci până dimineață concertul pisicesc.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 20, 14 mai.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Concert în beneficiul privighetorii

RECENZIE

Ne-am ocupat locurile de lângă râu. În fața noastră cobora abrupt malul de lut cafeniu, iar în spatele nostru se întindea un crâng întunecos. Ne-am întins cu burta pe iarba moale și fragedă, ne-am proptit capul în pumni, iar picioarelor le-am dat toată libertatea: găsiți-vă loc unde știți. Ne-am scos pardesiurile, dar n-am plătit câte douăzeci de copeici pentru păstrarea lor, deoarece lângă noi nu se afla, slavă Domnului, niciun garderobier. Crângul, cerul, și toată câmpia, cât vedeai cu ochii, erau scăldate în lumina Lunii, iar în depărtare licărea o luminiță roșie. Văzduhul era liniștit, străveziu, îmbălsămat... totul era prielnic artistei sărbătorite. Rămânea doar să nu abuzeze de răbdarea noastră și să înceapă mai curând. Dar a trecut mult până s-o auzim... În așteptarea ei, i-am ascultat, potrivit programului, pe ceilalți artiști.

Concertul începu cu un cuc. Undeva departe, în crâng, el își strigă leneș numele de vreo zece ori, apoi tăcu. În clipa aceea, doi ereți săgetară văzduhul deasupra noastră, țipând ascutit. Apoi răsună glasul adânc al grangurului, cântăreț vestit, cu multă școală. Îl ascultăram cu plăcere și l-am fi ascultat mult timp, de n-ar fi fost ciorile de câmp, care se îndreptau în zbor spre locul lor de înnoptat... Norul negru, ivit în depărtare, veni spre noi și se lăsă

croncănind peste crâng. Trecu mult până să se potolească larma lui.

Broaștele, care aveau domiciliu gratuit în stuf, auzind glasul ciorilor, prinseră și ele a orăcăi și, vreme de o jumătate de oră, răsunară în văzduh fel de fel de sunete, care se contopiră curând într-un singur cânt. O mierlă gata să adoarmă prinse a fluiera. Brumărica de pădure și presura de stuf îi ținură isonul. După aceea urmă o pauză; se așternu liniștea. Doar cântecul unui greiere, care-și găsisese loc în iarbă chiar alături de public, o tulbura din când în când. În pauză răbdarea noastră nu mai cunoscu margini și începurăm să bombănim împotriva artistei. Când însă noaptea se lăsă deplină pe pământ și Luna se opri în mijlocul cerului, drept deasupra crângului, îi veni și ei rândul. Se arătă pe un arțar tânăr, zbură apoi pe o tufă de mălin, dădu din coadă și rămase nemișcată. Purta o rochie cenușie... Așa îi e felul: puțin îi pasă de public; la concert apare îmbrăcată simplu ca tărăncuța-vrabie. (Să vă fie rușine, doamnă! Nu publicul e pentru dumneavoastră, ci dumneavoastră sunteți pentru public!) Vreo trei minute rămase tăcută, nemișcată... Dar iată că vârfurile copacilor începură să freamăte, legănate de o adiere ușoară, greierul țârâi mai tare, și cântăreața, acompaniată de această orchestră, își execută primul trîl. Începu să cânte. Nu mă încumet să descriu acest cântec; voi spune numai că până și orchestra, tulburată, tăcu înmărmurită când artista, ridicând ușor ciocul, își cântă aria, revărsând peste crâng cascade de trîluri... Glasul ei era puternic și totuși atât de cald... Dar nu vreau să le iau poeziilor pâinea; las descrierea pe seama lor. Privighetoarea cânta, iar în jur domnea o liniște plină de reculegere. O singură dată numai, când bufniței i se năzări să-și dea drumul glasului vrând să acopere vocea artistei, copacii mormăiră supărați și vântul prinse a șuiera dojenitor...

Când cerul începu să se lumineze, când stelele se stinseră și glasul cântăreței se făcu mai slab și mai duios, în marginea crângului se arătă bucătarul contelui, al moșierului din partea locului. Aplecat și cu căciula în mâna stângă, se furișa tiptil. În mâna dreaptă avea un coșuleț de trestie cu capac. Un timp îl

văzurăm apărând și dispărând printre copaci, dar curând se mistui în desiș. Cântăreața mai cântă ce mai cântă și deodată amuți. Ne ridicarăm să plecăm.

— Iat-o, ștrengărița! auzirăm un glas, și îndată după aceea îl zărirăm pe bucătar. Venea spre noi și, râzând cu gura până la urechi, ne arăta pumnul. Din pumnul lui se vedea ieșind căpșorul și coada artistei sărbătorite pe care izbutise să o prindă cu câteva clipe înainte... Biata artistă! Să te ferească Dumnezeu de asemenea răsplată!

— De ce ai prins-o? îl întrebarăm noi.

— Ca s-o pun în colivie!

Un cârstei întâmpină dimineața cu un strigăt jalnic, și crângul, văduvit de cântăreață, prinse a fremăta. Bucătarul o vâri pe îndrăgostita nopților în coșuleț și alergă vesel spre sat. Ne împrăștiarăm și noi.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 21, 21 mai.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Insulele zburătoare, de Jules Verne

PARODIE

Capitolul I CUVÂNTAREA

— Am isprăvit, gentlemen! spuse mister John Lund, tânăr membru al Societății regale de geografie și se lăsă ostenit în fotoliu. Sala de ședințe se însufleți; pereții ei se cutremurară de aplauze furtunoase și de strigăte de „bravo”. Gentlemenii se ridicară și se apropiară pe rând de John Lund ca să-i strângă mâna. În semn de entuziasm șaptesprezece gentlemeni rupseră șaptesprezece scaune și suciră cele opt gâturi lungi ale celor opt gentlemeni, dintre care unul era căpitanul iahtului „Harababura”¹¹⁶, iaht de 100.009 tone.

— Gentlemen! spuse mister Lund, mișcat. Socotesc o datorie sfântă să vă mulțumesc pentru nemaipomenita răbdare cu care ați ascultat cuvântarea mea, care a ținut patruzeci de ore, treizeci și două de minute și paisprezece secunde! Tom Bekas, se adresă el bătrânului servitor, trezește-mă peste cinci minute. Voi dormi, în timp ce gentlemenii îmi vor ierta îndrăzneala că dorm în prezența lor!!

— Prea bine, sir! spuse bătrânul Tom Bekas.

John Lund lăsă capul pe spate și în aceeași clipă adormi.

John Lund era de origine scoțiană. Nu primise nicio educație, nu studiasse niciodată nimic, dar știa totul. Făcea parte din acele fericite fapte care ajung să cunoască tot ce este frumos și măreț numai datorită minții lor. Entuziasmul pe care-l stârnise cuvântarea sa era pe deplin meritat. Timp de patruzeci de ore supusese aprecierii domnilor gentlemen un proiect măreț, a cărui îndeplinire avea să aducă Angliei o glorie mare și să dovedească încă o dată cât de departe poate să ajungă uneori mintea omenească! „*Găurirea Lunii cu un sfredel uriaș*” – iată care fusese obiectul cuvântării lui mister Lund!

Capitolul II MISTERIOSUL NECUNOSCUȚ

Sir Lund nu dormi nici trei minute. O mână grea i se lăsă pe umăr trezindu-l. În fața lui stătea un gentleman înalt de 4872 verșoci, subțire ca o lance și slab ca un șarpe uscat. Era cu desăvârșire chel. Îmbrăcat din cap până-n picioare în negru, avea pe nas patru perechi de ochelari, iar pe piept și pe spinare câte un termometru.

— Urmați-mă! spuse cu o voce sepulcrală gentlemanul cel chel.

— Unde?

— Urmați-mă, John Lund!

— Și dacă refuz să vă urmez?

— Atunci voi fi nevoit să găuresc Luna înaintea dumneavoastră!

— În cazul acesta, sir, vă stau la dispoziție.

— Să ne urmeze și sluga dumneavoastră!

Mister Lund, gentlemanul cel chel și Tom Bekas părăsiră sala de ședințe și o luară tustrei pe jos pe străzile puternic luminate ale Londrei. Merseră vreme îndelungată.

— Sir, se adresă Bekas lui mister Lund, dacă drumul nostru va fi tot atât de lung eu și acest gentleman vom rămâne fără tălpi, potrivit legilor frecării!

Gentlemenii se gândiră și, găsind după zece minute că vorbele lui Bekas erau pline de spirit, se porniră pe un râs zgomotos.

— Cu cine am onoarea să râd, sir? întrebă Lund pe gentlemanul cel chel.

— Aveți onoarea să mergeți, să râdeți și să vorbiți cu William Netotus¹¹⁷, membru al tuturor Societăților de geografie, de arheologie și de etnografie, doctor în toate științele existente și care au existat vreodată, membru al cercului artistic de la Moscova, curator onorific al școlii de mamoi de vaci de la Southampton, abonat la almanahul „Dracul ilustrat”¹¹⁸, profesor de magie verde-galbenă și de gastronomie elementară la viitoarea universitate din Noua Zeelandă, directorul Observatorului Anonim. Vă duc, sir, la...

John Lund și Tom Bekas își îndoiră genunchii în fața marelui om, despre care auziseră atât de multe, și își pleacă respectuos fruntea.

— Vă duc, sir, la observatorul meu, care se găsește la douăzeci de mile de aici. Sir! Tăcerea e de aur. Îmi trebuie un tovarăș în încercarea pe care am pus-o la cale, încercare a cărei importanță nu o veți putea pricepe decât cu ajutorul celor două emisfere ale creierului dumneavoastră. Alegerea mea a căzut asupra persoanei dumneavoastră... Presupun că după o cuvântare de patruzeci de ore n-aveți niciun chef să intrați în discuție cu mine, oricare ar fi tema, iar mie, sir, nimic nu mi-e mai drag pe lume ca telescopul meu și tăcerea cea mai absolută. Sper că limba slugii dumneavoastră va rămâne încătușată prin porunca pe care i-o veți da. Trăiască tăcerea!!! Și acum, după mine... Sper că n-aveți nimic împotrivă?

— Nimic, sir! Îmi rămâne numai să regret că nu suntem alergători de meserie și că avem sub călcâi tălpi care costă parale...

— Am să vă cumpăr ghete noi.

— Vă mulțumesc, sir.

Acela dintre cititori care ar arde de dorința de a face mai îndeaproape cunoștință cu mister William Netotus, n-are decât să citească remarcabila lui operă „*A existat oare Luna înainte de potop? Dacă a existat de ce nu s-a înecat și ea?*” Acestei opere îi

este anexată o broșură interzisă, scrisă de el cu un an înaintea morții sale: „*Mijlocul de a face lumea praf și de a nu pieri cu acest prilej*” În aceste opere, personalitatea celui mai remarcabil dintre oameni e caracterizată cât se poate de bine.

Autorul lor povestește printre altele cum a trăit doi ani în stufărișurile australiene, hrănindu-se cu raci, cu mîl și cu ouă de crocodil, și cum, în decursul acestor doi ani, nu a văzut niciodată focul. În timp ce se afla în stuf a inventat un microscop, foarte asemănător cu microscopul nostru obișnuit, și a descoperit amplasamentul șirei spinării la peștii din specia „Peștes”. După ce s-a întors din lunga sa călătorie, s-a stabilit la câteva mile de Londra și s-a consacrat astronomiei. Fiind un misogin convins (fusesse însurat de trei ori și de aceea purta trei perechi de coarne minunate, frumos ramificate) și dorind, până una alta, să nu se știe nimic de el, trăia ca un pustnic. Înzestrat cu o minte de diplomat subtil, izbutise să facă în așa fel încât observatorul lui și operele sale de astronomie să nu fie cunoscute decât de el. Spre părerea de rău și nenorocirea tuturor englezilor leali, acest mare om n-a trăit până-n vremurile noastre. Anul trecut a decedat în pace: îmbăindu-se în Nil, a fost înghițit de trei crocodili.

Capitolul III PETELE MISTERIOASE

Observatorul la care îl duse pe Lund și pe bătrânul Tom Bekas... (*urmează o descriere nesfârșită și cât se poate de plicticoasă a observatorului, pe care traducătorul a găsit cu cale să n-o mai traducă, în scopul economisirii de timp și spațiu*)... se afla instalat un telescop, perfecționat chiar de Netotus. Mister Lund se apropie de telescop și începu să privească Luna.

— Ce vedeți acolo, sir?

— Luna, sir.

— Și lângă Lună ce vedeți, mister Lund?

— Am onoarea să nu văd decât Luna.

— Și nu vedeți niște pete slabe, care se mișcă pe lângă Lună?

— Ei drăcie, sir! Măgar să fiu dacă nu le văd! Dar ce sunt oare aceste pete?

— Sunt pete care nu se văd decât cu telescopul meu. Ajunge! Lăsați telescopul mister Lund și Tom Bekas! Trebuie, vreau să știu ce-i cu petele astea! Curând voi fi acolo! Mă duc să văd aceste pete. Urmați-mă!

— Ura! Trăiască petele! strigară John Lund și Tom Bekas.

Capitolul IV SCANDAL ÎN CER

O jumătate de ceas după aceea, mister William Netotus, John Lund și scoțianul Tom Bekas se și aflau în zbor – purtați de optsprezece aerostate – spre petele misterioase. Ședeau într-un cub astupat ermetic, în care se găsea aer condensat și felurite substanțe pentru obținerea oxigenului¹¹⁹. Începutul acestui zbor măreț, nemaipomenit până atunci, a fost executat în noaptea de 13 martie 1870. Bătea un vânt de sud-vest. Acul magnetic arăta N.W.W... *(urmează o descriere plicticoasă la culme a cubului și a celor 18 aerostate...)* În cub domnea o liniște adâncă. Gentlemenii, înveliți în mantalele lor fumau țigări de foi. Tom Bekas, lungit pe dușumea, dormea ca la el acasă. Termometrul¹²⁰ arăta sub 0. În decursul primelor douăzeci de ore nu se rosti niciun cuvânt și nu se întâmplă nimic deosebit. Baloanele pătrunseră în regiunea norilor. Câteva fulgere alergară după baloane, dar nu izbutiră să le prindă din urmă, deoarece aparțineau unui englez. A treia zi, John Lund se îmbolnăvi de difterie, iar pe Tom Bekas îl apucă *spleenul*. Ciocnindu-se cu un aerolit, cubul primi o izbitură groaznică. Termometrul arăta 76.

— Cum vă simțiți, sir? rupse în sfârșit tăcerea Netotus, adresându-se lui sir Lund în a cincea zi.

— Vă mulțumesc, sir, răspunse emoționat Lund. Sunt mișcat de atenția dumneavoastră. Sufăr îngrozitor! Dar unde-i credinciosul meu Tom?

— Șade acum într-un colț, mestecă tutun și se silește să semene cu un om care s-ar fi însurat cu zece femei deodată.

— Ha, ha, ha, sir Netotus!

— Vă mulțumesc, sir!

Dar înainte ca mister Netotus să fi avut timp să strângă mâna tânărului Lund, se petrecu ceva îngrozitor. Se auzi o bubuitură formidabilă, urmată de alte mii de bubuituri, trosnituri și şuierături înspăimântătoare. Ce se întâmplase? Nimerind într-un mediu rarefiat, cubul de aramă nu rezistase presiunii lăuntrice și crăpase, iar bucățile lui zburaseră în spațiul fără de sfârșit.

A fost într-adevăr o clipă îngrozitoare, unică în istoria universului!!

Mister Netotus se agăță de picioarele lui Tom Bekas, acesta se agăță de picioarele lui John Lund și tustrei zburară ca fulgerul în hăul necunoscut. Baloanele se despărțiră de ei și, slobozite de greutate, se rotiră, iar apoi plesniră cu zgomot.

— Unde suntem, sir?

— În eter.

— Hm... Dacă suntem în eter, cum o să respirăm?

— Dar unde-i voința dumneavoastră, sir Lund?

— Mister! strigă Bekas. Am onoarea să vă înștiințez că, nu știu de ce, nu zburăm în jos, ci în sus!

— Hm... Mii de draci! Prin urmare nu ne mai găsim în zona de atracție a pământului... Ținta noastră ne atrage spre ea! Uraa! Cum vă simțiți, sir Lund?

— Vă mulțumesc, sir! Văd deasupra noastră pământul, sir!

— Nu-i pământul, ci una dintre petele noastre! Curând o să ne lovim de ea!

Trrrosc!!!!

Capitolul V INSULA IOHANN HOFF¹²¹

Cel dintâi își veni în fire Tom Bekas. Se frecă la ochi și începu să cerceteze cu privirea locurile pe care zăceau el, Netotus și

Lund. Își scoase un ciorap și cu el începu să-i fricționeze pe gentlemen. Aceștia se grăbiră să-și vină în fire.

— Unde ne aflăm? întrebă Lund.

— Ne aflăm pe o insulă care face parte din grupul insulelor zburătoare! Uraa!

— Uraa! Priviți în sus, sir! L-am făcut praf pe Columb!

Deasupra insulei mai zburau alte câteva insule... (*urmează descrierea unei priveliști pe care n-ar putea s-o înțeleagă decât un englez*)... Porniră să cerceteze insula. Era lată de... lungă de... (*cifre și iar cifre... Dă-le-ncolo!*) Tom Bekas izbuti să găsească un copac, a cărui sevă aducea a votcă rusească. Ciudat era faptul că toți copacii erau mai mici ca iarba (?) Insula nu era locuită. Nicio ființă vie nu pusese până atunci piciorul pe ea.

— Ia uitați-vă, sir, ce o fi asta? se adresă mister Lund lui sir Netotus, ridicând un fel de sul.

— Ciudat... Uimitor... Uluitor... mormăi Netotus.

Sulul conținea niște reclame ale unui oarecare Iohann Hoff, scrise într-o limbă barbară – după toate probabilitățile, cea rusă.

Cum ajunseseră aici aceste reclame?

— Bles-stematul! strigă mister Netotus. A fost cineva pe insulă înaintea noastră!!! Cine a putut fi? Bles-stematul! Oooo! Striviți-mi creierul cel mare, fulgere cerești! Dați-mi-l pe omul acesta! Dați-mi-l! Să-l înghit cu reclamele lui cu tot.

Și, ridicându-și brațele, mister Netotus se porni pe un râs înfricoșător. În ochi i se aprinse o flacără suspectă. Înebunise.

Capitolul VI ÎNTOARCEREA

— Uraaa!!! strigau locuitorii portului Le Havre, îmbulzindu-se pe cheiuri. Văzduhul răsună de strigăte de bucurie, de dangăte și de muzici. Masa neagră, care amenințase pe toți cu pieirea, nu se lăsa pe oraș, ci pe golf... Corăbiile se grăbiră s-o șteargă în larg. În strigătele de triumf ale poporului și în tunetele muzicilor, masa neagră, care timp de atâtea zile acoperise soarele, se afundă

majestuos (*pesamment*) în golf, împrôșcând cu valuri tot cheiul. Apoi începu să se scufunde. Un minut după aceea golful era liber. Valurile îl brăzdau în toate părțile... În mijlocul lui se zbăteau în apă trei inși: Netotus – nebun, John Lund și Tom Bekas. Toți trei fură imediat urcați în bărci.

— N-am mâncat nimic de cincizeci și șapte de zile! bolborosi mister Lund, slab ca un artist înfometat, și povesti ce li se întâmplase.

Insula Iohann Hoff nu mai exista. Primind pe cei trei oameni îndrăzneți, se îngreunase și, ieșind din zona neutră, fusese atrasă de pământ și se cufundase în golful Le Havre...

ÎNCHEIERE

John Lund își închină acum tot timpul problemei găuririi Lunii. Nu va mai trece mult și Luna va fi împodobită cu o gaură. Iar gaura va aparține englezilor. Tom Bekas s-a stabilit în Irlanda și se ocupă cu agricultura. Crește găini și o snopește în bătai pe unica lui fată, căreia îi dă o educație spartană. Nu se dă în lături nici de la probleme științifice: e foarte supărat pe el însuși, pentru că a uitat să ia de pe Insula zburătoare sămânță de la copacul a cărui sevă aducea a votcă rusească.

Apărută pentru prima oară în revista Budilnik, 1883, Nr. 19, autoriz. cenz. din 21 mai. Semnată: A. Cehonte. A intrat cu anumite modificări în culegerea retipărită în întregime, din anul 1883. Publicăm textul culegerii.

În vederea includerii în culegere, povestirea a fost supusă unor mici modificări stilistice, iar denumirea inițială a insulei: „Insula prințul Meșcerski” a fost schimbată în „Insula Iohann Hoff”.

Delegatul sau cum s-a pomenit Desdemonov fără 25 de ruble

dedicată lui L. I. PALMIN

— Ssst! Hai la portar; aici nu-i bine... Poate să ne audă...

Intrarăm în odăița portarului. Pe Makar, portarul, se grăbiră să-l trimită la administrația financiară, ca să nu tragă cu urechea și pe urmă să-i pârască. Makar luă condica de expediție, își puse șapca pe cap, dar nu se duse la administrația financiară, ci se ascunse sub scară: simțise el că bătea un vânt de răzvrătire... Cel dintâi vorbi Kașalotov, apoi Desdemonov și după el Zracikov... Urmă o adevărată dezlănțuire de patimi primejdioase! Chipurile stacojii se schimonoseau, pumnii loveau în piepturi...

— Trăim în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și nu dracu' știe când, pe timpuri antediluviene! încep Kașalotov. Astăzi nu li se mai poate îngădui burtoșilor ăstora să-și facă de cap ca altădată. Ne-am saturat la urma urmei! A trecut vremea când... etc... etc...

Desdemonov îi ținu isonul tunând și fulgerând. Zracikov nu se sfii să tragă și câteva înjurături... Se iscă o larmă cumplită. Printre ei se găsi însă și unul mai cu scaun la cap. Făcând o mutră îngrijorată, acesta își șterse fața cu o batistă în care își suflase nasul și spuse:

— Fraților, n-are rost să facem atâta tărăboi!... Hai să zicem că aveți dreptate... și firește că aveți! Dar... La ce bun?... O să vi se

plătească cu aceeași monedă: și împotriva voastră vor fi răzvrătiri când veți ajunge șefi. Ascultați ce vă spun: tot vouă vă faceți rău...

Dar înțeleptul nu fu ascultat. Nici nu-l lăsară să isprăvească și-l îmbrânciră spre ușă. Văzând că nu face nimic cu înțelepciunea, omul cu scaun la cap lăsa deoparte înțelepciunea și începu și el să cârtească.

— La urma urmei e timpul să-l facem să priceapă, că suntem și noi oameni! tună iarăși Desdemonov. Repet: nu suntem nici sclavi, nici plebei! Și nici gladiatori! N-o să ne lăsăm batjocoriți de el! Te tutuiește, nu răspunde la salut, întoarce capul în altă parte când îi prezinți raportul, suduie... În ziua de astăzi nu se cade să tutuiești nici măcar sluga din casă, darămite niște domni ca noi! Așa să-i și spunem!

— Deunăzi mă întreabă: „Cu ce te-ai mânjit pe bot? Du-te la Makar să te șteargă cu cârpa de spălat pe jos!” Frumoasă glumă! Iar altă dată...

— Într-o zi eram pe stradă cu nevastă-mea, îl întrerupse Zracikov, și ne-am întâlnit cu el. „Mă buzatule”, îmi spune, „umbli cu pupeze, chiar și ziua-n amiaza mare!” „Sunt cu nevastă-mea, Excelență!”... i-am răspuns eu. Iar el nici măcar nu și-a cerut scuze, a plescăit din limbă și atâta tot! Din pricina acestei batjocuri, nevastă-mea a bocit trei zile în șir. Ea nu-i pupăză, ci dimpotrivă... doar o știți și voi... Într-un cuvânt, domnilor, nu se mai poate trăi așa! Ori noi, ori el; împreună nu mai putem în niciun caz face serviciu! Sau pleacă el, sau plecăm noi! Mai bine rămâi fără post decât să-ți lași *renomeul* batjocorit în halul ăsta! Trăim în secolul al XIX-lea. Orice om își are demnitatea sa! Nu sunt un om mare, dar nici un terchea-berchea nu-s, am și eu genul meu! Nu permit nimănui! Asta să-i intre în cap! Să se ducă unul dintre noi la el și să-i spună că așa nu mai merge! S-o facă în numele nostru! Hai! Cine se duce? Să-i spună de la obraz! Nu vă temeți, n-are ce să vi se întâmple! Care se duce? Ptiu... drace... am răgușit de tot...

Se hotărâra să aleagă un delegat. După multă discuție și ceartă, Desdemonov fu decretat cel mai deștept, cel mai meșter la vorbă și cel mai înfipt. E înscris la bibliotecă, scrie foarte frumos, cunoaște domnișoare culte – prin urmare e om cu cap și are să știe ce să spună și cum să spună. Cât despre îndrăzneală, nici nu mai încapе vorbă. Toată lumea știe cum într-o zi a pretins comisarului de poliție al cartierului să-i ceară scuze pentru că îl luase la club drept fecior; comisarul nici n-a apucat să se încrunte la auzul acestei pretenții și s-a și dus vestea despre îndrăzneala sa, stârnind mare vâlvă...

— Du-te, Senea! Nu te teme! Spune-i verde în față! Poftim, înghite! Ți-ai găsit nașul, Excelență! Crezi că așa merge? Caută-ți alte slugi, noi nu suntem niște tâmpiți, Excelență, știm și noi să facem pe grozavii. Degeaba vrei să ne legi la gard! Asta-i... Du-te, Senea, du-te frate... Numai piaptănă-te mai întâi... Așa să-i spui...

— De! Eu sunt cam iute din fire, domnilor... Te pomenești că-i zic prea multe. Mai bine ar fi să meargă Zracikov!

— Nu, Senea, tu să mergi... Zracikov e grozav la el acasă și asta numai când e beat... E un bleg, pe când tu, oricum... Hai, du-te, băiatule...

Desdemonov se pieptănă, își încheie jiletca, tuși în pumn și se duse... Toți rămaseră să-l aștepte cu răsuflarea tăiată. Intrând la șef, Desdemonov se opri lângă ușă și își trecu mâna tremurătoare peste buze: cum să înceapă? Când zări chelia cu negul cel negricios atât de bine cunoscut, simți că îl ia cu frig și i se păru că cineva îl strânge parcă într-o chingă... Tremură, înfiorat... Dar aceasta n-avea niciun fel de importanță; așa ceva se întâmplă oricui din lipsă de obișnuință; numai curajul să nu ți-l pierzi... Hai, curaj!

— Ei... ce vrei?

Desdemonov făcu un pas înainte, mișcă buzele, dar nu scoase niciun sunet: ceva i se încurcase în gură. Și delegatul simți că încurcătura nu era numai în gură, ci și în măruntaie... Din inimă curajul îi trecu în stomac, ghiorțai nițel! acolo, coborî de-a lungul

coapselor spre călcâie și se opri în ghetete... Dar ghetetele erau cam rupte... Mare bucluc!

— Ei... ce vrei? Ești surd?

— Hm... Nimic... Am venit doar așa. Mi s-a spus, Excelență... am auzit că...

Desdemonov vru să-și stăpânească limba, dar limba nu-l asculta și continuă:

— Am auzit că Excelența Sa, soția dumneavoastră, a organizat o loterie pentru vânzarea unui cupeu... Aș lua și eu un bilet, Excelență... Hm... Excelență...

— Un bilet? Bine... Mi-au mai rămas cinci bilete... Le vrei pe toate cinci?

— N... n... nu, Excelență... Un bilet... îmi ajunge.

— Te întreb dacă le vrei pe toate cinci?

— Prea bine, Excelență!

— E șase ruble unul... Dar ție ți le fac cu cinci ruble... Iscălește aici... îți doresc din suflet să câștigi...

— Hî... hî-hî... Mulțumesc, Excelență... Hm... Sunt foarte bucuros...

— Du-te!

Un minut după aceea, Desdemonov stătea în odăița portarului și, roșu ca racul, cu lacrimi în ochi, se ruga de prieteni să-l împrumute cu douăzeci și cinci de ruble.

— I-am dat douăzeci și cinci de ruble, fraților, și banii nu erau ai mei! Mi-i dăduse soacră-mea, să-i plătesc chiria... Dați-mi, domnilor! Vă rog!

— Dar de ce plângi? Ai să te plimbi în cupeu...

— În cupeu... Cupeu... Ce să fac cu el, să sperii lumea? Nu sunt față bisericească! Și unde să-l țin dacă îl câștig? Unde?

Vorbiră mult timp, și pe când vorbeau, Makar (care știa carte) însemna pe hârtie tot ce spuneau pentru ca, după aceea... Dar ce s-o mai lungim, domnilor! În orice caz, morala e limpede: să nu te răzvrătești!

Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Povestirea e dedicată poetului Liodor Ivanovici Palmin (1841—1891) cu care Cehov era prieten.

Cuconița-eroină

Lidia Egorovna ieși pe terasă să-și ia cafeaua cu lapte de dimineață. Era aproape de amiază, o amiază încinsă și înăbușitoare. Totuși asta n-o împiedicase pe eroina mea să se gătească cu o rochie neagră de mătase, încheiată până sub bărbie și care îi strângea mijlocul ca o menghină. Știa că-i stă bine în negru, că i se potrivește de minune cu zulufii aurii și cu profilul ei sever, și nu renunța la el decât noaptea. Dar abia apucă să soarbă din ceșcuța chinezească și zări poștașul apropiindu-se de terasă, cu o scrisoare. Scrisoarea era de la bărbatul ei: „Unchiul nu ne-a dat nicio lețcaie și moșia ta s-a vândut. N-am putut face nimic...” Lidia Egorovna se îngălbeni, se clătină și citi mai departe: „Plec pentru vreo două luni la Odesa într-o chestiune importantă. Te sărut”.

— Suntem ruinați! Pleacă pentru două luni la Odesa... gemu Lidia Egorovna. Înseamnă că s-a dus la amanta lui... Doamne! Dădu ochii peste cap, se clătină, se apucă cu mâna de balustradă și fu cât p-aci să cadă, când deodată auzi de jos glasuri. Spre terasă urca vărul și vecinul ei, generalul în retragere Zazubrin¹²², bătrân ca snoava cu câinele Kukvas și fără putere ca un pisoi nou născut. Pășea cu băgare de seamă și abia urca scările, ciocănind cu bastonul fiecare treaptă, ca și cum s-ar fi îndoit de trăinicia ei. În urma lui venea cu pași mărunți profesorul universitar la pensie Pavel Ivanovici Knopka¹²³, un moșneguț pirpiriu, cu fața rasă, cu

un joben demodat cu boruri mari, întoarse în sus. Ca de-obicei, generalul era plin de scame și de firimituri de pâine, pe când profesorul te uimea cu albeața hainelor și cu obrazul lui neted. Amândoi erau radioși.

— Am venit la dumneata, *șarmanocika*¹²⁴ se sclifosi cu glas spart generalul, încântat că a izbutit să găsească un diminutiv hazliu cuvântului *charmante*¹²⁵. Bună dimineața feeo! Fe-ea bea cafe-ea...

Generalul făcuse o glumă nesărată, dar Knopka și Lidia Egorovna râseră cu hohote. Eroina mea își luă mâna de pe balustradă și, dreaptă, cu un zâmbet larg, întinse musafirilor amândouă mâinile. Aceștia i le sărutară și luară loc.

— Vesel ca întotdeauna, vere dragă! începu verișoara conversația de salon. Ce natură fericită ai!

— Cum am spus adineauri? Ah, da! Fe-ea bea cafe-ea... Ha... ha-ha. Herr profesor și cu mine ne-am îmbăiat, am și luat micul dejun și acum facem vizite... Mare belea cu profesorul ăsta! Dumitale pot să mă plâng, feeo! Curată nenorocire! Sunt pe cale să-l dau în judecată! He-he-he... E liberal! Voltaire, am putea spune!...

— Cum așa?! zâmbi Lidia Egorovna, gândindu-se în sinea ei: „La Odesa, pe două luni... la cealaltă...”

— Pe cuvânt de onoare! Propagă niște idei... niște idei! E roșu de tot! Dar știi dumneata, Pavel Ivanîci, dragă prietene, cine se bucură de culoarea roșie? Știi cine? Ehei... Ia spune! Cu asta v-am băgat în cofă, liberalilor!

— Ce ziceți de general? râse Knopka, strâmbându-și bărbia savantă. Ei bine, Excelență, știm și noi să vă băgăm în cofă, pe dumneavoastră, conservatorii! Numai taurii se tem de culoarea roșie! Ha-ha-ha... Ei, ți-am zis-o!

— De necrezut! Ce văd? La dumneata înfloresc oleandrii! se auzi sub terasă un glas de femeie, și peste câteva clipe prințesa Dromaderova, o vecină de vilă, venită și ea în vilegiatură, urca treptele. Vai! Ai domni în vizită și eu nu sunt coafată! Iertați-mă,

vă rog! Despre ce vorbeați? Continuă, generale, nu vreau să te întrerup...

— Vorbeam de culoarea roșie! continuă Zazubrin. Dar fiindcă veni vorba de tauri... Bine ai spus ce ai spus despre ei, Pavel Ivanîci! Pe vremea când comandam un batalion în Gruzia, un taur a zărit într-o zi căptușeala mea roșie, s-a-nfuriat și s-a repezit... să mă ia în coarne... Am fost nevoit să-mi trag sabia. Pe cuvânt de onoare! Noroc că s-a găsit prin apropiere un cazac, care a alungat dobitocul de taur... cu lancea... De ce râdeți? Nu credeți? Zău că l-a alungat...

Lidia Egorovna se prefăcu uimită, scoase o exclamație de mirare și se gândi: „Acum e la Odesa... destrăbălatul!”

Knopka începu să vorbească de tauri și de bivoli. Prințesa declară că subiectul acesta e plicticos. Veni vorba de căptușeală roșie...

— Căptușeala roșie îmi aduce aminte de o altă întâmplare, spuse Zazubrin, molfăind un pesmet.

— Am avut la batalion un colonelaș, un oarecare Konvertov¹²⁶, Piotr Petrovici... Era un moșneguț foarte de treabă, fie-i țărâna ușoară. Era sfătos, știa să povestească... Din simplu soldat ajunsese ofițer superior pentru merite excepționale... Luase parte la lupte. Mi-era drag, răposatul. Avea vreo șaptezeci de ani când l-a înaintat la gradul de colonel; nici pe cal nu mai era în stare să se suie, iar podagra îi mânca zilele. Dacă i se întâmpla la manevre să tragă sabia din teacă, nu mai putea s-o bage la loc, trebuia să i-o bage ordonanța... Sau, iertați-mă, când se descheia la pantaloni, nu mai izbutea să se încheie... Și acest babalâc visa să ajungă general. Era bătrân, bolnav, cu un picior în groapă și totuși visa... așa îi era firea... era ostaș! Nu mai voia să-și dea demisia, tot cu gândul să se vadă general... A servit vreo cinci ani cu gradul de colonel și în cele din urmă a fost propus la înaintare... Și ce credeți? Soarta! L-a lovit damblaua tocmai când îi ieșise decretul de înaintare... I-a paralizat obrazul stâng și mâna dreaptă, bietul de el, și i s-au slăbit picioarele... Vrând-nevrând, a trebuit să-și dea demisia și nu i-a fost dat ambițiosului să mai poarte epoleți de

general! I s-a primit demisia și a plecat cu baba lui la Tiflis, unde voia să se stabilească. În trăsură plângea și râdea când îl auzea pe surugiu spunându-i „Excelență”. Un obraz plângea și râdea, iar celălalt rămânea nemișcat, ca un monument. O singură mângâiere îi mai rămăsese – căptușeala roșie¹²⁷. Se plimba prin Tiflis cu poalele mantalei date în lături ca niște aripi, ca să vadă toată lumea culoarea roșie. Să știe toți cu cine au de-a face! Umbla toată ziua șontâc-șontâc prin oraș și se fudulea cu căptușeala... că atâta mulțumire îi mai rămăsese, sărmanului. Când se ducea la baie de aburi, își lăsa mantaua pe bancă cu căptușeala în sus... Se bucura, se bucura ca un copil mic, până ce, într-o bună zi, a orbit de bătrânețe. I s-a tocmnit atunci un om care să-l plimbe prin oraș, să-i plimbe căptușeala... Orb, cu părul coliliu, abia se târa, poticnindu-se la tot pasul, și totuși pe chip îi era întipărită o mândrie nespusă! Iarnă aspră, frig, și el cu mantaua desfăcută!... Avea și el trăsneala lui! Curând după aceea i-a murit băbuța. La înmormântare se jelea, se ruga să-l ia și pe el în groapă, dar căptușeala nu uita să și-o arate preoților. I-au găsit pe altcineva ca să-i poarte de grijă, o văduvă... Dar văduva, bineînțeles, se îngrijea mai mult de ea decât de el. Punea deoparte ce putea și de unde putea... Ba zahăr, ba ceai, ba câteva copeici... L-a jumulit de tot. Și tot jumulindu-l așa, într-o zi s-a întrecut cu gluma, ticăloasa de muiere, și a ajuns la apoteoză! Ce să vezi: nemernica i-a desfăcut căptușeala roșie, ca să-și facă din ea o scurteică, iar în locul căptușelii i-a cusut niște șiac cenușiu. Și Piotr Petrovici al meu se tot plimba cu mantaua desfăcută și nu vedea, orb cum era, săracul, că în loc de căptușeală de general are șiac cu picățele!...

Dromaderova găsi că și povestea aceasta era grozav de plicticoasă și începu să vorbească de fiul ei, locotenentul. Înainte de masă mai veniră și alte vecine: domnișoarele Kliancin¹²⁸ cu *maman*. Cântară cântecul preferat al lui Zazubrin acompaniindu-se la pian. Apoi se servi prânzul.

— Minunate ridichi! observă profesorul. De unde le cumperi?

— Acum e la Odesa... cu femeia aceea! răspunse Lidia Egorovna.

— Cum?

— Ah... pardon!... Mă gândeam la altceva! Nu știu de unde le ia bucătarul... Ce o fi cu mine?

Și Lidia Egorovna, dându-și capul pe spate, începu să râdă cu hohote de zăpăceala ei... După prânz, veni cu copiii nevasta profesorului, o femeie grasă. Se așezară la cărți. Seara sosiră musafiri și de la oraș.

Abia noaptea târziu, după ce-și petrecu ultimul musafir și rămase un timp nemișcată până nu i se mai auziră deloc pașii, Lidia Egorovna putu în sfârșit să se apuce cu mâna de balustradă, să se clatine pe picioare și să izbucnească în hohote de plâns.

— Nu-i ajunge că mi-a irosit averea în chefuri! Nu-i ajunge! Mă mai și înșală!

Din ochi i se sloboziră lacrimi fierbinți, iar chipul palid i se schimonosi de deznădejde. N-o mai împiedica eticheta, putea să plângă cu hohote!

Dracu' știe pentru ce se irosește uneori atâta putere de voință!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 23, 4 iunie.
Semnată: A. Cehonte. A intrat în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

Cum m-am însurat

SCURTĂ POVESTIRE

După ce s-a băut punch-ul, părinții au mai schimbat câteva vorbe în șoaptă și ne-au lăsat singuri.

— Dă-i drumul! mi-a spus la ureche tatăl meu, înainte de a ieși. Nu te sfii!

— Dar cum să-i fac declarații de dragoste, dacă n-o iubesc?

— Ce-are a face... Ești un nătărău, nu pricepi nimic...

Tatăl meu mă măsură cu o privire mâniată și ieși din pavilion. O mână de bătrână se furișă prin deschizătura ușii și șterpeli lumânarea de pe masă. Am rămas în întuneric.

„De ce ți-e scris nu scapi!” m-am gândit eu și, după ce mi-am dres glasul, mi-am luat inima în dinți și am început:

— Împrejurările îmi sunt prielnice, Zoia Andreevna. Suntem în sfârșit singuri și întunericul mă ajută fiindcă ascunde rușinea care-mi arde obrazul... Această rușine e din cauza sentimentelor care mă mistuie...

Aici însă m-am oprit. Auzeam cum bătea inima Zoiei Jelvakova și cum îi clănțăneau dințișorii. Întregul ei organism era cuprins de un tremur, pe care-l simțeam și-l auzeam, deoarece și banca pe care ședeam tremura sub noi. Biata fată nu mă iubea. Mă ura, cum urăște câinele ciomagul, și mă disprețuia – numai dacă se poate presupune că cei mărginiți sunt în stare să disprețuiască. Astăzi

arăt ca un urangutan; sunt urât foc, cu toate că sunt împodobit cu titluri și cu decorații; atunci însă semănăm cu toate dihăniile pământului; eram fălcos și plin de coșuri, părul mi-era aspru, ca de porc, nasul stacojiu și umflat de pe urma unui guturai cronic și a băuturii. Și nici măcar un urs n-ar fi putut să mă pizmuiască pentru sprinteneala mea. Cât despre însușirile sufletești, mai bine să nu vorbim de ele. Până și de la Zoia storsesem niște bani când încă nu era vorba să-mi fie logodnică. Și acum tăceam fiindcă mi se făcuse milă de ea.

— Hai să ieșim în grădină, i-am spus eu, după o clipă. Aici e înăbușitor...

Am ieșit și am pornit pe o alee. La ivirea noastră, părinții care trăgeau cu urechea în dosul ușii au zbughit-o prin tufișuri. Lumina Lunii juca pe chipul Zoiei. Cât eram de nătărău pe atunci! Totuși am știut să citesc pe acest chip toată gingășia supunerii! Am oftat și am continuat:

— Privighetoarea cântă și-l desfată pe alesul inimii... Dar eu pe cine aş putea desfăta, singur cum sunt?

Zoia a roșit și a lăsat ochișorii în pământ. I se poruncise să joace teatru. Ne-am așezat pe o bancă, cu fața la râu. Dincolo de râu se vedea biserica albă, iar în spatele bisericii se înălța casa domnului conte Kuldarov, în care locuia Bolnițin, secretarul contelui, omul îndrăgit de Zoia. Cum s-a așezat pe bancă, Zoia și-a ațintit privirea asupra acelei case... Inima mi s-a strâns și mi s-a sugrumat de milă. Doamne Dumnezeule! Fie-le țărâna ușoară părinților noștri, dar... ar trebui să stea măcar o săptămână în iad!

— Toată fericirea mea atârnă de o singură ființă, am urmat eu. Nutresc pentru această ființă sentimente... amor... O iubesc, și dacă ea nu mă iubește, înseamnă că sunt pierdut... mort... Această ființă ești dumneata. Poți să mă iubești? Spune? Mă iubești?

— Te iubesc, a șoptit ea.

Mărturisesc că am înmărmurit auzind aceste cuvinte... Până atunci nădăjduisem mereu că se va încăpățâna și mă va refuza de vreme ce iubea din toată inima pe un altul. Nădăjduiam mult de tot

că așa avea să fie, și iată că lucrurile ieșeau altfel... Nu se simțea în stare să-și înfrunte părinții.

— Te iubesc! a repetat ea începând să plângă.

— Asta nu se poate! am izbucnit eu, tremurând din tot trupul și fără să-mi dau prea bine seama de ceea ce făceam. Oare-i cu putință? Nu mă crede, Zoia Andreevna, draga mea, zău, nu mă crede. Nu crede așa ceva! Nu te iubesc! Fire-aș să fiu afurisit, dacă te iubesc! Și nici dumneata nu mă iubești! Toate astea sunt mofturi...

Am sărit în picioare și am început să alerg în jurul băncii.

— Nu trebuie să faci una ca asta! Toate astea nu-s decât o comedie! Părinții vor să ne căsătorească cu de-a sila, Zoia Andreevna, din pricina intereselor de avere; nici vorbă de dragoste! Mai ușor mi-ar veni să mi se lege o piatră de gât, ca unui măgar, decât să te iau pe dumneata; asta-i! Ce dracu'! Cu ce drept suveran fac ei așa ceva? Ce suntem noi pentru ei? Robi? Câini? Să nu ne căsătorim! Să le facem în ciudă! Nemernicii! Destul le-am făcut pe plac! Mă duc chiar acum să le spun că nu vreau să te iau de nevastă și basta!

Zoia se opri deodată din plâns și lacrimile i se zvântară într-o clipită.

— Mă duc chiar acum să le spun, am continuat eu. Și dumneata ai să le spui la fel. Ai să le spui că nu mă iubești deloc și că-l iubești pe Bolnițin. Și eu am să țin partea lui Bolnițin... Știu cu câtă patimă îl iubești!

Zoia a râs de bucurie și am pornit alături pe alee.

— Dar și dumneata iubești pe alta, mi-a spus ea, frecându-și mâinile. O iubești pe madmoazel Debe.

— Da, am răspuns eu, pe madmoazel Debe. Cu toate că nu-i pravoslavnică și nu-i bogată, o iubesc pentru mintea ei și pentru însușirile sufletului ei plin de calități... N-au decât să mă blesteme, dar am s-o iau de nevastă. Țin la ea poate mai mult decât țin la viață! Nu pot să trăiesc fără ea! Dacă nu mă însor cu ea, nici nu mai am poftă de viață! Chiar acum mă duc... Hai să mergem să le vorbim de la obraz caraghioșilor ăstora... Îți

mulțumesc, draga mea... Nici nu știi ce piatră mi-ai luat de pe suflet.

Mă simțeam cuprins de o mare fericire. Eu îi mulțumeam Zoiei, iar Zoia îmi mulțumea mie. Și, fericiți, recunoscători, ne-am tot sărutat mâinile unul altuia, fiecare lăudând noblețea de suflet a celuilalt... Eu îi sărutam mâna, iar ea mă săruta pe părul meu aspru. Mi se pare chiar că am îmbrățișat-o, uitând de etichetă. Și pot să vă spun că ne simțeam mai fericiți de această mărturisire de ne iubire decât de orice declarație de dragoste. Veseli, radioși și cu inima ușoară, am pornit spre casă, ca să aducem la cunoștință părinților voința noastră. Mergând, ne tot îndemnam unul pe celălalt.

— N-au decât să ne ocărăscă, spuneam eu, să ne bată, să ne alunge chiar; în schimb o să fim fericiți!

Când am intrat în casă, părinții stăteau lângă ușă, așteptând. Ne-au privit și, văzându-ne fericiți, au făcut feciorului un semn cu mâna. Feciorul s-a apropiat cu șampania. Am început să protestez, să dau din mâini, să bat din picior... Zoia plângea, țipa... S-a făcut tărăboi, larmă, și șampania nu s-a mai băut.

Cu toate acestea, ne-au căsătorit.

Astăzi ne serbăm nunta de argint. Am trăit împreună un sfert de veac! La început ne venea greu. O ocăram, o mai și plesneam, apoi mă apucam s-o iubesc de necaz... Tot de necaz am avut și copii... După aceea... a mers... ne-am obișnuit... În clipa de față, ea, Zoiecika, stă în spatele meu și, sprijinindu-și mânuțele pe umerii mei, mă sărută pe chelie.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 24, 10 iunie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

O dată pe an

Căsuța cu trei ferestre a prințesei are o înfățișare sărbătorească. Pare întinerită. În jur s-a măturat cu grijă, poarta e larg deschisă, jaluzelele s-au scos de la ferestre. Geamurile proaspăt spălate cochetează sfios cu soarele de primăvară... Lângă ușa de la intrarea principală stă portarul Mark, un moșneag neputincios, într-o livrea mâncată de molii. Soarele se oglindește și-n barba lui țepoasă pe care mâinile-i tremurătoare s-au muncit toată dimineața să o radă, și-n ghetele proaspăt văcsuite, și-n nasturii cu coroana princiară. Nu degeaba a ieșit Mark din cămăruța lui. Astăzi e ziua onomastică a prințesei și el va trebui să deschidă ușa vizitatorilor și să le strige numele. În vestibul nu miroase a drojdie de cafea, ca de obicei, și nici a ciorbă de post, ci plutește un parfum care aduce cu mirosul săpunului de ouă. Odăile sunt dereticate cu grijă. S-au pus perdele, învelișurile de muselină s-au luat de pe tablouri, podelele vechi, cojite, au fost ceruite. Cățeaua cea rea, Julka, pisica cu pisoii ci și puișorii de găină vor sta închiși până seara în bucătărie.

Prințesa, stăpâna căsuței cu trei ferestre, o bătrânică gârbovită și zbârcită, șade într-un jilț mare, potrivindu-și mereu cutele rochiei sale albe de muselină. Numai trandafirul prins cu un ac în pieptul ei slab și uscat spune că în locul acela mai dănuie un strop de tinerețe! Prințesa așteaptă musafirii care vor veni să-i prezinte urări: baronul Tramb cu fiul, prințul Halahadze, șambelanul

Burlastov, generalul Bitkov, un văr de al ei, și mulți alții... vreo douăzeci de persoane! Vor veni și îi vor umple salonul de larmă. Prințul Halahadze va cânta ceva, iar generalul Bitkov se va ruga de ea două ceasuri în șir să-i dăruie trandafirul... Prințesa știe cum să se poarte în societatea acestor domni! În toate mișcările ei se va simți demnitate, măreție și educație aleasă... Între alții vor veni și negustorii Htulkin și Pereulkov: pentru ei s-a pus în vestibul o coală de hârtie și o peniță. „Fiecare să-și cunoască lungul nasului. N-au decât să se iscălească și să plece...”

E ora douăsprezece. Prințesa își potrivește rochia și trandafirul și ascultă cu luare aminte: nu cumva sună cineva? O trăsură trece cu zgomot, apoi se oprește. Se scurg cinci minute.

„Nu vine la noi”, gândește prințesa.

Da, nu vine la dumneavoastră, prințesă! Se repetă povestea din ultimii ani. Nemiloasă poveste! La ora două prințesa se duce ca și anul trecut, în iatacul ei. Miroase sticlute cu săruri și plânge.

— N-a venit nimeni! Nimeni!

Bătrânul Mark se foiește pe lângă prințesă. E tot atât de mâhnit ca și ea: s-au stricat oamenii! Pe timpuri roiau în salon ca muștele, iar acum...

— N-a venit nimeni! plânge prințesa. Nici baronul, nici prințul Halahadze, nici Jorj Buvitki... M-au părăsit! Dar ce ar fi ajuns dacă n-aș fi fost eu? Mie îmi datorează fericirea lor, cariera lor — numai mie! Fără mine nu s-ar fi ales nimic de ei.

— Nimic! încuviințează și Mark.

— Nu le cer recunoștință... N-am nevoie de recunoștința lor! Mie îmi trebuie suflet! Doamne, ce dureros e! Ce dureros! Nici măcar nepotul meu Jean n-a venit! De ce n-a venit? Ce rău i-am făcut? I-am plătit toate polițele, am măritat-o pe soră-sa Tania cu un om cumsecade. Cât m-a mai costat și Jean ăsta! Mi-am ținut cuvântul dat fratelui meu, tatăl lui... Am cheltuit cu el o avere... Știi și tu...

— Se poate spune că ați ținut loc de părinți chiar părinților dumisale, Luminăția Voastră!

— Și iată... iată recunoștința! Of, oamenii!

La ora trei, prințesa face o criză de nervi, ca și anul trecut. Îngrijorat, Mark își pune șapca cu galoane, se tocmește îndelung cu un birjar și pleacă la nepotul Jean. Din fericire, camera mobilată în care stă prințul Jean nu-i prea departe... Mark îl găsește pe prinț tolănit pe pat. Jean abia s-a întors de la cheful din ajun. Chipul său boțit, fălcos, e stacojiu, fruntea îi e îmbrobonată de sudoare. Capul îi vâjâie, în stomac e revoluție. Ar fi bucuros să doarmă, dar nu poate: îi vine să verse. Privirea lui plictisită e ațintită asupra ligheanului de la spălător, plin ochi cu zoaie și clăbuc.

Mark intră în camera murdară și, strâmbându-se de scârbă, se apropie sfios de pat.

— Nu-i frumos, Ivan Mihalîci! spune el, clătinându-și capul cu un aer de dojană. Nu-i frumos!

— Ce nu-i frumos?

— De ce n-ați poftit astăzi s-o felicitați pe mătușa dumneavoastră de ziua onomastică? Frumos e asta?

— Du-te dracului! spune Jean, fără a-și lua privirea de la ligheanul cu apă murdară.

— Nu vă gândiți că o jigniți pe mătușa dumneavoastră? Of, Ivan Mihalîci, Luminăția Voastră! N-aveți pic de suflet! De ce o supărați pe Înălțimea Sa?

— Eu nu fac vizite... Așa să-i și spui... Obiceiul s-a învechit... N-avem timp să umblăm de la unul la altul. Umblați voi dacă n-aveți altă treabă, dar pe mine să mă lăsați în pace... Hai, șterge-o! Vreau să dorm...

— Vreți să dormiți... Dar obrazul de ce vi-l întoarceți? Vi-i rușine să mă priviți în față?

— Eeee, ia tacă-ți gura... Nemernicule! Parșivule!

Mark începe să clipească repede din ochi. Tăcere îndelungată.

— Duceți-vă, taică, s-o felicitați! îl ia el cu binișorul. Plânge, se frământă... Fiți atât de bun, arătați-i respectul dumneavoastră... Duceți-vă, taică!

— Nu mă duc. N-am pentru ce și n-am când... Și apoi ce să caut la fata aia bătrână?

— Duceți-vă, Luminăția Voastră! Faceți-i plăcerea asta, taică! Fiți atât de bun! Tare-i supărată de lipsa dumneavoastră de recunoștință și de suflet, ca să zic așa!

Mark își trece mânăca peste ochi.

— Vă rog!

— Hm... Dar coniac are? întrebă Jean.

— Are, taică, Luminăția Voastră!

— Așa-a!... Mda...

Prințul face cu ochiul.

— Dar o sută de ruble? mai întreabă el.

— Asta nu se poate! Știți doar prea bine, Luminăția Voastră, că nu mai avem capitalurile pe care le-am avut... Ne-au ruinat rudele, Ivan Mihalîci. Când aveam bani, veneau cu toții, iar acum... Facă-se voia lui Dumnezeu!

— Cât v-am luat anul trecut... ca să vă fac o vizită? V-am luat două sute de ruble. Și acum să n-aveți nicio sută? Glumești, stimabile! Ia mai scotocește-o pe bătrână! Ai să găsești... De altfel, șterge-o. Vreau să dorm.

— Fiți atât de bun, Luminăția Voastră! E bătrână, nu mai are putere... Abia își mai trage zilele. Fie-vă milă de ea, Ivan Mihalîci, Luminăția Voastră!

Jean e de neînduplecat. Mark începe să se tocmească. Pe la orele cinci Jean se învoiește, își pune fracul și se duce la prințesă...

— *Ma tante*, spune el, sărutându-i mâna și întrecându-se în amabilități.

Și, așezându-se pe canapea, începe conversația de anul trecut.

— Marie Krîskina a primit o scrisoare de la Nissa, *ma tante*... Halal soț! Ce zici de așa ceva? Descrie cu multă impertinență duelul pe care l-a avut cu un englez pentru o cântăreață oarecare... nu-mi aduc aminte numele...

— Nu mai spune!

Prințesa dă ochii peste cap, plesnește din palme și repetă cu o uimire amestecată cu o ușoară groază:

— Nu mai spune!

— Da... Se bate în duel, aleargă după cântărețe... și are aici o

nevastă care se ofilește și se prăpădește din pricina lui... Nu-i înțeleg pe oamenii ăștia, *ma tante*.

Prințesa, fericită, se așază mai aproape de Jean și conversația lor se prelungește...

Se servește ceai cu coniac.

Și, în timp ce fericita prințesă îl ascultă pe Jean, râde cu hohote, se îngrozește și se miră, bătrânul Mark scotocește prin cufărașele lui, adunând bancnote. Prințul Jean a lăsat mult din preț. Are să-i dea numai cincizeci de ruble. Dar pentru a plăti aceste cincizeci de ruble, moșneagul trebuie să scotocească prin multe cufărașe!

Apărută pentru prima oară în revista „Strekoza”¹²⁹, 1883, Nr. 25, 19 iunie, cu subtitlul: „Povestire”. Semnată: A. C. Apărută din nou în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886, și în edițiile de la a 2-a la a 14-a ale acestei culegeri, 1891—1899. S-au păstrat șpalturile pentru culegerea de „Opere”, cu corecturile lui A. P. Cehov (la Arhiva literară centrală din Moscova). Publicăm textul ediției a 14-a a culegerii „Povestiri felurite”, deoarece corectura din șpalturi a povestirii nu e terminată.

Leit bunicu-meu

O noapte de năduf, cu ferestre larg deschise, cu purici și țânțari. Mi-e sete de parc-aș fi mâncat scrumbie sărată. Stau întins pe pat, mă răsucesc de pe o parte pe alta și încerc să adorm. Dincolo de perete, în camera de alături, bunicu-meu, general în retragere, care stă la mine și pe care-l întrețin eu, se răsucește și el și nu poate dormi. Pe amândoi ne mănâncă puricii și amândoi suntem furioși și bodogănim. Bunicul geme, suflă pe nas și își foșnește tichia lui crohmolită.

— Nebunule! mormăie el. Ț-ț-ț-țângăule! N-ai mâncat destulă bătaie, tânăr fără minte.

— Pe cine ocărăști, bunicule?

— Parcă nu știi pe cine... Prea vi se îngăduie toate, prea sunteți răsfățați, nu vi se cere nimic... (Bunicul trage aer în piept și dă drumul tusei lui bătrânești.) Să te fi trecut de vreo trei ori prin șiruri de soldați cu vergi, ți-ar fi venit mințile la cap... De ce n-ai cumpărat praf de purici? De ce? Te întreb? Din lene? Din nepăsare?

— Nu mă lași să dorm, bunicule! Mai taci odată!

— Gura! Dă-ți seama cu cine vorbești! (Bunicul se scarpină mai tare și ridică glasul.) Te mai întreb o dată: de ce n-ai cumpărat praf de purici? Și cum îndrăznești, domnul meu, să-ți permiți fapte atât de revoltătoare încât a ajuns să se plângă lumea de tine? Ai? Ieri

colonelul Dubiakin s-a plâns că i-ai furat nevasta! Cine ți-a dat voie? Și cu ce drept faci una ca asta?

Bunicul mă ocărăște mult și de la ocară trece la morală: porunca a șaptea, temeliile căsătoriei etc.

— Toate astea le înțeleg mai bine ca dumneata, bunicule, spun eu. Mă căiesc, mă muștră conștiința, dar nu pot să mă stăpânesc. Îți semăn leit! Odată cu trupul și sângele, am moștenit de la dumneata toate virtuțile dumitale. E greu să lupți împotriva eredității!

— Eu... eu nu m-am atins de femeile altora... Astea-s născociri!

— Oare? Ia adu-ți aminte, acum zece ani, când împliniseși șaizeci, ai furat de la aproapele dumitale nu soția, nu nevasta rămasă singură pentru o vreme, ci logodnica. Ai uitat de Ninocika?

— Dar m-am... m-am căsătorit cu ea...

— Cred și eu! Numai că Ninocika nu fusese deloc crescută, îngrijită și educată pentru un moșneag de șaizeci de ani. Orice tânăr ar fi luat de nevastă o fată deșteaptă și frumoasă ca ea; își și găsisese chiar un logodnic potrivit, dar dumneata ai venit cu gradul și cu banii dumitale, i-ai speriat pe părinți și i-ai sucit capul acestei fete de șaptesprezece ani cu fel de fel de momeli. Mi-aduc aminte cât a mai plâns fata la cununie! Cât s-a mai căit după aceea, sărăcuța! Și a fugit cu un bețiv de locotenent, numai ca să scape de dumneata... Ai fost o poamă bună, bunicule!

— Stai... stai... Asta nu te privește... Să te fi trecut prin vergi de vreo cinci ori, n-ai fi... n-ai fi jefuit-o pe soră-ta Dașa... Numai de rele te ții... De ce i-ai făcut proces și i-ai luat o sută de deseatine?

— De la dumneata am luat pilda. Semăn leit cu dumneata, bunicule! De la dumneata am învățat să jecmănesc! Adu-ți aminte, când făceai serviciul la intendență și când ai fost trimis după aceea în gubernia Ufa...

Ne ciorovăim mult timp în felul acesta. Bunicul mă acuză de douăzeci de fărădelegi și eu le pun pe toate douăzeci pe socoteala

neamului, a eredității. În cele din urmă bunicul răgușește și începe să zgârie peretele de mânăie.

— Uite ce, bunicule, îi spun eu. Așa n-o să ne vină somnul. Hai să facem o baie și să bem puțină vodcă. Să vezi ce bine o să dormim pe urmă!

Bunicul se îmbracă bombănind și mergem amândoi la râu. Noaptea e frumoasă, cu Lună. Facem o baie și ne întoarcem acasă. Sticluta e pe masă. Torn două păhăruțe. Bunicul ia unul, face semnul crucii și spune:

— Să te fi trecut prin vergi de vreo zece ori... ți-ar fi venit mințile la cap! Be... bețivule!

După ce mai bombăne un timp, bunicul își bea mâniat păhăruțul și ia o bucată de cârnat. Și eu – fiindcă am moștenit dragostea pentru băutură – beau și mă duc să mă culc.

Și asta în fiecare noapte.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 25, 18 iunie. Semnată: A. Cehonte. S-au păstrat foile culese și puse în pagină pentru culegerea de „Opere” la Arhiva literară centrală din Moscova). Publicăm textul din foi.

Acest text arată că, pregătind povestirea pentru culegerea de „Opere”, Cehov a scurtat-o, a modificat-o și, pe alocuri, a completat-o. Totuși povestirea n-a mai fost inclusă de el în culegerea de „Opere”.

Adevărul gol

Șase registratori de colegiu și un cetățean fără niciun rang intraseră într-o grădină de vară de la marginea orașului și se puseseră pe băutură.

Beția lor era gălăgioasă, dar tristă și posomorâtă. Nu vedeai un zâmbet, un gest vioi, nu auzeai nici râsete, nici glume. Mirosea a înmormântare.

Cu o săptămână în urmă, funcționarul Kanifolev¹³⁰, venind beat la slujbă, alunecase pe un scuiat și căzuse peste un dulap cu geamuri pe care-l zobise, zobindu-se și pe el. Chiar a doua zi după această alunecare în păcat, pierduse două acte din dosarul Nr. 2423. Mai mult... Venea la slujbă cu praf de pușcă și capse în buzunare. Aproape tot timpul se ținea de chefuri și petreceri. Din această pricină fusese luat la ochi, zburase din slujbă și acum își cinstea colegii de bun rămas.

— Veșnică pomenire, Alioșa! spuneau aceștia la fiecare păhăruț închinat lui Kanifolev. Amin!

După fiecare urare, Kanifolev, un omuleț pirpiriu cu fața lungă, plânsă, scotea câte un suspin, izbea cu pumnul în masă și spunea:

— Un sfârșit are omul!

Și mazilitul, înverșunat, dădea peste cap păhăruțul, scotea câteva sughițuri de plâns și se repezea să-și sărute prietenii.

— Am fost dat afară! se jelea el, apoi clătina deznădăjduit din cap. Am fost dat afară fiindcă beam! Dar ei nu pricep că de durere, de necaz beam!

— De care durere?

— Nu puteam să îndur nedreptatea lor! Mârșăvia lor îmi rodea sufletul! Nu puteam să mă uit cu nepăsare la toate murdăriile lor! Dar ei n-au vrut să priceapă asta... Bine! Am să le arăt eu lor! Am să le-o fac! Am să mă duc și am să-i scuip drept în ochi! Am să le spun adevărul gol! Tot adevărul!

— N-ai să-l spui... Te lauzi... Când suntem beți, toți facem pe grozavii, dar cum e vorba de trecut la fapte, băgăm coada între picioare... Și tu ești la fel...

— Crezi că n-am să le spun? Crezi? Aha... așa crezi tu... Bine... Vom vedea... Să nu mai ajung ziua de mâine... să-mi sară ochii... Îți dau voie să mă faci ticălos, să mă scuipi în față dacă n-am să le spun!

Kanifolev dădu cu pumnul în masă și se făcu stacojiu:

— O dată moare omul! Mă duc să le spun de la obraz! Chiar acum! Uitați, șeful e cu nevastă-sa, colo la masa aceea! Dacă-i vorba să mă prăpădesc, apoi să mă prăpădesc, fir-ar al dracului, dar am să le deschid ochii! Am să dau totul în vileag! Să vadă ei cine-i Alioșa Kanifolev!

Și, smucindu-se de pe scaun, Kanifolev își făcu vânt, împleticindu-se... Când prietenii întinseră mâinile după el, ca să-l apuce de pulpana hainei, era departe. Iar când se dumină să alerge după el și să-l oprească, el se și înfipse în fața mesei la care ședea șeful.

— Am năvălit în casa dumneavoastră, începu el, fără să mă anunț, Excelență, dar am făcut-o ca un om cinstit și de aceea mă veți ierta... Sunt cam băut, Excelență, asta-i adevărat, dar sunt cu mintea întreagă! Ce-i în inima treazului e în gura băutului, și am să vă spun tot adevărul gol! Da, Excelență! Destul am pățimit! De ce, de-o pildă, podelele-s de atâta vreme nevopsite în biroul nostru? De ce îngăduiți contabilului să doarmă până la ora unsprezece? De ce îi dați voie lui Mitiaev să-și ia acasă ziarele de

la birou și celorlalți nu le dați voie? Oricum, s-a zis cu mine, așa că m-am hotărât să vă spun adevărul gol-goluț...

Și acest adevăr gol-goluț Kanifolev îl spunea cu glas înfrigurat, cu lacrimi în ochi, bătându-se cu pumnul în piept.

Șeful îl privea cu ochii holbați și nu pricepea ce vrea să spună.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 28, 9 iulie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Țap sau nemernic

O după-masă înăbușitoare. Pe canapeaua din salon stă trântită o domnișoară de vreo optsprezece ani. Pe obraz i se plimbă niște muște; la picioarele ei e aruncată o carte, gura îi e întredeschisă, răsuflarea abia i se aude... Doarme.

În salon intră un moșneguț din speța bătrânilor muieratici gogolieni. Zărind-o pe fată, zâmbește și se apropie de ea în vârful picioarelor.

— Ce... fermecătoare e! șoptește el, înghițind în sec. Frumoasa adormită... he-he... Ce păcat că nu-s pictor! Căpșorul ăsta... mânuța asta!

Bătrânul se apleacă spre mânuța fetei, o mângâie cu mâna sa uscățivă și... țoc! Fata oftează adânc, deschide ochii și se uită nedumerită la bătrân.

— Ah... Dumneata ești, prințule? îngână ea, căutând să se dezmeticească. Pardon, mi se pare că am adormit?

— Da, dormi, gângurește prințul. Dormi și acum. Dormi... mă visezi pe mine. Haide, fă nani... Nu mă vezi aievea, ci în vis...

Fata îl ascultă și închide ochii.

— Ce nenorocită sunt! șoptește ea, ațipind din nou – de fiecare dată văd în vis fie țapi, fie nemernici!

Prințul aude, se rușinează și spală putina în vârful picioarelor...

Semnata: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Un cârciumar plin de virtuți

JELANIA BOGATULUI SĂRĂCIT

— „Adu, drăguțule, o gustare
Și... niște votcă, firește.”
(EPITAF)

Stau copleșit de amărăciune și cuget.

Pe vremuri, la moșia moștenită de la părinți aveam găini, găște, curci – păsări proaste fără pic de minte, dar tare, tare gustoase. În herghelia mea se înmulțeau „of, caii căișorii mei...”, morile nu stăteau degeaba, minele dădeau cărbune, femeile culegeau zmeură. Pe miile de deseatine era belșug de floră și faună. Vrei – mănânci, vrei – te ocupi cu zoologia... Îți dădea mâna să-ți iei un fotoliu de orchestră, să joci cărți, să te fălești cu o femeiușcă...

Acum nu mai e așa, nu mai e deloc așa!

Anul trecut, în ziua de sfântu' Ilie, ședeam mâhnit la mine pe terasă. În fața mea aveam un ceainic cu ceai de o rublă... Mi-era inima grea, îmi venea să plâng...

Copleșit de jale, nici n-am băgat de seamă când s-a apropiat de mine cârciumarul Efim Tuțikov¹³¹, fost iobag de-al meu. S-a apropiat și s-a oprit cuviincios lângă masă.

— Ați face bine să dați ordin să se vopsească acoperișul, conașule! mi-a spus el, punând pe masă o sticlă de votcă.

Acoperișul e de tablă și, dacă nu-i vopsit, ruginește. Iar rugina, precum se știe, mănâncă tabla și... se fac găuri!

— Dar cu ce bani să-l vopsesc, Efimușka? i-am spus eu. Doar știi și tu că...

— Împrumutați-vă! Altfel se fac găuri... Apoi ar mai fi bine, conașule, să dați ordin să se tocmească un paznic pentru grădină... Mereu se pradă pomii!

— Ei și pentru asta trebuiesc bani!

— Vă dau eu... Tot o să mi-i dați înapoi. Doar nu luați prima oară.

Țuțîkov mi-a numărat cinci sute de ruble, a luat o poliță și a plecat. După ce s-a dus, mi-am proptit capul în pumni și am început să cuget la popor și la însușirile lui... Voiam chiar să scriu un articol la ziarul „Rusia”...

— Îmi face numai bine, e mărinimos... și pentru ce? Pentru că pe timpuri... puneam să-i tragă nuiiele la spinare. Ce inimă mare. Nu știe ce-i răzbunarea! Învățați de la noi, străinilor!

Peste o săptămână, la curte a luat foc un șopron. Cel dintâi care a alergat să stingă focul a fost Țuțîkov! A desfăcut cu mâinile lui șopronul și a adus cergi de acasă de la el ca să-mi acopere cu ele, la nevoie, casa. Tremura, era stacojiu la față, ud learcă, de parcă-și apăra averea lui.

— Acum trebuie să faceți unul nou, mi-a spus el apoi. Am niște scânduri, am să vi le trimit... Ar fi bine, conașule, să dați ordin să se curețe și iazul... Ieri, la prins carași, tot volocul s-a rupt din pricina ierburilor din apă. Costă trei sute de ruble... Poftim... Vi le dau eu! Doar nu-i întâia dată...

Și așa mai departe... S-a curățit iazul, s-au vopsit toate acoperișurile, s-au reparat grajdurile – și toate astea cu banii lui Țuțîkov.

Acum o săptămână, Țuțîkov vine la mine, se oprește lângă ușă și tușește respectuos în pumn.

— Moșia dumneavoastră... nici n-o mai recunoști, spune el. Și un conte sau un prinț ar sta aici... S-au curățit iazurile, s-au făcut semănăturile de toamnă, s-au cumpărat și cai...

— Și toate astea datorită ție, Efimușka! spun eu, gata să plâng de înduioșare.

Mă scol și îl strâng călduros în brațe.

— O să dea Dumnezeu și o să se îndrepte situația mea, am să-ți dau totul înapoi, Efimușka... Cu dobândă. Lasă-mă să te mai îmbrățișez o dată!

— Totul s-a dres și a fost pus pe roate... A ajutat Dumnezeu. Acum a mai rămas un singur lucru de făcut: să alungăm vulpea de aici...

— Care vulpe, Efimușka?

— Ei, parcă nu știți care...

Și după câteva clipe de tăcere, Țuțikov adăugă:

— A sosit portărelul... Strângeți sticlele... Să nu le vadă... Ar putea să creadă că la moșia mea lumea se ține numai de beții... Ce ordonați să vi se închirieze, o locuință în sat, sau vreți să vă mutați la oraș?

Și acum stau și cuget.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 32, 6 august.
Semnată: A. Cehonte. A intrat în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

Protecție

Pe Nevski Prospekt mergea un bătrânel mărunț, zbârcit, cu o decorație la gât. În urma lui venea cu pași săltăreți un tânăr mărunț cu rozetă la șapcă și cu nas liliachiu. Bătrânelul era încruntat și adâncit în gânduri, tânărul clipea îngrijorat și părea gata să plângă. Amândoi se duceau la Evlampi Stepanovici.

— Nu-s vinovat, unchiule! spunea tânărul, ținându-se cu greu după bătrânel. Am fost dat afară pe degeaba. Driankovski¹³² bea mai mult ca mine și n-a pățit nimic! Vine în fiecare zi beat la slujbă, pe când eu nu-s beat chiar în fiecare zi. Unchiule, e o nedreptate atât de mare din partea Excelenței Sale, că n-am cuvinte să...

— Taci din gură... Măgarule!

— Hm... Bine, să zicem că sunt un măgar, cu toate că am și eu amorul meu propriu. Nu din cauza beției am fost dat afară, ci din cauza unei fotografii. Noi, funcționarii, i-am oferit un album cu fotografiile noastre. Toți s-au pozat și m-am pozat și eu, dar fotografia mea n-a fost bună, unchiule. Am ieșit cu ochii holbați și cu mâinile rășchirate. N-am avut niciodată un nas atât de lung cum mi-a ieșit în poză. Așa că mi-a fost rușine să-mi pun fotografia în album. La Excelența Sa mai vin și doamne, se uită la fotografii, și eu nu vreau să mă compromit în fața doamnelor. Nu-s frumos, dar sunt atrăgător, iar în fotografie am ieșit ca o sperietoare. Evlampi Stepanîci s-a supărat că fotografia mea lipsea. A crezut că am

făcut-o din mândrie sau că-s liber-cugetător... Ce fel de liber-cugetător oi mai fi și eu? Și la biserică mă duc, și postul îl respect, și nici nasul nu mi-l țin pe sus ca Driankovski. Pune o vorbă bună, unchiule! Am să mă rog în veci lui Dumnezeu pentru dumneata! Mai bine să zac în mormânt, decât să umblu hai-hui, fără slujbă...

Bătrânelul și tovarășul lui de drum cotiră după colț, străbătură trei ulicioare și în cele din urmă traseră de clopoțel la ușa lui Evlampi Stepanovici.

— Tu să stai aici, spuse bătrânelul intrând cu tânărul în salonul de așteptare, iar eu mă duc să-i vorbesc. Numai necazuri am de pe urma ta. Dobitocule... Stai și așteaptă aici... Netrebnicule...

Bătrânelul își suflă nasul, își potrivește decorația de la gât, și intră în birou. Tânărul rămase în salonul de așteptare. Inima începu să-i bată.

„Despre ce or fi vorbind oare? se întreba el auzind din biroul de alături mormăitul celor două glasuri de bătrâni. Îl treceau fiori reci și, neliniștit, se muta de pe un picior pe altul. L-o fi ascultând oare pe unchiu-meu?”

Nemaiputând răbda sentimentul necunoscutului, se apropie de ușă și își lipi de ea urechea sa clăpăugă.

— Nu pot! auzi el glasul lui Evlampi Stepanovici; Zău că nu pot! Te stimez, Prohor Mihailîci, îți sunt prieten, sunt gata să fac orice pentru dumneata, dar... nu pot! Nici nu mă mai ruga!

— Sunt de acord cu dumneavoastră, Excelență, e un stricat. Nu tăgăduiesc, ba am să vă spun chiar, ca unui prieten și binefăcător ce-mi sunteți, că nu-i numai bețiv... Asta n-ar fi încă nimic. E un nemernic! E în stare să și fure, dacă i se ivește prilejul, și la măsluit e meșter, iar de la clevetit nu se dă înapoi... Nici nu pot să vă spun ce ticălos e! Astăzi îți face un serviciu și mâine scrie un denunț împotriva ta. E o canalie... Nu mi-e câtuși de puțin milă de el. Dacă ar fi după mine, l-aș fi trimis de mult la dracu' în praznic... Dar mi-e milă de mamă-sa, Excelență! Numai pentru mamă-sa mă rog eu. A furat-o și pe mamă-sa ticălosul, a băut totul...

Tânărul se îndepărtă de ușă și făcu câțiva pași prin salonul de așteptare. După cinci minute se apropie și își lipi din nou urechea de ușă.

— Îndurați-vă de bătrână, Excelență, spunea unchiul. Moare de inimă rea că ticălosul ei de fiu umblă acum fără niciun rost.

— Ei bine, fie. Dar cu o condiție: la cel mai mic lucru, îl zbor!

— Dacă mai face ceva, secătura, afară eu el!

Tânărul plecă de lângă ușă și începu să se plimbe iar prin salonul de așteptare.

— Bravo, unchiule! șopti el, frecându-și încântat mâinile. Ce înduioșător mă descrie! E un om incult, dar se pricepe să le potrivească...

Unchiul ieși din birou.

— Te-a primit, spuse el posomorât. Netrebnicule... Hai să mergem...

— Ți mulțumesc, unchiule! oftă tânărul, clipind din ochi, plin de recunoștință, și sărutându-i mâna. Fără protecția dumitale m-aș fi prăpădit de mult...

Amândoi ieșiră în stradă și o luară spre casă. Bătrânelul era încruntat și cufundat în gânduri, iar tânărul era vesel, în culmea fericirii.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 35, 27 august.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Trimițând, în august 1883, povestirea lui Leikin, Cehov îi scria: «Bucata de față nu-i dintre cele izbutite. Observațiile sunt palide, iar povestirea nu-i șlefuită și prea e lipsită de adâncime. Aveam o temă mai bună și aș fi scris și primit mai mult, dar de data aceasta soarta-i împotriva mea. Scriu în condițiunile cele mai groaznice. Am în față lucrarea mea, care numai literatură nu-i și care îmi chinuie fără milă conștiința; în odaia de alături țipă copilul unei rude, venită să stea câțva timp cu noi, în altă odaie tata citește cu glas tare mamei „Îngerul întruchipat”... Cineva a întors muzicuța și aud „Frumoasa Elena”... Patul meu e ocupat de ruda venită în vizită, care se apropie mereu de mine și-mi vorbește de-ale medicinei...»

Rob ieșit la pensie

Pârâiașul nostru șerpua cotind mereu... Alerga peste câmp, răsucindu-se, încolăcindu-se, de parc-ar fi vrut să se frângă... Când te suiai pe o culme și te uitai în jos, îl vedeai de la un capăt la altul, ca în palmă. Ziua era ca oglinda, iar noaptea părea argint viu. Pe lângă mal crescuse stuf. Și stuful se privea în apă... Ce mândrețe! Ici stuf, colo răchitiș, dincolo sălcii...

Așa se lăuda Nikifor Filimonîci la berărie, așezat în fața unei halbe. Vorbea cu patimă, cu foc... Chipul lui zbârcit, ras, și gâtul cafeniu i se încordau și zvâcneau de câte ori voia să stăruie asupra unui amănunt deosebit de poetic. Cea care îl asculta era Tania, drăgălașa chelnăriță a berăriei, o fată de vreo șaisprezece ani. Aplecată peste tejghea, cu capul proptit în pumni, sorbea cu sete fiecare cuvânt al povestitorului, uimită, palidă, fără să clipească.

Nikifor Filimonîci se ducea în fiecare seară la berărie și stătea de vorbă cu Tania. O îndrăgise pentru că era orfană și pentru blândețea senină ce se revărsa peste chipul ei palid, cu ochi pătrunzători. Și când cineva îi era drag, Nikifor Filimonîci îi vorbea deschis și-i încredința toate tainele trecutului său. Povestirile lui începeau întotdeauna cu descrierea naturii. De la descrierea naturii trecea la vânători, și de la vânători la răposatul său stăpân, prințul Svințov.

— Era un om vestit! spunea el despre prinț.

— I se dusesese vestea nu atât pentru bogățiile și moșiile lui întinse, cât pentru felul lui de a fi. Era un Don Juan!

— Ce-i aia un Don Juan?

— Asta înseamnă că se purta cu partea femeiască ca un mare Don Juan. Voi, femeile, îi plăceați. Și-a irosit toată averea pentru sexul femeiesc. Da-a... Când stăteam la Moscova, aproape tot etajul de sus al grand hotelului unde trăgeam trăia pe socoteala noastră. La Petersburg am avut legături foarte strânse cu baroneasa von Tussicli, care ne-a făcut și un copilaș. Baroneasa asta își pierduse într-o noapte toată averea la cărți și voia să se omoare, iar prințul n-a lăsat-o să-și pună capăt zilelor. Era tânără, frumoasă... A fost încurcată vreun an cu el, apoi a murit... Și cum îl mai iubeau femeile, Tanecika! Cum îl mai iubeau! Nu puteau să trăiască fără el!

— Era frumos?

— Da' de unde... Era bătrân, urât... Da-a... Și dumneata, Tanecika, i-ai fi plăcut... Îi plăceau fetele slăbuțe și palide ca dumneata... Nu te rușina. De ce să te rușinezi? În vecii vecilor n-am mințit și nici acum nu mint...

După aceea Nikifor Filimonîci se apuca să descrie echipajele, caii, gătelile... Și se pricepea de minune la toate astea. Apoi începea să înșire vinurile...

— Sunt vinuri care costă douăzeci și cinci de ruble sticla. Când bei un păhăruț, simți în pântec ceva, așa, de parcă ai muri de plăcere...

Mai mult ca orice îi plăcea Taniei descrierea nopților liniștite cu Lună... În timpul verii, petreceri gălăgioase pe iarba verde în mijlocul florilor, iar iarna, în sănii cu blănuri călduroase, în sănii care zboară ca vântul.

— Sania gonește, iar ție ți se pare că Luna aleargă... Mare minune!

Nikifor Filimonîci povestea astfel îndelung. Nu isprăvea decât când băiatul stingea felinarul de deasupra intrării și aducea înăuntru firma de pe ușă.

Într-o seară de iarnă, Nikifor Filimonîci, zăcând beat lângă un gard, răci. Îl duseră la spital unde rămase o lună de zile. Când ieși n-o mai găsi pe Tania lui la berărie. Nu știa nimeni ce se întâmplase cu ea.

După un an și jumătate, Nikifor Filimonîci mergea într-o zi pe strada Tverskaia din Moscova, încercând să vândă un pardesiu jerpelit. Și deodată o văzu pe Tania, slăbiciunea lui. Pudrată, gătită, cu o pălărioară cu boruri îndrăzneț îndoite, mergea braț la braț cu un domn cu joben și râdea cu hohote... Moșneagul se uită la ea, o recunoscuse, o petrecu cu privirea și își scoase încet căciula. Pe chip îi trecu o undă de înduioșare și o lacrimă îi luci în ochi.

— Să-i dea Dumnezeu noroc... șopti el. E fată bună.

Și punându-și căciula pe cap, răsă încetișor.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 37, 10 septembrie. Semnată: A. Cehonte. A intrat cu mici modificări în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886, și a fost inclusă și în edițiile ulterioare ale culegerii. Publicăm textul din ediția a 14-a (ultima) a culegerii.

Povestirea fusese, la început, aleasă pentru culegerea de „Opere”. În Arhiva literară centrală din Moscova se păstrează șpalturile povestirii, anulate de Cehov, cu o însemnare de-a lui: «A se exclude povestirea „Rob ieșit la pensie”.» Textul din șpalturi coincide cu textul ediției a 14-a a culegerii.

Din scrisoarea lui N. A. Leikin către Cehov, cu data de 8 septembrie 1883, se poate vedea că cenzura tăiase mult din povestire: «Nu te mira că povestirea dumitale „Rob ieșit la pensie” și „Viața din Moscova” apar ciuntite în Nr. 37. Nu-i mâna redactorului, ci a cenzorului...» Și mai departe: «Cenzorul s-a năpustit de asemenea și asupra povestirii dumitale „Robul” și a tăiat tot ce era mai piperat, toate sclipirile mai picante. Pesemne că au de gând să recomande revista „Oskolki” domnișoarelor de pension.»

Proasta sau căpitanul la pensie

SCENETĂ DINTR-UN VODEVIL INEXISTENT

Sezon de căsătorii. *Căpitanul la pensie Sousov*¹³³ (șade pe o canapea de mușama, cu un picior îndoit sub el și ținându-și cu amândouă mâinile pe celălalt. În timp ce vorbește, se leagănă.) *Pețitoarea Lukinișna* (o bătrână lăbărtată, cu înfățișare nătângă dar blajină, șade mai la o parte pe un scăunaș. Pe față îi e întipărit un amestec de groază și de uimire. Din profil seamănă cu un melc, *en face* – cu o libarcă. E slugarnică în vorbă și sughite după fiecare cuvânt).

Căpitanul. La drept vorbind, dacă privești toate astea dintr-un punct de vedere, Ivan Nikolaici a procedat foarte substanțial. A făcut bine că s-a însurat. Orice ai fi, profesor sau geniu, dacă nu ești însurat se cheamă că nu faci o lețcaie. N-ai nici cenz, nici opinie publică... Omul neînsurat nu poate avea în societate adevărată greutate... Să luăm, bunăoară, exemplul meu... Sunt un om din clasa cultă, sunt proprietar de casă și am și gologani... Am și grad... și decorație. Ei și? Mare scofală! Cine-s eu, dacă mă consider dintr-un punct de vedere? Un om fără căpătâi... Un fel de sinonim și atâta tot (cade pe gânduri). Toți îs însurați, toți au copilași, numai eu nu... ca în romanța aceea... (cântă cu glas de tenor o romanță tristă). Așa-i și cu mine... Măcar de-aș găsi o logodnică rămasă de căruță.

Lukinișna. De ce să iei una rămasă de căruță? Pe tine, taică, te-ar lua și una cu căutare. Cu sufletul tău nobil și cu calitățile astea ale tale, oricare te-ar lua, chiar și una cu bani...

Căpitanul. Nu-mi trebuie una cu bani. N-am să-mi permit să fac o ticăloșie ca asta, să mă însor pentru bani. Bani am și nu vreau să mănânc eu pâinea nevesti-mii, ci s-o mănânce ea pe a mea. Dacă iau una săracă, ea își va da seama; va înțelege... N-am atâta egoism în mine ca să mă însor din interes...

Lukinișna. Asta cam așa-i, taică... Sunt fete sărace care-s mai frumoase decât cele bogate...

Căpitanul. Nici frumusețe nu-mi trebuie. Ce rost are? Doar nu te-nsori cu frumusețea. Frumusețea nu trebuie să fie în trup, ci în suflet... Îmi trebuie bunătate, blândețe, nevinovăție... Vreau ca nevastă-mea să mă stimeze, să mă respecte...

Lukinișna. Hm... Cum s-ar putea să nu te respecte dacă ai fi soțul ei legitim? Să n-aibă atâta cultură în ea?

Căpitanul. Stai, nu mă întrerupe. Nici una cultă nu-mi trebuie. Firește că în ziua de astăzi fără cultură nu merge, dar vezi că e cultură și cultură. Firește, e mare lucru când nevastă-ta o dă pe franțuzește și pe nemțește și mai știu eu pe ce alte graiuri; da, e chiar foarte mare lucru. Dar ce folos dacă nu se pricepe să-ți coasă, bunăoară, un nasture? Fac parte din clasa cultă, sunt primit peste tot, pot să spun că stau de vorbă cu prințul Kanitelin¹³⁴ cum stau de vorbă cu tine acum, dar am un caracter simplu. Îmi trebuie o fată simplă. Nu-mi trebuie minte. Bărbatul să aibă minte; o ființă feminină poate să se descurce și fără minte.

Lukinișna. Bine ziseși, taică. În ziua de astăzi chiar și în gazete scrie că deșteptii nu-s buni de nimic.

Căpitanul. Una mai proastă o să mă iubească, o să mă respecte și o să-și dea seama ce fel de om sunt. Și o să-mi știe și de frică. Pe când una deșteaptă îmi va mânca pâinea, dar nu va simți a cui e pâinea. Să-mi cauți o proastă... Da, chiar așa, să știi; o proastă. Ai dibuit vreuna din astea?

Lukinișna. Am dibuit eu mai multe (cade pe gânduri). Pe care dintre ele să ți-o dau? Fete proaste sunt câte vrei, dar toate-s

proaste deștepte... Orice proastă are și ea mintea ei... Tu vrei una proastă de tot? (Se gândește.) Am eu una prostuță, dar nu știu dacă o să-ți placă... E fată de negustor și are vreo cinci mii zestre... N-aș putea zice că-i urâtă, ci așa: nici da, nici ba... e slăbuță, subțirică... E alintătoare, gingașă... Inimă bună are berechet! E gata să-și dea și cămașa de pe ea dacă o roagă cineva... E și blândă... Când o păruiește mă-sa nu zice nici păs, o vorbă nu scoate! A fost crescută cu frică de părinți, se duce la biserică, la nevoie... se pricepe și la gospodărie... Numai că de... e cam așa (își flutură degetele la tâmplă)... Nu mă osândi, păcătoasa de mine pentru felul cum o judec, dar îți dau cuvântul meu adevărat, ca în fața lui Dumnezeu: nu-i în toate mințile! E neroadă... Tace, tace, tace ca o moartă... Stă jos și tace, și deodată nitam-nisam – hop! Parcă ar fi opărit-o cineva cu apă clocotită. Sare de pe scaun ca o nebună și îi dă drumul... Vorbește, vorbește, spune vrute și nevrute... Nu mai isprăvește... Atunci și pe părinți îi găsește proști, și mâncarea fără gust, și vorbele ce se spun nu-i sunt pe plac. Se plânge că e singură pe lume, că cei din jur i-au mâncat zilele... Și-i dă zor că n-are cine s-o înțeleagă... E neroadă, ce mai! A pețit-o negustorul Kașalotov și ce crezi, l-a repezit! I-a răs în față... Și doar e un negustor bogat, frumos, *aligant* de parcă ar fi un ofițeraș. Face ce face și pune mâna pe câte o nenorocită de carte, se închide în cămară și începe să citească...

Căpitanul. Proasta asta nu se potrivește cu categoria mea... caută-mi alta (se ridică și se uită la ceas)... Și acum bonjur! Trebuie să plec. Am și eu... chestiunile mele de burlac...

Lukinișna. Du-te, taică! Călătorie sprâncenată! (Se scoală.) Sâmbătă seară am să mai trec pe la tine să mai vorbim despre logodnică (se îndreaptă spre ușă)... Dar... pentru chestiunile de burlac nu-ți trebuie nimic?

Talmeș-balmeș

Astronomii s-au bucurat mult când au descoperit pete în soare. E un caz de răutate fără precedent!

*

Un funcționar primește un bacșiș. Chiar în clipa în care păcătuiește, intră șeful lui și își ațintește bănuitor privirea spre pumnul în care se ascunde prinosul de recunoștință. Funcționarul e din cale afară de încurcat.

— Domnule! se adresează el cetățeanului în cauză și își desface pumnul. Ai uitat ceva la mine în mână!

*

Când e țapul porc?

— Un țap – nu știu al cui era – luase obiceiul să vină la caprele noastre, povestea un moșier.

— L-am alungat și i-am dat câteva picioare. El iar a venit. I-am tras o surchideală bună cu niște nuiele și i-am legat și un retevei de coadă. Dar nici asta n-a folosit la nimic. Ticălosul tot dădea târcoale caprelor noastre. Las-pe mine! L-am prins, i-am vârât niște tutun în nări și l-am uns cu terebentină.

După această pedeapsă, vreo trei zile nu s-a mai arătat. Pe urmă iar a început să dea târcoale. Spuneți și dumneavoastră dacă nu e un porc?

*

Un model de prezență de spirit.

Vizitând expoziția de manufactură de anul trecut, reporterul N.Z. din Petersburg își fixă într-o doară atenția asupra unuia dintre pavilioane și începu să noteze ceva într-un carnet.

— Nu v-a căzut cumva o hârtie de douăzeci și cinci de ruble? îl întreabă fabricantul care expunea în acel pavilion și îi întinse hârtia.

— Mi-au căzut două hârtii de douăzeci și cinci! răspunse prompt reporterul.

Uimit de o asemenea prezență de spirit, industriașul îi mai întinse o hârtie de douăzeci și cinci de ruble.

Nu e anecdotă, ci întâmplare adevărată.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 38, 17 septembrie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

În landou

Kitty și Zina, fiicele consilierului de stat Brîndin, se plimbau în landou pe Nevski Prospekt. Cu ele se afla și verișoara lor, Marfușă, o fată mărunțică, de vreo șaisprezece ani, o provincială moșierită, sosită de câteva zile la Piter să-și viziteze rudele simandicoase și să vadă „minunile orașului”. Alături de ea ședea baronul Dronkel, un domnișor proaspăt ieșit din baie, ferchezuit din cale afară, cu un palton albastru și pălărie la fel. Legănate de landou, cele două surori se uitau din când în când pieziș la verișoara lor. Făceau haz de ea, dar se și temeau să nu le facă de râs. În naivitatea ei, fetișcana care niciodată în viață nu se mai plimbase în landou și nu auzise larma capitalei, se minuna de căptușeala trăsurii, de jobenul cu galoane al lacheului, și scotea câte un țipăt de fiecare dată când întâlneau tramvaiul cu cai... întrebările pe care le punea erau și mai copilărești, și mai caraghioase...

— Ce leață primește Porfiri al vostru? întrebă ea între altele, arătând cu capul spre lacheu.

— Patruzeci de ruble pe lună, pare-mi-se...

— Nu mai spune! Fratele meu Serioja, care-i învățător, nu primește decât treizeci! Oare la voi la Petersburg munca e chiar atât de prețuită?

— Nu mai pune astfel de întrebări, Marfușă, îi șopti Zina, și nu te mai uita așa în toate părțile. Nu se cade. Ah, ia priviți – dar

numai cu coada ochiului, că nu-i frumos – ce ofițeraș caraghios! Ha-ha! Ce mutră! Parcă ar fi băut oțet! Dumneata, baroane, arăți la fel când faci curte Amfiladovei.

— Dumneavoastră, *mesdames*, ciripiți și puțin vă pasă! Dar pe mine mă mustră conștiința, spuse baronul. Astăzi, colegii mei de la minister fac un parastas pentru Turgheniev și, din pricina dumneavoastră, eu nu m-am dus. Oricum, nu se face... E o comedie, firește, totuși ar fi trebuit să mă duc, să arăt că simpatizez și eu... cu ideile... *Mesdames*, spuneți-mi sincer, cu mâna pe inimă, vă place Turgheniev?

— O, da... desigur! Doar e Turgheniev...

— Ei, poftim... Pe cine întreb, îmi răspunde la fel, dar mie... nu înțeleg! Ori nu am destul creier, ori sunt un sceptic fără leac, dar mi se pare exagerată, dacă nu chiar ridicolă, toată această vâlvă stârnită în jurul lui Turgheniev! Nu tăgăduiesc că-i un scriitor bun... Scrie curgător, pe alocuri stilul lui e chiar viguros, are umor, dar... nu-i nimic deosebit... Scrie ca toți scriitorii ruși... Ca și Grigorievici, ca și Kraevski... Ieri am luat înapoi din bibliotecă „Însemnările unui vânător”, le-am citit din scoarță în scoarță și n-am găsit absolut nimic deosebit... Niciun fel de proces de conștiință, nimic despre libertatea presei... nicio idee! Cât despre vânătoare, zero. Totuși nu e rău scris!

— Nu e rău deloc! E un scriitor foarte bun! Și mai ales cum scrie despre dragoste! oftă Kitty. Mai bine ca toți!

— Scrie bine despre dragoste, dar alții au scris și mai bine. Jean Richepin¹³⁵, bunăoară. Ce minunăție! Ați citit romanul lui „Lipiciul”? Cu totul altceva! Citești și simți cum tot ce scrie el se întâmplă și în realitate! Pe când Turgheniev... ce a dat? Numai idei... dar ce idei sunt în Rusia? Totul e luat de la străini! Nimic original, nimic al tău!

— Dar cum descria natura!

— Nu-mi place să citesc descrieri de natură. Sunt niște peltele care nu se mai isprăvesc... „Soarele a apus... Păsările au început să cânte... Pădurea freamătă...” Eu sar întotdeauna aceste splendori. Turgheniev e un bun scriitor, nu contest, dar nu găsesc

că era în stare să facă minuni, așa cum strigă astăzi toată lumea. Se tot dă zor că ar fi contribuit la trezirea conștiinței, că ar fi zgândărit nu știu ce conștiință politică în poporul rus... Nu văd nimic din toate acestea... Nu înțeleg...

— Dar romanul „Oblomov” l-ai citit? întrebă Zina. În el Turgheniev se ridică împotriva iobăgiei!

— E adevărat... Dar și eu sunt împotriva iobăgiei! Înseamnă oare asta că trebuie să se facă zarvă și în jurul numelui meu?

— Pentru Dumnezeu! Roagă-l să tacă din gură! șopti Marfușa Zinei.

Zina se uita mirată la fata cea naivă și sfioasă. Privirea provincialei rătăcea neliniștită de la unul la altul, și ochii ei, în care se aprinsese o lucire dușmănoasă, păreau să caute pe cine să-și verse ura și disprețul. Buzele-i tremurau de mânie.

— Ai lacrimi în ochi, Marfușa, îi șopti Zina, Nu-i frumos!

— Se pretinde chiar că Turgheniev ar fi avut o mare înrâurire asupra dezvoltării societății noastre, continuă baronul. Dar unde se vede o astfel de înrâurire? Eu, păcătosul de mine, nu o văd nicăieri. În tot cazul asupra mea nu a avut niciuna.

Landoul trase la scara casei Brîndinilor.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 39, 24 septembrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

În privința acestei povestiri, Cehov scria lui N. A. Leikin (19 septembrie 1883): «Îți trimit „În landou”, unde-i vorba de Turgheniev.» Menționarea numelui lui Turgheniev în povestire avea importanță pentru redacția revistei în legătură cu moartea scriitorului, care trezise un ecou larg în presă.

Toamna

Se-nnoptase aproape.

Cârciuma lui moș Tihon era plină de cărăuși și de credincioși care se duceau să se închine la locurile sfinte. Îi adusese în cârciumă ploaia de toamnă ce cădea cu nemiluita și vântul turbat ce plesnea obrazii ca o biciușcă udă. Trudiți și uzi learcă, drumeții ședea de-a lungul pereților pe bănci și moțăiau trăgând cu urechea la urletul vântului. Pe chipuri li se citea urâtul. Unul dintre cărăuși, un flăcău cu fața ciupită de vărsat și zgâriată, ținea pe genunchi o armonică udă: cântase o vreme și apoi, fără să-și dea seama, se oprise.

Deasupra ușii, în jurul unui felinăraș chior, soios, se vedea cum bate ploaia. Vântul urla ca un lup, scheuna și părea că vrea cu orice preț să scoată ușa cârciumii din țâțâni. În curte se auzeau caii sforăind și pleoscăind prin noroi. Era frig și te pătrundea umezeala.

La tejghea ședea chiar moș Tihon, un mujic înalt, cu obrazul lat și cu ochi mici, umflați și somnoroși. În fața tejghelei stătea un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu haine murdare, dintre cele mai ieftine, care trădau totuși un om mai subțire. Avea pe el un pardesiu boțit și plin de noroi, pantaloni de dril și galoși puși de-a dreptul pe piciorul gol.

Mâinile înfundate în buzunare, coatele slabe, ascuțite, și capul îi tremurau, scuturate de frig. Când și când, trupul vlăguit, ros de băutură, i se înfiora din creștet și până în vârful galoșilor.

— Pentru Dumnezeu! se ruga el de Tihon, cu un glas de tenor, spart, dogit. Dă-mi măcar un păhăruț... uite, pe ăsta mic. Nu pe degeaba, pe datorie.

— Ehei... Câți derbedei ca tine nu se perindă pe aici!

Derbedeul îl privi pe Tihon cu dispreț, cu ură. Dacă ar fi putut l-ar fi ucis!

— Dar pricepe odată, nătărăule, necioplitul! Nu eu te rog, ci măruntaiele mele te roagă, ca să vorbesc pe limba ta de țărănoi! Boala mea se roagă de tine! Înțelege odată!

— N-am ce înțelege... Hai, pleacă de aici...

— Dacă nu beau numaidecât, dacă nu-mi ogoiesc patima, sunt în stare să fac moarte de om, pricepe odată! Sunt în stare de orice! Ascultă, bădărane, în viața ta de cârciumar, mulți băutori ai văzut; și nici până astăzi n-ai izbutit să-ți dai seama ce fel de oameni sunt? Sunt niște bolnavi! Poți să-i fereci în lanțuri, să-i bați, să-i tai bucăți, numai votcă să le dai! Hai, te rog frumos! Fă-mi binele ăsta! Mă înjosesc... Doamne, cum mă înjosesc!

Derbedeul clătină din cap și scuipă.

— Adă banii încoa' și îți dau votcă! spuse Tihon.

— De unde să iau bani? Am băut tot ce-am avut. Tot! Nu mi-a mai rămas decât pardesiul ăsta. Nu pot să ți-l dau, fiindcă-l port pe pielea goală... Vrei căciula?

Derbedeul îi întinse lui Tihon căciulița sa de postav, din căptușeala căreia ieșea pe alocuri câte un smoc de vată. Tihon luă căciula în mână, o cercetă și clătină din cap.

— Pe degeaba, și n-o iau... spuse el. Gunoi...

— Nu-ți place? Ei, atunci dă-mi pe datorie dacă nu-ți place. Când mă întorc de la oraș îți aduc cele cinci copeici, sta-ți-ar în gât să-ți stea!

— Ce mai ți-e și cu coțcarul ăsta! Ce vrei omule? Ce mă bați la cap?

— Vreau să beau. Nu eu, ci boala mea vrea! Înțelege odată!

— Ia mai slăbește-mă! Nebuni ca tine hoinăresc destui pe drumul mare! Du-te și roagă-te de creștinii ăștia; să-ți dea ei de pomană, dacă vor, că eu de pomană nu dau decât pâine. Nemernicule!

— Destul că-i jecmănești tu pe bieții oameni. Eu... să mă ierți! Eu nu pot să-i jecmănesc! Nu!

Derbedeul își curmă însă deodată șirul vorbelor, roși și se întoarce spre credincioși:

— Știți că are dreptate, creștinilor! Donați-mi cinci copeici! Mi-o cer măruntaiele.. Sunt bolnav!

— Bea apă, spuse în batjocură flăcăul cu fața ciupită de vărsat.

Derbedeul se rușină. Începu să tușească, apoi tăcu. După câteva clipe se rugă iar de Tihon. În cele din urmă, începu să plângă și vru să dea pardesiul său ud pentru un păhăruț de votcă. Lacrimile nu i se văzură prin întuneric, iar pardesiul nu i-l primiră, deoarece credincioasele din cârciumă nu voiau să vadă goliciune de bărbat.

— Ce să mă fac? întrebă el încet, cu glas deznădăjduit. Ce să mă fac? Trebuie să beau... Altfel fac moarte de om sau îmi iau zilele... Ce să fac?

Începu să se plimbe prin cârciumă.

Căruța poștei se opri la intrare cu sunet de zurgălăi. Poștașul, ud leoarcă, intră în cârciumă, bău un pahar de votcă și ieși. Poșta porni mai departe.

— Am să-ți dau ceva de aur, îi șopti derbedeul lui Tihon, făcându-se deodată alb ca varul. Uite, ce-ți dau... Fie... Ia-l, cu toate că ceea ce fac e o ticăloșie, o mârșăvie... Fac asta în stare de iresponsabilitate... Chiar și un tribunal m-ar achita... Ți-l dau, dar numai cu o condiție: să mi-l înapoiezi când mă întorc. Ți-l dau față de martori...

Derbedeul își băgă mâna udă în sân și scoase un mic medalion de aur. Îl deschise și aruncă o privire fugară asupra fotografiei.

— Fotografia ar trebui s-o scot dar n-am unde s-o pun: sunt ud leoarcă. Dracu' să te ia, jefuiește-mă, ia-l cu poză cu tot. Dar cu o singură condiție... Dragul meu, scumpul meu... te rog... Nu atinge cu degetele tale chipul acesta... Te rog din suflet! Iartă-mă

pentru grosolăniile pe care ți le-am spus, iartă-mă că am fost mojik cu tine... Sunt un dobitoc... Nu atinge cu degetele și nu privi cu ochii tăi acest chip...

Tihon luă medalionul, se uită la marcă și îl băgă în buzunar.

— Un cesuleț de furat, spuse el, umplând paharul. Fie... Hai bea...

Bețivul luă paharul în mână, se uită la el cu ochi scânteietori, pe cât de scânteietori mai puteau fi ochii lui tulburi de bețiv, și bău... bău cu reculegere, cu întreruperi înfiorate. După ce bău medalionul cu fotografia, lăsă rușinat ochii în jos și se duse într-un colț. Acolo se aciui pe bancă lângă o credincioasă, se ghemui și închise ochii.

O jumătate de ceas se scurse în liniște și tăcere. Nu se auzea decât vântul, care cânta în horn rapsodia lui de toamnă. Pravoslavnicele începură să-și facă rugăciunea pregătindu-se liniștite să se culce pe jos, sub bănci. Tihon deschise medalionul și privi îndelung căpșorul de femeie care, din micuțul său cadru de aur, zâmbea cârciumii, lui Tihon, sticlelor...

O căruță scârțâi în curte. Se auzi un „pârrr” și un pleoscăit prin noroi... În cârciumă năvăli un mujic mărunț, cu cojoc lung și țacălie ascuțită. Era ud și murdar.

— Hei! strigă el, bătând cu un bănuț de cinci copeici în tejghea. Un pahar de maderă adevărată! Toarnă!

Și, răsucindu-se cu multă vioiciune pe un picior, aruncă o privire asupra celor din cârciumă.

— V-ați topit parcă ați fi de zahăr, mama voastră de curci plouate! V-ați speriat de ploaie, voinicilor! Plăpânzi mai sunteți! Dar ăla de colo cine dracu' o mai fi?

Mujicul se apropie de derbedeu și se uită mai cu luare aminte la el.

— Na-ți-o bună! Boierul! spuse el. Semion Sergheici! Stăpânul nostru! Ai? Cum de-ați nimerit în cârciuma asta? Ce căutați aici? Of... mucenic nenorocit!

Boierul îl privi ținută și își acoperi obrazul cu mâneca. Mujicul oftă, clătină din cap, ridică amândouă mâinile într-un gest de cumplită deznădejde și se întoarse la tejghea să-și bea votca.

— E boierul nostru, îi șopti el lui Tihon, arătând cu capul spre derbedeu. Moșierul nostru, Semion Sergheici. Ai văzut în ce hal e? Mai seamănă a om? Ai? Vezi ce face din om beția...

După ce își bău votca, mujicul își șterse buzele cu mâneca și urmă:

— Sunt dintr-un sat de pe moșia lui. Din Ahtilovka, la patru sute de verste de aici... Am fost iobagi la taică-su... Mare jale, măi frate! Mare jale! Bun la suflet mai era... Vezi căluțul meu din curte? El mi-a dat bani să mi-l cumpăr! Măi! Ce ți-e și cu soarta asta!

După câteva minute căraușii și pravoslavnicii se strânseseră în jurul mujicului. Cu glas scăzut, dar vioi, îngânat de freamătul toamnei, el le istorisi de-a fir a păr întreaga poveste. Semion Sergheici ședea tot în colțul lui, cu ochii închiși, mormăind ceva. Asculta și el.

— Toate astea s-au întâmplat numai și numai fiindcă n-a avut destulă tărie, povestea mujicul, mișcându-se mereu pe scaun și dând din mâini. Din pricina traiului prea bun... A fost un domn mare, bogat, cum nu erau mulți în gubernie... Nu avea grija zilei de mâine! Trebuie că l-ați văzut și voi... De câte ori nu trecea în trăsură pe dinaintea cârciumii ăsteia. Era bogat tare... Mi-aduc aminte că acum vreo cinci ani a trecut râul cu podul plutitor la Mikișkino și i-a dat podarului o rublă în loc de cinci copeici... Sărăcirea lui a pornit de la o nimica toată. Întâi și întâi de la o muiere. S-a îndrăgostit de o orășeancă, bietul de el... Și-ar fi dat și viața pentru dânsa. Vorba ceea, îndrăgise omul cioara mai dihai ca pe șoim... Ticăloasa aceea se numea Maria Egorovna și avea un nume de familie atât de ciudat încât ți se încurcă și limba-n gură când vrei să-l rostești. S-a îndrăgostit de ea și a pețit-o după cum cere datina creștinească. Iar ea, bineînțeles, n-a zis ba: era boier, și nu dintre cei mărunți, nu bea, avea și bani... Mi-aduc aminte că am trecut o dată spre seară prin parcul lui; ședeau amândoi pe o

bancă și se pupau. El o pupa o dată, iar ea, șerpoaica îl pupa de două ori. El o apuca de mână ei albă, iar ea se aprindea ca focul! Fir-ar a naibii să fie... Cum se mai lipea de el... „Te iubesc, Senea”, îi dădea ea zor. Iar Senea umbla năuc, de parcă i-ar fi pierit mințile și se lăuda la toți cu fericirea lui... Unuia îi dădea o rublă, altuia două... Mi-a dat și mie să-mi cumpăr un cal... La toți le-a iertat datoriile, de bucuros ce era. A venit și ziua nunții... S-au cununat, cum se cuvine... Și tocmai în clipa în care boierii trebuiau să se așeze la cină, mireasa, ia-o de unde nu-i. Fugise la oraș, la un avocat, ibovnicul ei. Și asta chiar după cununie, nemernica! Tocmai la ceasul cel mai dulce. Ai? De atunci a înnebunit boierul, de atunci a început să bea... Îl vedeți acum... Umblă de colo-colo ca un bezmetic, cu gândul tot la ticăloasa aceea. O iubește! De bună seamă că acum se duce pe jos la oraș, să o vadă măcar de departe... Pe urmă, mări fraților, i s-a mai tras sărăcirea și de la cumnatu-său, bărbatul soră-sii... I-a trecut prin cap să dea un gir pentru cumnatu-său la o bancă... pentru vreo treizeci de mii de ruble... Tâlharul de cumnatu-său știa ce vrea, și firește s-a făcut niznai, câinele, așa că toate cele treizeci de mii a trebuit să le dea boierul nostru... Prostu' de el pătimește acum pentru prostia lui... Nevastă-sa a făcut copii cu avocatul ei, cumnatu-său a cumpărat o moșie pe lângă Poltava, și al nostru hoinărește ca un zănatec pe la cârciumi și ni se jeluiește nouă, mujicilor: „Am pierdut încrederea în oameni, mă fraților! Nu mai am în cine să cred acum!” Om fără tărie! Fieștecare își are necazurile lui, dar asta înseamnă să se apuce de băutură? Uite, bunăoară, vâtaful nostru de plasă. Nevastă-sa îl primește ziua nămiază mare pe învățător și irosește banii bărbatului în chefuri, iar vâtaful se plimbă și zâmbește batjocoritor... doar atât. A slăbit ce e drept un pic, dar... asta-i tot.

— Asta-i după cum îți dă Dumnezeu tărie... oftă Tihon.

— Bine ai zis, tăria unuia nu se potrivește cu tăria altuia.

Mujicul mai vorbi o vreme... Când isprăvi, în cârciumă se așternu liniște.

— Hei, tu ăla de colo... cum îți zice pe nume?... Amărățule! Vino să mai bei ceva! îi strigă Tihon, boierului.

Boierul se apropie de tejghea și bău cu nesaț pomana...

— Dă-mi o clipă medalionul! îi șopti el lui Tihon. Să mă uit doar la el și... ți-l dau înapoi...

Tihon se încruntă și îi întinse medalionul fără să spună o vorbă. Flăcăul ciupit de vărsat oftă, dădu din cap și ceru votcă.

— Bea, boierule! Of! E bine fără votcă, dar cu votcă e și mai bine! Când ai votcă, nici durerea nu mai e durere! Bea!

După ce bău cinci pahare, boierul se duse iar în colțul lui, deschise medalionul și începu să caute cu ochii lui beți, tulburi, chipul drag... Dar chipul nu mai era... Fusesse scos cu unghiile de către generosul Tihon.

Felinarul pâlpâi și se stinse. Una dintre pravoslavnice bolborosea ceva prin somn. Flăcăul ciupit de vărsat își făcu rugăciunea cu glas tare și se întinse pe tejghea. Se auzi oprindu-se o căruță... Afară ploua întruna... Frigul se întetea și ai fi zis că toamna cea întunecată, păcătoasă, nu va mai avea sfârșit. Boierul sfredelea cu ochii medalionul în căutarea chipului drag... Lumânarea se stingea încet.

Primăvară, unde ești?

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik”, 1883, Nr. 37, autoriz. cenz. din 24 septembrie. Semnată: A. Cehonte. A intrat aproape fără modificări în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

În anul 1885, Cehov a transformat povestirea în schița dramatică într-un singur act: „La drumul mare”, care a fost interzisă de cenzură.

Neamțul recunoscător

Am cunoscut un neamț recunoscător.

L-am întâlnit întâia oară la Frankfurt-pe-Main. Mergea pe Dummstrasse¹³⁶ cu o maimuțică de lanț. Pe chipul lui se citea foamea, dragostea de patrie și supunerea față de soartă. El cânta jalnic și maimuțica juca. Mi s-a făcut milă de ei și le-am dat un taler.

— Oh, vă mulțumesc! mi-a spus neamțul, strângând talerul la piept. Vă mulțumesc! N-am să uit până în mormânt pomana dumneavoastră.

A doua oară l-am întâlnit pe acest neamț la Frankfurt-pe-Oder. Mergea pe Eselstrasse¹³⁷ și vindea cârnăciori fripți. Zărindu-mă, l-au podidit lacrimile, și-a ridicat privirea spre cer și a spus:

— Oh, vă mulțumesc, *mein Herr!* N-am să uit niciodată talerul cu care m-ați salvat de la foame, pe mine și pe răposata mea maimuță! Talerul dumneavoastră ne-a adus atunci confortul!

A treia oară l-am întâlnit pe neamț în Rusia (*in diesem Russland*¹³⁸). Dădea lecții de limbi moarte, de trigonometrie și de teorie a muzicii. În timpul liber își căuta un post de director la calea ferată.

— Oh, mi-aduc aminte de dumneavoastră! îmi spuse el, strângându-mi mâna. Rușii sunt oameni răi, dar dumneavoastră sunteți o excepție. Nu-mi plac rușii, dar de dumneavoastră și de talerul dumneavoastră n-am să uit până în mormânt!

Nu l-am mai întâlnit de atunci.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 40, 1 octombrie.
Semnată: Omul fără Splină, Publicăm acest text.

Fata consilierului de comerț

ROMAN

Consilierul de comerț Mehanizmov are trei fiice: Zina, Mașa și Sașa. Pentru fiecare dintre ele sunt depuse la bancă câte o sută de mii de ruble zestre. Dar nu despre asta-i vorba.

Sașa și Mașa n-au nimic deosebit. Dansează minunat, brodează, știu să roșească, să viseze, se dau în vânt după locotenenți și, pare-mi-se, atâta tot. În schimb Zina, cea mai mare, e dintre acele făpturi rare care ies din comun. Mai degrabă întâlnești în viață un reporter fără darul beției decât o făptură care să-i semene.

Era ziua onomastică a Sașei. Noi, vecinii de moșie, ne-am gătit cu hainele cele mai bune, am înhămat caii cei mai strașnici și am plecat la conacul lui Mehanizmov s-o felicităm. Cu vreo douăzeci de ani în urmă, în locul acestui conac se afla o cârciumă. Și cârciuma a crescut, a crescut mereu, până ce s-a prefăcut într-un minunat conac cu livezi, eleșteie, havuzuri cu jocuri de apă și feciori cu mutre de bulldogi. După ce-am sosit și am rostit felicitările de rigoare, ne-am așezat la masă. S-a servit o supă „julienne”. Înainte de „julienne” am băut câte două păhăruțe și am luat o gustărică.

— Ce ar fi să bem și un al treilea? propuse Mehanizmov. Lui Dumnezeu îi place treimea și unde mai pui că... *tres hvațiunt consîlium*¹³⁹... Asta-i pe latinește, mă fraților! Măi Iașka, godac

râtos, ia dă-ne de pe masa cealaltă o scrumbie! Hai, boierilor! Fără mofturi! Mitri Piotrîci, *je vu pri alè mașer!*¹⁴⁰

— Of, tată! se amestecă Mașa. De ce plictisești lumea? Parcă ai fi negustorul Vodiankin¹⁴¹... cu tratațiile tale.

— Știu eu ce spun! Iar tu să-ți ții gura! Numai când avem mosafiri le dau voie să mă tutuiască! îmi șopti el peste masă. De dragul civilizației! Când nu-s mosafiri, ioc tutuială!

— Dintr-un bădăran n-ai să faci un pan! oftă vecinul meu, un general cu lentă. Porc a fost, porc a rămas...

Puțin câte puțin, Melianizmov se chercheli, își aduse aminte de trecutul său de cârciumar și începu să-și dea în petic. Sughița, încerca să vorbească franțuzește și spunea vorbe urâte...

— Isprăvește odată! i se adresă prietenul său, generalul. Oricât ți-ai face de cap, trebuie, să păstrezi buna-cuviință. Fii și tu mai... frate dragă!

— Îmi fac de cap pe banii mei și nu pe ai tăi! Am și eu „Leul și Soarele”¹⁴²! Și apoi, ia spune, cât mi-ai luat ca să mă faceți mijlocitor de pace onorific, domnilor?

La un capăt al mesei scârțâi și trosni un scaun. Ne îndreptarăm privirile într-acolo și văzurăm doi ochi negri, mari, care aruncau scânteii și fulgere asupra lui Mehanizmov. Acești ochi erau ai Zinei, o brunetă înaltă, zveltă, strânsă într-o rochie neagră. Pe chipul ei palid jucau pete trandafirii și în fiecare pată clocotea mânia.

— Te rog să încetezi, tată! spuse Zina. Nu-mi plac măscăricii!

Mehanizmov o privi sfios, începu să se foiască pe scaun, dădu peste cap un pahar de coniac și tăcu.

„Hehei! ne gândirăm noi. Asta nu-i nici Sașa, nici Mașa... Cu ea nu-i de glumit... E o ființă deosebită... Asta-i!...

Priveam cu admirație chipul mâniat. Mărturisesc că nici până atunci nu fusesem nepăsător față de Zina. E minunat de frumoasă, pare o Diană și tace tot timpul. Și fecioara care tace tot timpul ascunde, precum știți și dumneavoastră, atâtea taine! E ca o sticlă care nu știi ce conține – ai bea, dar ți-e teamă: dacă e otravă?

După-masă m-am apropiat de Zina și, ca să-i arăt că sunt și oameni care o înțeleg, am început să-i vorbesc de influența nefastă a mediului, de adevăr, de muncă, de libertatea femeii. Ușor amețit de vin, am trecut de la libertatea femeii la sistemul de control cu buletinele de identitate, la cursul valurilor, la cursurile pentru femei... Vorbeam cu foc, cu tremur în glas și am încercat de vreo zece ori să-i iau mâna... Vorbeam de altfel sincer și curgător, ca și cum aș fi citit cu glas tare un articol de fond. Ea mă asculta, uitându-se la mine. Ochii ei se făceau din ce în ce mai mari și mai rotunzi... Obrajii îi păleau vădit la auzul vorbelor mele... În cele din urmă, nu știu de ce, spaima îi aprinse o clipă privirea.

— E oare cu puțință să fi fost sincer în tot ce-ai spus? întrebă ea, copleșită parcă de groază.

— Eu... să nu fiu sincer?! Față de dumneata? Eu... Dar îți jur că...

Mă apucă de mână, se aplecă spre obrazul meu și îmi șopti cu glas înăbușit:

— Vino diseară la ora zece în pavilionul de marmură... Te rog din suflet! Am să-ți spun totul! Totul!

După aceste vorbe, se făcu nevăzută. De emoție mi s-a tăiat răsuflarea.

„S-a îndrăgostit de mine, mi-am spus, privindu-mă pe furiș în oglindă. N-a rezistat!”

Sunt un bărbat fermecător, de ce aș face exces de modestie? Înalt, chipeș, cu barba neagră ca pana corbului... În ochii mei albaștri și pe chipul meu oacheș poți citi suferințele îndurate. Fiecare gest trădează o dezamăgire. Și, pe lângă toate acestea, sunt bogat. (Averea mi-am făcut-o din literatură.)

Înainte de ora zece, mă aflu în pavilion, perpelindu-mă de nerăbdare. În cap și în piept mi se dezlănțuise o furtună. Cuprins de o moleșală dulce, chinuitoare, închideam ochii și în beznă de sub pleoape o vedeam pe Zina... Alături de ea, prin întuneric, zăream, nu știu de ce, o ilustrație poznașă, pe care o văzusem cândva într-o revistă: un lan de secară înaltă, o pălărioară de femeie, o umbreluță, un baston, un joben... Să nu mă osândească

cititorul pentru această ilustrație! Nu sunt singurul care are o imaginație atât de libertină. Cunoscut un poet liric care se linge pe buze și plescăie din limbă de câte ori îi apare muza, lui, inspiratului... Dacă un poet își îngăduie asemenea libertăți, noi prozatorii suntem cu atât mai de iertat.

La ora zece fix, Zina se ivi în ușa pavilionului, în bătaia Lunii. M-am repezit la ea și am apucat-o de mână.

— Draga mea... am început eu să bolborosesc. Te iubesc... Te iubesc cu patimă, la nebunie!

— Dă-mi voie, a spus ea, așezându-se și întorcând încet spre mine fața ei palidă. Îndepărtează-ți (*sic!*) mâna!

Aceste vorbe fură rostite pe un ton atât de solemn, încât jobenul, bastonul, pălărioara de femeie și lanul de secară îmi zburară din minte rând pe rând...

— Spui că mă iubești... Și dumneata îmi placi. Aș putea să mă mărit cu dumneata, dar înainte de toate trebuie să te salvez, nenorocitul. Ești pe marginea prăpastiei. Convingerile dumitale te sortesc pieirii! Se poate oare, nefericitule, să nu-ți dai seama de acest lucru? Îndrăznești să crezi că am să-mi leg soarta de un om care are asemenea convingeri? Nu! Îmi placi, dar am să știu să-mi birui sentimentul. Salvează-te, cât nu e prea târziu! Pentru început, iată... citește măcar asta! Citește, și ai să vezi ce drum greșit ai apucat!

Și îmi băgă în mână o hârtie. Am aprins un chibrit și în sărmana mea mână am văzut un număr de anul trecut al ziarului „Grajdanin”¹⁴³. O clipă am rămas pe bancă uluit, incapabil să scot o vorbă, apoi am sărit în picioare și m-am luat cu mâinile de cap.

— Dumnezeule! am strigat eu. În tot județul Lohmotievo e o singură făptură mai aleasă, și aceea... chiar și aceea e o proastă! Doamne, Dumnezeule!

Peste zece minute mă aflu în brișcă, în drum spre casă.

Tutorele

Mi-am biruit sfiala și am intrat în biroul generalului Șmîgalov¹⁴⁴. Generalul ședea la masa de lucru și făcea pasiența *caprice des dames*¹⁴⁵.

— Ce vrei, dragul meu? mă întrebă el prietenos, arătându-mi cu capul un jilt.

— Am venit la dumneavoastră într-o chestiune, Excelență, am spus eu, așezându-mă și încheindu-mi, nu știu de ce, surtucul. Am venit la dumneavoastră într-o chestiune cu caracter personal, nu de serviciu. Am venit să cer mâna nepoatei dumneavoastră, Varvara Maximovna.

Generalul întoarse încet capul spre mine, mă cercetă atent cu privirea și scăpă cărțile jos. Mișcă îndelung din buze și articulă:

— Dumneata... Ce, nu ți-e bine? Ai înnebunit? Răspunde-mi: ai înnebunit? Cum de îndrăznești? șuieră el, făcându-se stacojiu. Cum de îndrăznești? Mucosule! Țângăule! Îți arde de glume... ai?...

Și, bătând din picior, Șmîgalov zbieră atât de tare încât și geamurile zăngăniră:

— Ridică-te!! Uiți eu cine vorbești! Te poftesc să te cari de aici și să nu te mai arăți în ochii mei! Marș! Afară!

— Dar vreau să mă însor, Excelență!

— Poți să-ți cauți nevastă oriunde, dar nu la mine! Nu ești încă de nasul nepoatei mele, domnule! Nu ești o pereche pentru ea!

Nici averea, nici situația dumitale socială nu-ți dau dreptul să-mi propui o asemenea... propunere! E o obraznicie din partea dumitale! Te iert, mucosule, dar te rog să nu mă mai plictisești!

— Hm... V-ați descotorosit până acum de cinci pețitori în felul acesta... Dar de al șaselea nu veți izbuti să scăpați. Cunosc pricina acestor refuzuri. Iată ce e, Excelență... Vă dau în modul cel mai solemn cuvântul meu de onoare că, odată însurat cu Varia, n-am să vă cer nicio copeică din banii pe care i-ați irosit, în calitate de tutore al Variei. Vă dau cuvântul meu de onoare!

— Repetă ce ai spus! rosti generalul cu un glas nefiresc, strident, și se repezi la mine cu pași mărunți, ca un gânsac ațâțat. Repetă! Repetă, nemernicule!

Am repetat. Generalul s-a făcut stacojiu și a început să alerge prin odaie.

— Asta mai lipsea! tună el cu glas dogit, ridicându-și brațele spre cer. Asta mai lipsea: ca subordonații mei să-mi aducă în propria-mi casă insulte grave, prejudicioase! Doamne, ce am ajuns să trăiesc! Mi-e... rău!...

— Dar vă asigur, Excelență! Nu numai că n-am să vă cer niciodată nimic, dar nici n-am să pomenesc vreodată cuiva că din slăbiciune ați irosit banii Variei! Am să poruncesc și Variei să tacă! Pe cuvântul meu de onoare! De ce vă înfierbântați și spargeți scrinul? N-am să vă dau în judecată!

— Un băiețaș de nimic, un țângău... un sărăntoc... îndrăznește să-mi spună în față asemenea ticăloșii! Te rog să ieși afară, tinere, și bagă-ți în cap că asta n-am s-o uit niciodată! M-ai insultat groaznic! De altfel... te iert! Ai spus această obraznicie din ușurință, din prostie... Stai, nu te atinge, te rog, de lucrurile de pe masă, dracu' să te ia! Nu te atinge de cărți! Du-te, sunt ocupat!

— Nu mă ating de nimic! Vi s-a părut. Vă dau cuvântul meu de onoare, domnule general! Vă dau cuvântul că nici n-am să pomenesc! Și pe Varia am s-o opresc să vă ceară banii! Ce mai vreți? Zău dacă vă înțeleg!... Ați irosit cele zece mii de ruble pe care i le lăsase tatăl ei... Ei și? Zece mii nu-i cine știe ce sumă... Se poate ierta...

— N-am irosit nimic... asta-i! Am să ți-o dovedesc îndată! Chiar acum... am să ți-o dovedesc!

Generalul trase cu mâini tremurătoare un sertar, scoase un teanc de hârtii și, roșu ca racul, începu să le răsfoiască. Le răsfoi îndelung, încet și fără rost. Sărmanul, era groaznic de tulburat și de rușinat. Spre norocul lui, feciorul intră în birou și anunță că prânzul e servit.

— Bine... După prânz am să-ți dovedesc! începu să bâiguie generalul, strângând hârtiile. O dată pentru totdeauna... spre a zădărnici orice bârfeală... Așteaptă să isprăvim cu masa... și ai să vezi! Când te gândești că un țăngău oarecare, iartă-mă, Doamne... un marțafoi... care mai are caș la gură... Hai la masă! După masă... am să-ți...

Ne-am dus la masă. La primul și la al doilea fel generalul tăcu încruntat. Își săra cu înverșunare supa, mugea ca tunetul în depărtare și se foia zgomotos pe scaun.

— De ce ești așa de înfuriat astăzi? îi spuse Varia. Nu-mi plac când ești așa... zău...

— Cum îndrăznești să spui că nu-ți plac! se oțărî și la ea generalul.

La felul al treilea și cel din urmă, Șmîgalov oftă adânc și clipi din ochi. Avea expresia unui om lovit, doborât... Părea tare jignit, tare nenorocit! Pe frunte și pe nas îi luceau broboane mari de sudoare. După masă mă pofti în biroul lui.

— Dragul meu! începu el, frământând între degete pulpana surtucului meu. Ia-o pe Varia, îmi dau consimțământul... Ești un om cumsecade, bun la suflet... Mă învoiesc... Vă binecuvântează... pe ea și pe tine, îngerașilor... Să mă ierți că înainte de masă te-am ocărât... m-am supărat... Am făcut-o doar din dragoste... ca un părinte... Numai că vezi... cum să ți-o spun... N-am cheltuit zece mii, ci... șaisprezece. Și banii pe care i-a lăsat mătușa Natalia i-am prăpădit la cărți... Dar acum, de bucurie, hai să-i tragem cu niște șampanie... M-ai iertat?

Și generalul aținti asupra mea ochii săi cenușii, ochi gata să plângă, dar totodată plini de bucurie. L-am iertat și de cele șase mii și m-am însurat cu Varia.

Povestirile bune se sfârșesc întotdeauna cu o nuntă!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 43, 22 octombrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Un semn al timpului

Într-un salonaș cu tapet azuriu se șopteau vorbe de dragoste.

Un tânăr plăcut la înfățișare stătea într-un genunchi în fața unei fete tinere și îi făcea jurăminte.

— Nu pot să trăiesc fără dumneata, draga mea! Ți-o jur! suspina el. De când te-am văzut, sufletul meu și-a pierdut liniștea. Spune-mi, iubita mea... spune-mi... Da sau nu?

Fata deschise gurița pentru a-i răspunde, dar în clipa aceea în ușa se ivi capul fratelui ei.

— O clipă, Lili! spuse acesta.

— Ce vrei? îl întrebă Lili, după ce ieși cu el din cameră.

— Iartă-mă, draga mea, că v-am tulburat, dar... îți sunt frate și datoria mea sfântă e să te previn... Fii cât mai prudentă cu acest domn. Ține-ți gura... Ferește-te să scapi o vorbă de prisos.

— Dar... îmi cere mâna!

— Asta-i treaba ta... Răspunde-i ce vrei, ia-l de bărbat, dar, pentru Dumnezeu, fii prudentă... Îl cunosc pe individul ăsta... E un mare ticălos!... Te denunță numaidecât dacă i se năzare ceva...

— *Merci, Max...* Bine că mi-ai spus!

Fata se întoarse în salonaș. Răspunse tânărului „da”, se lăsă sărutată, îi făcu jurăminte, dar fu prudentă: nu vorbi decât de dragoste.

octombrie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Şeful de gară

Pe şeful gării „Zob”¹⁴⁶ îl cheamă Stepan Stepanîci, iar numele lui de familie e Şeptunov¹⁴⁷. Vara trecută a avut o păţanie. Neînsemnată la prima vedere, păţania l-a costat foarte scump. De pe urma ei şi-a pierdut şapca nouă-nouă de şef de gară şi încrederea în omenire.

Vara, trenul nr. 8 trecea prin gara lui noaptea la ora 2 şi 40. E o oră cât se poate de neplăcută. În loc să doarmă, Stepan Stepanîci trebuia să se plimbe pe peron şi să rămână lângă telegrafistă aproape până dimineată.

Ajutorul său, Aleutov, pleca în fiecare vară undeva cu gândul să se însoare, şi bietul Şeptunov era nevoit să rămână mereu de serviciu. Mare porcărie din partea sortii! Ca să fim drepti, trebuie să spunem că nu se plictisea chiar în fiecare noapte. Uneori, noaptea, venea la el, la gară, Maria Ilinişna, soţia lui Nazar Kuzmici Kuţapetov¹⁴⁸, administratorul moşiei unui prinţ din vecinătate. Această doamnă nu era nici prea tânără, nici prea frumoasă, dar prin întunerice, domnilor, poţi lua şi un stâlp de telegraf drept sergent de stradă şi apoi, în treacăt fie zis, plictiseala ca şi foamea te face să înghiţi orice! Când doamna Kuţapetova sosea la gară, Şeptunov o lua de braţ, cobora cu ea de pe peron şi se îndrepta spre vagoanele de marfă. Acolo, lângă vagoane, în aşteptarea trenului nr. 8, îşi începea el declaraţiile de dragoste şi nu înceta până ce nu auzea fluieratul locomotivei.

Și așa, într-o noapte, stătea el cu Maria Ilinișna lângă vagoane și aștepta trenul. Luna luneca încet, ușor, pe cerul senin. Scălda în lumina ei gara, câmpia și depărtările, cât vedeai cu ochii... În jur era liniște, tihnă... Șeptunov o ținea pe Maria Ilinișna de mijloc și tăcea. Și ea tăcea. Amândoi erau cuprinși de o uitare dulce, tihnită, ca și lumina Lunii...

— Ce noapte minunată! ofta din când în când Șeptunov. Nu ți-e frig?

Drept răspuns, ea se lipea și mai strâns de tunică lui.

La ora 2 și 20 șeful de gară se uită la ceas și spuse:

— Trebuie să vină trenul... Hai, Mașa, să ne uităm la linie... Primul dintre noi care va zări luminile trenului îi va fi celuilalt mai multă vreme credincios... Hai să ne uităm...

Își ațintiră privirea în depărtare... Pe linia, ce părea că n-are sfârșit, licăreau ici, colo câteva luminițe. Trenul nu se vedea încă... Cercetând depărtarea, Șeptunov zări altceva... Zări două umbre lungi ce pășeau peste traverse... Aceste umbre veneau drept spre el și se făceau din ce în ce mai mari și mai late... Una era umbra unui trup omenesc, cealaltă a unui ciomag lung, pe care-l ținea omul în mână.

Umbra se apropia. Curând o auziră fluierând ceva din „Madame Angot”.

— Care umblă pe șine?! Nu-i voie... strigă Șeptunov. Jos de pe șine!

— Ia lasă ordinele, mizerabile! se auzi răspunsul.

Văzându-se astfel insultat, Șeptunov vru să se repeadă spre umbră, dar Maria Ilinișna îl apucă de veston.

— Pentru Dumnezeu, Stiopa! șopti ea. E bărbatul meu! E Nazarka!

Nici n-avu bine timpul să sfârșească și Kuțapetov se și afla în fața șefului de gară. Șeptunov cel insultat scoase un țipăt, se lovi cu capul de ceva metalic și se aruncă sub un vagon. După ce ieși de sub vagon târându-se pe burtă, o luă la fugă de-a lungul liniei. Sărind peste traverse, împiedicându-se de șine, alergă spre pompa de apă ca un nebun, ca un câine cu o tinichea de coadă.

„Ce gogeamite ciomag are!”... gândea el, gonind de-i sfârâiau călcâiele.

Ajuns la pompa de apă, se opri să mai răsufle, dar auzi în urma lui pași. Întoarse capul și văzu umbra omului și a ciomagului apropiindu-se repede. Îngrozit, o luă din nou la fugă.

— Ei, oprește! auzi el în spate glasul lui Kuțapetov. Stai! Ferește! Trenul!

Șeptunov privi înainte și văzu în fața sa trenul cu o pereche de ochi înspăimântători, de foc... Părul i se făcu măciucă... Inima începu să-i bată nebunește și deodată se opri... își adună toate puterile și sări la întâmplare... Timp de vreo patru secunde zbură în gol, apoi căzu pe ceva tare, înclinat, și se rostogoli la vale, încercând zadarnic să se agațe de niște ciulini.

„Terasamentul, gândi el. N-are a face. Mai bine pentru un om de viță nobilă ca mine să cadă de-a dura de pe terasament, decât să fie ciomăgit de un țopârlan”.

Peste câteva clipe o cizmă mare, grea, călcă într-o băltoacă lângă urechea lui dreaptă. Niște mâini începură să se plimbe pe spinarea lui...

— Dumneata ești? auzi el glasul lui Kuțapetov.

— Dumneata, Stefan Stepanîci?

— Cruță-mă! gemu Șeptunov.

— Ce-i cu dumneata, dragul meu? De ce te-ai speriat? Eu sunt Kuțapetov! Nu m-ai recunoscut? Am alergat după dumneata... Te-am strigat... Era cât p-aci să nimerești sub tren, dragul meu... Când a văzut cum ai șters-o la fugă, Mașa s-a speriat și ea și acum zace leșinată pe peron... Poate că te-ai speriat că te-am făcut mizerabil? Nu te supăra... Te-am luat drept acar...

— Of, nu-ți mai bate joc de mine... Dacă vrei să te răzbuni, răzbună-te cât mai repede... Sunt în mâinile dumitale... gemu Șeptunov. Bate-mă... cotonogește-mă...

— Dar ce-i cu dumneata, taică? Vino-ți în fire! Veneam la dumneata cu o treabă, ca să-mi faci un bine! Am alergat după dumneata ca să-ți vorbesc de treaba aceea...

Kuțapetov tăcu câteva clipe și urmă:

— E o treabă importantă... Maşa mea mi-a spus că din plăcere ai binevoit să te încurci cu ea. În privinţa asta n-am nimic de zis, fiindcă, la drept vorbind, de pe urma Mariei Ilinişna, eu nu mă aleg cu mare lucru. Dar dacă judecăm după bună dreptate, te rog să binevoieşti să faci o învoială cu mine, deoarece, oricum, sunt soţul, capul... după scriptură. Prinţul Mihailo Dmitrici, când era încurcat cu ea, îmi dădea două hârtii de câte douăzeci şi cinci de ruble pe lună. Dumneata cât ai să-mi dai? Buna înţelegere face mai mult ca banul. Dar de ce nu te ridici...

Şeptunov se ridică în picioare. Frânt, zdrobit, o luă încetişor spre linie...

— Cât vrei să-mi dai? urmă Kuţapetov. De la dumneata n-am să iau decât o hârtie de douăzeci şi cinci de ruble... Şi apoi voiam să te mai rog, nu cumva ai o slujbă pentru nepotul meu...

Fără să vadă sau să audă ceva, Şeptunov ajunse cu chiu cu vai până la gară şi se trânti pe pat. A doua zi de dimineaţă când se trezi, nu-şi găsi şapca de uniformă şi un epolet.

Şi astăzi îi mai este ruşine.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 45, 5 noiembrie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

În salonaș

Întinericul se lăsa din ce în ce mai tare... Focul, care pâlpâia în cămin, lumina ușor parchetul și un perete cu portretul nu știu cărui general cu două stele pe piept. Liniștea nu era tulburată decât de trosnetul butucilor ce ardeau, iar din când în când prin geamurile duble ale ferestrelor ajungea până-n salon un zgomot înfundat de pași sau zvonul săniilor gonind pe zăpada proaspăt căzută.

În fața căminului doi îndrăgostiți ședeau pe o canapea acoperită cu o husă de dantelă. El – un bărbat înalt, chipeș, cu favoriți lungi, îngrijiți, și un nas clasic grecesc – ședea trântit, picior peste picior, trăgând alene fumul aromitor dintr-o țigară scumpă de foi. Ea – o femeie micuță, drăgălașă, cu cârlionți de culoarea inului și ochișori vii, șireți – ședea alături de el și, lipindu-și căpșorul de umărul lui, privea visătoare la focul din cămin. Pe chipul amândurora era revărsată o desfătare tihnită... Mișcările le erau pline de o dulce moleșală...

— Te iubesc, Vasili Lukici! șoptea ea. Te iubesc nespus! Ești atât de frumos! Nu degeaba te soarbe din ochi baroneasa când vine pe la Pavel Ivanîci. Dumneata placi mult femeilor, Vasili Lukici!

— Hm... ți se pare! Parcă la dumneata, Nastia, nu se uită profesorul când faci ceaiul lui Pavel Petrovici! E îndrăgostit de dumneata, asta-i limpede ca lumina zilei...

— Nu mai râde de mine!

— Și cum să nu fie îndrăgostit de o ființă atât de drăgălașă? Ești minunată! Nu, nu ești minunată, ești plină de grație! Cine nu-i îndrăgostit de dumneata?

Vasili Lukici atrase spre el ființa drăgălașă și începu s-o sărute pătimaș. În cămin se auzi o trosnitură: se aprinsese încă un butuc. Pe stradă fredona cineva.

— În lumea întreagă nu-i femeie mai frumoasă ca dumneata! Te iubesc ca un tigru, ca un leu...

Vasili Lukici o cuprinse în brațe pe frumoasa lui... Dar tocmai atunci se auzi tușind în antreu și peste câteva clipe un bătrânel pirpiriu cu ochelari cu ramă de aur intră în salonaș. Vasili Lukici sări în picioare și, fâstâcindu-se, își băgă repede țigara de foi în buzunar. Tânăra sări și ea în picioare, se aplecă spre cămin și începu să scormonească jăratul cu cleștele... Văzându-le mutrele încurcate, bătrânul tuși supărat și se încruntă.

— Nu cumva e soțul înșelat? se va întreba cititorul.

Moșneguțul făcu câțiva pași prin salon și își scoase mănușile.

— Ce fum e aici! spuse el. Iar mi-ai furat țigările de foi, Vasili?

— Nu, să trăiți, Pavel Ivanîci! Nu... Nu eu...

— Dacă te mai prind, te dau afară... Pregătește-mi fracul și curăță-mi ghetetele... Iar tu, Nastia, se adresă bătrânul fetei, aprinde lumânarea și pune samovarul...

— Am înțeles! spuse Nastia.

Și ieși din salonaș împreună cu Vasili.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1883, Nr. 48, 26 noiembrie cu titlul: „Ironia sorții”. Semnată: A. Cehonte. A fost trecută cu titlul „În salon” pe lista scrisă de mâna lui Cehov a povestirilor alese de el pentru a fi incluse în culegerea de „Opere”, ce urma să apară în editura lui A. F. Marx, listă ce se păstrează la Biblioteca de stat a U.R.S.S., V. I. Lenin” (Moscova). La Arhiva literară centrală (Moscova) există un text tipărit al povestirii, tăiat din revistă, cu titlul schimbat de Cehov și cu modificări stilistice în text, făcute de autor. Publicăm textul după această tăietură.

A înțeleș!

O dimineață înăbușitoare de iunie. Sub arșița care încinge văzduhul, frunzele se pleacă, iar pământul crapă de atâta uscăciune. Firea toată tânjește după furtună. Ai vrea să izbucnească odată în plâns și lacrimile ei de ploaie să-i aline dorul.

La apus, o fâșie îngustă de cer se încruntă și se întunecă. De bună seamă vine furtuna. Bun venit!

În marginea pădurii se furișează un mujic pirpiriu, gârbovit, un om de-o șchioapă cu cizme uriașe, roșcate, prăfuite, cu pantaloni albaștri vârgați cu alb. Carâmbii moi ai cizmelor i s-au lăsat aproape până la glezne. Nădragii, numai petice, îi atârnă ca niște saci în jurul genunchilor, fluturând ca niște pulpane. Cingătoarea soioasă de sfoară i-a alunecat de pe mijloc pe șolduri, iar cămașa i se ridică mereu spre spete.

Omulețul ține în mână o pușcă. Țeava ruginită, lungă doar de vreo trei palme, cu cătarea ca un cui de cizmar, e prinsă într-un pat alb, cioplit cu multă iscusință dintr-o bucată de lemn de brad și împodobit cu creștături, dungi și floricele. De n-ar fi acest pat, pușca nici n-ar semăna a pușcă; dar și așa pare mai curând o armă medievală decât una din timpurile noastre... Cocoșul, cafeniu de rugină, e înfășurat în sârmă și sfoară. Și mai năstrușnică e însă vergeaua lucioasă, abia tăiată dintr-o salcie. E încă umedă, verde și mult mai lungă decât țeava.

Mujicul pirpiriu e galben la față. Ochii lui mici, sașii și înroșiți, caută speriați în toate părțile. Buza de jos îi tremură, și odată cu ea se mișcă și barba rară ca de țap, care îi atârnă ca o petică. Omul face pași mari, își apleacă trupul înainte și pare să fie tare grăbit. În urma lui aleargă, cu limba scoasă de un cot, cenușie de praf, un dulău numai piele și oase, cu părul zburlit. Pe coaste și de coadă îi atârnă smocuri de păr năpârlit. Una dintre labele dinapoi e legată cu o cârpă: de bună seamă că-l doare. Țăranul întoarce mereu capul spre tovarășul său de drum și se răstește speriat la el:

— Marș acasă!

Câinele se oprește, aruncă o privire înapoi și, după ce stă câteva clipe locului, o pornește iar pe urmele stăpânului.

Vânătorul ar vrea să se înfunde în pădure dar nu-i chip: în fața lui se înalță, ca un zid, un mărăciniș des, spinos, iar după mărăciniș, cucută înaltă, cu miros tare, și urzici. Dar iată în sfârșit o cărăruie. Omul ridică încă o dată amenințător brațul spre câine și se avântă pe cărăruie în desiş. Pământul îi mustește sub picioare: aici încă nu s-a uscat. Plutește un miros reavăn și văzduhul e mai puțin înăbușitor. În dreapta și în stânga se înghesuie tufe de ienupăr, iar până la adevărata pădure mai e o bucată bună, cam vreo trei sute de pași.

Dintr-o parte se aude parcă un scâncet ca de roată neunsă. Mujicul tresare și se uită pieziș spre un arin tânăr. Pe arin zărește o mică pată neagră, care se mișcă. Apropiindu-se, vede că pata e un pui de graur. Graurul stă pe o cracă și își caută sub aripa ridicată. Mujicul, se mută de pe un picior pe altul, își aruncă din cap căciula, își lipește obrazul pe patul puștii și ochește. După ce a ochit, ridică cocoșul și îl ține cu mâna, ca să nu se sloboadă mai devreme decât trebuie. Arcul e stricat, trăgaciul s-a înțepenit, iar cocoșul nu mai ascultă: se mișcă în toate părțile. Graurul își lasă aripa și începe să privească bănuitor la țintaș. Încă o clipă, și va zbura. Vânătorul ochește încă o dată și ridică degetul de pe cocoș. Împotriva tuturor așteptărilor, cocoșul nu se sloboade. Mujicul rupe cu unghia o sforicică, îndoaie o sârmuliță și dă cocoșului un bobârnac. Se aude o plesnitură, iar după plesnitură focul de pușcă.

Pușcașul simte o puternică smucitură în umăr. Se vede că n-a făcut economie de pulbere. Aruncă pușca la pământ, aleargă spre arin și scotocește prin iarbă. Lângă o cracă putredă, acoperită cu mușegai, găsește o pată de sânge și niște fulgi, iar după ce mai caută puțin, dă de victima sa, un ghemotoc care zace cald încă, chiar lângă trunchi.

— L-am nimerit în cap! îi spune el, bucuros, câinelui.

Câinele miroase graurul și vede că stăpânu-său nu l-a nimerit numai în cap. Pe piept are o rană mare, un picior îi e rupt, din cioc îi atârână un cheag de sânge... Omulețul bagă grăbit mâna după o încărcătură nouă în buzunar, de unde îi cad pe iarbă fel de fel de peticuțe, hârtiuțe și sforicele. Își încarcă arma și o ia din loc gata să vâneze mai departe.

Ca din pământ răsare, în fața lui, Krjevețki, polonezul, vechilul moșierului. Dând cu ochii de mutra lui fudulă și aspră și de chica lui roșcată, înlemnește de groază. Căciula îi cade de pe cap.

— Ce faci aici? A! Tragi cu pușca? spune în batjocură polonezul. Frumos!

Vânătorul se uită cu coada ochiului și zărește ceva mai încolo o căruță cu vreascuri. Pe lângă căruță se foiesc mai mulți argați. Cu gândul la vânat, nici nu văzuse că a dat peste oameni.

— Cum de îndrăznești să vânezi aici? îl întreabă Krjevețki, ridicând glasul. Asta-i pădurea dumitale? Sau, poate, crezi că a trecut de Sân Petru? Cine ești dumneata?

— Pavel Șchiopul¹⁴⁹, abia-abia izbutește să îngâne omulețul, strângându-și pușca la piept. Din Kașilovka.

— Hei drăcia dracului, din Kașilovka! Cine ți-a dat voie să tragi? urmă polonezul, silindu-se să rostească cuvintele fără accent străin. Dă-mi pușca dumitale!

Șchiopul întinse polonezului pușca, gândindu-se în sinea sa:

„Mai bine mi-ar trage niște palme decât să-mi spună dumneata...”

— Dă-mi și căciula...

Șchiopul îi întinde și căciula.

— Am să te învăț eu minte! Hei, drăcia dracului! Vino după mine.

Krjevețki îi întoarce spatele și se ia după căruța care a pornit scârțâind. Pavel Șchiopul îl urmează, pipăindu-și în buzunar vânatul.

Peste un ceas, Krjevețki și Șchiopul intră într-o odaie mare, scundă, cu pereții spoșiți în albastru spălăcit. E cancelaria moșiei. În cancelarie nu-i nimeni, și totuși miroase greu de parcă ar fi înțesată de oameni. În mijloc e o masă mare de stejar. Pe masă, două-trei registre, o călimară cu nisiperniță și un ceainic cu gâtul ciuntit. Totu-i acoperit cu un strat cenușiu de praf. Într-un colț e un dulap mare, de pe care vopseaua s-a luat de mult. Pe dulap, un bidon de gaz și o damigeană cu nu știu ce amestec, în celălalt colț – o iconiță, acoperită toată cu pânză de păianjen...

— Trebuie să facem proces-verbal, spune Krjevețki. Chiar acum raportează boierului și trimit după uriadnic. Scoate-ți cizmele!

Șchiopul se așază pe podea și, fără să scoată o vorbă, își trage cizmele. Mâinile îi tremură.

— Să nu te miști de aici, îi poruncește vechilul căscând. Și dacă pleci desculț, o să fie și mai rău de dumneata. Stai aici și așteaptă să vină uriadnicul...

Polonezul încuie în dulap cizmele și pușca și iese din cancelarie.

Rămas singur, Șchiopul se scarpină încet și îndelung la ceafă, ca și cum ar căuta să dezlege problema: unde se găsește? Oftează și se uită sfios în jur. Dulapul, masa, ceainicul cu gâtul ciuntit și iconița îl privesc cu dojană și par mâhnite... Muștele, care roiesc puzderie în orice cancelarie de moșie, îi bâzâie atât de jalnic deasupra capului, încât îl cuprinde un fel de sfârșeală.

— Bzzz... bâzâie muștele. Te-a prins? Te-a prins?

O viespe mare umblă pe geam. Ar vrea să zboare afară, dar nu o lasă geamul. Se mișcă în silă, abătută... Șchiopul se dă înapoi spre ușă, se reazemă de ușor și rămâne dus pe gânduri, cu brațele atârinate de-a lungul trupului...

Trece un ceas, trec două, și el tot stă rezemat de ușor, așteaptă și se gândește.

Ochii îi cad pieziș pe viespe.

„De ce nu zboară afară pe ușă, proasta de ea?” se întreabă el.

Mai trec două ceasuri. În jur e liniște, niciun zgomot, totul pare mort... Șchiopul începe să creadă că l-au uitat și că n-o să iasă curând de aici, ca și viespea, care se tot înverșunează și cade mereu de pe geam. La noapte viespea o să adoarmă, dar el ce o să facă?

— Așa e și cu omul, cugetă Șchiopul, uitându-se la viespe. Da, da, așa-i și cu el... Ar avea pe unde să iasă, să-și găsească libertatea, dar din prostie nu știe să dibuiască locul...

În sfârșit, undeva se trăneste o ușă. Se aud pași grăbiți și peste câteva clipe intră în cancelarie un omuleț grasun, cu pantaloni neobișnuit de largi prinși în bretele. E fără haină și fără jiletcă. Între spete are o dungă de sudoare, pe piept una la fel. E chiar boierul, Piotr Egorîci Volcikov¹⁵⁰, locotenent-colonel în retragere. Obrazul lui buhăit, roșu, și chelia asudată arată că ar da mult ca în locul acelei călduri înăbușitoare să se lase deodată un ger de Bobotează. Arșița și zăduful îl chinuie cumplit. După ochii lui umflați și somnoroși se vede că abia s-a sculat din patul lui de puf, groaznic de moale și de cald.

Intră, se plimbă de câteva ori prin odaie, ca și cum nu l-ar fi văzut pe Șchiopul, apoi se oprește în fața prizonierului și își ațintește îndelung privirea asupra lui. Îl privește drept în față, cu un dispreț care la început i se citește doar în ochi, iar apoi i se revarsă treptat pe tot obrazul lui buhăit. Șchiopul nu-i poate înfrunta privirea și lasă ochii în jos. Îi e rușine...

— Ia arată-mi ce ai omorât! îi spune aproape în șoaptă, Volcikov. Hai arată-mi, voinicule, Wilhelm Tell! Arată, nerușinatule!

Șchiopul își vâra mâna în buzunar și scoate nenorocitul de graur. Pasărea nici nu mai seamănă a pasăre. E aproape strivită și uscată. Volcikov zâmbește disprețuitor și ridică din umeri.

— Nătărăule! spune el, zevzecule! Cap sec! Spune: nu-i păcat? Nu ți-e rușine?

— Ba mi-e rușine, Piotr Egorîci, tăicuțule, bâiguie Șchiopul, căutând să biruie nodul care i s-a pus în beregată și nu-l lasă să vorbească.

— Nu numai că vânezi în pădurea mea fără măcar să ceri voie, ca un tâlhar, ca o Iudă, dar mai îndrăznești să calci și legile statului! N-ai auzit că legea nu te lasă să vânezi decât la o anumită vreme? Legea spune că nimeni n-are voie să vâneze până în ziua de Sân Petru. Nu știai lucrul ăsta? Ia vino încoace!

Volcikov se apropie de masă; după el se apropie și Șchiopul de masă. Boierul deschide o carte, o răsfoiește pe-ndelete și în cele din urmă începe să citească tărăgănat, cu glas de tenor, articolul care oprește vânătoarea înainte de Sân Petru.

— Ia zi, tu nu știai asta? îl întreabă boierul, sfârșind cu cititul.

— Cum să nu știu? Toți știu, Înălțimea Voastră. Dar cine să înțeleagă? Parcă noi înțelegem ceva?

— Ce tot spui? Dar ce, îți trebuie multă minte ca să pricepi că nu trebuie să vatămi fără niciun rost o ființă de-a lui Dumnezeu? Ai omorât păsărica asta. Pentru ce ai omorât-o? Poți s-o învii? Te întreb, poți?

— Nu pot, taică!

— Dar de omorât ai omorât-o... Nu înțeleg ce te poate ispiti la păsărica asta! Un graur! Nici carne, nici pene... Așa ți-a venit și ai omorât-o din prostie...

Volcikov închide ochii pe jumătate și încearcă să îndrepte piciorușul frânt al graurului. Piciorușul se rupe de tot și cade pe piciorul desculț al țaranului.

— Blestematule, of, blestematule! urmează Volcikov. Ești un căpcăun, un prădător! Fapta asta ai făcut-o din lăcomie! Ai zărit o păsărică și ți-a fost ciudă că păsărica zboară în voie, slăvindu-l pe Dumnezeu! „Hai s-o omor, ți-ai zis, și... s-o mănânc...” Așa-i cu lăcomia omenească! Să nu te mai vād! Și nu te mai holba așa la mine cu ochii tăi cruciși! Șpanchiu nemernic ce ești... ai omorât-o, și ea avea poate puișori... Or fi piuind acum...

Volcikov face o mutră plângărească și, lăsând mâna spre pământ, arată cât de mici pot fi puișorii...

— N-am făcut-o din lăcomie, Piotr Egorîci, se dezvinovățește Șchiopul, cu glas tremurat.

— Atunci de ce? Firește că din lăcomie!

— Nu, să trăiți, Piotr Egorîci... Dacă mi-am încărcat sufletul cu un păcat, n-am făcut-o din lăcomie, nici din poftă de câștig, Piotr Egorîci! Mi-a luat mințile necuratul...

— Nu ești tu din ăia cărora le ia mințile necuratul! Mai curând tu ai putea să iei mințile necuratului! Sunteți cu toții niște tâlhari, voi ăștia din Kașilovka!

Volcikov scoate din piept șuierând un șuvoi de aer, trage în plămâni o nouă porție și urmează, coborând glasul:

— Ce să fac acum cu tine? Ai? Fiindcă ești sărac cu duhul, ar trebui să-ți dau drumul; dar având în vedere fapta în sine și obraznicia ta, trebuie să fii pedepsit... trebuie neapărat... Destul v-am răsfătat... Ajunge! Am trimis după uriadnic... O să încheiem un proces verbal... Da, am trimis după el... Corpul delict e de față... Singur ți-ai făcut-o... nu eu te pedepsesc, ci fapta ta te pedepsește... Ai știut să păcătuiești, acum să știi să suferi și pedeapsa... Of, of, of... Doamne, iartă-ne pe noi, păcătoșii! E curată nenorocire cu ăștia... Dar cum mai arată pe la voi grânele de primăvară?...

— Binișor... Slavă Domnului...

— Și de ce clipești din ochi?

Șchiopul tușește rușinat în pumn și își potrivește cingătoarea.

— De ce clipești din ochi? repetă Volcikov. Tu ai omorât graurul și tot tu plângi?

— Înălțimea Voastră! strigă Șchiopul cu glas pițigăiat și tremurător, adunându-și parcă toate puterile. Dumneavoastră, ca iubitor de oameni ce vă aflați, vi-e ciudă, cum s-ar spune, că am omorât o pasăre... Și nu mă muștrați, carevasăzică, fiindcă sunteți boierul, ci fiindcă vă pare rău... ca iubitor de oameni ce sunteți... Dar mie nu-mi pare rău? Sunt eu om prost și multe lucruri nu le pricep, dar și mie îmi pare rău... Să mă bată Dumnezeu, dacă nu-i așa...

— Atunci de ce ai tras, dacă-ți pare rău?

— M-a împins necuratul. Dați-mi voie să vă spun, Piotr Egorîci! Vă spun adevărul adevărat, ca în fața lui Dumnezeu... N-are decât să vină uriadnicul... Păcatul e al meu și am să răspund în fața lui Dumnezeu și a judecății, dar dumneavoastră vă spun tot adevărul, ca la spovedanie... Dați-mi voie, Înălțimea Voastră!

— Ce să-ți dau voie? Ori că ți-aș da, ori că nu ți-aș da voie, tot n-ai să spui nimic de Doamne ajută. Și de ce să-mi spui mie? Nu închei eu procesul verbal!... Dar fie... spune! De ce taci? Vorbește, Wilhelm Tell!

Șchiopul își trece mâneca peste buzele tremurătoare. Ochii i se fac și mai mici, și mai sașii...

— N-am avut niciun interes cu graurul ăsta, spune el. Să ai și o mie de grauri, ce alegi din ei? Nu poți nici să-i vinzi, nici să-i mănânci, ci-s numai așa... un fleac. Înțelegeți și dumneavoastră...

— Ba nu, să nu spui așa... Văd că ești vânător și nu te pricepi... Graurul fript e bun cu păsat de hrișcă... Și cu sos merge... Aduce a găinușă; are aproape același gust...

Și, parcă dându-și seama că vorbește pe un ton prea blajin, Volcikov se încruntă și adaugă:

— Ai să-i afli îndată gustul... Ai să vezi tu...

— Nu ne pricepem noi la gusturi... Pâine să avem, Piotr Egorîci... O știți și dumneavoastră... Cât despre graur, l-am omorât așa... din dor... M-a strâns dorul cu ușa...

— Ce dor?

— O fi știind necuratul ce fel de dor e ăsta. Dați-mi voie să vă dumiresc. Dorul a început să mă chinuie încă din Săptămâna Mare... Îngăduiți-mi să vă spun... Am ieșit, carevasăzică, din biserică dimineața, după ce s-au sfințit paștile și ouăle... Muierile noastre au luat-o înainte, iar eu mergeam în urma lor. Tot mergând așa, m-am oprit pe iezătură... Stăteam și mă uitam la lumea lui Dumnezeu și mă gândeam cum se petrec toate în ea, cum fiecare ființă și fiecare firisor de iarbă își cunoaște locul, ca să zic așa... S-a făcut dimineață și a răsărit soarele... Vedeam toate astea, mă bucuram și mă uitam la păsărele, Piotr Egorîci. Deodată simt ca o pișcătură la inimă! Adicătelea: mi-a zvâcnit inima...

— Și de ce?

— Fiindcă zărisem păsărelele. Și ce mi-a trecut prin minte: „Bine ar fi să mai tragi câte un foc de pușcă, mi-am zis eu, păcat că nu te lasă legea”. Și tocmai atunci au trecut pe cer și două rățuște și un șneap a țipat undeva peste apă. Grozavă poftă de vânătoare mi s-a făcut! M-am întors acasă cu pofta asta în suflet. Ședeam cu muierile la masa de Paști, dar în fața ochilor numai păsărele aveam. Auzeam parcă freamătul pădurii și o păsărică țipând întruna: cirip! cirip! Of, Doamne! Mi se făcuse de vânătoare și nimic alta! Și cum am mai băut și votcă la masă, am înnebunit de-a binelea! Am început să aud glasuri. Auzeam cum un glas subțirel, parcă de înger, îmi țiuie în ureche, spunând întruna: hai, Pașka, ia-ți pușca și du-te să tragi! Curată nălucire! Bănuiesc că era chiar diavolul și nimeni altul, Piotr Egorîci, Înălțimea Voastră. Și vorbea așa de dulce și așa de subțirel, ca un copil. Din dimineața aceea nu m-a mai slăbit dorul asta. Toată ziua ședeam pe prispă ca un smintit, fără să fac nimic, furat de gânduri... Mă gândeam și mă tot gândeam... Și mereu parcă îl vedeam pe răposatul dumneavoastră frate, adicătelea pe Serghei Egorîci, fie-i țărâna ușoară. Îmi aduceam aminte, prostul de mine, cum mergeam cu dumnealui, cu răposatul, la vânătoare. Eram cel mai bun vânător al Înălțimii Sale. Ce îi plăcea mai mult și îl înduioșa era că mă pricepeam strașnic la țintit, cu toate că-s sașiu de amândoi ochii! Voia să mă ducă la oraș, să arate doftorilor vrednicia de care făceam dovadă în ciuda betesugului meu. Și toate astea din partea lui mă bucurau mult și-mi încălzeau sufletul. Ieșeam cu dumnealui cum se crăpa de zi, strigam câinii, pe Kara și pe Ledka și... haida! Făceam câte treizeci de verste într-o zi! Ce să mai zic? Piotr Egorîci! Îmi sunteți ca un tată! Pot să vă spun că afară de fratele dumneavoastră nu-i și n-a fost pe lumea asta om adevărat! Era aspru, cumplit, îndărătnic, dar în toate câte privesc vânătoria nimeni nu se putea măsura cu el. Luminăția sa domnul conte Tirbork s-a căznit toată viața să-l ajungă în d-ale vânătorii; până la moarte l-a pizmut. Da' tot degeaba! Vânătorile lui nu aduceau nici pe departe cu ale fratelui dumneavoastră: ca de la cer

la pământ! Domnul conte nici n-a ținut vreodată în mână o pușcă ca aceea a fratelui dumneavoastră! Gândiți-vă: o pușcă cu două țevi, din Marsilia, de la fabrica Lepelie și companie. Împușca rața la două sute de pași! Glumă-i asta?

Șchiopul își șterge repede buzele și urmează clipind din ochii lui sașii:

— De la dumnealui am căpătat boala asta. Când nu pot să vânez, e jale; parcă-mi plânge inima!

— Mofturi!

— Nu, să trăiți, Piotr Egorîci! Toată Săptămâna Mare am umblat ca un smintit, n-am băut, n-am mâncat. În duminica Tomii mi-am curățat pușca, am mai dres-o, și mi s-a ușurat parcă un pic sufletul. După o săptămână iar m-a apucat. Mă trăgea la vânătoare; să crăpi, nu altceva. M-am pus pe băutură; beau, dar degeaba, și mai rău. Nu-s mofturi! După sfințirea apei m-am îmbătat... A doua zi m-a încins dorul mai rău ca înainte... îți frământă tot trupul și te scoate parcă din casă... Simți cum te scoate! Mare minune e și asta! Mi-am luat pușca, m-am dus în grădina de zarzavat și m-am apucat să trag în stăncuțe! Am împușcat vreo zece, dar n-am simțit nicio ușurare: mă trăgea la pădure... la baltă. Unde pui că și baba mea a început să mă rușineze: „Se poate să împuști stăncuțe? Nici nu-s păsări de soi, și mai e și păcat față de Dumnezeu: dacă împuști o stăncuță, nu se fac bucate”. M-am apucat și am spart pușca, Piotr Egorîci... Dracu' s-o ia! Și parcă mi s-a mai ușurat sufletul...

— Mofturi!

— Nu-s mofturi! Adevărat vă spun că nu-i numai o trăsnaie, Piotr Egorîci! Îngăduiți-mi să vă lămoresc... Noaptea trecută m-am trezit din somn. Stăteam culcat și mă gândeam... Muierea mea dormea și n-aveam cu cine să schimb o vorbă. Și m-am gândit: „Oare s-ar mai putea drege pușca?” M-am sculat și m-am apucat s-o dreg.

— Ei și?

— Și a mers, de bine, de rău... Am dres-o și am plecat cu ea în goana mare, ca un blestemat. Și iată că m-a prins... Așa mi se

cuvine... Ar trebui să ia cineva pasărea asta și să mă plesnească cu ea peste obraz, ca să mă învăț minte...

— Acuși o să vină uriadnicul... Du-te în tindă!

— Mă duc... Am fost și la spovedanie... Părintele Petra spunea și el că-i numai o trăsnaie... Dar după bănuiala mea de om prost, așa, cât mă pricep și eu la treaba asta, nu-i trăsnaie, ci o boală... Cum ar fi patima beției... Totuna e... Tu nu vrei, dar parcă te trage cineva. Ai fi bucuros să nu bei, faci legământ în fața icoanelor, dar ceva te ademenește: bea! bea! Am băut și eu pe timpuri, și știu cum e...

Nasul roșu al lui Volcikov se face stacojiu.

— Patima beției e altă socoteală, spune el.

— Ba e la fel! Să mă bată Dumnezeu dacă nu-i la fel! Vă spun adevărat!

Se așterne tăcere... Vreo cinci minute în șir nu scot o vorbă și se uită unul la altul.

Nasul stacojiu al lui Volcikov se face vânăt.

— Zău că patima beției e la fel... Pricepeți și dumneavoastră, care iubiți oamenii, ce fel de slăbiciune e asta.

Dar nu din iubire de oameni înțelege locotenent-colonelul, ci din experiență.

— Du-te! îi spune el mujicului.

Dar mujicul nu pricepe.

— Du-te și vezi să nu te mai prind!

— Dați-mi, vă rog, cizmele! spune omulețul care a înțeles și s-a luminat la față.

— Dar unde sunt?

— În dulap...

Șchiopul își primește încălțăminte, șapca și pușca. Iese cu inima ușoară din cancelarie, își aruncă ochii pe cer și vede un nor negru, greu. Vântul zburdă prin iarbă și prin copaci. Cei dintâi stropi au și început să ciocănească pe acoperișul înfierbântat. Încetul cu încetul aerul înăbușitor se răcorește.

Volcikov împinge fereastra. Fereastra se deschide cu zgomot și Șchiopul vede viespea înălțându-se în zbor.

Văzduhul, Șchiopul și viespea își sărbătoresc libertatea.

Apărută pentru prima oară în revista „Pr. iroda u ohota”, ’) 1883, vol. IV, Nr. 11, noiembrie (autoriz, cenz. din 3 decembrie cu subtitlul: („*Schiță*”). Semnată: A. Cehov. A intrat cu neînsemnate modificări (înlocuiri de cuvinte, eliminarea câtorva fraze) în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

În dulapul de cărți din biroul lui Cehov de la Ialta se păstrează un exemplar al numărului revistei cu modificările făcute de autor în creion și cerneală, pesemne în vederea includerii povestirii în culegere.

În noaptea de ajun

O femeie tânără, de vreo douăzeci și trei de ani, albă la față ca varul, stătea pe malul mării cu ochii pironiți în depărtare. De la piciorușele ei, încălțate cu botine de catifea, cobora spre mare o scară îngustă, veche, cu un parmaclâc șubred, ce abia mai ținea.

Femeia sfredelea cu privirea întinderea nesfârșită ce se pierdea în depărtare, învăluită în bezna adâncă, de nepătruns. Nu se vedeau nici stele, nici marea acoperită de gheață, nici lumini. Ploua cu găleata...

„Oare ce se petrece acolo?” se întrebă femeia, scrutând depărtările și, ca să se apere de vânt și de ploaie, se înfășură mai strâns în șal și în șuba udă learcă.

Undeva acolo, în bezna aceea de nepătruns, la vreo cinci sau zece verste, sau poate chiar mai mult, se afla acum bărbatul ei, moșierul Litvinov, cu artelul lui de pescari. Dacă viscolul nu îi troienise pe mare în ultimele două zile, de bună seamă că Litvinov și pescarii lui se grăbeau acum spre mal. Marea se umflase și toți spuneau că în curând se va rupe gheața.

Gheața nu putea să mai țină mult timp piept unui vânt atât de năprasnic. Săniile pescarilor, mari și greoaie, cu pânze ca niște aripi hâde, vor avea oare vreme să răzbată la mal înainte ca mugetul mării trezite din încremenire să ajungă la urechile femeii cu obrazul palid?

O cuprinse o dorință nebună să coboare pe țărm.

Parmaclâcul se clătina sub mâna ei și, ud, vâscos, îi aluneca sub palmă ca un țipar. Femeia se lăsă pe trepte și începu să coboare târâș, ținându-se strâns cu mâinile de treptele reci, murdare. O răbufnire de vânt îi desfăcu blana și un val de umezeală o lovi în piept.

— Sfinte Nicolae, făcătorule de minuni, scara asta nu se mai sfârșește! șopti ea, coborând treaptă cu treaptă.

Scara avea nouăzeci de trepte. Nu cobora șerpuind, ci în linie dreaptă, făcând un unghi ascuțit cu surpătura malului înalt. Vântul o clătina mânios dintr-o parte într-alta și lemnul pârâia ca o scândură gata să se rupă.

Peste zece minute femeia ajunsese jos, chiar la marginea apei. Și aici domnea același întuneric. Vântul sufla și mai mânios decât sus. Turna cu găleata și potopul părea că nu se va mai sfârși niciodată.

— Cine-i? se auzi un glas de bărbat.

— Eu sunt, Denis...

Denis, un moșneag înalt, spătos, cu barbă mare, căruntă, stătea pe mal cu un ciomag în mână, scrutând și el depărtarea de nepătruns. Stătea nemișcat și căuta pe hainele lui aspre un locșor uscat de care să scapere un chibrit, ca să-și aprindă luleaua.

— Dumneavoastră sunteți, Natalia Sergheevna? întrebă el nedumerit. Pe urgia asta? Ce căutați aici? Când ești lăhuză, cum sunteți, o răceală te dă numaidecât gata. Duceți-vă acasă, maică.

Se auzi un plânset de femeie bătrână. Plângea mama pescarului Evsei, plecat cu Litvinov. Denis oftă și făcu un gest de deznădejde cu mâna.

— Ai trăit șaptezeci de ani pe lumea asta, mătușo, spuse el, vorbind parcă întunericului din jur, și ești tot ca un copil. Toate se fac numai cu voia lui Dumnezeu, femeie fără minte! Bătrână și șubredă cum ești, ar trebui să stai culcată pe cuptor, nu să tremuri aici, în umezeală! Du-te și vezi-ți de treabă.

— Dar Evsei, Evsei al meu? Nu-l am decât pe el, Denisușka!

— Cum e voia lui Dumnezeu! Dacă nu i-e scris să moară pe mare, apoi poate să se rupă gheața de o sută de ori și el tot în viață

o să rămână. Iar dacă îi e sorocit să moară de data asta, apoi nu-i treaba noastră să judecăm dacă-i bine sau rău așa. Nu plânge, mătușă! Doar nu-i numai Evsei plecat pe mare! E și boierul Andrei Petrovici, e și Fedka, și Kuzma, și Alioșka Tarasertkov.

— Or mai fi ei în viață, Denisușka? întrebă Natalia Sergheevna cu glas tremurând.

— Cine știe, coconiță! Dacă n-au fost troieniți ieri și alaltăieri de viscol, apoi sigur că sunt în viață. Și dacă marea nu sparge gheața, ajung negreșit teferi la mal. Da' rău mai suflă vântul! Parcă s-ar fi tocmit la asta, bată-l Dumnezeu!

— Vine cineva pe gheață! spuse deodată femeia cea tânără cu un glas nefiresc de răgușit și, speriată parcă, făcu un pas înapoi.

Denis trase cu urechea și strânse ochii ca să vadă mai bine.

— Nu, coconiță, nu vine nimeni, spuse el. E prostănacul de Petrușa care stă în barcă și mișcă din vâsle. Hei, Petrușa! strigă Denis. Tu ești?

— Eu sunt, moșule! se auzi un glas slab, ca de om bolnav.

— Te doare?

— Mă doare, moșule! Nu mai pot!

Pe mal, prinsă în gheață, se afla o barcă. Pe fundul ei ședea un flăcău înalt, cu brațe și picioare nefiresc de lungi. Era Petrușa, nerodul. Încleștând dinții și tremurând din tot trupul, cerceta și el depărtarea întunecată, străduindu-se să deslușească ceva. Aștepta și el ceva de la mare. Brațele lui lungi se rezemau pe vâsle, iar piciorul stâng îl ținea îndoit sub el.

— Nerodul nostru e beteag! spuse Denis, apropiindu-se de barcă. Îl doare piciorul, bietul de el! Și-a pierdut și mințile de atâta durere. Ai face bine să te duci la căldură, Petrușa! Aici ai să răcești și mai rău...

Petrușa tăcea. Tremura din tot trupul și se strâmba de durere. Îl dureau coapsa stângă, spre spate, chiar pe unde trece nervul.

— Du-te, Petrușa! îl sfătui Denis cu glas blând, părintesc. Culcă-te pe sobă și, până la utrenie, dă Dumnezeu și-ți mai trece durerea!

— Simt! bolborosi Petrușa, descleștându-și fălcile.

— Ce simți, măi prostuțule?

— Se rupe gheața.

— Și cum simți tu asta?

— Aud un vuiet. Vuietul apei nu-i ca al vântului, și apoi vântul a mai slăbit. La vreo zece verste de aici a început să se rupă gheața.

Moșneagul trase cu urechea. Ascultă mult timp, dar în mugetul ce umplea văzduhul nu putu desluși nimic afară de urletul vântului și răpăitul ploii.

Trecu o jumătate de ceas de așteptare și tăcere. Vântul nu se lăsa. Se făcea tot mai mânios și părea că vrea cu orice preț să rupă gheața și să-i răpească bătrânei pe fiul ei Evsei, iar femeii cu obrazul palid, bărbatul. Între timp ploaia prinse a se potoli. Curând se făcu atât de rară încât se puteau desluși prin întuneric siluetele oamenilor, umbra bărcii și albul zăpezii. Prin urletul vântului se auziră dangăte. Sus, în vechea clopotniță a sătulețului de pescari, se trăgeau clopotele. Oamenii prinși pe mare de viscol, apoi de ploaie, trebuiau să se călăuzească după acest dangăt – fir de pai de care se agață cel ce se scufundă.

— Moșule, apa e aproape! O auzi?

Moșul trase cu urechea. De data aceasta auzi un muget ce nu semăna a urlet de vânt sau a freamăt de copaci... Nerodul avusese dreptate. Nu mai putea fi nicio îndoială: Litvinov cu pescarii lui nu aveau să se mai întoarcă la mal, să sărbătorească Crăciunul.

— S-a sfârșit! spuse Denis. Se rupe gheața!

Baba scoase un țipăt și se prăbuși la pământ. Femeia cea tânără, udă și tremurând de frig, se apropie de barcă și trase cu urechea. Auzi și ea vuietul înfricoșător.

— Poate că-i vântul! spuse ea. Ești sigur că se rupe gheața, Denis?

— Așa-i voia lui Dumnezeu!... E pentru păcatele noastre, coniță...

Oftă și adăugă cu glas mângâietor:

— Duceți-vă sus, coniță! Cruțați-vă! Sunteți udă leoarcă!

Cei ce stăteau pe mal auziră un râs ușor, un râs fericit, ca de copil... Râdea femeia cu obrazul palid. Denis icni. Icnea întotdeauna când îi venea să plângă.

— I s-au rătăcit mințile! șopti el unui mujic ce se apropiase.

Văzduhul se luminează deodată. Se arătase Luna. Acum se vedea totul: și marea cu troienițe pe jumătate topite, și Natalia Sergheevna, și Denis, și Petrușa cel nerod, care se schimonosea de durere. Mai la o parte stăteau buluc mujicii, ținând fiecare câte o funie în mână, Dumnezeu știe de ce.

Apoi se auzi un pârâit deslușit, nu departe de țărm. Curând se auzi al doilea, al treilea, și văzduhul se umplu de trosnete înspăimântătoare. Noianul nesfârșit se clătină și din alb se făcu cenușiu. Dihania se trezise și începuse să-și trăiască iar viața ei clocotitoare.

Urletul vântului, freamățul copacilor, gemetele lui Petrușa și dangățul clopotelor — toate se pierdură în urletul mării.

— Trebuie să mergem sus! strigă Denis. Acuși năvălesc apele și umplu malul cu sloiuri. Și acuși începe utrenia, oameni buni! Duceți-vă, conică dragă! Așa-i voia lui Dumnezeu!

Denis se apropie de Natalia Sergheevna și o luă cu multă grijă de braț...

— Să mergem, maică! spuse el duios, cu un glas plin de milă.

Femeia îl dădu la o parte pe Denis și, ridicând vioaie capul, se îndreptă spre scară. Nu mai era atât de palidă; pe obraji îi înflorise o rumeneală sănătoasă, ca și cum i s-ar fi turnat sânge proaspăt în vene; ochii nu-i mai erau plânși, iar mâinile, cu care își strângea șalul la piept, nu-i mai tremurau, ca înainte...

Simțea că acum va fi în stare să urce singură, fără ajutorul nimănui, scara înaltă...

Dar când puse piciorul pe a treia treaptă, se opri, ca trăsniță. În fața ei stătea un bărbat voinic, arătos, cu cizme înalte și scurtă îmblănită.

— Eu sunt, Natașa... Nu te teme! spuse bărbatul.

Natalia Sergheevna se clătină pe picioare. După căciula înaltă de miel, mustața și ochii negri, își recunoscuse soțul, pe moșierul Litvinov. Bărbatul o ridică în brațe și o sărută pe obraz; mirosea a Xeres și a coniac. Era puțin amețit de băutură.

— Bucură-te, Natașa! spuse el. N-am pierit sub zăpadă și nu m-am înecat. În timpul viscolului am reușit să ajung cu băieții mei la Taganrog și de acolo, iată-mă, am venit la tine... am venit...

El bolborosea, iar ea, din nou albă ca varul și tremurând toată, îl privea cu ochi nedumeriți, speriați. Nu-i venea să creadă...

— Ce udă ești, cum tremuri! șopti bărbatul, strângând-o la piept...

Și peste chipul lui, beat de fericire și de vin, se revărsă un zâmbet dulce, blând, ca de copil... Fusesse așteptat, pe frigul acela, în toiul nopții! Nu era oare asta o dovadă de dragoste? Și începu să râdă de fericire...

Un țipăt ascuțit, care îți sfâșia inima, răspunse acestui râs tihnit, fericit. Nici răcnetul mării, nici vântul, nimic nu putu să-l înăbușe. Tânăra femeie, cu chipul desfigurat de deznădejde, nu fusese în stare să și-l stăpânească; izbucnise fără voia ei. Țipătul acela spunea totul: și măritișul silit – aversiunea de neînvins față de bărbatul ei, și tristețea singurătății în care trăise, și nădejdea, acum spulberată, de a avea parte de o văduvie liberă. Toată viața ei, amarul, lacrimile și durerea, se revărsaseră în acest țipăt, pe care nu-l putuse acoperi nici trosnetul sloiurilor de gheață. Și bărbatul înțelese acest țipăt, pe care era cu neputință să nu-l înțeleagă...

— Ești nenorocită că n-am fost troienit de viscol sau strivit de ghețuri? îngăimă el.

Buza de jos începu să-i tremure și pe față îi apăru un zâmbet amar. Coborî treptele și-și lăsă nevasta jos.

— Fie cum vrei tu! spuse el.

Și, întorcându-se, se îndreptă spre barcă. Petrușa, nerodul, o împingea spre apă, cu dinții încheștați, tremurând din tot trupul și sărind într-un picior.

— Încotro? îl întrebă Litvinov.

— Mă doare, Înălțimea Voastră! Vreau să mă înec... Pe morți nu-i mai doare nimic.

Litvinov sări în barcă. Nerodul se cățără după el.

— Rămâi cu bine, Natașa! strigă moșierul. Fie precum ți-e voia! Acum vei avea ceea ce ai așteptat aici, în frig! Cu bine!

Nerodul apucă vâslele. Barca se izbi de un sloi de gheață, apoi porni în întâmpinarea valurilor năprasnice.

— Vâslește, Petrușa, vâslește! spunea Litvinov. Mai departe, cât mai departe!

Ținându-se de marginile bărcii, Litvinov se legăna și privea înapoi. Pieri în noapte Natașa lui, pieriră licuricii lulelelor, pieri în cele din urmă și țărmul...

— Întoarce-te! auzi el strigând din răspuseri un glas de femeie. I se păru că acel „întoarce-te” era plin de deznădejde.

— Întoarce-te!

Inima lui Litvinov începu să bată puternic... Îl chema nevasta; și chiar în clipa aceea clopotele bisericii de pe mal. Începură să sune utrenia Crăciunului.

— Întoarce-te! se auzi iarăși, rugător, același glas.

Ecoul repetă chemarea. Ea răsuna și în trosnetul sloiurilor de gheață, și în şuierul vântului; până și dangătul clopotelor de Crăciun striga: „Întoarce-te”.

— Înapoi! răcni Litvinov, trăgându-l pe nerod de mânecă.

Dar nerodul nu auzea. Încleștându-și fălcile de durere și privind cu nădejde în depărtare, se opintea trăgând din vâsle cu brațele lui lungi... Lui nu-i striga nimeni „întoarce-te”, iar durerea, care-l rodea din fragedă copilărie, se făcea tot mai chinuitoare, mai cumplită... Litvinov îl apucă de brațe și îl trase îndărăt. Dar brațele îi erau tari ca piatra și nu era ușor să-i smulgi mâinile de pe vâsle. De altfel era și prea târziu. În întâmpinarea bărcii venea năvalnic un sloi uriaș de gheață. Sloiul avea să-l izbăvească pentru totdeauna pe Petrușa de durere...

Femeia cu obrazul palid rămase până dimineată pe malul mării. Când o duseră pe brațe acasă, pe jumătate înghețată, istovită de chinul sufletesc, și o culcară în pat, buzele ei tot mai șopteau: „Întoarce-te!”

În noaptea de Ajun începuse să-și iubească bărbatul...

Semnată: A. Cehonte. A intrat în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1886, fără dedicație și cu mici modificări. Publicăm textul culegerii.

1884

Liberalul

POVESTIRE DE ANUL NOU

Ce minunată și înduioșătoare priveliște oferea omenirea în prima zi a Anului Nou! Toți erau veseli, bucuroși și se felicitau unii pe alții. Văzduhul răsună de urările cele mai calde și mai sincere. Toți erau fericiți și mulțumiți...

Numai secretarul de gubernie Ponimaiev¹⁵¹ era nemulțumit. La amiază se opri pe una dintre străzile capitalei și cârtea în gura mare. Strângând la piept cu brațul drept stâlpul unui felinar, și cu cel stâng ferindu-se de un dușman nevăzut, mormăia lucruri grave și pasibile de pedeapsă...

Nevastă-sa era lângă el și-l trăgea de mânecă. Chipul femeii era plâns și îndurerat.

— Călăule! spunea ea. Ești o pacoste pe capul meu! N-ai pic de rușine, păgânule! Du-te, când îți spun! Du-te, cât mai e timp și iscălește!¹⁵² Du-te, bețivan nerușinat ce ești!

— Pentru nimic în lume! Sunt un om cult și nu vreau să mă supun ignoranței. Du-te tu și iscălește, dacă vrei, dar pe mine să mă lași în pace!... Nu vreau să fiu rob.

— Du-te! Dacă nu iscălești, ai s-o pățești rău de tot! Vrei să te dea afară, ticălosule? Vrei să crăpăm de foame? Du-te, câine afurisit!

— Ei, și? Sunt gata să mor... pentru dreptate! Oricând! Chiar și în clipa asta!

Ponimaiev ridică brațul ca să se ferească de nevestă și descrie cu mâna un semicerc în aer... Un comisar de poliție, cu o manta nouă, care tocmai trecea pe acolo, se opri o clipă și-i spuse lui Ponimaiev:

— Să-ți fie rușine! Ar trebui să iei pildă de la ceilalți!

Lui Ponimaiev i se făcu într-adevăr rușine. Începu să clipească stânjenit și își trase brațul de pe stâlpul felinarului. Folosindu-se de prilej, nevestă-sa îl târî de mânecă de-a lungul străzii, ocolind cu multă grijă orice lucru de care Ponimaiev s-ar fi putut agăța. Nu trecură nici zece minute și ajunse astfel cu bărbatul ei până la ușa șefului.

— Hai intră, Alioșa! îi spuse ea pe un ton dezmierdător, împingându-l pe scară. Du-te Alioșecika! Iscălește și vino înapoi. Am să-ți cumpăr coniac să ai la ceai. N-am să te mai ocărăsc când te îmbeți... Nu mă nenoroci, amărâta de mine!

— Aaa... hm... Vasăzică asta-i casa lui? Foarte bine! Minunat. Am să mă iscăle-e-esc. Fire-ar al dracului! Dar mă iscălesc așa ca să mă țină minte toată viața! Toate am să i le înșir pe coala aia! Să știe și părerea mea! După aceea n-are decât să mă dea afară. Și dacă mă dă afară, tu ai să fii vinovată! Tu!

Ponimaiev se clătină, împinse ușa cu umărul și intră tropăind în vestibul. Lângă ușă stătea Egor, portarul, proaspăt bărbierit, cu un aer festiv. Lângă măsuța cu coala de hârtie se aflau Vezuviev și Cernosvinski¹⁵³, colegi de serviciu ai lui Ponimaiev. Înalt și uscățiv, Vezuviev tocmai se iscălea, iar Cernosvinski, un omuleț pirpiriu, ciupit de vărsat, își aștepta rândul. Pe chipul amândurora se citea parcă urarea: „La mulți ani!” Se cunoștea că nu se iscăleau numai cu mâna, ci și cu sufletul. Zărindu-i, Ponimaiev zâmbi disprețuitor și se înfășură mai strâns în șubă cu un aer revoltat.

— Bineînțele! începu el. Bineînțele! Cum să nu-l feliciți pe Excelența Sa? Se putea să nu-l feliciți! Ha-ha-ha! Trebuie să-ți exprimi sentimentele de rob!

Vezuviev și Cernosvinski îl priviră nedumeriți. De când erau, nu auziseră asemenea vorbe!

— Asta nu-i ignoranță, slugărnicie? continuă Ponimaiev. Dă-o dracului de treabă, nu te iscăli! Exprimă-ți și tu protestul!

Bătu cu pumnul peste coală și mângăli iscălitura lui Vezuviev.

— Asta-i răzvrătire, Înălțimea Voastră! spuse Egor repezindu-se și ridicând coala deasupra capului. Nu știți, stimate domn, ce pătesc pentru așa ceva cei de-alde dumneavoastră?

Ușa se deschise și în vestibul intră un bărbat înalt, în vârstă, cu șubă de urs și bicorn cu galon lat de aur. Era Veleleptov¹⁵⁴ șeful lui Ponimaiev. La intrarea lui, Egor, Vezuviev și Cernosvinski încremeniră în poziție de „drepti” de parcă ar fi înghițit o prăjină. Ponimaiev luă și el poziția de drepti, dar zâmbi ironic și își răsuci un vârf al mustății.

— A! spuse Veleleptov, zărind pe funcționari. Sunteți... aici? Mda... dragii mei... Firește... (era vădit că Excelența Sa era puțin afumat). Firește... Și eu vă felicit... Mulțumesc că nu m-ați uitat... Mulțumesc... M-da... Sunt bucuros să vă văd... vă doresc... Iar tu, Ponimaiev, te-ai și cherchelit! Nu-i nimic, nu te rușina... Bea, dar nu-ți pierde capul... Beți și vă veseliți!

— Orice rod al pământului e spre folosul omului Excelență! îndrăzni să adauge Vezuviev...

— Ei da, bineînțeles... cum ai spus? Care rod? Acum puteți să vă duceți... cu bine... Sau nu... Ați fost și la Nikita Prohorîci? N-ați fost încă? Minunat. Am să vă dau niște cărți... să i le duceți... Mi-a dat să citesc colecția pe doi ani a „Călătorului”... Trebuie să i-o trimit înapoi... Veniți, să vă dau volumele. Scoateți-vă șubele!

Funcționarii își scoaseră șubele și îl urmară pe Veleleptov. Intrară mai întâi în camera de așteptare, apoi într-un salon mare, luxos mobilat, în care soția Excelenței Sale ședea la o masă rotundă. În dreapta și în stânga ei se aflau două doamne tinere, una cu mânuși negre, cealaltă cu mânuși albe. Veleleptov îi lăsă pe cei trei funcționari în salon și trecu în camera sa de lucru. Funcționarii erau foarte încurcați.

Așteptară vreo zece minute fără să scoată o vorbă, fără să se miște și neștiind ce să facă cu mâinile. Doamnele vorbeau franțuzește și se uitau întruna la ei... Ce chin! În sfârșit Veleleptov

se ivi în ușa camerei lui de lucru ținând în fiecare mână câte o legătură mare de cărți.

— Iată, spuse el. Dați-i-le și mulțumiți-i... Asta-i „Călătorul”. Le citeam câteodată seara... Iar vouă vă mulțumesc că nu m-ați uitat... vă mulțumesc pentru atenție... Vă uitați la funcționarii mei? se adresă Veleleptov doamnelor. He-he... Uitați-vă, uitați-vă... Acesta e Vezuviev, ăsta e Cernosvinski... iar ăsta-i Ponimaiev al meu. Am intrat într-o zi în biroul lor și acest Ponimaiev făcea ca locomotiva. Ce ziceți de el? Pșș! pșș! pșș! Șuiera, tropăia... Era foarte reușit... Mda... Ia fă ca locomotiva! Dă-ne și nouă o reprezentatie.

Doamnele își ațintiră privirea asupra lui Ponimaiev și zâmbiră. El începu să tușească.

— Nu știi... Am uitat, Excelență... bolborosi el. Nu pot și nu vreau.

— Nu vrei? se miră Veleleptov. A-a? Păcat... Păcat că nu poți să faci pe placul unui om bătrân... La revedere... păcat... Du-te...

Vezuviev și Cernosvinski îl înghiontiră pe Ponimaiev, care se speriasse și el de propria lui îndrăzneală. I se întunecă înaintea ochilor... Mănușile negre și cele albe se învâlmășiră, chipurile se strâmbară, mobila începu să joace, și Veleleptov se transformă într-un deget mare, amenințator. Ponimaiev rămase câteva clipe pironit locului, bolborosind ceva, apoi strânse „Călătorul” la piept și ieși în stradă. Acolo dădu cu ochii de nevastă-sa, galbenă la față, tremurând de frig și de groază. Vezuviev și Cernosvinski se repeziră la ea și, dând din mâini, începură să-i povestească, amândoi o dată, grozăvia petrecută. „Ce o să se întâmple acum?!” se citea pe chipul și în mișcărilor lor. Aruncând o privire deznădăjduită nevestei, Ponimaiev, cu cărțile în brațe, se luă încet după prietenii lui.

Întors acasă nici nu prânzi și nici nu-și bău ceaiul. Noaptea îl trezi un vis urât.

Se ridică în capul oaselor și privi în întuneric. Mănușile negre și cele albe, favoriții lui Veleleptov – totul începu să-i joace înaintea

ochilor, să se învâртеască, și Ponimaiev își aduse aminte de cele petrecute.

— Sunt un dobitoc, un dobitoc! mormăi el. Cârtește dacă vrei, măgar ce ești, dar nu îndrăzni să nesocotești pe cei mai mari ca tine! Ce te costa să faci ca locomotiva?

Nu mai putu să adoarmă. Muștrările de cuget, jalea și suspinele nevestei îl chinură până în zori. Privindu-se dimineață în oglindă, nu se recunoscuse – văzu un chip străin, gălbejit, istovit, trist...

— Nu mă duc la serviciu! hotărî el. Totuna e. Sfârșitul e același!

Petrecu toată ziua a doua a noului an plimbându-se dintr-un colț într-altul al odăii.

Se plimba, ofta și gândea:

„Unde aș putea face rost de un revolver? Decât să duc o viață ca asta, zău că-i mai bine... să... Un glonte în cap și gata...”

A treia zi neastâmpărul îl mână la birou.

„Ce o să se întâmple cu el?” se întrebau toți funcționarii, privindu-l de după călimări.

Același lucru se întreba și Ponimaiev.

— Ei și? îi șopti el lui Vezuviev. N-are decât să mă dea afară! Tot el o să se căiască, dacă mă omor.

La ora unsprezece sosi Veleleptov. Trecând pe lângă Ponimaiev și aruncând o privire pe chipul lui speriat, galben și tras, se opri, clătină din cap și spuse:

— Strașnic te-ai mai cherchelit deunăzi, frate dragă! Nici astăzi nu ți-ai venit în fire. Trebuie să fii mai cumpătat, dragul meu... Nu-i bine... Cu sănătatea să nu te joci!

Și, bătându-l pe umăr Veleleptov trecu înainte.

„Asta-i tot?” se întrebară cei de față.

Ponimaiev începu să râdă de bucurie. Scoase chiar un piuit ca de pasăre – atât de fericit se simțea! Curând însă expresia lui se schimbă... Se încruntă și zâmbi disprețuitor.

— Norocul tău că am fost cherchelit atunci! mormăi el în auzul tuturor la adresa lui Veleleptov. Norocul tău, că altfel... Îți aduci aminte, Vezuviev, ce lecție i-am dat?

Întorcându-se acasă de la slujbă, Ponimaiev mănă cu multă poftă.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 1, 7 ianuarie. Semnată: A Cehonte. Publicăm acest text.

Cehov rugase pe N. Leikin să scurteze povestirea dacă i s-ar părea prea lungă. Acesta i-a răspuns (5 ianuarie 1884): „... am scurtat povestirea dumată. N-am putut să n-o scurtez, se acumulaseră prea multe articole urgente de Anul Nou.” Titlul povestirii e pus tot de Leikin, după cum reiese din sfârșitul scrisorii: «... I-am schimbat titlul și am numit-o: „Liberalul”. Așa-i mai scurt și mai bine.»

75.000

Pe la miezul nopții, doi prieteni treceau pe bulevardul Tverskoi. Unul dintre ei era înalt, brunet, frumos, purta o blană de urs cam jerpelită și joben; celălalt, mărunțel și roșcovan, era îmbrăcat într-un palton ros cu nasturi albi. Mergeau fără să scoată o vorbă. Brunetul fluiera încetișor o mazurcă, iar roșcovanul își ținea morocănos ochii în pământ și scuipa mereu în lături.

— Ce ar fi să ne așezăm? propuse în cele din urmă brunetul, când zăriră silueta întunecată a lui Pușkin și candela de deasupra portalului mănăstirii Patimilor.

Roșcovanul se învoi fără să scoată o vorbă și cei doi prieteni se așezară.

— Am să-ți fac o mică rugămintă, Imolai Borisîci, rupse brunetul tăcerea după o vreme. N-ai putea, dragul meu, să-mi împrumuți zece-cincisprezece ruble? Le ai înapoi într-o săptămână...

Roșcovanul nu răspunse.

— Nu te-aș plictisi, dacă n-aș avea atâta nevoie. Urâtă păcăleală mi-a mai tras astăzi soarta... Azi-dimineată nevastă-mea mi-a dat brățara să i-o amanetez... Trebuie să plătească taxa la liceu pentru surioara ei... Am amanetat-o, dar, după cum ai văzut, am pierdut banii la cărți...

Roșcovanul se răsuci pe bancă și tuși.

— Ești un om de nimic, Vasili Ivanîci! zise el, strâmbându-și gura într-un zâmbet răutăcios. Un om de nimic! Cum ai putut să te așezi la cărți cu cucoanele, când știai că banii nu erau ai tăi? Spune și tu dacă nu ești un om de nimic, un filfizon? Stai, nu mă întrerupe... Să știi o dată pentru totdeauna părerea mea... Ce nevoie ai să-ți faci mereu haine noi, să porți un astfel de ac la cravată? Ce, e de nasul unui amărât ca tine? Ce rost are jobenul ăsta caraghios? Te ține nevasta și tu dai cincisprezece ruble pe un joben, când ai putea foarte bine să umbli cu o pălărie de trei ruble, fără să nesocotești nici moda, nici estetica! Și ce rost are veșnica ta lăudăroșenie cu cunoștințe pe care nici nu le ai? Îi cunoști și pe Hohlov și pe Plevako¹⁵⁵, și pe toți directorii de ziare și reviste! Când mințeai astăzi despre cunoștințele tale, simțeam cum roșesc de rușinea ta până în vârful urechilor! Iar tu minți fără să roșești măcar! Și când joci cărți cu cucoanele și pierzi banii nevestei, zâmbești atât de josnic și de prostește, încât, zău, îi e și silă cuiva să-ți tragă o palmă!

— Ei, lasă, lasă... Astăzi ești prost dispus...

— Hai să zicem că toate astea ar fi o copilărie, o ușurință de școlar... Sunt gata să admit și asta, Vasili Ivanîci... ești încă tânăr... Dar un lucru nu pot să-l admit... Și nici nu-l înțeleg... Cum ai putut, când ai jucat cu împopoțonatele acelea... să faci o asemenea mârșăvie? Te-am văzut cu ochii mei cum ai luat de sub pachet asul de pică în timp ce împărțeau cărțile.

Vasili Ivanîci roși ca un școlar și începu să se dezvinovățească. Roșcovanul nu se lăsă însă. Se sfădiră multă vreme pe un ton ridicat. În cele din urmă se potoliră încetul cu încetul și rămaseră pe gânduri.

— E adevărat că m-am înglodat rău, spuse brunetul după o lungă tăcere. Ai dreptate... Am risipit tot ce aveam, am făcut o mulțime de datorii, am cheltuit și din bani străini și acum nu știu pe unde să scot cămașa. Știi ce neplăcut, ce nesuferit e, când ai o mâncărime pe tot trupul și niciun leac împotriva ei? Ceva asemănător simt eu acum... M-am băgat în mocirlă până în gât... Mi-e rușine și de lume, și de mine. Nu știu nici eu ce mă împinge

să fac o groază de neghiobii și de mârșăvii. Și ce-i mai rău e că nu pot cu niciun chip să mă opresc. Groaznic! Dacă mi-ar pica o moștenire sau dacă aș câștiga la joc, cred că m-aș lăsa de toate și aș începe o viață nouă... Iar tu, Imolai Borisîci, să nu mă osândești... să nu arunci piatra... Adu-ți aminte de Nekliujev¹⁵⁶ al lui Palm...

— Îl știu eu pe Nekliujev al tău, spuse roșcovanul. Îl țin minte. A risipit bani străini, a mâncat bine, a băut cât a putut și, după o masă bună, i s-a făcut și de petrecere: a început să se sclifosească în fața unei fetișcane!... Înainte de masă, vezi Doamne, nu i-a ars de așa ceva... E o rușine ca un scriitor să idealizeze astfel de nemernici! Dacă Nekliujev n-ar fi fost bărbat frumos și n-ar fi avut maniere galante, fata de negustor nu s-ar fi îndrăgostit de el și n-ar fi avut mai târziu de ce să se căiască... Soarta cam are obiceiul să dea nemernicilor înfățișare plăcută... Sunteți cu toții niște cupidoni. Femeile mor după voi... Faceți victime, aveți noroc la femei!

Roșcovanul se sculă și începu să se plimbe prin fața băncii.

— Uită-te bunăoară nevastă-ta... e o femeie cinstită, cu suflet nobil... Cum a putut să se îndrăgostească de tine? Pentru ce? Și astă seară când mințeai și făceai tot felul de schime, blonda aceea drăguță nu-și mai lua ochii de la tine... Femeile se prăpădesc după voi, ăștia, Nekliujevii, vă jertfesc totul, iar unul ca mine muncește toată viața, se zbate ca peștele pe uscat... e cinstea personificată și nu are o clipă de fericire! Ce mai una, alta... îți aduci doar aminte. Eram logodnicul nevestei tale, al Olgăi Alexeevna, când nu te cunoștea încă. Am fost și eu o vreme fericit, dar ai răsărit tu, și... s-a isprăvit cu mine...

— Aha! Invi-i-die? zâmbi brunetul. Nu te știam atât de invidios.

Pe chipul lui Imolai Borisîci trecu un val de ciudă și de scârbă... Fără să-și dea nici el bine seama ce face, ridică mâna și... lovi. Pocnetul unei palme tulbură liniștea nopții... Jobenul zbură de pe capul brunetului și se rostogoli pe zăpada bătătorită. Totul se petrecu într-o clipită, pe negândite și într-un chip prostesc, fără rost. Roșcovanul se rușină pe loc de această palmă. Își ascunse

obrazul în gulerul ieșit de soare al paltonului și o porni de-a lungul bulevardului. Ajuns în dreptul statuii lui Pușkin aruncă o privire înapoi spre brunet și, ca și cum s-ar fi speriat de ceva, începu să alerge spre strada Tverskaia...

Vasili Ivanîci rămase mult timp nemișcat pe bancă. O femeie care trecea pe acolo îi ridică și îi întinse râzând jobenul. Cu gândul aiurea, îi mulțumi, se sculă și plecă.

„Acum începe pisălogeala, își spunea el o jumătate de ceas mai târziu, urcând scara lungă ce ducea la locuința sa. O să-mi scoată sufletul nevasta pentru banii de pe brățară! Toată noaptea o să mă bată la cap! Dracu' s-o ia! Am să-i spun că i-am pierdut...”

Ajuns în fața ușii, sună sfios. Îi deschise bucătăreasa.

— Vă felicit! îi spuse aceasta zâmbind cu gura până la urechi.

— Pentru ce?

— O să vedeți! S-a îndurat Dumnezeu!

Vasili Ivanîci înălță din umeri și intră în iatac. Nevastă-sa, Olga Alexeevna, o blondă mărunță cu părul pus pe moațe, ședea la măsuta ei și scria. În față avea câteva scrisori gata puse în plicuri. Zărindu-și bărbatul sări în picioare și i se aruncă de gât.

— Ai venit? Ce fericire! Nici nu poți să-ți închipui ce fericire! Mai-mai să-mi vină leșin, Vasea, atât de neașteptată... a fost vestea.

Și, repezindu-se la masă, luă un ziar și i-l vârî sub ochi bărbatului.

— Citește! Biletul meu a câștigat 75.000 de ruble. Știi că am un bilet! Zău, am un bilet! Îl ascundeam de tine, fiindcă... fiindcă... l-ai fi amanetat. Mi l-a făcut cadou Imolai Borisîci când era logodit cu mine, și după aceea n-a mai vrut să-l ia înapoi. Ce om cumsecade e Imolai Borisîci! Acum suntem grozav de bogați! Acum ai să te îndrepti și tu, n-ai să mai duci o viață destrăbălată. Te țineai de chefuri și mă înșelai numai din pricina lipsurilor, a sărăciei. Înțeleg... Tu, de fapt, ești un om deștept, cumsecade...

Olga Alexeevna făcu câțiva pași prin odaie și începu să râdă.

— Ce fericire a dat peste noi! Mă plimbam prin odaie, mă plimbam dintr-un colț într-altul, te ocăram pentru purtarea ta

destrăbălată, te uram. Ca să-mi uit amărăciunea m-am apucat să citesc ziarul... Și deodată... ce văd?... Le-am scris surorilor... mamei... Îmi închipui ce bucurie pe ele, biete! Dar unde te duci?

Vasili Ivanîci aruncă o privire pe ziar... Uluit, palid, fără să asculte ce-i spunea nevasta, rămase un timp locului fără a scoate o vorbă, gândindu-se la ceva; apoi își puse jobenul și ieși.

— Bolșaia Dmitrovka, la hotelul x cu camere mobilate... strigă el birjarului.

Dar în strada Bolșaia Dmitrovka nu găsi pe cine căuta. Camera binecunoscută era încuiată.

„Se vede că-i plecată la teatru, gândi el, iar de la teatru... trebuie să se fi dus să mănânce undeva... Am să mai aștept...”

Și așteaptă... Trecu o jumătate de ceas, trecu un ceas... începu să se plimbe prin coridor, apoi intră în vorbă cu valetul somnoros... Jos un orologiu bătu ceasurile trei... În cele din urmă, pierzând răbdarea, începu să coboare încet scara... Dar soarta se îndură de el.

La ieșire întâlni o brunetă înaltă, slabă, cu un boa lung pe umeri. În urma ei venea un domn cu ochelari albaștri și căciulă de astrahan.

— Iertați-mă, se adresează Vasili Ivanîci doamnei... Pot să vă tulbur o clipă?

Bruneta și domnul cu ochelari se încruntară.

— Scuză-mă, spuse ea însoțitorului ei și se apropie cu Vasili Ivanîci de un felinar...

— Ce vrei?

— Am venit la tine... la dumneata... pentru ceva important, Nadine, începu Vasili Ivanîci bâlbâindu-se... Păcat că ești însoțită, ți-aș fi povestit totul...

— Despre ce-i vorba? Mă grăbesc!

— Ia te uită! Și-a găsit noi adoratori! E grăbită! Știi că-mi placi! De ce m-ai alungat în ajunul Crăciunului? N-ai vrut să trăiești cu mine, fiindcă... fiindcă nu puteam să-ți ofer luxul pe care-l vrei tu. Am să-ți dovedesc acum că n-ai avut dreptate. Da... Îți aduci

aminte de biletul de loterie pe care ți l-am dăruit de ziua ta? Na, citește! A câștigat 75.000 de ruble!

Doamna luă ziarul în mână și, cu o privire lacomă, parcă speriată, începu să caute știrile de la Petersburg... Și găsi ce căuta...

În același timp, alți ochi, plânși, îndobitociți de durere, aproape înnebuniți, scormoneau într-o casetă în căutarea biletului... Toată noaptea îl căutară și nu-l găsiră. Biletul fusese furat, și Olga Alexeevna știa cine-l furase.

În aceeași noapte, Nikolai Borisîci roșcovanul, se răsucea când pe o parte când pe cealaltă, încercând să adoarmă, dar nu putu închide ochii până dimineața. Îi era rușine de palma dată.

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik”, 1884, Nr. 2, autoriz. cenz. din 13 ianuarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Povestirea a fost scrisă ocazional cu prilejul publicării în ziare a rezultatului tragerii loteriei titlurilor de împrumut.

Comicul

Actorul Ivan Akimovici Vorobiov-Sokolov își înfundă mâinile în buzunarele pantalonilor lui largi, se opri în fața geamului și își îndreptă privirea leneșă pe fereastra casei de peste drum. Se scurseră în tăcere vreo cinci minute...

— Ce plictiseală! căscă ingenua Maria Andreevna. De ce taci, Ivan Akimîci? Spune măcar ceva, dacă tot ai venit și mă împiedici să-mi învăț rolul! Zău că ești nesuferit...

— Hm... Aș vrea să-ți spun ceva, dar parcă nu-mi vine... Dacă-ți spune omul pe șleau, fără delicatețuri, așa... mai grosolan, îndată îl judeci, îl iei în râs... Nu, mai bine nu-ți spun! Îmi feresc limba de ispită...

„Ce-o fi vrând să-mi spună? se întreba ingenua. E tulburat, are o căutătură ciudată, se mută mereu de pe un picior pe altul... Nu cumva vrea să-mi facă o declarație de dragoste? Hm... E o adevărată pacoste cu ștregarii ăștia! Ieri mi-a făcut o declarație prima vioară, astăzi *raisonneurul* mi-a oftat la ureche tot timpul repetiției... Au turbat cu toții de plictiseală!”

Comicul plecă de la fereastră și, apropiindu-se de scrin, începu să cerceteze foarfecii și borcânașul cu roșu de buze.

— Da!... Aș vrea să-ți spun, dar mă tem... mi-e rușine... Dacă-ți spune omul așa, simplu, pe rusește, îl faci pe loc: bădăran, țărănoi, și câte și mai câte... Te știu eu pe dumneata... Mai bine tac...

„Ce să-i răspund dacă într-adevăr îmi face o declarație de dragoste? își continua ingenua șirul gândurilor. E un om bun, simpatic, are talent, dar... nu-mi place. Prea e urât... E adus de spate și fața îi e plină cu tot felul de zgaibe și bubulițe... Vorbește răgușit... Și-apoi manierele lui... Nu, niciodată!”

Comicul făcu câțiva pași prin odaie, se lăsă greoi într-un fotoliu și trase zgomotos spre el ziarul de pe masă. Privirea îi alunecă peste rânduri ca și cum ar fi căutat ceva, apoi se opri pe o literă și se pierdu în gol.

— Doamne... de ar bâzâi măcar muștele! mormăi el. Tot ar fi mai vesel...

„La drept vorbind, n-are ochi urâți! își urmă gândul ingenua. Dar ce-i mai de preț la el e caracterul; și la un bărbat, sufletul, mintea, fac mai mult decât frumusețea... Să te măriți cu el, ar mai merge; dar să trăiești cu el... pentru nimic în lume! Și totuși, ce privire mi-a aruncat acum... Ca de foc! Nu înțeleg însă de ce se sfiește atâta?...”

Comicul oftă din greu și tuși. Se vedea că tăcerea îl costă mult. Se făcu roșu ca racul și își strâmbă gura într-o parte... Pe chip i se citea suferința...

„La urma urmei merge să și trăiești cu el, își depăna mai departe gândurile ingenua. Are leafă bună... În orice caz e mai bine să fii cu el decât cu vreun jerpelit de căpitan. Zău, am să-i spun că accept! De ce să-l jignesc cu un refuz, Săracul de el? Și așa are o viață destul de amărâtă!”

— Nu! Nu pot! oftă comicul, sculându-se și aruncând ziarul. Ce fire blestemată am! Nu pot să mă stăpânesc! Bate-mă, ocărăște-mă, dar am să-ți spun, Maria Andreevna!

— Da' hai odată omule, vorbește. Destul te-ai codit!

— Draga mea! Scumpa mea! Fii mărinimoasă și iartă-mă... îți sărut mânușițele, îți cad în genunchi...

Lacrimi cam cât bobul de mazăre luciră în ochii comicului.

— Spune odată... nesuferitule! Ce este?

— Draga mea, nu cumva ai un... păhăruț de votcă? Mă arde la inimă! După beția de ieri simt în gură atâția oxizi, protoxizi și

peroxizi, încât niciun chimist nu s-ar descurca! Mă crezi? Mi-e sufletul răvășit! E peste puterile mele!

Ingenua roși, se încruntă, dar se stăpâni și dădu comicului un păhăruț de votcă...

Acesta îl bău, prinse viață și începu să-i povestească anecdote.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 4, 28 ianuarie.
Semnată: A. Cehonte. A intrat fără modificări în culegerea „Povestiri felurite”. Sankt Petersburg, 1886. Publicăm textul culegerii.

Birjarul

Să tot fi fost ceasurile două din noapte.

Consilierul comercial Ivan Vasilievici Kotlov ieși din restaurantul „Slavianski Bazar” și o luă încet de-a lungul străzii Nikolskaia spre Kremlin. Era o noapte frumoasă, înstelată. Stelele clipeau vesel de după norii scămoșați, zdrențuiți, ca și cum le-ar fi făcut plăcere să privească pe pământ. Văzduhul era neclintit și străveziu.

„În preajma restaurantelor birjarii sunt scumpi, gândi Kotlov. Am să iau unul ceva mai departe... mai încolo, sunt mai ieftini... și apoi îmi face bine să merg nițel pe jos; am mâncat prea mult și sunt și beat”.

Lângă Kremlin luă un birjar de noapte.

— La Iakimanka! porunci el.

Birjarul, un flăcău de vreo douăzeci și cinci de ani, plesni din limbă și trase alene de hățuri. Căluțul se opinti și porni ostenit, în trap mărunț... Kotlov dăduse peste prototipul birjarului. Era de ajuns să-i vezi chipul somnoros cu pielea tăbăcită, plină de bubulițe, ca să recunoști în el birjarul.

O luară prin Kremlin.

— Cât o fi ceasul? întrebă birjarul.

— Aproape două, răspunse consilierul comercial.

— Așa-a... S-a mai muiat vremea! Au fost geruri mari, dar acum s-a mai încălzit... Ai început să șchioapeți, mârtoagă afurisită! O-o-of... netrebnico!

Birjarul se ridică nițel și șfichiui cu biciul spinarea calului.

— Iarnă! oftă el așezându-se cât mai bine pe capră și întorcându-se către mușteriu. Nu-mi place! Sunt tare friguros! Stau în ger, îngheț și tremur de mă ia dracu'... Cum dă frigul, mi se și umflă fața... Așa mi-e felul! Nu-s obișnuit!

— Obișnuiește-te... La meseria ta, trebuie să te obișnuiești cu frigul...

— Omul se poate obișnui cu orice, asta cam așa-i, boierule... Dar până să te obișnuiești, îngheți de vreo douăzeci de ori... Sunt un om gingaș, cocoloșit, conașule... M-a cocoloșit și tata și mama. Nu le-ar fi trecut prin cap că am să ajung vreodată birjar. Mă țineau în puf, fie-le țărâna ușoară! M-am născut pe cuptor și nu m-au mai scos de acolo până am împlinit zece anișori. Stăteam toată ziua tolănit pe cuptor și mă îndopam cu plăcinte, ca un porc din ăia netrebnici... Tare le mai eram drag... Mă îmbrăcau cât se putea mai ales, m-au învățat carte, ca să facă din mine om subțire. Țin minte că nici desculț nu mă lăsau să umblu: „Să nu răcești, puiule”. Parcă n-aș fi fost mujic, ci boier. Dacă i se întâmpla tatei să mă bată, mama plângea... Dacă mă atingea mama, se cătrănea tata. Când plecam cu tata la pădure după uscături, mama mă înfofolea cu trei șube, de parcă porneam la Moscova, sau la Kiev...

— O duceau bine?

— Ei, ca toată lumea, ca omul de la țară... Spuneai bogdaproste când trecea ziua cu bine. Nu erau oameni cu dare de mână, dar nici de foame nu muream, slavă Domnului! Trăiam în familie, boierule... adicătelea stăteam cu toții laolaltă... Pe atunci trăia bunicul și își ținea pe lângă el pe cei doi feciori ai lui. Unul dintre ei, tatăl meu vasăzică, era însurat, celălalt era holtei. Eu eram singurul băiețăș și tot neamul se bucura de mine, așa că de, mă cocoloșeau și ei cât puteau. Și bunicul mă cocoloșea. Bunicul avea niște bani puși deoparte și își făcea el planul ca eu să nu mai duc

viață de mujic... „Am să-ți deschid o dugheană, Petruha, îmi tot spunea el. Fă-te mare!” Așa mă tot deprindeau, ca pe un domnișor, și mă tot răs fățau. Da’ până la urmă a dat peste noi o belea atât de mare că s-a dus dracului domnișoria... Unchiul meu, adică feciorul bunicului și fratele lui taică-meu, s-a apucat și a furat banii bunicului. Erau vreo două mii de ruble... Cum i-a furat, a început să ne meargă prost... Am vândut caii, vacile... Tata și bunicul s-au dus să se tocmească cu ziua... Se știe doar cum e la noi, la țărani... Iar pe mine, robul lui Dumnezeu, m-au dat să pasc vitele... Și iac-așa cu domnișoria!

— Și unchiul tău? Ce a făcut?

— Lui i-a mers bine... cum era și de așteptat... A deschis o cârciumă la drumul mare și n-a mai știut ce-i grija... Peste vreo cinci ani s-a însurat cu o târgoveață bogată de la Serpuhov. A luat vreo opt mii de ruble zestre... După nuntă, cârciuma i-a ars... De ce să nu ardă, dacă era asigurată? Așa se și cuvenea... Iară după foc a venit aici, la Moscova, și și-a deschis o băcănie... Cică acum e putred de bogat și că nu-i mai ajungi nici cu prăjina la nas... L-au văzut pe aici niște mujici de-ai noștri, de la Habarovsk... Ei mi-au spus... Eu nu l-am văzut... îi zice Kotlov, Ivan Vasiliev... N-ai auzit cumva de el?

— Nu... Hai, mână mai iute!

— Ne-a făcut mult rău Ivan Vasiliev, of, mare rău ne-a mai făcut! Ne-a sărăcit și ne-a lăsat pe drumuri... Parcă acum aş îngheța eu aici plâpând și fără putere cum sunt, dacă n-ar fi fost el? Aș trăi ca lumea în sătucul meu... O-o-of! Auziți, se trag clopotele de utrenie... îmi vine să mă rog lui Dumnezeu să-l pedepsească pentru tot chinul ce-l îndur... Dar îl las în plata Domnului! Să-i ierte Cel de Sus păcatele! Oi răbda eu până la capăt!

— La dreapta, și trage la scară!

— Am înțeles... Iacă am ajuns... Mi s-ar cuveni și mie cinci copeici pentru că v-am ținut de urât...

Kotlov scoase din buzunar un bănuț de cincisprezece copeici și-l întinse birjarului.

— N-ar strica să mai puneți ceva! Că doar v-am dus tare bine!
Și-apoi, îmi faceți saftea...

— Las' că-ți ajunge!

Boierul trase de sonerie și după o clipă îl înghiți ușa sculptată, de stejar.

Birjarul sări pe capră și o luă încet înapoi... Se stârni un vântuleț rece... Birjarul se încruntă și își băgă mâinile cele gingașe în mânecile rupte ale hainei.

Nu era obișnuit cu frigul... Era un cocoloșit...

Apărută pentru prima oară în revista „Russki satiriceski listok”¹⁵⁷, 1884, Nr. 5, 9 februarie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

La vânătoare

Expoziția de câini, cu ogarii și copoii ei, mi-a adus aminte de o întâmplare care a jucat un mare rol în viața mea.

Primisem într-o dimineată o scrisoare de la un unchi al meu, moșier în gubernia Ekaterinoslav. Unchiul îmi scria între altele:

„Dacă nu vii la mine săptămâna viitoare, nici nu te mai socotesc nepotul meu și-l șterg și pe tatăl tău din pomelnic... Vino neapărat să vânăm împreună!”...

N-am avut încotro.

Unchiul m-a primit cu brațele deschise și, după obiceiul vânătorilor, chiar și al celor mai primitori, m-a dus de îndată să-mi arate caii și câinii, fără să-mi dea măcar răgaz să mă dezmeticesc după atâta drum și să mă odihnesc și eu puțin. După părerea mea, câinii pot fi mari, mici sau potriviți, albi, negri sau suri, răi sau blânzi, dar unchiul meu deosebea printre ei câini vărğați, stropiți, bălțați, negri-târcați, dereși, vineții, alunii – limbaj curat câinesc. Să juri că de ar ști câinii să vorbească, limba asta ar vorbi-o. Unchiul mi-i arăta, îi pupa în bot și mă puneă să le pipăi botul și labele.

A doua zi de dimineată, mi-a dat o scurtă îmblănită și pâslari și m-a luat cu el la vânătoare.

Și astăzi îmi aduc aminte de pădurea mare de arini, încărunțită de chiciură. Domnea o liniște de mormânt. De la marginea ei și până în zare se întindea o câmpie albă, nesfârșită. Prin pădure și pe

câmpie goneau călări sumedenie de scurte îmblănite... Chipurile erau toate îngrijorate, încordate, ca și cum toate acele scurte îmblănite ar fi fost pe cale să descopere ceva nou, nemaipomenit... Unchiul meu, roșu ca racul, galopa de la o scurtă la alta; dădea porunci, ocăra... Răsunau chemări de goarnă... Parcă am și azi în fața ochilor întreaga priveliște. Îmi mai aduc aminte cum unchiul meu s-a apropiat de mine și m-a dus la marginea pădurii.

— Stai aici... cum vezi că dă dihania buzna spre tine, tragi!

— Ce să trag unchiule când abia știu să țin pușca în mână.

— Fleacuri... învață... Și ia bine seama!... Cum vezi dihania, tragi!

După ce mi-a vorbit astfel, unchiul a plecat și eu am rămas singur. Scurtele îmblănite s-au mistuit și ele în pădure. Am așteptat mult timp dihania. În timp ce-o așteptam, mă gândeam la Moscova, visam, moțăiam...

„Ce-ar fi s-o împușc eu? îmi făceam planul. Eu, și nu ei! Să mori de răs!”

După o îndelungată așteptare se auzi un lătrat înfundat... Pădurea răsună de chiote... Ridicai cocoșul și-mi încordai vederea și auzul... Inima începu să-mi bată și în mine se trezi instinctul prădalnic al vânătorului. În apropiere trosniră deodată tufele, și zării o sălbătăciune ciudată, cu picioare lungi, cu botul țepos, care venea în goană drept spre mine... Apăsai cu degetul pe trăgaci: răsună o împușcătură și... gata! Ura! Dihania făcu un salt în sus, se prăbuși și începu să se zbată la pământ.

— Hei! Veniți încoace! Aici, la mine! Începui să strig. Unchiule!

Arătai spire dihania care trăgea să moară. Unchiul o privi și se luă cu mâinile de cap.

— E Skaciok al meu! strigă el. Câinele meu!... Câinele meu cel mai drag!...

Și, sărind de pe cal, se repezi și luă în brațe trupul lui „Skaciok”. Iar eu mă urcai cât putui mai repede într-o sanie și pe-aici ți-e drumul!

Omorul nepremeditat al lui „Skaciok” m-a stricat pe viață cu unchiul meu. De-atunci nu mi-a mai dat bani. Când a murit acum trei ani, mi-a trimis vorbă că nici după moarte nu-mi va ierta asasinarea câinelui său iubit. Iar, în ce privește moșia, nu mi-a lăsat-o mie moștenire, ci unei doamne oarecare, care-i fusese cândva ibovnică.

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik”, 1884, Nr. 6, autoriz. cenz. din 11 februarie cu titlul: *Unchiul și câinele. (Cu prilejul expoziției de câini)*. Semnată: A-n. C-te. În Arhiva literară centrală din Moscova se păstrează șpalturile textului revăzut al acestei povestiri cu titlul: *La vânătoare*. Povestirea fusese la început destinată de Cehov pentru culegerea de „Opere” din anul 1899, cum reiese dintr-o scrisoare a lui Cehov către editorul A. F. Marx (30 aprilie 1899). Publicăm textul din șpalturi.

Cu ocazia revizuirii, povestirea a suferit însemnate modificări stilistice. Sfârșitul povestirii a fost de asemenea mult scurtat.

Ah, femeile, femeile!...

Serghei Kuzmici Pocitaiev¹⁵⁸, directorul unui ziar de provincie intitulat „Tifla”, se întoarse ostenit și vlăguit de la redacție și, cum ajunsese acasă, se trânti greoi pe divan.

— Slavă Domnului! Sunt acasă, în sfârșit... Aici, în căminul meu, lângă nevastă, am să uit de toate supărările. Mașa mea e singura făptură care mă înțelege, care e aproape de mine.

— De ce ești atât de tras la față astăzi? îl întreabă nevastă-sa, Maria Denisovna.

— Așa, nu sunt în apele mele... Ce bine că sunt acasă, lângă tine; am să uit de toate supărările...

— Ce s-a întâmplat?

— În general totul merge la noi anapoda, dar astăzi parcă a fost și mai și, Petrov nu vrea să-mi mai dea hârtie pe datorie, secretarul de redacție a început să bea... Dar astea-s fleacuri, care se vor îndrepta într-un fel sau într-altul... Nenorocirea e alta, Manecika... Mă aflu astăzi la redacție și făceam corectura articolului meu de fond. Deodată, închipuie-ți, se deschide ușa și intră prințul Prociuhanțev¹⁵⁹, vechiul meu prieten, acela care joacă întotdeauna rolurile de prim amarez la reprezentațiile de amatori și care i-a dăruit actriței Zriakina¹⁶⁰ calul său alb în schimbul unui singur sărut. „Ce dracu’ îl aduce? m-am gândit eu. Degeaba nu vine el... Vrea pesemne să-i fac reclamă Zriakinei”... Am început

să vorbim... Una, alta, c-o fi c-o păți... Și ce crezi? Nu pentru reclamă venise. Îmi adusese niște versuri de-ale lui să i le public...

— Am simțit în piept, zice el, o flacără mistuitoare și... o mistuire înflăcărată. Aș vrea să gust voluptatea de a fi autor...

Scoate apoi din buzunar o hârtiuță roz, parfumată și mi-o întinde...

— Sunt versuri, zice. Poate că sunt, zice, cam subiectiv în aceste versuri, dar... Și Nekrasov a fost subiectiv...

Am luat versurile lui subiective și m-am apucat să le citesc... Niște prostii fără pereche! În timp ce citeam simțeam că mă ustură ochii și că ceva mă apasă pe diafragmă, de parcă aș fi înghițit o piatră de moară... Versurile erau închinat Zriakinei. Dacă mi le-ar fi închinat mie, l-aș fi reclamat la tribunal! Într-una dintre poezii se repeta de cinci ori cuvântul „valvârtej”! D-apoi rima! *Viața* era la el *viață*, și *vânt* rima cu *flămând*!

— Nu, zic eu, îmi ești prieten, dar nu pot să-ți public versurile...

— De ce, mă rog?

— Iac-așa... Din motive independente de redacție... Nu se integrează în programul ziarului...

Eram roșu ca racul; am început să-mi frec ochii și l-am mințit că mă doare capul... Cum puteam să-i spun că versurile lui nu făceau doi bani? Prociuhanțev a simțit însă că nu-i spun adevărul și s-a înfoiat ca un curcan.

— Ai ceva împotriva Zriakinei, mi-a spus el, și de aceea nu vrei să-mi publici versurile. Înțeleg totul... Înțele-e-eg, domnul meu!

M-a acuzat de părtinire, m-a făcut burtă verde, clerical și mai știu eu ce... M-a bătut la cap două ceasuri încheiate. În cele din urmă mi-a făgăduit că o să pornească o campanie împotriva mea... A plecat fără să-și ia rămas-bun... Așa că, vezi, draga mea! La 4 decembrie, de sfânta Varvara, e onomastica Zriakinei și versurile trebuie să apară cu orice preț... Poți, nu poți, publică-le! Să le public e peste putință: mi-aș face ziarul de râs în toată Rusia. Să nu le public, iarăși nu se poate. Prociuhanțev ar scorni o intrigă și m-aș duce pe copcă. Poftim de găsește un mijloc să ieși din această situație tâmpită!

— Și ce fel de versuri sunt? Despre ce? întrebă Maria Denisovna.

— Despre nimic... Niște tâmpenii... Vrei să ți le citesc? Încep așa:

*În fumul leneș de țigară
Vedeam cum treci în sprinten joc
Cu buze moi ce înfioară
Ucigătoare de noroc...*

Apoi deodată hodoronc-tronc:

*O iartă-mă, ființă-ntraripată,
O înger drag, să nu fii supărată,
Că eu, uitând de-amor, m-azvârl așa-n neștire
În gura morții... O, ce pătimire!*

Și așa mai departe... Niște idioții. O aiureală...

— Dar de ce? Versurile astea sunt foarte drăguțe! bătu din palme Maria Denisovna. Chiar foarte drăguțe! Ce cusur le găsești? Îi cauți pur și simplu nod în papură, Serghei! „În fumul... cu buze moi”... înseamnă că nu pricepi deloc! Nu te pricepi, Serghei!

— Tu nu te pricepi, nu eu!

— A, ba să mă ierți... La proză nu mă pricep, dar la versuri mă pricep foarte bine! Prințul le-a compus cât se poate de frumos. Minunat chiar! Îi porți pică și de asta nu vrei să le publici!

Directorul oftă și ciocăni cu degetul, mai întâi în masă, apoi în frunte...

— Deștepții! mormăi el, zâmbind disprețuitor.

Își luă jobenul, clătină cu amărăciune din cap și ieși...

« „Voi căuta în lumea aceasta largă un colțișor mai fericit... să pot trăi”¹⁶¹ Ah, femeile, femeile! Toate sunt la fel» gândea el, îndreptându-se cu pași mari spre restaurantul „Londra”.

Simțea nevoia să bea...

Apărută pentru prima oară în ziarul „Novosti dnia”¹⁶², 1883, Nr. 45, 15 februarie. Semnată: Ance. Publicăm acest text.

În amintirile sale, Mih. P. Cehov, fratele scriitorului, spune că Cehov, având odată de gând să scrie un vodevil hazliu intitulat: „Secretarul fără barbă, dar cu pistol”, trebuia să compună o poezie cu totul lipsită de talent, în care să se repete de câteva ori cuvântul „valvârtej”. În povestirea de față sunt redată primele patru versuri din acea poezie. Primul catren din povestire coincide cu începutul poeziei „Ultimul adio”, pe care Cehov a trimis-o E. I. Iunoșevei la 2 noiembrie 1883, sub formă de scrisoare.

Două scrisori

I. O ÎNTREBARE SERIOASĂ

Dragul și scumpul meu unchi, Anisim Petrovici! Chiar acum a fost la mine consăteanul dumitale Kuroșeev și mi-a spus, între altele, că de curând vecinul dumitale Murdașevici s-a întors cu familia din străinătate. Această știre m-a mirat cu atât mai mult cu cât umbla zvonul că Murdașevicii vor rămâne pentru totdeauna în străinătate. Scumpul și dragul meu unchi! Dacă ții cât de puțin la nepotul dumitale, du-te, te rog, la Murdașevici și află ce mai face Mașenka, fiica lui adoptivă. Îți dezvălui o taină pe care o păstrez adânc în suflet. Numai dumitale pot să ți-o încredințez. O iubesc pe Mașenka! O iubesc la nebunie, mi-aș da și viața pentru ea! Șase ani de despărțire n-au micșorat nici cu o iotă dragostea mea pentru ea. Ce face, cum o duce? Scrie-mi cum ai găsit-o, dacă își mai aduce aminte de mine, dacă mă iubește ca pe timpuri? Pot să-i trimit o scrisoare? Află toate acestea, dragul meu unchi, și scrie-mi cât mai amănunțit.

Spune Mașenkăi că nu mai sunt studentul sfios, sărac, de altădată... Am ajuns avocat, am clientelă, bani... Într-un cuvânt, nu-mi mai lipsește decât ea ca să fiu pe deplin fericit... Numai ea!

În așteptarea unui răspuns cât mai grabnic, te îmbrățișez.
Vladimir Greciniov.

II. UN RĂSPUNS AMĂNUNȚIT

Scumpul meu nepot Volodea! Chiar a doua zi după ce am primit scrisoarea ta, m-am dus la Murdașevici. Ce om cumsecade! A îmbătrânit el și a încărunțit cât a stat în străinătate, dar nu a uitat de vechiul său prieten: cum am intrat, m-a cuprins în brațe, s-a uitat lung la mine și mi-a spus cam sfios, cu duioșie: „Nu vă recunosc!” Când însă i-am spus cum mă cheamă, m-a îmbrățișat încă o dată și a exclamat: „Acum mi-aduc aminte!” Ce om cumsecade! M-a poftit să șed, am băut și am mâncat, apoi i-am tras și un mic preferans la o zecime de copeică punctul. Mi-a povestit câte-n Lună și-n stele despre cele văzute în străinătate. Ce să-ți spun, mi-a mers la inimă! Mai ales m-a făcut să râd cu descrierea hazlie a caraghioaselor moravuri nemțești. Spune însă că știința lor a ajuns foarte departe. Mi-a arătat și un tablou, cumpărat în trecerea lui prin Italia și care reprezintă o persoană de sex feminin într-o îmbrăcămintă fistichie și deșuchiată. Am văzut-o și pe Mașenka ta. Era într-o rochie bogată de culoare trandafirie, cu podoabe, din cele de preț. Își aduce aminte de tine și i-au dat chiar lacrimile când m-a întrebat ce mai faci. Așteaptă o scrisoare de la tine și îți mulțumește că nu ai uitat-o și că mai nutrești sentimente pentru ea. Îmi scrii că ai clientelă și bani! Păstrează-ți cu grijă banii, drăguțele, și fii cumpătat și stăpânit. Când eram tânăr m-am lăsat și eu pradă unor excесе voluptoase, dar numai scurtă vreme și cu destulă măsură; totuși acum mă căiesc. Acestea fiind zise, îți trimit binecuvântarea mea și îți doresc toate cele bune.

Binevoitorul tău unchi Anisim Greciniov.

P. S. Scrii cam încâlcit, dar foarte atrăgător și cu multă elocvență.

Am arătat scrisoarea ta tuturor vecinilor. După ce au citit-o, te-au socotit mare scriitor, și Vladimir, fiul părintelui Grigori, a copiat-o chiar ca s-o trimită la ziar. Am arătat-o Mașenkăi și bărbatului ei, neamțul Uhrmacher, cu care Mașenka s-a măritat anul trecut. Neamțul ți-a citit scrisoarea și a lăudat-o și el. Acum

le-o arăt și le-o citesc tuturor. Mai scrie-mi! Icrele negre pe care le-am mâncat la Murdașevici au fost strașnice!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 10, 10 martie. Semnată: Omul fără splină. În volumul al XIX-lea suplimentar al culegerii de „Opere” ale lui Cehov (1911) povestirea e redată în altă redactare, pesemne după șpalturi revăzute de autor. Publicăm textul din volumul al XIX-lea suplimentar.

Maria Ivanovna

Într-un salon luxos mobilat, pe o canapea de catifea violet închis ședea o femeie tânără de vreo douăzeci și trei de ani. O chema Maria Ivanovna Odnosciokina¹⁶³.

— Ce început șablon, stereotip! va exclama cititorul. Domnii aceștia încep veșnic cu saloane luxos mobilate! Îți și taie pofta să mai citești!

Cer iertare cititorului și merg mai departe. În fața doamnei stătea un tânăr de vreo douăzeci și șase de ani, cu fața palidă, tristă.

— Ei, poftim, poftim... Eram sigur! se va încrunta iarăși cititorul. Un tânăr, și neapărat de douăzeci și șase de ani! Și mai departe? Parcă nu știm dinainte? El așteaptă de la ea poezie, dragoste, iar ea îi va cere, prozaic, să-i cumpere o brățară. Sau, dimpotrivă, ea o să vrea poezie, iar el... Hotărât, n-am să-ți citesc povestirea!

Totuși, eu îmi urmez povestirea. Tânărul nu-și lua ochii de la tânăra femeie și șoptea:

— Te iubesc, făptură minunată! Te iubesc chiar și acum, când se simte în preajma ta o răceală de mormânt!

Aici, cititorul își va pierde răbdarea și va începe să mă ocărască:

— Dracu' să-i ia! Bagă pe gât publicului tot felul de tâmpenii: saloane luxos mobilate, Marii Ivanovne, răceli de mormânt...

Cine știe, cititorule! Poate că ai dreptate să te superi, și poate că nu ai. Ceea ce-i plăcut în secolul nostru este tocmai faptul că nu

poți să-ți mai dai seama cine are dreptate și cine nu. Până și jurații care judecă pe un biet om pentru furt, nu mai știu cine-i vinovatul: omul, banii – fiindcă nu erau destul de bine ascunși – sau ei, jurații, fiindcă au venit pe lume. Toate-s încâlcite în lumea asta!

Oricum ar fi, chiar dacă dumneata ai dreptate, apoi nici eu nu sunt vinovat. Găsești că această povestire a mea nu-i interesantă, n-are niciun rost? Să admitem că așa e și că eu aș fi de vină... Dar atunci acordă-mi cel puțin circumstanțe atenuante.

Cum să scriu lucruri interesante și neapărat cu haz, dacă mă plictisesc de moarte și, de două săptămâni, am și febră recurentă?

— Nu scrie dacă ai febră recurentă!

Asta cam așa-i... Dar, ca să nu lungim prea mult discuția, închipuiește-ți că eu am febră recurentă și sunt prost dispus, că în același timp un alt scriitor are și el febră recurentă, un al treilea are o nevastă pisăloagă și îl dor măselele, iar unui al patrulea i s-au înecat corăbiile. Toți patru nu mai scriem nimic. Și atunci cu ce-ai vrea să se umple paginile ziarelor și revistelor? Nu cumva cu operele pe care dumneavoastră, cititorii, le trimiteți zilnic cu sutele de kilograme redacțiilor? Sute de kilograme din care abia se pot alege câteva grame, și aceasta cu multă trudă și bunăvoință.

Noi ăștia, scriitorii de meserie – nu amatorii, ci adevărații salahori ai condeifului – suntem oameni, ființe, ca și dumneata și ca toți semenii dumitale; avem nervi la fel, măruntaie la fel, ne chinuiesc aceleași lucruri care te chinuiesc și pe dumneata, avem mult mai multe necazuri decât bucurii și dacă am vrea am găsi în fiecare zi un motiv să nu scriem. În fiecare zi, te asigur! Dar dacă am da ascultare acestui „să nu scrii” al dumitale, dacă ne-am lăsa la cheremul oboselii, plictiselii sau febrei, literatura de astăzi ar trebui să tragă obloanele...

Dar ea nu poate s-o facă, cititorule, nici măcar pentru o singură zi. Cu toate că-ți pare mărunță și ștearsă, lipsită de interes, cu toate că nu trezește în dumneata nici veselie, nici mânie, nici bucurie, ea există totuși și își îndeplinește menirea. Fără ea, nu se poate... Dacă am pleca și ne-am părăsi ogorul, fie chiar pentru câteva clipe, am fi pe dată înlocuiți de niște măscărici cu tichii și

clopoței; în locul nostru ar tăbări profesori mediocri, avocați fără procese și elevi de școală militară, care ar descrie serbedele lor aventuri sentimentale după comanda: „Stângul! Dreptul!”

Da, trebuie să scriu, în ciuda plictiselii și a febrei recurente. Trebuie să scriu fără încetare, cum pot și cum mă pricep. Suntem puțini, ne numeri pe degete. Iar unde-s slujbași puțini, nu poți să ceri un concediu, cât de scurt ar fi. Nu poți și nici nu se cade.

— Ai fi putut totuși să alegi un subiect mai serios! Zău, ce rost are această Maria Ivanovna? Nu-s destule întâmplări, nu-s destule probleme în jurul nostru, care...

Ai dreptate, sunt multe situații și multe probleme, dar arată-mi dumneata ce anume îți trebuie? Dacă ești atât de indignat, spune-mi ce vrei, convinge-mă o dată pentru totdeauna că ai dreptate, că ești într-adevăr un om foarte serios, că viața dumitale e foarte serioasă. Arată-mi, fii deslușit! Altfel aș putea crede că problemele și situațiile de care vorbești nici nu există, că ești pur și simplu un băiat simpatic și uneori, când n-ai ce face, îți vine pofta să discuți despre lucruri serioase.

Dar e timpul să-mi isprăvesc povestirea!

Tânărul stătu mult timp în fața încântătoarei femei. În cele din urmă, își scoase haina, ghetele și șopti:

— Noapte bună, pe mâine!

Apoi se lungi pe divan și se acoperi cu o cuvertură de pluș.

— În fața unei doamne!? se va mira cititorul. Ce bazaconii, ce prostii! E revoltător! Vardist! Cenzură!

Stai nițel, nu te grăbi, cititorule serios, profund, sever! Doamna din salonul luxos mobilat era pictată în ulei pe o pânză și atârna deasupra divanului. Acum poți să te revolți cât îți pofteste inima.

Cum de îndură hârtia așa ceva? Dacă se publică prostii ca „Maria Ivanovna”, înseamnă că revistele nu au un material mai de preț. E limpede. Așază-te deci, cititorule, cât mai repede la masa de scris, expune-ți gândurile tale adânci, valoroase, înnegrește vreo cincizeci de kilograme de hârtie și trimite-le unei redacții oarecare. Da, așază-te cât mai repede și scrie! Scrie și trimite cât mai curând manuscrisul!

Și îl vei primi înapoi!

Apărută pentru prima oară în revista „Budilnik”, 1884, Nr. 13, autoriz. cenz. din 31 martie. Semnată: A. Cehonte. În Arhiva literară centrală din Moscova se păstrează șpalturile unui text revăzut al acestei povestiri. După cum reiese dintr-o scrisoare cu data de 30 aprilie 1890, adresată editorului A. F. Marx, povestirea a fost, la început, destinată culegerii de „Opere” din anul 1899. Publicăm textul din aceste șpalturi.

Cu prilejul revizuirii, Cehov a scurtat mult povestirea și i-a refăcut sfârșitul.

La început, Cehov avusese intenția să publice povestirea în „Oskolki”, dar N. Leikin i-a restituit-o însoțită de o scrisoare (21 ianuarie 1884): «N-am găsit cu cale să public povestirea dumitale „Maria Ivanovna” în „Oskolki”. Fii mărinimos și iartă-mă, dar prea are un caracter intim și eu caut să evit acest lucru în „Oskolki”.»

Câteva cugetări despre suflet

După părerea guvernantelor instruite și a nevestelor savante de guvernator, sufletul este o obiectivare nedeterminată a substanței psihice. Personal n-am nici un motiv să nu fiu de acord.

Un mare savant a scris odată: „Pentru a găsi sufletul, luați un om căruia șefii i-au tras cu câteva clipe înainte o săpuneală strașnică și strângeți-i zdravăn piciorul cu o curea. Faceți apoi o incizie în călcâi și veți găsi ceea ce căutați”.

Cred în metempsihoză... Această credință am căpătat-o din experiență proprie. În timpul vegetării mele pe pământ, sufletul meu s-a întrupat în multe animale și plante și a cunoscut toate stadiile și treptele animale, despre care vorbește Buddha...

Am fost *mormoloc* când m-am născut, și *poamă bună* când am pășit în viață. Intrând într-o slujbă la stat, am ajuns *vulpoi*; șeful mă făcea *bou*, prietenii – *măgar*, liber-cugetătorii – *dobitoc*. În tren, fugeam de controlor ca un *iepure*. La țară, în mijlocul mujicilor, mă simțeam *lipitoare*. Când au fost delapidați niște bani, am fost un timp *țap ispășitor*. Însurându-mă, am ajuns *vită cornută*. Răzbătând în cele din urmă până la drumul cel bun, am făcut burtă și am devenit *porc*.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 15, 14 aprilie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Un om mândru

POVESTIRE

Lucrurile s-au petrecut la nunta negustorului Sinerîlov¹⁶⁴.

Cavalerul de onoare Nedorezov¹⁶⁵, un tânăr înalt cu ochi bulbucați și părul tuns perie, perora într-un grup numeros de domnișoare, fluturându-și pulpanele fracului:

— Frumoasă trebuie să fie femeia, căci bărbatul se poate descurca și fără frumusețe. La bărbat, totul e mintea, cultura; frumusețea nu face doi bani! Dacă n-ai sub țeastă cultură și facultăți intelectuale, ești un fleac de nimic, oricât de frumos ai fi... Da... Nu-mi plac bărbații frumoși! *Fi donc!*¹⁶⁶

— Spui așa fiindcă dumneata ești urât. Dar ia uită-te puțin la bărbatul care stă colo, în jilț, în odaia de alături! Țsta da, e un om într-adevăr frumos! Ce ochi! O splendoare! Privește numai! Cine o fi?

Cavalerul de onoare aruncă o privire în odaia de alături și zâmbi disprețuitor. Un brunet chipeș, cu ochi negri, ședea tolănit într-un jilț. Picior peste picior și jucându-se cu lanțul de la ceas, se uita la oaspeți cam de sus, printre gene. Un zâmbet trufaș îi flutura pe buze.

— Nu găsesc nimic deosebit! spuse cavalerul de onoare. Un om ca atâția alții... aș zice chiar urât. Are o mutră nesărată... și mărul lui Adam ieșit de doi coți!

— Cu toate acestea e fermecător!

— Voi îl găsiți frumos, eu însă nu. Iar dacă totuși e frumos, înseamnă că e prost și lipsit de cultură. Cine-o fi?

— Nu știm... Nu pare să fie negustor...

— Hm... Sunt gata să pun rămășag că-i un dobitoc... Uite-l cum își bâțâie picioarele... Ți-e și silă să-l vezi! Stați că aflu eu acușica ce-i de capul lui... și câtă minte are. Acușica...

Cavalerul de onoare tuși și se îndreptă cu pași hotărâți spre odaia de alături... Oprindu-se în fața brunetului, își dresă glasul, se gândi o clipă și îl întrebă:

— Ce mai faci?

Brunetul ridică ochii la el, zâmbi și răspunse plictisit:

— Așa și așa!

— Cum așa și așa? Trebuie să mergi întotdeauna numai înainte!

— Și de ce mă rog numai înainte?

— Iac-așa... Acu' toate merg înainte. Și lectricitatea, fiindcă veni vorba de ea, și telegrafele, și fel de fel de filifoane și telefoane. Da! Să luăm progresul, bunăoară... Ce înseamnă cuvântul ăsta? Înseamnă că oricine trebuie să meargă înainte... Prin urmare și dumneata trebuie să mergi înainte...

— Și unde ar trebui să merg acum, bunăoară? îl luă peste picior, zâmbind, brunetul.

— Unde? Să vrei numai, că de găsit găsești... Locuri îs multe... Uite, la bufet, de pildă... Ce zici? Să bem câte un coniac, așa, fiindcă am făcut cunoștință... Ce părere ai? Pentru idee...

— De ce nu? se învoi brunetul.

Cavalerul de onoare și brunetul se îndreptară spre bufet. Chelnerul, cu capul ras, în frac și cravată albă mânjită, le turnă două păhăruțe de coniac. Cavalerul de onoare și brunetul le dădură peste cap.

— Bun coniac! spuse cavalerul de onoare. Dar sunt lucruri mai substanțiale... Hai să bem câte un păhăruț de vin negru, tot pentru cunoștință...

Goliră și câte un pahar de vin negru.

— Acușica dacă am făcut cunoștință, spuse cavalerul de onoare, ștergându-și buzele, și am și băut, cum s-ar zice...

— Nu „acușica”, ci „acum”... îl îndreptă brunetul. Nu știi nici să vorbești și mai discuți despre telefoane. Cu o asemenea lipsă de cultură, în locul dumitale, eu aș tace chitic și nu m-aș mai face de rușine... Acușica... acușica... Ha-ha!

— De ce râzi? răspunse jignit cavalerul de onoare. Spuneam „acușica” de haz, în glumă... Ia, te rog, nu te mai hlizi atâta! Asta le-o fi plăcând domnișoarelor, dar mie nu-mi face nicio plăcere să te văd rânjind... Și, la urma urmei, cine ești? De unde ai răsărit?

— Nu te privește...

— Ce-nvârtești? Cum te cheamă?

— Nu-i treaba dumitale... Nu-s chiar atât de prost să spun primului venit cine sunt și ce sunt! De altfel nu prea obișnuiesc să stau de vorbă cu oameni de teapa dumitale. Sunt prea mândru, nu mă cobor până la ei...

— Ia te uită... Hm... Vasăzică, nu vrei să spui cum te cheamă?

— Nu... Dacă ar trebui să-mi rostesc numele și să mă recomand în fața fiecărei găgăuțe, nu mi-ar mai dovedi limba... Și apoi sunt atât de mândru, încât ori dumneata, ori chelnerul ăsta, pentru mine, totuna e... Neciopliților!

— Ia te uită... face pe boieru'... Las' că aflăm noi îndată ce fel de șmecher ești dumneata.

Cavalerul de onoare înălță bărbia și se îndreptă spre mire, care ședea alături de mireasă și, roșu ca un rac, clipea mulțumit.

— Nikișa! Cum îl cheamă pe șmecherul ăsta? îl întreabă cavalerul de onoare, arătând cu capul spre brunet.

Mirele dădu din cap, nedumerit:

— Nu știu! răspunse el. Nu-i dintre cunoscuții mei. Se vede ca l-o fi poftit tata. Întreabă-l pe el!

— Tatăl tău zace în biroul lui în stare de nedumerire alcoolică... și sforăie ca o sălbăticiune. Nici dumneata nu-l cunoști? întreabă cavalerul de onoare pe mireasă.

Mireasa îi răspunse că nici ea nu-l cunoaște. Cavalerul de onoare dădu din umeri și începu să-i întrebe pe musafiri, care declarară că-l văd pentru întâia oară în viața lor.

— Cu siguranță că-i un escroc, hotărî cavalerul de onoare. A intrat aici fără invitație și se plimbă ca vodă prin lobodă. Bine! O să-i arătăm noi „acușica”!

Se apropie de brunet și își propti mâna în șold.

— Invitație ai? îl întreabă el. Te rog să-mi arăți invitația!

— Sunt prea mândru ca să arăt invitația oricărui terchea-berchea... Te rog să mă slăbești!... Prea te ții scai de mine!

— Vasăzică, nu ai invitație? Dacă nu ai invitație, înseamnă că ești un pungaș. Acum știu cine-mi ești și de unde ai răsărit! Acușica... adică acum, știu ce fel de spion ești dumneata... Ești un escroc și atâta tot.

— Dacă această mojie mi-ar fi spus-o un om deștept, l-aș fi cârpit, dar ție, dobitocule, nu face să-ți cer socoteală!

Cavalerul de onoare porni valvârtej prin odăi, adună vreo șase prieteni și se înfățișă cu ei brunetului:

— Dă-mi voie, stimate domn, să-ți văd invitația!

— Nu vreau! Dă-mi pace, până nu...

— Nu vrei să arăți invitația? Vasăzică ai intrat fără invitație? Cu ce drept? Prin urmare ești un escroc! Binevoiește să părăsești casa! Te poftim! Te rugăm!... De nu... acușica te aruncăm pe scară...

Cavalerul de onoare și prietenii lui îl apucară pe brunet de subțiori și îl târâră spre ieșire. Se produse larmă mare printre musafiri. Brunetul începu și el să vocifereze, dând zor cu mândria lui și cu bădărănia celorlalți.

— Te poftim, te rugăm, frumosule! bombănea cavalerul de onoare, îmbrâncindu-l triumfător spre ușă. Vă știu eu pe voi ăștia, frumoșii!

Îl îndesară în palton, îi puseră șapca și îi dădură un brânci în spate. Cavalerul de onoare chicoti de mulțumire și îi dădu și un bobârnac în ceafă... Brunetul se clătină, căzu pe spate și se rostogoli pe scară.

— Adio! Transmite celor de acasă salutările noastre! triumfa cavalerul de onoare.

Brunetul se ridică, își scutură paltonul și spuse, înălțând capul:

— Tâmpiții se poartă ca tâmpiții! Sunt prea mândru ca să mă înjosesc față de voi, dar o să vă spună vizitiul meu cine sunt. Veniți mai aproape. Grigori! strigă el.

Musafirii coborâă. Peste câteva clipe, vizitiul intră în vestibul.

— Grigori! Cine sunt eu?

— Stăpânul meu, Semion Panteleici...

— Ce titlu am și cum l-am dobândit?

— Cetățean de onoare, și l-ați dobândit prin învățătură...

— Unde fac slujbă și în ce calitate?

— Vă ocupați cu partea tehnică la fabrica negustorului Podșciokin și aveți o leafă de trei mii de ruble...

— Ați înțeles acum? Iată și invitația mea! Am fost poftit la nuntă de către tatăl mirelui, negustorul Sinenîlov, care acum e în stare de ebrietate.

— Dragul meu! Scumpul meu! încep să strige cavalerul de onoare. De ce n-ai spus asta până acum?

— Fiindcă sunt om mândru... Am amor propriu... Adio!

— Ei, da' stai, frate, nu pleca!... Ar fi păcat! Fă-te-ncoa! Semion Panteleici! Acum văd ce fel de om ești... Hai să bem pentru cultura ta... pentru idee...

Omul mândru se încruntă și urcă scara. Două minute după aceea, stătea la bufet și bea coniac.

— Fără mândrie nu se poate trăi pe lumea asta! lămurea el. Niciodată n-am să mă las călcat pe coadă. De nimeni! Îmi cunosc valoarea! De altfel, niște neciopliți ca voi nici nu pot pricepe așa ceva!

Gânduri năstrușnice

Un profesor de limbi moarte, în aparență om dintr-o bucată, acru și sever, dar care nutrea în taină idei îndrăznețe și-și făcea tot felul de visuri fanteziste, mi se plângea că de fiecare dată când elevii lui dau extemporal sau când ia parte la consilii pedagogice, îl chinuiesc fel de fel de întrebări năstrușnice și fără răspuns. Bunăoară spunea că i se îmbulzesc în minte întrebări de felul acesta: „Ce-ar fi dacă în locul dușumelei s-ar afla tavanul, iar în locul tavanului, dușumeaua? Ce aduce studiul limbilor moarte: folos sau pagubă? Cum ar face profesorii ca să-l viziteze pe director, dacă acesta ar locui în Lună?” etc. În psihiatrie, aceste preocupări și altele asemănătoare, de care creierul nu izbutește să se dezbrace, se numesc „obsesii”. E o boală grea, fără leac, dar interesantă pentru observator. Acum câteva zile, profesorul a venit la mine și mi-a spus că a început să-l chinuiască o altă întrebare: „Ce ar fi dacă bărbații ar purta straie femeiești?” E o întrebare absurdă, năstrușnică și chiar necuviincioasă, dar nu se poate spune că ar fi cu neputință să-i găsești un răspuns. Respectivul profesor și-a dat următorul răspuns: dacă bărbații s-ar îmbrăca femeiește, atunci...

registratorii de colegiu ar purta rochii de stambă, iar la zile mari, de bună seamă, de mătăsică; ar purta corsete de o rublă și ciorapi de ață; decolteurile ar fi admise numai în cerc restrâns...

factorii poștali și reporterii, nevoiți să sară peste șanțuri pline cu apă și peste băltoace, ar fi acuzați de atentat la bunele moravuri; scriitorul Juriev¹⁶⁸, de la revista „Moscova”, s-ar plimba în malacov și capot vătuit;

Mihei și Makar, oamenii de serviciu ai școlii, s-ar duce în fiecare dimineață la director să-i strângă corsetul;

funcționarii cu însărcinări speciale și secretarii societăților de binefacere s-ar îmbrăca mai bine decât le-ar permite mijloacele;

poetul Maikov ar purta bucle, rochie verde cu panglici roșii și o scufiță;

trupul lui I. S. Aksakov s-ar odihni în sarafan și bundiță;

șefii căii-ferate Lozovaia-Sevastopol, de săraci ce sunt, s-ar plimba în cămășuță etc.

Și iată ce conversații s-ar auzi:

— Jupa e mai presus de orice critică, Excelență! Turnura e minunată! Decolteul este însă puțin prea mare!

— Ba e după regulament, dragul meu! E decolteul de rangul IV. Ia netezește-mi nițel volanul etc.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 19, 12 mai.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Lauda de sine

BASM

Un comisar, șef de circumscripție, om deștept și stimat de toată lumea, avea un obicei prost și anume: când se afla în societate, îi plăcea să se fudulească cu talentele sale, care, trebuie s-o recunoaștem, erau foarte numeroase. Se fălea cu deșteptăciunea, cu energia, cu puterea, cu ideile lui etc.

— Sunt puternic! spunea el. Dacă vreau, pot să îndoi o potcoavă, dacă vreau, fac pilaf pe oricine... Pot să dărâm Cartagina, pot să tai noduri gordiene cu spada. Asta-mi sunt!

Se fălea, și toți erau în admirație în fața lui. Din nefericire, comisarul nu făcuse niciun fel de studii și nici măcar proverbele din caietele de caligrafie nu le citise. Nu știa că lauda de sine și înfumurarea sunt năravuri nedemne de un suflet nobil. O întâmplare îl învăță însă minte. Într-o zi, trecând pe la un vechi prieten, bătrân comandant de pompieri, și găsind acolo o societate numeroasă, începu iar să se laude. După ce bău trei păhăruțe de votcă, holbă ochii și spuse:

— Priviți, nevolnicilor! Priviți și luați aminte! Soarele pe care îl vedeți pe cer, împreună cu ceilalți aștri și cu norii, merg de la răsărit la apus, și nimeni nu poate să le schimbe calea! Eu însă pot! Pot!

Bătrânul comandant de pompieri îi dădu al patrulea păhăruț și îi spuse prietenește:

— Cred! Pentru mintea omenească nimic nu-i cu neputință. Mintea este mai tare decât orice pe lume. Poate să îndoiaie potcoave, poate să înalțe un foișor de foc până la cer, poate să ia mită de la un mort... poate orice! Îndrăznesc însă să adaug, Piotr Evtropîci, că există un lucru pe care nu-l poate birui nici mintea omenească și nici chiar puterea dumitale.

— Și care-i acest lucru? zâmbi disprețuitor încrezutul, plin de sine.

— Poți să birui orice, dar nu poți să te birui pe tine însuți! Da! „*Gnoti se avton*” spuneau cei vechi... Cunoaște-te pe tine însuți... Iar dumneata nu poți nici să te cunoști, nici să te birui. Nu poți să mergi împotriva firii dumitale. Da!

— Ba pot! Pot să mă birui și pe mine!

— Ei, n-ai să te birui! Crede moșului: n-ai să-ți birui firea!

Se iscă o discuție. În cele din urmă, bătrânul comandant de pompieri îl duse pe trufaș într-o dugheană de mărunțișuri și îi spuse:

— Acum am să-ți dovedesc că am dreptate... Negustorul acesta are în caseta de colo o hârtie de zece ruble. Dacă poți să te birui pe tine însuți, să n-o iei...

— N-o iau! Am să mă birui!

Trufașul încrucișă brațele pe piept și, în mijlocul atenției generale, începu să-și biruie firea. Se luptă și suferi mult timp. Vreme de o jumătate de ceas rămase cu ochii holbați, roșu la față și strângând din pumni, dar în cele din urmă, nemaiputând răbda, întinse fără să vrea mâna spre casetă, apucă hârtia de zece ruble și o băgă în buzunar cu o mișcare spasmodică:

— Da! spuse el. Acum, înțeleg!

Din ziua aceea nu se mai fuduli niciodată cu puterea lui.

Vilegiaturista

Liolia N. N., o blondă drăgălașă de vreo douăzeci de ani, stă lângă gardul vilei și, sprijinindu-și bărbia de o ulucă, privește în depărtare. Câmpia întinsă, norii scămoșați de pe cer, gara ce abia se zărește și râulețul șopotind la câțiva pași de gard – totul e scăldat în lumina Lunii, care s-a ivit, purpurie, de după un gorgan. Adierea ușoară a nopții își face de lucru încrețind ghidușă râulețul și, furișându-se prin iarba tânără, o face să foșnească... În jur e liniște... Liolia stă îngândurată... Chipul ei drăgălaș e atât de trist, ochii îi sunt plini de atâta alean, încât zău că ar fi nedelicat și crud din partea noastră să nu-i împărtășim mâhnirea.

Liolia compară prezentul cu trecutul. Acum un an, în aceeași înmiresmată și poetică lună mai, era încă la pension și își trecea examenele de absolvire. Își aduce aminte cum pedagoga clasei, *mademoiselle* Morceau¹⁶⁹ – o ființă timorată, bolnăvicioasă și din cale afară de mărginită, cu chipul ei veșnic speriat și cu un nas mare, mereu asudat – le dusesese pe absolvente la fotograf, pentru a le poza în grup.

— Te rog din suflet, se rugase ea de casierița atelierului, să nu le arăți fotografii de bărbați!

Se ruga cu lacrimi în ochi. Această sărmană șopârlă, care nu cunoscuse în viața ei niciun bărbat, era cuprinsă de o sfântă groază când zărea un chip bărbătesc. În mustața și în barba fiecărui „demon”, citea o fericire paradisiacă, ce ducea fără doar și poate la

o prăpastie înfricoșătoare, necunoscută, din care nu puteai scăpa. Elevele râdeau de prostia domnișoarei Morceau, dar, pătrunse până-n măduva oaselor de „idealuri”, nu puteau să nu împărtășească sfânta ei groază. Fiecare dintre ele era adânc încredințată că dincolo de zidurile pensionului, abstracție făcând de tata – bolnav de stomac – și de frați – tineri cu termen redus –, mișunau numai poeți pletoși, cântăreți palizi, satirici veninoși, patrioți înflăcărați, milionari cu averi fabuloase, avocați grozav de interesanți și care storc lacrimi cu elocința lor... Privește acest furnicar și alege!... Liolia era încredințată că, ieșind din pension, va întâlni fără doar și poate eroi de-ai lui Turgheniev și alții asemenea lor, luptători neînfricați pentru adevăr și progres, despre care au povestit toate romanele și chiar toate manualele de istorie – antică, medievală și modernă...

Și iată că luna mai a anului acesta a găsit-o pe Liolia măritată. Are un bărbat frumos, bogat, tânăr, cult, stimat de toată lumea, dar, cu toate acestea (e cam rușinos s-o mărturisim față de poetica lună mai), e mojik, necioplit și din cale afară de nesărat.

Se trezește din somn la ora zece dimineața fix și, după ce își pune halatul, începe să se radă. Se rade cu un aer preocupat, recules și cu metodă, de parcă ar inventa în clipa aceea telefonul. După ce se rade, își bea apa minerală, cu același aer concentrat. Apoi se îmbracă cu haine meticuloș periate și călcate, sărută mâna nevestei și pleacă cu trăsura lui la „Societatea de asigurare” unde își are serviciul. Liolia habar n-are ce anume face el acolo. Transcrie doar niște adrese, născoceste proiecte iscusite sau poate ține în mână chiar frâiele „societății”? Se întoarce de la serviciu după ceasurile trei și, plângându-se că-i obosit și nădușit, își schimbă rufăria. Apoi se așază la masă. Mănâncă mult și perorează tot timpul. Își alege de obicei teme înalte. Dezleagă problema feminină și cea financiară, ocărăște Anglia, îl laudă pe Bismarck, lovește în ziare, în medicină, în actori, în studenți... „E îngr-r-rozitor cât de înapoiat e astăzi tineretul”. La un singur prânz reușește să rezolve probleme nenumărate. Dar lucrul cel mai nesuferit este că musafirii poftiți la masă îl ascultă pe acest pisălog

și-l aprobă mereu. Până la urmă, el, care nu spune decât neghiobii și lucruri banale, pare mai deștept decât toți ceilalți și trece în ochii lor drept o autoritate.

— Astăzi nu mai avem scriitori buni! suspină el la fiecare prânz.

Dar nu din citit a dobândit această convingere. Nu citește niciodată nimic: nici cărți, nici ziare. Pe Turgheniev îl confundă cu Dostoievski, caricaturile nu le înțelege, glumele la fel, iar într-o zi, după ce, sfătuit de Liolia, l-a citit pe Șcedrin, a găsit că scrie „nebulos”:

— Pușkin e mai bun, *ma chère*... La Pușkin găsești lucruri foarte hazlii! L-am citit... îmi aduc aminte...

După prânz se duce pe terasă, se așază într-un fotoliu moale și cade pe gânduri, cu pleoapele pe jumătate lăsate. Se gândește mult timp și foarte concentrat, încruntându-se și încrețindu-și fruntea... Liolia nu știe la ce se gândește. Știe numai că, după două ceasuri de meditație, nu se arată deloc mai deștept și continuă să îndruge aceleași prostii. Seara se joacă mai întotdeauna cărți. E un jucător tipicar. De câte ori are de dat o carte, stă mult pe gânduri, iar dacă partenerul face o greșală, începe să expună regulile jocului cu glas calm și răspicat. După joc și după ce pleacă musafirii, își bea iarăși apa minerală și se duce la culcare cu un aer preocupat. Doarme toată noaptea buștean. Foarte rar i se întâmplă să vorbească în somn, dar și atunci nu spune decât neghiobii.

— Birjar! Birjar! l-a auzit Liolia bolborosind a doua noapte după nuntă.

Hârâie toată noaptea. Îi hârâie nasul, pieptul, burta...

Altceva nu poate spune Liolia despre el. Acum stă lângă gard și se gândește la el; îl asemuiește cu bărbații pe care-i cunoaște și găsește că tot el este mai bine decât toți ceilalți. Dar asta n-o mângâie. Sfânta groază a domnișoarei Morceau o făcuse să nădăjduiască mai mult.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 22, 2 iunie.
Semnată: A. Cehonte. A fost inclusă în culegerea „Povestiri felurite”, Sankt Petersburg, 1836. Publicăm textul culegerii.

S-a certat cu nevasta

FAPT DIVERS

Dracu' să vă ia! Te întorci acasă de la slujbă flămând ca un lup și-ți dă să mănânci naiba știe ce... încearcă numai să spui ceva! Nici n-ai deschis bine gura și-au și început bocetele, lacrimile! Firaș de trei ori blestemat că m-am însurat!

Bărbatul azvârli lingura în farfurie, sări în picioare și plecă din odaie trântind mânios ușa. Nevasta se porni pe un plâns cu hohote, își ascunse obrazul în șervet și plecă și ea. Prânzul se sfârșise.

Bărbatul intră în biroul său, se aruncă pe divan și își înfundă capul în pernă.

«Dracu' te-a pus să te-nsoți! gândi el. Plăcută-i viața „de familie”, n-am ce zice! Abia te-ai însurat și îți și vine să te împuști!»

După un sfert de ceas, se auziră dincolo de ușă pași ușori...

„Bineînțeles, nici nu se putea altfel... Mă jignește, mă face cu ou și cu oțet și pe urmă îmi dă târcoale; vrea să ne împăcăm... Pe dracu'! Așteaptă tu mult și bine! Mai bine mă spânzur decât să mă împac!”

Ușa se deschise cu un scârțâit ușor și nu se mai închise. Cineva intră și se îndreptă cu pași sfioși spre divan.

„N-ai decât! Poți să-ți ceri iertare, să te rogi, să plângi... Ai s-aștepți mult și bine! Te-ai lins pe bot!

S-a isprăvit! Poți să mori și nu scoți un cuvânt de ia mine... Iac-așa! Dorm și n-am chef de vorbă!”

Bărbatul își afundă și mai adânc capul în pernă și începu să sforăie ușor. Dar bărbații sunt tot atât de slabi ca și femeile. E ușor să-i moi și să-i îmbunezi. Simțind în spatele lui un trup cald, se lipi îndărătnic de speteaza divanului și-și trase piciorul.

„Sigur!... Acum te bagi în mine, te alinți, vrei să-mi intri pe sub piele... Parcă văd că începi să mă săruți, să cazi în genunchi. Nu pot să sufăr giugiulelele astea! Și, totuși... trebuie s-o iert. În starea ei, nu-i bine să se frământă... Am s-o las să se perpelească un pic, ca s-o pedepsesc, și pe urmă o iert...”

Chiar deasupra urechii lui, trecu încet, un oftat adânc. După el, altul, și încă unul... Bărbatul simți pe umăr atingerea unei mânuțe.

„Ei hai, fie! O iert, pentru ultima oară. Destul am chinuit-o, sărăcuța de ea! Cu atât mai mult că vinovatul sunt eu! Am făcut scandal din cauza unui fleac...”

— Hai, ajunge, puiule!

Bărbatul întinse mâna și cuprinse trupul cald de lângă dânsul.

— Ptiu!

Alături de el se cuibărise cățelușa Dianka.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 23, 9 iunie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Scrisoare către un reporter

Stimate domn! Știu totul! Săptămâna aceasta au fost șase incendii mari și patru mici. Un tânăr s-a împușcat din dragoste înflăcărată pentru o fată, iar aceasta, aflând de moartea lui, și-a pierdut mințile. Portarul Guskin¹⁷⁰ s-a spânzurat din cauza abuzului de spirtoase. Ieri s-a scufundat o barcă cu doi pasageri și un copil mic... Bietul copil! La „Arkadia”¹⁷¹, i-au ars unui negustor haina la spate, i-au făcut o gaură și mai-mai să-i frângă gâtul. Au fost prinși patru pungași bine îmbrăcați, și a avut loc naufragiul unui tren de marfă. Toate le știu, stimate domn! Atâtea întâmplări plăcute, atâția bani în punga dumitale și mie nu-mi dai nicio lețcaie!... Un domn cumsecade nu procedează astfel!

Croitorul dumitale, *Zmirlov*

Correspondent: Omul fără splină.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 23, 9 iunie, la rubrica: „Din pușculița cu curiozități”, Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Vodevilul

Prânzul se sfârșise. Bucătăreasa primi poruncă să strângă cât mai încetișor masa, să nu facă zgomot cu farfuriile și să nu tropăie... Copiii fură trimiși, în mare grabă la pădure... Toate acestea, fiindcă Osip Feodorîci Klodkov¹⁷², stăpânul vilei, un om uscățiv, tuberculos, cu ochii duși în fundul capului și nasul ascuțit, scosese din buzunar un caiet și, dregându-și rușinat glasul, începuse să le citească musafirilor un vodevil scris de el. Vodevilul avea un subiect simplu, era scurt și pe placul cenzurii. Iată-l! Funcționarul Iasnoserdțev¹⁷³ dă buzna în scenă și-și anunță nevasta că dintr-o clipă într-alta vor primi vizita șefului său, consilierul de stat Kleșciov¹⁷⁴ care o simpatizează pe fiica lor Liza. Urmează un lung monolog al lui Iasnoserdțev pe tema: ce plăcut e să fii socrul unei excelențe! „Are pieptul plin de decorații... lampas roșu la pantalon... iar tu stai lângă el și pare foarte firesc! Ca și cum n-ai fi doar un firicel de praf în vârtoarea universului!” Cufundat în visare, viitorul socru își dă deodată seama că prin odăi se simte un miros puternic de găscă friptă. E neplăcut să primești un musafir de seamă când miroase urât în odăi, și Iasnoserdțev începe să-și mustre nevasta. „Niciodată nu poate omul să-ți facă pe plac!” îi răspunde nevasta izbucnind în plâns. Viitorul socru se ia cu mâinile de cap și-i poruncește să isprăvească odată cu bocetele, căci nu se cade să primești un șef cu ochii plânși: „Toanto! Șterge-ți obrazul... Mumie, irodiadă necioplită ce ești!”

Pe nevastă o apucă istericalele. Fiica declară că numai poate răbda niște părinți atât de nevrigoși și se îmbracă să plece. Dar o nenorocire nu vine niciodată singură. Până la urmă, distinsul oaspe găsește pe scenă un doctor, care-i pune soțului comprese cu apă de plumb la cap, și un comisar care încheie un proces-verbal de tulburare a liniștii publice. Atâta tot! În acțiune îl amestecă și pe logodnicul Lizei, Granski, licențiat în drept, un om dintre „cei noi”, care face teorii și reprezintă pare-se, în vodevil, principiul binelui.

Citind, Klocikov trăgea mereu cu coada ochiului la ascultători să vadă dacă râd. Spre bucuria lui, musafirii își puneau mâna la gură și se uitau unul la altul.

— Ei? Ce ziceți? își ridică Klocikov privirea asupra lor când isprăvi de citit. Cum vi se pare?

Drept răspuns, cel mai în vârstă dintre musafiri, Mitrofan Nikolaievici Zamazuon¹⁷⁵, cărunt și chel ca o lună, se sculă în picioare și, îmbrățișându-l cu lacrimi în ochi, îi spuse:

— Mulțumesc, dragul meu! A fost o adevărată desfătare... Ai scris așa de bine chestia asta, că m-au podidit lacrimile... Vino să te mai strâng o dată în brațe!...

— Minunat! Remarcabil! se amestecă în vorbă Polumrakov¹⁷⁶. Ai talent, mare talent! Știi ce, frate dragă? Lasă-te de serviciu și apucă-te de scris! Zău, neapărat! Ar fi o crimă să-ți îngropi talentul!

Începură felicitările, izbucnirile entuziaste, îmbrățișările... Se trimise după șampanie rusească.

Klocikov, roșu, emoționat, beat de fericire, începu să se plimbe în jurul mesei.

— Simt de mult în mine această chemare! începu el, tușind și gesticulând. Încă din copilărie... Mă exprim literar, sunt spiritual... Scena o cunosc – ce vreți – zece ani și mai bine, am fost artist amator... Ce-mi mai lipsește? Să lucrez nițel pe acest tărâm, să mai învăț câte ceva... Și nu voi fi cu nimic mai prejos ca alții...

— Așa-i, să mai înveți! își dădu cu părerea Zamazurin. Bine ai

zis... Numai că vezi, scumpul meu... Iartă-mă, dacă îți spun, dar mie-mi place să spun adevărul, adevărul mai presus de orice... Iată: înfățișezi în piesă pe un oarecare Kleșcirov, consilier de stat... Cred că nu faci bine, dragul meu... În fond, n-are nicio importanță, dar... cum să-ți spun... e totuși o chestiune delicată... E o Excelență, vezi tu... Las-o dracului, frate dragă! Te pomenești că *al nostru* se mai supără, crezând că l-ai vizat pe el... O să se simtă jignit, moșul... Și el nu ne-a făcut decât bine... Dă-o-ncolo!

— Sa știi că bine zici, se sperie Klocikov. Trebuie să mai schimb pe ici pe colo... Am să pun peste tot „Înălțimea Voastră”... Sau nu! N-am să pun niciun rang sau titlu...” Pur și simplu Kleșcirov...

— Și mai e ceva, adăugă Polumrakov. Nu-i decât un fleac, dar, oricum, e neplăcut... bate la ochi... Logodnicul ăla al tău, Granski, îi spune Lizei că, dacă părinții nu se învoiesc la căsătoria lor, el o va lua împotriva voinței lor. Poate că nu-i mare lucru... poate că, de multe ori, părinții sunt într-adevăr niște porci în tirania lor, dar, în timpurile noastre, cum să zic... mă tem să n-o pățești!

— Da, prea le spui pe șleau! fu de părere și Zamazurin. Mai schimbă și tu nițel pasajul ăsta... Și ai face bine să scoți și considerațiunile privitoare la plăcerea de a fi socrul șefului. Spui că e plăcut, și totuși ironizezi... Cu lucrurile astea nu trebuie să glumești frate dragă... *Al nostru* a luat și el o fată săracă; înseamnă deci că a făcut rău? Asta vrei să spui? Crezi că asta nu l-ar putea jigni? Să admitem că se duce la teatru și vede piesa ta... Crezi că o să-i facă plăcere? Doar te-a sprijinit atunci când, odată cu Salaleev, ai cerut un ajutor în bani. „E un om bolnav, a spus el, are mai multă nevoie de bani decât Salaleev...” Ei, vezi?

— Mărturisește că ai făcut aici o aluzie la el! făcu cu ochiul Buliaghin.

— Nici prin cap nu mi-a trecut! protestă Klocikov. Să mă bată Dumnezeu dacă am vrut să fac aluzie la cineva!

— Lasă-lasă... Adevărul e că-i cam place să alerge după fuste... Asta ai prins-o bine la el... Și-apoi mai e ceva... dă-l încolo de

comisar... Ce nevoie ai de el?... Și pe Granski să-l scoți... Face pe eroul, dracu' știe cu ce se ocupă, vorbește fel de fel de bazaconii... Dacă l-ai dezaproba, ar mai merge, dar tu, dimpotrivă, îl simpatizezi... Poate că-i om de treabă, dar... dracu' să-l mai descurce! Se poate crede orice...

— Și știți cine-i Iasnoserdtev? E Eniakin al nostru... La el face aluzie Klocikov... E consilier titular, se ciorovăiește veșnic cu nevastă-sa, are o fiică... Chiar el e... Bine-mi pare, dragul meu! Așa-i trebuie, nemernicul! Prea face pe grozavul!

— Să-l luăm, bunăoară, pe acest Eniakin... oftă Zamazurin. E un om de nimic, un ticălos, dar te pofteste mereu pe la el pe acasă, ți-a botezat-o pe Nastia... Nu-i frumos, Osip! Scoate-l! Și, dacă vrei să știi părerea mea... ar fi mai bine să te lași!... Să te lași de treaba asta... Gândește-te și tu... Or să înceapă îndată vorbe: „Cine, cum, ce fel?...” N-ai să știi nici tu cum să le mai descurci!

— Așa-i... îl susținu Polumrakov. Joacă-joacă, dar te pomenesti că iese vreo istorie că n-o mai dregi nici în zece ani... Nu faci bine, Osip... Asta nu-i treabă pentru tine... Vrei cu tot dinadinsul să ajungi un Gogol sau un Krîlov?... Ăștia au fost cu adevărat oameni învățați. Pe când tu, ce școală ai? Ești un biet vierme, un nimic! Orice muscă poate să te strivească... Lasă-te, frate! Dacă află *al nostru*, e jale... Lasă-te!

— Rupe-l! șopti Buliaghin. Noi o să tăcem chitic... Dacă ne întreabă cineva, spunem și noi... nimic...

— De ce să spunem? Nu-i nevoie să spunem, încuviință Zamazurin. Dacă te întreabă ei, atunci... nu poți să minți... De altul îți pare rău, da' de tine ți se rupe inima... Așa sunteți voi, faceți fel de fel de bazaconii, iar după aceea, alții să scoată tăciunii din foc în locul vostru! Pentru mine, asta-i mai rău ca orice! Pe tine, un biet bolnav, n-o să te tragă la răspundere, dar de noi o să se agațe... Și zău, nu-mi convine!

— Mai încet, domnilor!... Vine cineva... Ascunde-l, Klocikov!

Klocikov pâli, ascunse repede caietul, se scărpină în cap și căzu pe gânduri.

— Da, așa-i... oftă el. O să înceapă vorbe... O să se interpreteze în fel și chip... Poate chiar că sunt în vodevilul meu lucruri pe care noi nu le vedem, dar pe care alții o să le vadă... Am să-l distrug! Iar voi, fraților... să nu spuneți nimănui... vă rog...

Se aduse șampanie rusească... Musafirii băură și plecară pe la casele lor...

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 26, 30 iunie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Dureri neștiute

POVESTIRE

— Acum, stimabililor, n-ar fi rău să putem cina! spuse Rebrotiosov¹⁷⁷, comandantul cercului de recrutare, un locotenent-colonel înalt și subțire ca un stâlp de telegraf, ieșind cu un grup de prieteni de la club, într-o noapte întunecoasă de august. În orașele mai răsărite, la Saratov, bunăoară, ți se servește oricând supeul la club, dar în nenorocitul nostru Cerviansk nu capeți, afară de vodcă și de ceai cu muște, nici pe dracu'! Și nu e nimic mai rău decât să nu poți lua o gustare, când ești băut!

— Da, n-ar fi rău să îmbucăm ceva! își dădu cu părerea și Ivan Ivanîci Dvoetociev¹⁷⁸, inspectorul școlii consistoriale, înfășurându-se mai strâns în paltonul său cam jerpelit. Dar s-a făcut ora două, birturile-s închise... Și când te gândești ce-ar mai merge acum o scrumbioară... sau niște hribișori... sau ceva așa... știți voi...

Inspectorul făcu un gest sugestiv cu mâna și mimica lui aminti de un fel de mâncare, pesemne tare gustoasă, fiindcă toți își linseră buzele, privindu-l. Rămaseră locului, pe gânduri. Dar degeaba își puseră cu toții mintea la încercare: din frământarea lor nu ieși nimic de înfulecat. Astfel că fură nevoiți să se mulțumească cu închipuirea.

— Strașnic curcan am mai mâncat ieri la Golopiosov¹⁷⁹! oftă Prujina¹⁸⁰-Prujinski, ajutorul șefului de poliție. Dar ia spuneți-mi... ați fost vreodată la Varșovia, domnilor? Acolo se face așa... se iau niște carași obișnuiți, încă vii... dar, cu adevărat vii... și se bagă în lapte... Îi lași, afurisiții, să înoate o zi întreagă în laptele acela și apoi îi frigi cu smântână într-o tigaie încinsă. După aceea, frate dragă, fie și ananas, și nu-ți mai trebuie! Zău așa... Mai ales dacă mai bei un păhăruț, două. Uiți că mănânci... te unge la inimă, nu alta... mori de plăcere numai mirosindu-i...

— Și dacă mai pui și un castravecior murat... adăugă Rebrotiosov, plin de înțelegere. Când eram în garnizoană, în Polonia, țin minte că la o singură masă dădeam gata vreo două sute de colțunași de ai lor, cu carne... Îți umpleai cu ei farfuria vârf, puneai piper, îi presărai cu mărar și cu pătrunjel și... n-am cuvinte să vă spun ce era!

Rebrotiosov se opri deodată și rămase pe gânduri. Îi venise în minte o ciorbă de cegă, pe care o mâncase la mănăstirea Troițkaia, în 1856. Amintirea acelei ciorbe era atât de vie, încât comandantul cercului de recrutare simți deodată în nări mirosul de pește, începu să mestece în neștire și nici nu băgă de seamă că intrase până peste galoși într-o băltoacă.

— Nu, nu pot! spuse el. Nu pot să mai rabd! Mă duc acasă să-mi astâmpăr pofta! Știți ce, domnilor, veniți și voi la mine! Zău! Bem câte un păhăruț și îmbucăm ce-om găsi. Niște castraveți, niște cârnați... punem samovarul... ai? Luăm o gustărică, mai discutăm despre holeră, ne aducem aminte de altădată... Nevastă-mea doarme, dar nici nu-i nevoie s-o trezim... umblăm încetișor... Hai să mergem!

E de prisos să descriu entuziasmul cu care fu primită această invitație. Voi spune numai că niciodată Rebrotiosov nu avu prieteni mai buni ca în noaptea aceea.

— Am să-ți mut fălcile! se răsti comandantul cercului de recrutare la ordonanță, introducându-i pe musafiri în vestibulul cufundat în întuneric. De o mie de ori ți-am spus, nemernicule, când dormi în vestibul, să aprinzi hârtie aromată! Hai, pregătește

samovarul, dobitocule, și spune Irinei să... să aducă din pivniță castraveți și ridichi... Și curăță niște scrumbii... Pune-le ceapă verde, tăiată mărunt, presară-le cu mărar... Știi tu, mai taie și cartofi, așa în rondele... Și sfecla, la fel... Apoi pune oțet și untdelemn, știi tu cum; pune și muștar... Presară pe deasupra piper... Într-un cuvânt, fă o garnitură... Ai înțeles?

Rebrotiosov arată cu degetul cum să amestece salata și adăugă, prin pantomimă, la garnitură, ceea ce nu izbutise să adauge prin viu grai... Musafirii își lepădară galoșii și intrară, prin întuneric, în salon. Gazda aprinse un chibrit, care răspândi miros de pucioasă și luminează pereții împodobiți cu reproduceri oferite ca premii de revista „Niva”, cu vederi din Veneția, cu portretul scriitorului Lajecnikov, și cel al unui general cu ochi parcă speriați.

— Acușica! șopti gazda, ridicând încetișor aripile mesei pentru a o prelungi. Pun totul pe masă și ne așezăm... Mașa mea nu se simte tocmai bine astăzi. O s-o iertați... O chestie femeiască. Doctorul Gusin¹⁸¹ spune că-i din pricina mâncării de post... Se prea poate! Eu îi spun mereu: „Suflețelule, nu-i de vină mâncarea! Nu contează ceea ce intră, ci ceea ce iese pe gură... Mănânci de post, dar te superi, ca și înainte... Decât să-ți chinuiești trupul, ar fi mai bine să nu te superi, să nu rostești fel de fel de vorbe...” Nici nu vrea să mă audă! Cică „așa-s deprinsă din copilărie.”

Ordonanța intră și, întinzând gâtul, șopti ceva la urechea gazdei. Rebrotiosov încruntă sprâncenele.

— Mda... mormăi el înfundat. Hm... nu face nimic... Domnilor, mă iertați... în câteva clipe sunt înapoi... Știți, Mașa a încuiat pivnița și dulapurile din pricina servitorilor și a luat cheile la ea. Trebuie să mă duc să le iau...

Rebrotiosov se ridică, deschise încetișor ușa și se duse în vârful picioarelor la nevastă... Nevastă-sa dormea.

— Mașenka! îi șopti el, apropiindu-se cu băgare de seamă de pat. Trezește-te, Mațunia, numai o clipă!

— Cine-i? Tu ești? Ce vrei?

— Uite de ce am venit, Mașenka... Dă-mi cheile, îngerașule, și nu-ți strica somnul... Dormi înainte... Mă descurc eu și singur...

Am să le dau câte un castravecior, nimic mai mult... Să mă bată Dumnezeu... Sunt cu Dvoetociev, știi tu, Prujina-Prujinski și alți câțiva... Niște oameni minunați... stimați de toată lumea... Prujinski are chiar ordinul „Sfântul Vladimir”, clasa a IV-a... Te stimează așa de mult...

— Unde te-ai îmbătat?

— Ei, poftim, de ce te superi?... Vezi cum ești?... Am să le dau câte un castravecior și atâta tot... Acuși pleacă... Mă descurc eu și singur; pe tine n-o să te supărăm deloc... Stai culcată, păpușico... Cum te mai simți? A venit Gusin în lipsa mea? Hai, dă-mi mânuța să ți-o sărut... Musafirii te respectă atât... Știi că Dvoetociev e un om cu frica lui Dumnezeu... Prujina și administratorul financiar, la fel. Toți au pentru tine... îmi spun mereu: „Maria Petrovna nu-i o femeie, e ceva... de neînțelese... E steaua județului nostru!”

— Hai, culcă-te și lasă tâmpeniile! Te îmbeți la club cu scandalagiii tăi și după aceea nu-ți mai tace gura toată noaptea! Ar trebui să-ți fie rușine! Ai copii!

— Copii am eu... dar nu te uiți, Manecika... nu te supăra... Te prețuiesc și te iubesc... Am să-i căpățuiesc și pe copii, cu voia lui Dumnezeu... Pe Mitea am să-l dau la liceu... Dar gândește-te! Nu pot să-i dau afară... Oricum, e greu... Au venit să mă vadă și mi-au cerut de mâncare. Mi-au spus: „Dă-ne să gustăm ceva...” Dvoetociev, Prujina-Prujinski... sunt toți oameni așa de cumsecade... Te simpatizează și te prețuiesc mult. Am să le dau câte un castravecior, câte un păhăruț și... n-au decât să plece... Mă descurc eu și singur...

— Doamne, ce pacoste pe capul meu! Ai înnebunit sau ce-i cu tine? Oaspeți la ora asta? Să le fie rușine, golani dracului, să tulbure oamenii în toiul nopții! Unde s-a mai pomenit să faci vizite noaptea?... Ce-i aici, cârciumă? Aș fi o tâmpită dacă ți-aș da cheile! N-au decât să se dezmeticească și să vină mâine!

— Hm... De ce n-o spuseși din capul locului... N-aș fi apucat să mă mai înjosesc în fața ta... înseamnă că nu ești o adevărată tovarășă de viață, că nu ești mângâierea bărbatului tău, după cum

spune scriptura, ci... mi-e rușine s-o spun... Scorpie ai fost, scorpie ai rămas...

— A-a-a... vasăzică mă și insulti, ciumă ce ești?

Soția se ridică în capul oaselor și... comandantul cercului de recrutare își frecă obrazul, apoi urmă:

— *Merci*... înseamnă că-i adevărat ce am citit odată despre neveste într-o revistă: „... În lume înger neîntinat, acasă drac împielit!” Asta e!... Satană ai fost, satană ai rămas...

— Na, ține!

— Dă-i, dă-i... Bine că ai bărbat, ca să-l bați! Te rog în genunchi... Te rog din suflet... Manecika!... Iartă-mă!... Dă-mi cheile! Manecika! Îngerașule! Ființă fără suflet, nu mă face de râs în fața lumii! Până când ai să mă chinuiești, barbare? Dă-i... Bate-mă... *Merci*... Dar te rog din suflet...

Soții mai discută încă mult timp în felul acesta... Rebrotiosov se puse în genunchi, plânse de două ori, înjură, frecându-și întruna obrazul... Până la urmă, nevastă-sa se sculă furioasă și spuse:

— Văd eu că n-o să se isprăvească niciodată chinul meu! Dă-mi rochia de pe scaun, faraonule!

Rebrotiosov îi întinse cu grijă rochia, își netezi părul ciufulit și se întoarse la musafiri. Musafirii stăteau în fața generalului din portret, se uitau la privirea lui speriată și căutau să rezolve problema: cine e mai de seamă: generalul sau scriitorul Lajecinikov? Dvoetociev spunea că Lajecinikov, dându-i zor cu nemurirea. Prujinski îl contrazicea:

— E scriitor bun, nimic de zis... are și haz, și duioșie, dar ia trimite-l la război, n-o scoate la capăt nici cu comanda unei companii, pe când generalului poți să-i încredințezi și un corp de armată și se descurcă...

— Mașa mea vine îndată... le întrerupse discuția gazda intrând în salon. Acușica!

— Zău, vă deranjăm... Dar ce-i cu obrazul dumitale, Feodor Akimîci? Doamne, ai și o vânătaie sub ochi! Ce-ai pățit?

— Obrazul? Care obraz? se rușină gazda. A, da! Adineauri mă furișam tiptil la Manecika, voiam s-o sperii și, deodată, prin

întuneric m-am lovit de pat! Ha-ha... Uite-o și pe Manecika... Ce ciufulită ești, Maniunia! Curat Louise Michel¹⁸²!

Maria Petrovna intră în salon, ciufulită, somnoroasă, dar numai zâmbet și voie bună:

— Ce drăguț din partea voastră că ați trecut pe la noi! începu ea. Dacă nu veniți ziua, îi sunt recunoscătoare bărbatului meu că măcar noaptea izbutește să vă aducă. Dormeam, când am auzit glasuri... Cine să fie, m-am gândit eu... Fedea mi-a spus să-mi văd de somn, să nu mă scol, dar nu m-a răbdat inima...

Maria Petrovna se duse în fugă la bucătărie și cina începu...

— Bine-i să fii însurat! oftă Prujina-Prujinski, ieșind, după un ceas, cu tot grupul de prieteni din casa comandantului cercului de recrutare. Mănânci când vrei, bei când îți vine pofta... Știi că există o ființă care te iubește... Îți mai cântă și ceva la pian... Fericit e Rebrotiosov!

Dvoetociev tăcea. Ofta și se gândea. Ajuns acasă, în timp ce se dezbrăca oftă deodată atât de zgomotos încât își trezi nevasta.

— Nu tropăi așa cu ciubotele, nesimțitule! se răsti ea. Nu mă lași să dorm! Te îmbeți la club și după aceea mai faci și tărăboi, nerușinatule!

— Nu știi decât să ocărăști! oftă inspectorul. Să fi văzut cum trăiesc Rebrotiosovii! Doamne, ce bine trăiesc! Când îi vezi, îți vine să plângi de înduioșare. Numai eu am avut ghinionul să iau o zgripturoaică. Hai, fă-mi loc!

Inspectorul se acoperi cu plapuma și, blestemându-și în gând soarta, adormi.

Eclipsa de Lună

DIN VIAȚA DE PROVINCIE

Circulară.

În ziua de 22 septembrie, la ora zece seara, urmează să aibă loc o eclipsă a planetei Luna. Dat fiind că un asemenea fenomen al naturii nu numai că nu este dăunător ordinei publice, ci chiar folositor, având în vedere că dovedește că până și planetele se supun adesea legilor naturii, vă recomand, cu scop de stimulare, să dați dispoziții ca în seara aceea să se aprindă în sectorul dumneavoastră toate felinarele de pe străzi, pentru ca întunericul serii să nu împiedice autoritățile și pe locuitori să observe eclipsa susmenționată și de asemenea, vă rog, stimate domn, să vegheați cu asprime să nu se producă cu această ocazie pe străzi, adunări, strigăte de bucurie și alte perturbațiuni. Vă rog să-mi raportați despre persoanele care vor interpreta tendențios susmenționatul fenomen al naturii și dacă s-au găsit astfel de persoane (ceea ce de altfel mă tem că nu va fi cazul, cunoscând înțelepciunea locuitorilor orașului nostru).

*Gnilodușin*¹⁸³

pentru conformitate: Secretarul *Triasunov*¹⁸⁴.

Drept răspuns la adresa Înălțimii Voastre cu Nr. 1032, am onoarea a vă declara că în sectorul meu nu există felinare de stradă, din care cauză eclipsa planetei Luna a avut loc într-o întunecime completă, dar că, cu toate acestea, a fost urmărită de multă lume cu claritatea cuvenită. Nu au fost tulburări ale ordinii publice, interpretări tendențioase sau manifestări de nemulțumire, cu excepția meditatorului Amfilohi Babelmandebski, fiul diaconului, care, răspunzând întrebării unui locuitor în ce constă cauza acestei întunecări a planetei Luna, a început să dea o interpretare lungă, ce tindea vădit la dărâmarea noțiunilor bunului-simț. Nu am înțeles însă în ce consta interpretarea lui, deoarece Domnia Sa, dând explicații în materie de știință, folosea, în vorbele sale, numeroase expresii străine.

*Ukusi-Kalancevski*¹⁸⁵.

Drept răspuns la adresa Înălțimii Voastre cu Nr. 1032, am onoarea a vă raporta că în sectorul ce îmi este încredințat nu a fost eclipsă de Lună, cu toate că pe cer s-a petrecut de fapt un oarecare fenomen al naturii constând în întunecarea luminii Lunii, dar nu pot să afirm cu certitudine dacă aceasta a fost eclipsa. După cercetări minuțioase, s-au dovedit a fi în sectorul meu numai trei felinare de stradă, care au fost aprinse după spălarea geamurilor și curățirea lor pe dinăuntru, dar toate aceste măsuri nu au adus folosul cuvenit, deoarece întunecarea susmenționată a avut loc când felinarele se stinseseră în urma bății vântului și a pătrunderii lui prin geamurile sparte și, prin urmare, n-au putut lumina întunericul menționat în adresa Înălțimii Voastre. Adunări nu au fost, deoarece toți locuitorii dormeau, cu singura excepție a pisarului zemstvei, Ivan Avelev, care ședea pe gard și, privind prin pumn la întunecare, zâmbea suspect și spunea: „Despre mine ar putea să nu fie Lună deloc... Puțin îmi pasă!” Când i-am făcut însă observația că aceste vorbe sunt ușuratece, mi-a declarat obraznic: „Dar tu, mormolocule, de ce ții partea Lunii? Te pomenești că de sărbători te-ai dus și la ea cu plocon?” Cu acest

prilej a adăugat o expresie imorală, în sensul unei înjurături populare, despre ceea ce am onoarea a vă raporta.

Glotalov.

Conform cu originalul: *Omul fără splină*

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 39, 29 septembrie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Taifas de gânsaci

Pornind în obișnuita lor călătorie spre țările calde, un cârd lung de găște sălbatice zbura în albastrul cerului. În frunte erau gânsacii cei bătrâni, consilierii de stat ai împărăției găștelor; în urma lor veneau familiile, statul major și secretariatul. Moșnegii rezolvau gângăvind chestiunile curente, găștele vorbeau de mode, iar gânsacii tineri, care se aflau mai la coadă, cârteau și își povesteau unul altuia anecdote piperate. Tinerilor li se părea că moșnegii din capul alaiului nu zboară atât de repede pe cât ar fi cerut-o legile naturii...

— Nu se poate! spuneau ei când nu le mai veneau în minte anecdotele piperate. Dă-o-ncolo de treabă! Zburăm, zburăm și nici măcar la Marea Neagră n-am ajuns încă! Hei, Excelențelor! Aveți de gând să zburați ca lumea sau nu?

Bătrânii cu scaun la cap judecau însă altfel:

— De fapt nici nu știm de ce zburăm, Gînsak Gînsakovici! spunea un moșneag altuia care trecea în carnet numele nemulțumiților. Zburăm spre apus, spre un abis necunoscut, spre țara operetelor! Opereta e un lucru bun, nu zic nu, e chiar necesară, dar trebuie să pricepi că nu suntem încă copti pentru ea! Pentru dumneata și pentru mine, un cuplet ca faimosul: „Nevinovați suntem cu toții în prima noastră zi de viață” n-ar avea poate nimic rău, dar pentru o minte necoaptă e foarte dăunător.

— Mă bucur din suflet, Excelență, că găsesc în dumneata un părtaș la mâhnirea mea. Natura ne silește să zburăm, dar bunul-simț ne pune întrebarea: ce rost are să zburăm? Să fi stat și iarna aici, unde-i și loc mult, și belșug, și morala neamului gâscăresc e încă neîntinată. Priviți pe pământ la găștele băștinașe! Ce soartă de invidiat! Își au lăcașul lor stabil... Au hrană pe de-a gata, și apă, și bălegarul în care se află ascunse atâtea bogății, și gânsacii se bucură de o poligamie consfințită de veacuri... Și câte fapte de seamă nu ilustrează hronicele lor! Dacă n-ar fi salvat Roma, această pepinieră de idei romane dăunătoare, găștele nu și-ar avea pereche în istorie! Priviți ce sătui și ce mulțumiți sunt gânsacii, ce virtuozose sunt soțiile lor!

— Dar, Excelență, se amestecă în discuție un gânsac din cei tineri și precoci, plătesc prea scump această fericire înșelătoare, o plătesc cu libertatea lor. Neamul lor dă, Excelență, gâsca pe varză, untura de găscă și penele de găscă!

— Dacă ai avea în cap mai puține idei de felul ăsta, se supără bătrânul, n-ai vorbi așa cu superiorii tăi! Cum te cheamă?

Și așa mai departe. Cârdu de găște ajunse cu bine în zbor, până la locul de destinație. Pe drum nu se întâmplase nimic deosebit. Numai o dată, bătrânii, zărind jos pe pământ o tânără găscă băștinașă, își făcură unul altuia cu ochiul, plescăiră din limbă și, luând banii de ierbărit ai cârdului, se lăsară jos, unde însă nu zăboviră mult. Gâsca le luă banii, dar le respinse declarațiile, invocând ca pretext nevinovăția sa.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 40, 6 octombrie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Cine are limba lungă oriunde poa' s-ajungă!

Unde ești, iubite?

Unde să te caut?

CÂNTEC POPULAR

1-ul. Scoate căciula! Aici nu-i voie!

Al 2-lea. Nu-i căciulă, e joben!

1-ul. Tot aia e!

Al 2-lea. Nu-i deloc tot aia... O căciulă o cumperi și cu cincizeci de copeici, dar poftește de cumpără un joben!

1-ul. Căciulă sau pălărie... trebuie s-o scoți!

Al 2-lea. (scoțându-și pălăria). Vorbește și dumneata mai limpede... (Îl maimuțărește.) Căciula, căciula...

1-ul. Lasă vorba! Nu poate lumea să asculte!

Al 2-lea. Dumneata vorbești și tulburi liniștea, nu eu! Eu tac... Și nici n-aș fi deschis gura, dacă nu te legai de mine.

1-ul. Ssst!

Al 2-lea. Degeaba sâsâi... (După un timp de tăcere.) Știu și eu să sâsâi... Și nu mai holba ochii la mine... Ce, crezi că mă sperii?... Am văzut și pe alții, mai grozavi ca dumneata...

Nevasta celui de-al 2-lea. Încetează odată! Ajunge!

Al 2-lea. De ce s-a legat de mine? Nu i-am făcut nimic! Spune, nu-i așa? Atunci de ce se bagă? Sau, poate, vrei să mă plâng la comisariat?

1-ul. La urmă; la urmă... Taci odată...

Al 2-lea. Aha, te-ai speriat! De!... Voi ăștia faceți pe grozavii, dar la o adică, tremurați de frică!

Glasuri din public. Ssst...

Al 2-lea. Uite, și publicul te-a luat la ochi... Ești pus să faci ordine și stârnești singur dezordinea... (*Zâmbește sarcastic.*) Mai ai și medalii pe piept... o sabie... Ce oameni!

(1-ul iese pentru câteva clipe)

Al 2-lea. I-a fost rușine și a plecat... Carevasăzică, mai are un pic de conștiință, dacă se rușinează de vorbă... Dacă ar mai fi lungit-o, i-aș mai fi spus eu și altele. Știu eu cum să mă port cu de-alde ei!

Nevasta celui de-al 2-lea. Taci! Se uită lumea la noi!

Al 2-lea. N-are decât să se uite... Am plătit biletul cu banii mei, nu cu ai altuia... Și dacă vezi că mă apăr, nu mă mai scoate și tu din răbdări... Acum că a plecat ăla... ăla cu pricina, tac și eu... La ce să mai vorbesc, dacă nu se leagă nimeni de mine? N-am de ce să vorbesc... înțeleg prea bine... (*Aplaudă.*) Bis! Bis!

1-ul, al 3-lea, al 4-lea, al 5-lea și al 6-lea (răsărind parcă din pământ). Pofțiți afară! Urmați-ne!

Al 2-lea. Unde? (*Pălind.*) Pentru ce?

1-ul, al 3-lea, al 4-lea, al 5-lea și al 6-lea. Pofțiți! (*îl apucă pe cel de-al 2-lea de subțiori.*) Nu dați din picioare... Pofțiți! (*îl târăsc.*)

Al 2-lea. Cum, am plătit cu banii mei și îndrăzniți așa, din senin... (*îl târăsc afară.*)

Glasuri din public. Au scos din sală un pungaș!

La azilul de bătrâni și bolnavi fără leac

În fiecare sâmbătă seară, eleva de liceu Sașa Eneakina, o fetiță pipernicită, scrofuloasă, cu pantofi scâlțiați, se duce cu mama ei la „Azilul de bătrâni și bolnavi fără leac” din N. Acolo e internat bunicul ei după tată, Parfeni Savvici, locotenent din garda imperială, în retragere. În odaia bunicului e zăpușeală și miroase a untdelemn. Pe pereți atârnă tablouri necuviincioase: o femeie la baie, tăiată din revista „Niva”, niște nimfe care se încălzesc la soare, un bărbat cu jobenul dat pe ceafă, care se uită prin gaura cheii la o femeie goală etc. Prin unghere numai pânze de păianjeni, pe masă fărâmituri de pâine și solzi de pește... Și nici bunicul nu-i prea plăcut la înfățișare! E bătrân, gârbovit, și trage tutun pe nas, de ți-e mai mare sila. Ochii îi lăcrămează, gura știrbă îi e veșnic deschisă. Gând intră Sașa cu mamă-sa, bunicul zâmbește, și zâmbetul lui pare o zbârcitură adâncă.

— Ei, cum merge? o întreabă bunicul pe Sașa care se apropie să-i sărute mâna. Ce face tată-tău?

Sașa nu răspunde. Mama începe să plângă fără o vorbă.

— Tot mai cântă la pian prin birturi? Ei, ce să-i faci!... Toate astea-s din neascultare, din trufie... S-a însurat cu mama ta și... s-a tâmpit. Da... un boier, fiu de tată nobil și să se însoare cu... „ptiu”, uite, cu cine... cu o actriță, cu fiica lui Seriojka... Seriojka era clarinetist la mine și rânea grajdurile... Plângi, plângi, fato! Spun adevărul... Slugă ai fost, slugă ai rămas!...

Sașa se uită la maică-sa – fiica lui Seriojka și actriță – și începe să plângă și ea. Se așterne o tăcere grea, apăsătoare... Un bătrânel cu picior de lemn aduce un samovăraș de aramă. Parfeni Savvici ia cu trei degete puțin ceai – un ceai ciudat, cu firul foarte mare, de culoare cenușie –, și îl opărește.

— Beți! spune el, turnând trei cești mari. Bea, actrițo!

Musafirele iau ceștile în mână... Ceaiul e cum nu se poate mai prost, miroase a mucegai, dar trebuie să-l bea – altfel bunicul s-ar supăra!... După ceai, Parfeni Savvici își ia nepoțica pe genunchi și începe s-o dezmiere, privind-o cu o duioșie înlăcrămată.

— Tu, nepoțică, ești de neam mare... Să nu uiți asta... Sângele nostru nu-i un sânge de actor oarecare... Nu te uita că trăiesc în calicie și că tac-tu zdrăngăne la pian prin birturi. Nu tatăl tău e de vină, ci firea lui îndărătnică și trufașă... Iar eu am ajuns așa din pricina sărăciei, dar suntem oameni de seamă... Ia întreabă-mă ce am fost! Nici n-ai să crezi!

Și bunicul povestește, mângâind cu mâna lui uscățivă căpșorul Sașei:

— La noi în toată gubernia nu erau decât trei oameni de vază: contele Egor Grigorigi, guvernatorul și cu mine. Eram cei dintâi și cei mai de seamă... Bogat n-am fost, nepoțico... Nu aveam cu totul decât vreo cinci mii de deseatine de pământ prost și vreo șase sute de suflete, și nimic mai mult. N-aveam nici legături cu marii conducători de oști, nici rude de neam mare. N-am fost nici scriitor, nici vreun Rafael, nici filozof... Într-un cuvânt, eram un om ca toți oamenii... Și totuși ascultă bine, nepoțico! nu mă plecam în fața nimănui, guvernatorului îi spuneam Vasea, preasfințitului îi strângeam mâna, iar cu contele Egor Grigorigi eram prieten la cataramă. Și toate astea fiindcă mă pricepeam să trăiesc ca un om luminat, cu mentalitate europeană...

După o lungă introducere, bunicul începe să povestească cum și-a trăit el traiul pe vremuri... Vorbește mult, cu înflăcărare.

— Pe muierile de la moșie le puneam în genunchi pe boabe de mazăre, ca să se strâmbe, bolborosea el între altele. Muierile se strâmbau și țăranii se prăpădeau de râs... Văzându-i pe ei râzând,

râdeam și eu și mă mai veseleam oleacă... Pentru cele cu carte aveam altă pedeapsă, mai blândă: sau le puneam să învețe pe de rost condica cu socoteli, sau le porunceam să se cațere pe acoperiș și să citească de acolo cu glas tare, pe „Iuri Miloslavski”, dar să citească în așa fel încât să aud din odăi... Când pedepsele morale nu dădeau rezultat, le foloseam pe cele corporale, care aveau mai mult efect...

Vorbind despre disciplină, fără de care, după părerea lui, „omul seamănă cu o teorie fără practică”, bunicul spune că pedepsele trebuie să fie compensate cu răsplătiri.

— Pentru acte foarte curajoase, bunăoară pentru prinderea unui hoț, răsplăteam bine: pe cei mai în vârstă îi înșuram cu fete tinere, pe cei tineri îi scuteam de armată și așa mai departe.

Bunicul petrecea pe timpuri, cum „nu mai petrece nimeni astăzi”.

— Cu toată lipsa mea de mijloace, aveam șaiszeci de muzicanți și de cântăreți. Orchestra mi-o conducea un jidov, iar de cor se ocupa un diacon răspopit... Jidovul era mare muzicant... Nici dracu’ nu s-ar fi priceput să cânte cum cânta blestematul ăla. Îți scotea, șmecherul, niște echivocuri la contrabas, cum Rubinstein sau Beethoven, bunăoară, nu le-ar fi putut scoate nici la vioară... învățase notele în străinătate, îi zicea din toate instrumentele și era meșter să dea și din mâini. N-avea decât un neajuns: mirosea a pește stricat de te trăsnea și strica decorul cu slujenția lui. Din cauza asta, la sărbători eram nevoit să-l ascund după un mic paravan... Nici răspopitul nu era prost. Se pricepea la note, știa să și poruncească. Pusese atât de bine la punct disciplina, încât mă miram chiar eu. Izbutea să facă orice cu oamenii din cor. Câteodată un bas de-al lui cânta cu glas de tenor, iar o muiere îi zicea cu bașii, atât de gros cânta... Mare meșter mai era, diavolul... Avea o înfățișare plină de ifos, de parcă ar fi fost cine știe ce om cu vază... Atât că bea de stinge, dar asta, nepoțico, e după cum e omul... Unuia îi face rău, altuia îi e chiar de folos. Un cântăreț trebuie să bea, deoarece glasul se face mai adânc de pe urma votcii... Plăteam jidovului o sută de ruble pe an în bilete de

bancă, iar răspopitului nu-i plăteam nimic... Stătea la mine numai pe mâncare și își primea leafa în natură: în hrișcă, în carne, în sare, în fete, în lemne și așa mai departe. Trăia la mine ca în sânul lui Avram, cu toate că de multe ori puneam să-l spânzure de încheieturile mâinilor și să-i tragă câte o mamă de bătaie... îmi aduc aminte cum într-o zi am pus să-l întindă la pământ pe el și pe Seriojka, tatăl ăsteia, tatăl mamei tale, și...

Sașa sare dintr-odată în picioare și se lipește de mama ei, care e albă ca varul și tremură din tot trupul...

— Hai acasă, mamă... Mi-e frică!

— De ce ți-e frică, nepoțico?

Bunicul se apropie de nepoțică, dar ea întoarce capul, tremură și se lipește mai tare de maică-sa.

— Se vede că o doare căpșorul, spune mama cu un glas ce parcă cere iertare. De obicei la ora asta doarme... La revedere...

Înainte de plecare, mama Sașei se apropie de bunic și îi șoptește, roșind, ceva la ureche.

— Nu dau! mârâie bunicul, încruntându-se și molfăind din gură. Nu dau niciun ban! N-are decât să câștige tatăl ei bani pentru pantofi, pe la birturile lui; eu nu dau nicio lețcaie... Destul v-am răsfățat! Vă face omul numai bine, iar de la voi nu se alege decât cu scrisori obraznice. Știi doar ce scrisoare mi-a trimis deunăzi bărbățelul tău... „Mai bine colind birturile și adun fărâmituri căzute de la masa altuia decât să mă înjosesc față de un Pliușkin...” Îți place? Și asta mi-o scrie mie, tatăl lui!

— Iartă-l, se roagă mama Sașei. E atât de nenorocit, atât de nervos...

Se roagă mult timp. În cele din urmă, bunicul scuipă mâniat, deschide un cufăraș și, acoperindu-l cu tot trupul, scoate din el o hârtie de o rublă, mototolită... Femeia ia hârtia cu două degete și, ca și cum i-ar fi frică să se mânjească, o bagă repede în buzunar... Peste câteva clipe ea și fetița ies cu pași grăbiți pe poarta întunecată a azilului.

— Să nu mă mai duci la bunic, mamă! se roagă Sașa tremurând. Mi-e frică de el.

— Nu se poate, Sașa... Trebuie să mergem la el... Dacă n-am mai merge, nu am avea ce mânca... Tatăl tău n-are de unde să facă rost. E bolnav și... bea.

— De ce bea, mamă?

— E nenorocit, de aceea bea... Vezi Sașa, să nu-i spui că am fost la bunic... O să se supere și iar o să tușească... E mândru și nu-i place să cerșim... Nu-i așa că n-ai să-i spui?

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 43, 27 octombrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Despre dramă

SCENETĂ

Doi prieteni, judecătorul de pace Poluehtov și colonelul de stat major Fintifleev¹⁸⁶, ședeau la o gustare și discutau despre artă.

— Am citit pe Taine¹⁸⁷, pe Lessing¹⁸⁸... câte n-am citit? spune Poluehtov, turnând prietenului său vin de Kahetia. Mi-am petrecut tinerețea printre artiști, am scris și eu câte ceva și înțeleg multe... Știi? Nu sunt artist, dar simt, am nas! Am suflet! Numaidecât văd dacă ceva e fals sau nefiresc. Pe mine nu mă poți înșela, chiar dacă ai fi Sarah Bernhardt sau Salvini! Prind îndată dacă e ceva... cumva... un truc... ca să zic așa. Dar de ce nu mănânci? Să știi că n-am altceva să-ți ofer...

— M-am săturat, dragul meu, îți mulțumesc... E adevărat că drama noastră a decăzut, cum spui tu... A decăzut mult!

— Firește! Judecă și tu, Filea! Atât dramaturgul cât și actorul de astăzi se silesc... cum să spun ca să mă înțelegi mai bine... se silesc să fie cât mai aproape de realitate, cât mai firești... Pe scenă vezi ceea ce vezi și în viață... Dar oare de asta avem noi nevoie? Ne trebuie expresie, efect! De viață și așa ești sătul, o cunoști prea bine, te-ai obișnuit cu ea; îți trebuie ceva... cum să spun... ceva care să facă să-ți zbârnâie nervii, să-ți răscolească măruntaiele. Altădată actorul vorbea cu un glas cavernos, nefiresc, se bătea cu pumnul în piept, zbiera, se înălța în slăvi, se prăbușea în adâncuri,

dar era expresiv! Până și vorbele lui aveau expresie! Vorbea de datorie, de omenie, de libertate... În fiecare acțiune vedeai jertfă, iubire de oameni, suferință, patimă nebună! Dar astăzi? Astăzi, trebuie să recunoști că ne trebuie apropiere de viață... Te uiți pe scenă și ce vezi?... Ptiu!... Vezi câte un neisprăvit... câte un pungaș, un amărât în pantaloni rupți, care îndrugă la prostii... Un Șpajinski, sau un Nevejin¹⁸⁹, l-or fi socotind ei pe un netrebnic ca ăsta erou, dar eu – zău că mi-e și ciudă! dacă l-aș prinde la mine în sala de ședințe, i-aș trânti acestei pușlamale, conform articolului 119 și din convingere personală, vreo trei-patru luni...

Se auzi sunând la ușă... Poluehtov, care tocmai se ridicase cu gândul să se plimbe nervos dintr-un colț într-altul, se așează din nou... În odaie intră un elev de liceu cu obrajii rumeni, în manta de școlar și cu ghiozdanul pe spate... Se apropie sfios de masă, făcu o plecăciune și îi întinse lui Poluehtov o scrisoare.

— Mama îți trimite salutări, unchiule, zise el, și mi-a spus să-ți dau această scrisoare.

Poluehtov desfăcu plicul, își puse ochelarii, pufni pe nas și începu să citească.

— Numaidecât, drăguțule! spuse el, isprăvind de citit scrisoarea și ridicându-se. Hai cu mine... Iartă-mă, Filea, te las singur câteva clipe.

Poluehtov luă băiatul de mână și, strângându-și pulpanele halatului, îl duse în odaia de alături. Peste câteva clipe, colonelul auzi niște sunete ciudate. Un glas de copil se ruga fierbinte... Curând, rugămințile se preschimbară în țipete ascuțite, apoi în urlete sfâșietoare.

— N-am să mai fac, unchiule! auzi colonelul. Nu mai fac!... Ai-ai-a-a-i! Zău că nu mai fac!

Sunetele ciudate mai ținură vreo două minute...

După aceea totul amuți, ușa se deschise și Poluehtov intră în odaie. În urma lui venea elevul de liceu cu fața plânsă. Își încheia paltonul și căuta să-și stăpânească suspinele. După ce și-l încheie, băiatul făcu iarăși o plecăciune, își șterse cu mâneca ochii și ieși. Se auzi ușa închizându-se...

— Ce s-a întâmplat? îl întreabă Fintifleev.

— Soră-meă m-a rugat în scrisoare să-i trag o bătaie băiatului...
A luat un doi la limba greacă...

— Și cu ce îl bați?

— Cu o curea... E cel mai bun sistem... Dar unde... rămăsesem?... A, da! Pe timpuri ședeai în fotoliu, priveai pe scenă și trăiai intens! Inima îți vibra, îți clocotea! Auzeai vorbe inimoase, vedeai fapte de omenie... într-un cuvânt, frumosul și... ai să mă crezi? Plângeam! De câte ori nu mi s-a întâmplat să plâng la teatru ca un tâmpit. „De ce plângi, Petea?” mă întreba câteodată nevasta. Dar nici eu nu știam de ce plâng... În general, scena are asupra mea o acțiune educativă... Și, sincer vorbind, cine nu se simte înduișat de artă? Pe cine nu-l înnobilează arta? Cui, dacă nu artei, îi datorăm noi prezența în inima noastră a unor sentimente înalte, pe care sălbaticii nu le cunosc, cum nu le cunoșteau nici strămoșii noștri! Simt și acum lacrimi în ochi... Sunt lacrimi nobile și nu mi-e rușine de ele! Hai să bem, frate dragă! Să înflorească arta și omenia!

— Să bem... Deie Domnul ca și copiii noștri să poată simți așa cum... simțim noi.

Prietenii își goliră paharele și începură să vorbească despre Shakespeare.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 44, 3 noiembrie.
Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Și binele trebuie să aibă margini

În carnetul unui registrator de colegiu filozof, mort de spaimă anul trecut, s-au găsit următoarele însemnări:

Firea lucrurilor cere ca nu numai răul, dar chiar și binele să aibă margini. Voi lămuri aceasta prin exemple:

Hrana cea mai bună, dacă nu-i luată cu destulă cumpătare, produce în stomac dureri, sughițuri și ventrilogie.

Cea mai frumoasă podoabă a copului omenesc este părul. Dar cine nu știe că dacă-i lung, acest păr (nu vorbim de femei) constituie semnul după care se recunosc mințile superficiale, dăunătoare societății.

Un funcționar, fiul unor oameni evlavioși și așezați, simțea o deosebită plăcere să se descopere în fața superiorilor. Această minunată însușire a sufletului său era deosebit de vădită atunci când se plimba înapoi prin oraș ca să-i întâlnească pe mai marii lui și numai pentru a avea încă o dată prilejul să se descopere în fața lor, arătându-le astfel că îi cinstește precum se cuvine. Era atât de respectuos din fire încât se descoperea nu numai în fața șefilor lui direcți și indirecti, dar până și în fața oamenilor mai în vârstă. Rezultatul acestei rare nobleți sufletești era că trebuia mereu să-și descopere scâfârlia. Într-o dimineață rece de iarnă, întâlnind pe nepotul comisarului, își scoase căciula, răci la cap și muri fără împărtășanie. Ceea ce dovedește că trebuie să fii respectuos, dar fără a depăși marginile moderațiunii.

Nu pot să trec cu vederea nici știința. Știința are multe însușiri minunate și folositoare, dar aduceți-vă aminte cât rău pricinuieste ea dacă omul care i se dedică întrece marginile stabilite de morală, de legile naturii și așa mai departe... Vai de cel, care... Dar mai bine tac...

Felcerului Egor Nikitîci, care îngrijea de mătușa mea, îi plăcea exactitatea, acuratețea și ordinea în toate – însușiri demne de un suflet ales. Avea pentru fiecare acțiune, pentru fiecare pas, reguli anume stabilite pe bază de experiență și strălucea printr-o constanță exemplară în respectarea acestor reguli. Într-o zi am dat fuga la el la ora cinci dimineață, l-am trezit din somn și, cu o mare mâhnire întipărită pe față, i-am spus:

— Egor Nikitîci, vino cât poți mai iute la noi! Mătușa mea are o hemoragie groaznică!

Egor Nikitîci s-a sculat, și-a pus ghetele și s-a dus în bucătărie să se spele. După ce s-a spălat pe față și pe dinți, s-a pieptănat în fața oglinzii și a început să-și tragă pantalonii, după ce mai întâi i-a scuturat și i-a netezit cu mâna. Și-a periat apoi surtucul și jiletca, și-a întors ceasul și și-a făcut cu multă grijă patul. După ce a isprăvit cu patul, a început să-și coase un nasture la palton, dându-mi parcă o lecție de acurateță.

— Are o hemoragie groaznică! am stăruit eu, cu sufletul la gură.

— Acuși... Să-mi fac mai întâi rugăciunea.

Egor Nikitîci s-a așezat în fața icoanelor și a început să se roage.

— Sunt gata... Să ies numai puțin în stradă să mă uit ce galoși să-mi pun: cei înalți sau cei mici?

Când am ieșit în sfârșit din casă, a încuiat ușa, s-a închinat cu multă evlavie spre răsărit și tot drumul a pășit cu grijă, dându-și silința să calce numai pe pietre netede, ca să nu-și strice încălțăminte. Când am ajuns la noi, n-am mai găsit-o pe mătușa-meă în viață. Prin urmare și meticulozitatea trebuie să aibă margini.

Scrisul este de bună seamă o îndeletnicire minunată. Îmbogățește mintea, deprinde mâna și înnobilează sufletul. Dar nu-i bine să scrii mult. Și literatura trebuie să aibă margini,

deoarece prea mult scris poate să trezească suspiciuni. Iată, bunăoară, în timp ce scriu aceste rânduri, paznicul Evsevi se tot apropie de fereastră și se uită bănuitor la mine. Am trezit bănuieli în sufletul lui. Mă grăbesc să sting lampa.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 44, 3 noiembrie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Cuvântarea și curelușa

Ne adună la el în birou și, cu glasul plin de lacrimi, un glas mișcător, duios și prietenesc, dar care nu îngăduia nicio împotrivire, ne ținu o cuvântare.

— Știu totul, ne spuse el. Totul! Da! Vă citesc gândurile. De mult am observat... cum să spun... o anumită atmosferă... o stare de spirit... un curent. Tu, Țițiulski, îl citești pe Șcedrin, tu Spicikin, citești și tu ceva, așa... Știu totul. Tu, Tuponosov¹⁹⁰, scrii... d-ta, scrii fel de fel de articole... și ai o atitudine prea liberă. Domnilor! Vă rog! Vă rog, nu ca șef, ci ca om... în zilele noastre nu merge așa ceva. Liberalismul ăsta trebuie să dispară.

Vorbi mult timp astfel. Ne ocări pe toți, ocări tendințele de azi, lăudă știința și arta, amintind însă că există margini și un anumit cadru din care știința nu trebuie să iasă; ne mai vorbi de dragostea mamelor pentru copiii lor... Noi păleam, roșeam și ascultam. Sufletul nostru se purifica la auzul vorbelor lui. Ne venea să murim de pocăință. Ne venea să-l sărutăm, să ne prosternăm... să izbucnim în hohote de plâns... Mă uitam la spinarea arhivarului și mi se părea că dacă această spinare nu plânge, este de teamă să nu tulbure liniștea.

— Acum duceți-vă! sfârși el. Am uitat totul! Nu sunt răzbunător din fire... Sunt... Sunt... Domnilor! Istoria ne învață că... Nu vă cer să mă credeți pe mine, credeți ce spune istoria... Istoria ne învață că...

Dar vai! Nu aflu ce ne învață istoria. Glasul lui începu să tremure, în ochi îi luciră lacrimi, ochelarii i se aburiră. În aceeași clipă se auziră hohote înăbușite: Țițiuiski izbucnise în plâns. Spicikin se făcu roșu ca un rac. Noi umblam cu mâinile prin buzunare în căutarea batistelor. Începu și el să clipească și își căută și el batista.

— Duceți-vă! îngână el cu glas înecat. Lăsați-mă! Lăsa... ți... mă... Mda...

Dar vai! Scoateți dintr-un ceasornic un șurubaș, sau aruncați în el un grăunte de nisip, cât de mic – și ceasornicul se va opri. Impresia produsă de cuvântare se spulberă ca un fum, chiar în pragul apogeului ei. Apoteoza nu se săvârși... Și din ce pricină? Dintr-un fleac!

El își băgă mâna în buzunarul de la spate și odată cu batista scoase de acolo nu știu ce curelușă. Fără să vrea, bineînțeles. Curelușa – mică, murdară, scorjită, se legănă o clipă în aer ca un șarpe și căzu la picioarele arhivarului. Arhivarul o ridică cu amândouă mâinile și o puse pe masă, tremurând respectuos din tot trupul.

— Curelușa, șopti el.

Țițiuiski zâmbi. Prinzând zâmbetul lui, pufnii și eu în răs, cu mâna la gură... ca un tâmpit, ca un ștrengar! După mine începu să râdă Spicikin, apoi Triohkapitanski – și totul se duse dracului! Monumentul se prăbuși.

— De ce râzi? răsună un glas tunător.

Doamne Dumnezeule! Ridicai privirea: ochii *lui* mă priveau țintă numai pe mine...

— Unde crezi că te găsești? Ai? La berărie? Ai? Unde e respectul? Să-ți dai demisia! N-am nevoie de liberali.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 47, 24 noiembrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Povestirea a fost scrisă în 1882, dar cenzura n-a lăsat-o să treacă. N. Leikin scria lui Cehov (3 decembrie 1882): «Mă grăbesc să-ți comunic o veste cam neplăcută. Minunatul dumitale articol „Cuvântarea și curelușa” n-a obținut din partea cenzurii autorizația de tipărire. În urma rugăminții mele, cenzorul a

prezentat-o la ședința comitetului de cenzură, dar nici acolo n-a trecut.» Leikin a păstrat corectura povestirii și a prezentat-o din nou cenzurii în anul 1884. El scria în această privință lui Cehov (16 noiembrie 1884): «Observând că în ultimul timp cenzura s-a făcut parcă mai blândă, i-am trimis corectura vechii dumitale povestiri neadmise „Cuvântarea și curelușa” și – o minune! corectura mi-a fost trimisă înapoi cu autorizația de a o tipări. Mă tem însă ca dumneata să nu fi publicat „Cuvântarea și curelușa” în altă parte decât în „Oskolki”. Corectura zace la mine din anul 1882.» Cehov i-a răspuns lui Leikin (16 noiembrie 1884): „Povestirea aceasta n-a fost publicată nicăieri. Îmi aduc aminte de subiect, dar am uitat cum am scris-o... O voi citi cu plăcere ca ceva ce nu-mi aparține”.

La căpătâiul unui bolnav

Doctorii Popov și Miller discută la căpătâiul unui bolnav.

POPOV. Mărturisesc că nu sunt un adept al metodei conservatoare.

MILLER. Eu nu-ți vorbesc despre conservatorism, colega... Te privește dacă crezi sau nu în el, dacă îl admiți sau nu... Îți spun că regimul ar trebui schimbat *in concreto*¹⁹¹...

BOLNAVUL. Doamne sfinte! (Se scoală cu greu din pat, se duce la ușă și aruncă o privire sfioasă în odaia de alături.) În ziua de astăzi și pereții au urechi.

POPOV. Bolnavul se plânge de opresiuni, se sufocă, parcă îl strânge ceva... îl sugrumă... Trebuie neapărat un stimulent care să producă o revoluție...

BOLNAVUL geme și aruncă o privire speriată spire fereastră.

MILLER. Înainte de a i se administra stimulentele, te-aș ruga să iei în considerare constituția lui...

BOLNAVUL (pălind). Of, domnilor, domnilor, nu vorbiți așa tare! Am familie... sunt și eu slujbaş... Pe sub fereastră trece lume... am servitori... Nu mă nenorociți. Of! (Face un gest de cumplită deznădejde cu mâna.)

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 48, 1 decembrie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Cea mai noua călăuză de stil epistolar

Ce este o scrisoare? Unul dintre mijloacele de a împărtăși gânduri și sentimente. Dat fiind însă că scrisorile sunt foarte adesea scrise de oameni lipsiți atât de gânduri cât și de sentimente, această definiție nu-i tocmai potrivită. Ne vedem deci nevoiți să înclinăm spre definiția dată de un funcționar instruit de la poștă: „Scrisoarea este un substantiv fără de care funcționarii poștali ar rămâne fără slujbă, iar mărcile nu s-ar mai vinde”. Scrisorile se împart în scrisori deschise și închise. Acestea din urmă trebuiesc deschise cu cea mai mare băgare de seamă și închise din nou cu grijă după citire, astfel ca destinatarul să nu poată avea vreo bănuială. În principiu nu se cade să citești scrisorile altora dar, pe de altă parte, binele pe care trebuie să-l faci aproapelui impune această citire. Părinții, nevestele și șefii, care sunt răspunzători de moralitatea și mentalitatea noastră, de puritatea convingerilor noastre, trebuie să citească orice scrisoare. Scrisorile trebuiesc scrise citeț și cu chibzuială. Politețea, respectul și modestia, oglindite în felul de a se exprima, constituie o podoabă a oricărei scrisori, iar în scrisorile către superiori trebuie să ții seama în afară de aceste reguli și de tabelul rangurilor, punând înaintea numelui destinatarului titlul lui complet; de pildă: „Excelența Voastră, părintele și binefăcătorul meu, Ivan Ivanovici! Spiritul Dumneavoastră luminat și... așa mai departe...”

Literații, artiștii și pictorii nu au titluri; de aceea scrisorile adresate lor încep cu un simplu: stimate domn!

MODELE DE SCRISORI

Către un șef. Excelența Voastră, milostiv și binefăcător părinte! Îndrăznesc să raportez cu cel mai adânc respect Excelenței Voastre că ajutorul contabil Peresekin, aflându-se ieri la un botez în casa lui Ciortobolotov¹⁹², și-a exprimat de mai multe ori părerea că ar trebui vopsite din nou podelele instituției, cumpărat postav nou pentru mese și așa mai departe. Cu toate că această părere n-ar avea în sine nimic dăunător, se simte totuși în ea un iz de nemulțumire față de starea de lucruri existentă. Păcat că printre noi se mai găsesc oameni care din pricina spiritului lor ușuratic nu pot să aprecieze binefacerile Excelenței Voastre! Ce vor și ce caută?! Sunt nedumerit și întristat... Excelență! Binefacerile Domniei Voastre, întru care sunteți neobosit, sunt nenumărate, dar aveți bunătatea și desăvârșiți milostivirea Dumneavoastră, Excelență, smulgând din mijlocul nostru pe cei ce au apucat calea pieirii, târând și pe alții după ei... Primiți, Excelență, etc... Cel ce se roagă pentru dumneavoastră. Semion Gnusnov¹⁹³.

P.S. Îndrăznesc să reamintesc Excelenței Voastre de postul de ajutor contabil, pe care ați binevoit să-l făgăduiți nepotului meu Kapiton. Cu toate că-i om incult, își cunoaște lungul nasului și nu bea.

Către un subaltern. Alaltăieri, ținându-mi mie și nevestei mele galoșii, ai stat în curent și, după cum ni se spune, ai răcit, din care cauză nu vii la serviciu. Pentru o asemenea nepăsare față de sănătatea ta, îți fac o muștrare aspră...

Scrisoare de dragoste. Stimată Doamnă Maria Eremeevna! Având mare nevoie de bani, am onoarea să vă ofer mâna și inima. Pentru cazul că ați avea vreo îndoială, vă anexez aici alăturat un certificat de bună purtare, eliberat de poliție. M. Tprunov, care vă iubește.

Scrisoare prietenească. Dragul meu Vasea! N-ai putea,

scumpule, să-mi împrumuți până mâine cinci ruble? Al tău, Ipohondrikov. (Trebuie răspuns în felul următor: „Nu pot.”)

Scrisoare de afaceri. Luminăția Voastră, prințesa Miliktrisa Kirbitievna! Îndrăznesc să reamintesc cu tot respectul Luminăției Voastre de mica datorie la cărți, în mărime de 1 rublă 12 copeici, pe care am avut onoarea s-o câștig de la Luminăția Voastră acum trei ani la Beloedov și pe care până acum nu am avut onoarea s-o primesc. În așteptarea etc... Zelionopupov¹⁹⁴.

Scrisoare dăunătoare și funestă. Excelență! Ieri am aflat din întâmplare că gratificațiile pe care le-am primit de Anul Nou nu le datorez meritelor mele personale, ci nevestei mele. Bineînțeles că este cu neputință să mai continui să fac serviciu la dumneavoastră și rog să fiu mutat. Primiți asigurarea disprețului meu pentru dumneavoastră etc. Cutare.

Scrisoare de insultă. St. d!¹⁹⁵ Ești un critic!

Scrisoare către un literat. St. d.! Cu toate că nu te cunosc personal, dintr-un sentiment de iubire a aproapelui și de compătimire sinceră pentru dumneata (după toate aparențele ești un om capabil), nu mă pot opri să nu-ți dau un sfat prietenesc: lasă-te de îndeletnicirea dumatăle dăunătoare! Unul dintre cei care îți dorește binele. (Trebuie să te ferești să iscălești, fiindcă s-ar putea să te compromiți.)

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 48, 1 decembrie.
Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

Nuntă cu general

POVESTIRE

Contraamiralul în retragere Revunov Karaulov¹⁹⁶, un bătrânel mărunt și ruginit, se întorcea într-o zi de la piață, ținând de urechi o știucă vie. În urma lui venea bucătăreasa Uliana, care ducea la subțioară o legătură de morcovi și un pachet de foi de tutun, pe care respectabilul amiral le folosea „împotriva moliilor, a ploșnițelor (adică a păduchilor de lemn), a libărcilor și a celorlalte infuzorii ce trăiesc pe trupul omului și în locuința acestuia”.

— Unchiule! Filipp Ermilîci! auzi el tocmai când cotea spre străduța lui. Chiar de la dumneata viu. Am bătut un ceas la ușă! Ce bine că ne-am întâlnit!

Contraamiralul ridică ochii și văzu în fața lui pe nepotul său, tânărul Andriușa Niunin¹⁹⁷, funcționar la societatea de asigurare „Moftul”.

— Am o mare rugămintă, urmă nepotul, strângând mâna bătrânelului și prinzând și el un puternic miros de pește... Hai să ne așezăm pe o bancă, unchiule... Așa-a... Uite despre ce e vorba... Astăzi se cunună un bun prieten de-al meu, un oarecare Liubimski... un băiat minunat, între noi fie zis... Dar mai lasă jos știuca, unchiule! Ai să-ți murdărești mantaua!

— Nu-i nimica... E o spurcăciune de pește, nu face doi bani, dar are niște icre... o grozăvie! Îi spinteci burta, scoți icrele, le

amesteci, știi, cu pesmet, cu ceapă, cu piper, și – să-ți lingi buzele nu altceva!

— Cum îți spuneam, e o bomboană de băiat. Lucrează la muntele de pietate, evaluează obiectele... Dar să nu crezi cumva că-i un coate-goale sau un terchea-berchea... În ziua de azi chiar cucoanele din lumea bună fac serviciu la muntele de pietate... Te asigur că familia lui... tatăl, mama și toți ceilalți... sunt oameni minunați, cumsecade, cu frica lui Dumnezeu... Într-un cuvânt, e o adevărată familie de ruși, patriarhală, de care ai să rămâi încântat... Liubimski se însoară din dragoste, cu o orfană... Oameni tare de treabă!... N-ai putea, dragă unchiule, să le faci cinstea să poftești și dumneata diseară la ei la masa de nuntă?

— Bine, dar... nici... nu-i cunosc! Cum să mă duc așa?

— N-are a face! Doar nu te duci la niște baroni sau la niște conți! Sunt oameni simpli, nu țin la etichetă... Adevărat suflet rusesc: totdeauna bucuroși de oaspeți, fie cunoscuți, fie necunoscuți. Și apoi vezi... ce mai una alta... îți spun deschis: e o familie patriarhală, cu fel de fel de prejudecăți, de ciudățenii... O să ți se pară caraghios... Dar... grozav ar vrea ca la nuntă să aibă și un general! Să aibă la masa lor un general face pentru ei mai mult decât o mie de ruble. Recunosc că e o vanitate ieftină, o prejudecată, dar... dar de ce să nu le faci această plăcere nevinovată? Cu atât mai mult că nici dumneata n-ai să te plictisești la ei... Au făcut anume rost de o sticlă cu vin de Țimliansk și de o cutiuță cu homari... Și apoi, fie vorba între noi, mai ai și dumneata prilejul să strălucești. Acum gradul ți se irosește de pomană, e ca și cum n-ar fi, și nimeni nu simte că ai un asemenea rang, pe când acolo ai să-l poți pune în valoare! Zău, așa!

— Dar o fi oare de demnitatea mea să mă duc, Andriușa? întreabă contraamiralul, privind îngândurat la o birjă. Să mă mai gândesc...

— Ce să te mai gândești atâta? Vino, și gata! Cât despre teama dumitale că nu s-ar cădea să mergi, drept să-ți spun, mă și jighești... Crezi oare că aș fi în stare să-mi duc unchiul undeva unde nu s-ar cuveni să se ducă?

— Poate... Cum crezi...

— Prin urmare, am să trec diseară să te iau... Cam pe la unsprezece; cât mai târziu, ca să nimerim tocmai la cină... să fie aristocratic...

La ora unsprezece, Niunin veni să-l ia pe unchiu-său. Revunov-Karaulov își îmbracă uniforma și pantalonii cu lampas de aur, își puse decorațiile și plecară. Cina de nuntă începuse când lacheul, tocmnit de la un birt, îi scotea amiralului mantaua lui cu glugă, iar doamna Liubimskaia, mama mirelui, venită să-l întâmpine în vestibul, îl cerceta atent printre gene.

— E chiar general? șopti ea salutând și privind întrebător la Andriușa care-și scotea paltonul...

— Îmi pare foarte bine Excelență... „Dar ce puțin arătos e... ce trecut... Hm... Nici tu semeție în înfățișare, nici tu epoletă... Hm... Dar nu-i nimic, acum nu mai putem face cale întoarsă; să ne mulțumim cu el și gata!” Poftim, Excelență! „Slavă Domnului că cel puțin are decorații multe...”

Contraamiralul își înălță bărbia proaspăt rasă, tuși impunător și intră în salonul cel mare... Aici i se înfățișă un tablou în stare să moaie și să prefacă în cenușă chiar și un pietroi. În mijlocul salonului era o masă mare, încărcată cu gustări și sticle... La loc de cinste ședea mirele, Liubimski¹⁹⁸, în frac și mănuși albe. Pe chipul lui asudat plutea un zâmbet. Era vădit că nu-l încântau atât bunătățile ce se aflau în fața lui, cât gândul desfătărilor nupțiale care-l așteptau. Lângă el ședea mireasa, cu ochii plânși și cu o expresie de mare nevinovăție. Contraamiralul înțelese îndată că-i fată cuminte. Toate celelalte locuri erau ocupate de musafiri de ambele sexe.

— Contraamiralul Revunov-Karaulov! strigă Andriușa.

Musafirii priviră pe sub sprâncene la noii veniți, își șterseră respectuos buzele și se ridicară de pe scaune.

— Dați-mi voie să fac prezentările, Excelență! Tânărul căsătorit Epaminond Sawici Liubimski cu soția... Ivan Ivanovici Iat, funcționar la telegraf... Harlampi Spiridonîci Dîmba, cofetar, de naționalitate greacă... Feodor Iakovlevici Napoleonov și... ceilalți... Luați loc, Excelență!

Contraamiralul se înclină ușor, se așeză și trase numaidecât spre el farfuria cu scrumbii.

— Cum l-ai prezentat? întrebă gazda în șoaptă pe Andriușa, aruncând priviri bănuitoare și îngrijorate spre musafirul cu vază... Te-am rugat să-mi aduci un general, și nu pe acest... cum îi zice... cotra... cotra...

— Contraamiral... Văd că nu te pricepi, Nastasia Timofeevna. După cum în ierarhia civilă un consilier de stat titular corespunde după tabelul rangurilor cu un general-maior, tot astfel contraamiralul corespunde cu un consilier de stat titular... Numai resorturile diferă, în fond însă e tot un drac... Ce mi-i unul, ce mi-i altul.

— Da, da... întări Napoleonov. Așa-i...

Gazdei îi mai veni inima la loc; puse în fața contraamiralului sticla de Țimliansk.

— Serviți-vă, Excelență! Dar scuzați-ne, vă rog... La dumneavoastră sunteți obișnuit cu finețuri, pe când la noi e mai simplu!

— Da-a... începu contraamiralul după o tăcere prelungă. Pe timpuri lumea trăia modest și era mulțumită... Chiar și eu, cu rangul meu, duc un trai modest...

— Sunteți de mult la pensie, Excelență?

— Din 1865... Pe timpuri totul era modest... Dar...

Spunând „dar”, amiralul se opri o clipă ca să tragă aer în piept și zări un tânăr aspirant de marină, așezat chiar în fața lui.

— Vasăzică dumneata ești în... marina militară? îl întrebă el.

— Da, să trăiți, Excelență!...

— Aha... Așa... Îmi închipui că acum totul s-a schimbat, e altfel decât pe vremea mea... Toți sunteți răsfățați, crescuți în puf... Dar oricum, a fi marinăruș a fost întotdeauna greu... Nu poți compara marina cu o prăpădită de infanterie, sau chiar cu cavaleria... Infanteria n-are nimic intelectual. Orice țăran se descurcă în ea... Pe când la noi, tinere, nu-i același lucru! La noi e bătaie de cap, nu glumă! Orice cuvânt, chiar cel mai neînsemnat, are, ca să zic așa, tâlcul său... hm... tainic... Bunăoară: „Sus

gabierii! Desfășurați trinca și vela mare!” Ce înseamnă asta? Înseamnă că în clipa aceea oamenii orânduși la manevra zburătorului trebuie să se găsească neapărat la posturi. Altfel, ar trebui dată comanda: „Sus gabierii zburătorului!” Tâlcul acestei comenzi e altul... He-he... E subtil de parcă ar fi matematică! Iar dacă navighezi cu vânt puternic, dai comanda – stai să-mi aduc aminte: „Desfășurați zburătorii și rândunicile!” Atunci oamenii de zburători și rândunici aleargă cât îi țin picioarele de la gabii pe vergile zburătorilor și rândunicilor, apoi – stai să-mi aduc aminte – se împrăștie pe țăpapi și desfac velele. În același timp – înțelegi? – cei de pe punți trec la școtele, fungile și brațele zburătorilor și rândunicilor...

— În sănătatea onorabililor musafiri! rosti cu glas tare mirele.

— Da-a, se întrerupse contraamiralul, ridicându-se în picioare și ciocnind paharul. Multe comenzi mai sunt... S-o luăm, bunăoară, pe asta... stai să-mi aduc aminte... „Trageți fungile zburătorilor și rândunicilor, întindeți școtele!!!” Bine-e... Dar ce înseamnă această comandă și care îi e rostul? Foarte simplu! Vezi dumneata, școtele zburătorilor și rândunicilor se întind în timp ce încă se trag fungile... Totul se face deodată! În felul acesta, când s-a terminat trasul fungilor, sunt și școtele întinse. În același timp se filează după nevoie brațele acestor vele, iar când fungile sunt trase și întinse cât trebuie, se întind iarăși brațele rândunicilor și zburătorilor, brațându-se vergile în raport cu direcția vântului...

— Unchiule! îi șopti Andriușa. Gazda te roagă să mai vorbești și de altceva. Musafirii nu pricep nimic din ceea ce spui și... se plictisesc.

— Stai un pic... sunt bucuros că l-am întâlnit pe tânărul acesta... Tinere! Am dorit întotdeauna și doresc... Doresc din suflet! Să dea Dumnezeu... Mă bucur... Da... Dar dacă nava merge cu vânt strâns, cu murele în tribord, cu toate velele, afară de vela mare, ce comandă trebuie dată? E foarte simplu... Stai să-mi aduc aminte... „Tot echipajul pe punte, gata pentru a face volta sub vânt!” Nu-i așa? He-he...

— Ajunge, unchiule! îi șopti iarăși Andriușa.

Dar unchiul nu se lăsa. Striga o comandă după alta și lămurea fiecare strigăt al său răgușit cu un lung comentariu. Cina era pe sfârșite, dar din pricina lui nu se rostise încă niciun toast ca lumea, nicio cuvântare. Ivan Ivanovici Iat, căruia de mult îi stătea pe limbă un discurs înflorit, începu să se frământa neliniștit pe scaun, să se încrunte și să vorbească în șoaptă cu vecinii. Într-un rând, când amiralul se înecă la desert cu vin de Țimliansk și fu apucat de un acces de tuse, Ivan Ivanovici profită de pauză, sări în picioare și începu:

— Ziua de azi, ca să zic așa... Hm... când ne-am adunat pentru a-l sărbători pe iubitul nostru...

— Da-a... îl întrerupse amiralul. Și toate astea trebuie să le ții minte! Bunăoară – stai să-mi aduc aminte – „Slăbește vergile și balansinele; întindeți în tribord!”

— Suntem niște bieți oameni neștiutori, Excelență, spuse gazda, și nu pricepem o boabă din toate astea. Spuneți-ne mai bine ceva despre...

— Nu înțelegeți fiindcă-s... termeni tehnici! Desigur! Dar tânărul acesta mă înțelege... Da. M-a făcut să-mi aduc aminte de tinerețe... Și e plăcut, tinere! Navighezi pe mare, uiți de toate grijile și...

Ochii amiralului se umeziră și urmă cu glas tremurător:

— De pildă – stai să-mi aduc aminte. „Sus focul! Treceți la brațarea trincii și veleii mari și legați murele!”

Amiralul își șterse ochii, scoase un sughiț de plâns și continuă:

— Imediat se trage funga focului, gabierul mare și celelalte vele ce se găsesc deasupra lui se brațează complet, apoi murele trincii și veleii mari se leagă la locul lor și se întind școtele potrivit cu direcția vântului... Plâ-â-âng... Dar sunt fericit...

— Sunteți general și nu știți să vă purtați! se aprinse gazda. La vârsta dumneavoastră ar trebui să vă fie rușine! Nu v-am dat bani ca să vă faceți de cap!

— Ce bani? holbă ochii contraamiralul.

— Las' că știți dumneavoastră... De bună seamă că ați și primit de la Andrei Ilici cele douăzeci și cinci de ruble! Iar dumneata,

Andrei Ilici, nu te-ai purtat frumos! Nu te-am rugat să tocmești unul ca ăsta...

Moșneagul se uită la Andriușa, care se făcuse roșu ca racul, apoi la gazdă – și înțelese totul. „Prejudecata” familiei patriarhale, despre care îi vorbise nepotul, i se înfățișă în toată josnicia ei... Cât ai clipi din ochi se trezi din amețeala băuturii... Se ridică de la masă, se duse în vestibul cu pașii lui mărunți, se îmbracă și plecă...

De atunci nu s-a mai dus la nicio nuntă.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 50, 14 decembrie. Semnată: A. Cehonte. Publicăm acest text.

În ziua de 10 noiembrie 1884, N. Leikin îi scria lui Cehov: «Apoi îți mai trimit corectura povestirii dumitale „Nuntă cu general”. Acesta e titlul pe care l-am dat povestirii dumitale „Un mic șantaj”. Corectura e și iscălită de cenzor. Ți-o trimit, ca s-o revezi și să mi-o restitui. Mă tem că la noi să nu se fi încurcat termenii marinărești și eu n-am dicționar pentru termeni marinărești în biblioteca mea. Povestirea a ieșit groaznic de lungă și nu știu cum am să pot să-i fac loc.»

În anul 1889, Cehov a transformat această povestire într-un vodevil intitulat „Nunta”.

O bomboană de liberal

În fiecare an soțiile notabilităților din gubernia Ciornopupsk¹⁹⁹ și funcționarii administrației guberniale organizează între Crăciun și Bobotează, o reprezentație de amatori în scop de binefacere. Reprezentația de anul trecut n-a prea izbutit, fiindcă pregătirea a fost încredințată consilierului superior Ciușkin²⁰⁰, un „încuiat” care a tăiat jumătate din piesă și le-a impus interpretelor vederile lui. Anul acesta însă trupa de amatori a protestat. Doamnele au hotărât să aleagă ele piesa, iar organizarea propriu-zisă și alegerea actorilor, cântăreților și conducătorilor de dansuri a fost încredințată funcționarului cu însărcinări speciale Kaskadov, tânăr cu studii universitare și cu vederi liberale.

— Pe cine să alegem, domnilor? întrebă într-o dimineață de decembrie Kaskadov, stând cu mâna în șold, în mijlocul biroului. Dansurile vor fi conduse de locotenentul de jandarmi Podligailov, și... bineînțeles de mine. De cântat voi cânta... tot eu și, poate, și locotenentul de jandarmi, Podligailov... Are un glas de bariton minunat, dar, între noi fie zis, cam prea aspru... Cine va recita și va întreține publicul în timpul pauzelor?

— Ar fi bun și Tletvorski²⁰¹... spuse șeful de birou Kisliaev²⁰², curățându-și unghiile cu un chibrit.

— Anul trecut a fost foarte reușit, hoțomanul... Numai mutra lui face toate paralele! Bea, afurisitul, dar... toți oamenii talentați beau! Se zice că și Rafael trăgea la măsea!

— Tletvorski? A, da, îmi aduc aminte de el. Se pricepe el, dar are o manieră... o manieră... în sfârșit! Nikifor, cheamă-l încioace pe Tletvorski!

Un brunet înalt, puțin adus de spate, cu părul vâlvoi, cu mâini mari, roșii, și pantaloni cu lustru, intră în birou.

— Ia loc, Tletvorski! îi spuse Kaskadov, suflându-și nasul într-o batistă parfumată. Uite ce-i: pregătim iarăși o reprezentație... Dar stai jos! Lasă-te de respectul ăsta chinezesc, exagerat față de superiori; n-are niciun rost. Să fim oameni! Așadar am prevăzut, ca și anul trecut, în pauze și după reprezentație, niște recitări... Și, vezi dumneata... aici la Ciornopupsk n-avem deloc oameni pentru treaba asta... Eu unul cred că m-aș descurca... ei... și locotenentul de jandarmi Podligailov declamă binișor, dar n-avem deloc timp! Suntem nevoiți să apelăm iarăși la dumneata... Ce zici, ai putea, dragul meu?

— Cred că da, spuse Tletvorski, plecând ochii.

— Dar vedeți, Ivan Matveici, dacă vom fi încătușați ca și anul trecut, ne facem iar de răs!

— Nu, nu... Dăm deplină libertate! Cea mai deplină libertate, dragul meu! Recită ce vrei și cum vrei! De aceea am și luat asupra mea organizarea spectacolului, pentru a lăsa tuturor toată libertatea! Altfel n-aș fi primit... Să nu te simți stingherit nici în alegerea bucăților, nici în nimic altceva. Declami ceva... spui o anecdotă... o poezioară... ce vrei.

— Asta se poate... S-ar putea alege niște anecdote cu evrei...

— Cu evrei? Minunat! Foarte bine, dragul meu! Atât că... nu știu dacă ar fi tocmai nimerit. Vezi, frate dragă, la reprezentație va veni și Madeher cu fiicele lui... E drept că-i botezat, totuși ar fi oarecum neplăcut... Ar putea să se simtă jignit... Alege mai bine altceva...

— Tu spui cu mare haz anecdotele cu nemți, bâigui Kisliaev.

— Da, ar merge... se învoi Kaskadov. Găsește ceva cu nemți... Atât că... nici asta nu cred să fie prea nimerit... Soția Excelenței Sale e nemțoaică, e născută baroneasă von Ritkart... Nu se poate, dragul meu! Bineînțeles că asta nu trebuie să te stingherească, dar

nu strică să fii prudent. Așa sunt vremurile... Fie zis între noi, oricine se simte îndată vizat... Anul trecut, bunăoară, ai povestit între altele, o anecdotă cu armeni în care – îți aduci aminte?

— Locuitorii din Nahicevan spun: „Dați la noi mațul de la voi, și dacă vrea Dumnezeu să fie foc la voi, dăm noi 'napoi doi mați”. Ce poate fi jignitor în asta? Și totuși s-au supărat!

— Și încă cum! întări Kisliaev.

— „Știm noi, ziceau ei, de care Nahicevna e vorba”! Iar domnișoarele au roșit la cuvântul „maț”. Poftim, dacă mai poți ști ce-i cuviincios și ce nu! Prudență și iar prudență! Am putea alege o snoavă populară rusă... din repertoriul lui Gorbunov de pildă... Sunt lucruri minunate! O adevărată încântare! Dar nici astea nu merg: Excelența Sa găsește că sunt o „batjocorire a poporului”! Întru câtva are dreptate. Ah, ce groaznice vremuri trăim, fie zis între noi! Blestemate timpuri!

— Poate să recite ceva din Nekrasov... «Și drept pe frunte poartă aceste vorbe: „la mezat se vinde!” înscrise de-o necruțătoare soartă»²⁰³ Minunat!

— Nu, nu... nu! strigă Kaskadov dând din mâini. Va fi o serată familială... cu doamne, cu domnișoare, și dumneata vii cu „necruțătoare soartă”. Se poate, dragul meu? Nici să nu te gândești! Nu ne trebuie extreme! Alege ceva lipsit de tendință, ceva neutru... ceva ușor...

— Ceva ușor... dar ce? Poate „Păcătoasa” lui Tolstoi?

E cam greoi, dragul meu! se strâmbă Kaskadov. „Păcătoasa”, ultimul monolog din „Prea multă minte strică”... toate acestea sunt prea după tipic, s-au banalizat și... au întru câtva și un iz polemic... Alege altceva... Și nu te sfii, te rog! Alege ce vrei... tot ce vrei!

Tletvorski ridică ochii în tavan și rămase pe gânduri. Kisliaev se uită la el, oftă și dădu disprețuitor din cap:

— Se vede treaba că ești un om imoral, dacă nu poți să găsești ceva moral!...

— Aici nu e vorba de moralitate, Zahar Ilici! îi luă apărarea Kaskadov. Tletvorski e cam unilateral, asta-i adevărat!

Tletvorski roși și își frecă un ochi.

— Atunci de ce mă chemați dacă sunt imoral și unilateral? întrebă el ridicându-se și îndreptându-se spre ușă. Ce, v-am rugat eu?

După plecarea lui Tletvorski, Kaskadov începu să se plimbe prin odaie.

— Nu-i pot pricepe pe oamenii aceștia, Zahar Ilici, spuse el zburându-și părul cu mâna. Pe cinstea mea că nu-i pricep. Nu-s tipicar, n-am vederi înapoiate... sunt chiar liberal și am neplăceri de pe urma felului meu de a gândi, dar nu admit să cazi în extreme, ca acest domn! Eu, și... locotenentul de jandarmi Podligailov trecem drept liber-cugetători... Societatea se uită chiorăș la noi... Excelența Sa mă bănuiește că aș fi partizan al „ideilor”... Bineînțeles, eu nu mă dezic de convingerile mele! Sunt liberal! Dar... pe oameni ca acest Tletvorski... nu-i înțeleg! Aștia cad în extreme și, păcatele mele, nu-i pot suferi pe extremiști! Nu sunt un conservator, dar nu-i pot suferi! Judecă-mă prost, socotește-mă un tipicar... tot ce vrei, dar nu pot să întind mâna domnilor a la Tletvorski!

Kaskadov se lăsă istovit pe un fotoliu și căzu pe gânduri...

— Trebuie dat afară și atâta tot! mormăi Kisliaev, care, neavând ce face, își tot puna o șampilă pe manșetă... Dat aff-fără și... gata!

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, Nr. 51, 22 decembrie.
Semnat: A. Cehonte. Publicăm acest text.

Ordin scris

DIN VIAȚA TÂRGURILOR UITATE DE LUME

Având în vedere că se apropie sărbătoarea solemnă a Nașterii Domnului nostru Isus Hristos și luând în considerare că la sărbătorile mari se produce în sala de așteptare o mare aglomerație de oameni veniți să prezinte urări, vă reamintesc că aveți îndatorirea să vegheați în chipul cel mai strict ca, în timp ce așteaptă să le vină rândul, cei veniți cu urări să nu se îmbulzească, să nu fumeze și să nu producă zgomote de natură să tulbure ordinea cuvenită, și de asemenea să nu verse arpacaș, mazăre, făină și alte produse alimentare nici pe scară, nici în sala de așteptare; de asemenea vă mai reamintesc îndatorirea dumneavoastră de a pune în vedere celor veniți cu urări – pe cât posibil în mod politicos și amabil – ca viețuitoarele domestice aflate cu ei să se prezinte în stare neînsuflețită, pentru ca vizitatorii să nu tulbure cu țipete de porci, găște și alte animale cuvenita liniște și tăcere. Contravenienții vor fi trași la o aspră răspundere, în conformitate cu legile în vigoare.

Consilier ministerial și cavaler: *M. Paukov*²⁰⁴

Secretar: *Ehidov*²⁰⁵.

Conf. cu origin.: *Omul fără splină*.

Apărută pentru prima oară în revista „Oskolki”, 1884, Nr. 52, 29 decembrie. Semnată: Omul fără splină. Publicăm acest text.

¹ Pentru a ilustra unul dintre importante procedee artistice de tipizare folosite de autor, care adeseori dă numelor proprii un anumit tâlc, la acestea vom indica în note cuvintele din limba rusă de la care derivă, precum și traducerea lor în limba română. De pildă *Pusteakov* derivă de la *pustear* – în limba română *fleac*. În unele povestiri, având posibilitatea, fără a denatura intenția autorului, să redăm anumite nume proprii ruse prin echivalențe românești sugestive, am introdus în text chiar numele traduse, indicând în note pe cele din original. (N. red. rom.)

² *Ledenet* – acadea. (N. red. rom.)

³ „*Sfântul Stanislav*” – una dintre cele mai mici decorații din Rusia țaristă. (N. red. rom.)

⁴ *Spicika* – chibrit (N. red. rom.)

⁵ În Rusia țaristă funcționarii publici purtau uniformă. (N. red. rom.)

⁶ *Trembler* – a tremura (în lb. franceză.) (N. red. rom.)

⁷ *Elei* – mir. (N. red. rom.)

⁸ „*Sfânta Anna*” – decorație în Rusia țaristă, mai mare ca „*Sfântul Stanislav*”. (N. red. rom.)

⁹ „*Sfântul Vladimir*” – înaltă decorație în Rusia țaristă. (N. red. rom.)

¹⁰ *Oskolski* – „Cioburi”. (N. red. rom.)

¹¹ *Udod* – pupăză. (N. red. rom.)

¹² *Kühner* – autorul unui manual de limba latină folosit în liceele țariste. (N. red. rom.)

¹³ *Kucika* – grămăjoară. (N. red. rom.)

¹⁴ *Kleatva* – jurământ. (N. red. rom.)

¹⁵ *Samoe lucișee* – cel mai bun. (N. red. rom.)

¹⁶ *Zudeti* – a pisa, a plictisi. (N. red. rom.)

¹⁷ *Svisteti* – a fluiera. (N. red. rom.)

¹⁸ *Ej* (se citește ioj) – arici. (N. red. rom.)

¹⁹ *Treizeci și trei* – joc de cărți. (N. red. rom.)

²⁰ *Tiulpan* – lalea. (N. red. rom.)

²¹ „*Viața pentru țar*” – vechiul titlu oficial al operei „*Ivan Susanin*” de Glinka, (N. red. rom.)

²² *Dîlda* – lungan, deșirat. (N. red. rom.)

²³ Clădirea amiralității din Petersburg avea în vârf o tijă lungă și foarte subțire, ca o săgeată. (N. red. rom.)

²⁴ *Ham* – bădăran. (N. red. rom.)

²⁵ *Zmeinnoe jalo* – limba viperei. (N. red. rom.)

²⁶ Exprimarea fonetică a unor cuvinte din limba rusă, care se scriu corect în felul următor : „*horoșă holodnaia voda, kogda hocetsia piti*”. În limba română înseamnă „este bună apa rece când ți-e sete”. (N. red. rom.)

-
- ²⁷ *Ociumelî* – stăpânit de furie, apucat. (N. red. rom.)
- ²⁸ *Hriukati* – a grohăi. (N. red. rom.)
- ²⁹ *Kaleacati* – a pălăvrăgi. (N. red. rom.)
- ³⁰ *Pliuiot* – scuipă, *na samovo sebka* – pe sine însuși. (N. red. rom.)
- ³¹ *Pacea de la San Stefano* – pace încheiată în anul 1878 între Rusia și Turcia la San Stefano.
- ³² *Hapen zi gevezzen* – expresie fals germană, aici având sensul de a fura, a lua mită. (N. red. rom.)
- ³³ Magistrații purtau un colan de aur la uniformă. (N. trad.)
- ³⁴ Expresie stâlcită din limba germană; corect: *sprechen Sie deutsch?* Vorbiți nemțește? (N. red. rom.)
- ³⁵ *Peresoliti* – a săra prea mult; a întrece măsura (figurat). (N. red. rom.)
- ³⁶ *Vint* – joc de cărți. (N. red. rom.)
- ³⁷ *Zvizdanuli* – a pocni, a lovi. (N. red. rom.)
- ³⁸ *Kulak* – pumn. (N. red. rom.)
- ³⁹ *Nedoiehati* – a nu ajunge la destinație (sugerează ideea de „neisprăvit”). (N. red. rom.)
- ⁴⁰ *Pisați* – a scrie (în sens peiorativ – conțopist). (N. red. rom.)
- ⁴¹ *Poganîi* – mârșav. (N. red. rom.)
- ⁴² *Krișca* – capac. (N. red. rom.)
- ⁴³ *Cavaler* – persoană care a fost decorată cu un ordin. (N. red. rom.)
- ⁴⁴ *Greaznaia ruka* – mână murdară. (N. red, rom.)
- ⁴⁵ În Rusia, cetățenii care nu aveau titluri de noblețe primeau în unele cazuri titlul de cetățeni de onoare, atribuit numai personal sau și cu dreptul de a fi transmis moștenitorilor, (N. red. rom.)
- ⁴⁶ Nu mă atinge (în limba latină). (N. trad.)
- ⁴⁷ *Piati* – cinci, *sobaka* – câine. (N. red. rom.)
- ⁴⁸ *Mașer* – (fonetic pentru *ma chère* – scumpa mea) (în limba franceză). (N. red. rom.)
- ⁴⁹ *Fames* – foame (în limba latină). (N. trad.)
- ⁵⁰ „*Budilnik*” – „Deșteptătorul”. (N. trad.)
- ⁵¹ „*Posrednik*” – „Mijlocitorul”. (N. trad.)
- ⁵² *Parastasov* – *Panihidin* în textul rus. (N. red. rom.)
- ⁵³ *Cadavrov* – *Trupov* în textul rus. (N. red. rom.)
- ⁵⁴ *Arbat* – cartier în Moscova. (N. trad.)
- ⁵⁵ *Colivov* – *Upokoiev* în textul rus. (N. red. rom.)
- ⁵⁶ *Scheletov* – *Cerepov* în textul rus. (N. red. rom.)
- ⁵⁷ Fundătura Morții – Fundătura *Mortvîi*. (N. red, rom.)
- ⁵⁸ *Țintirimov* – *Pogostov* în textul rus. (N. red. rom.)
- ⁵⁹ *Cimitirin* – *Kladbișcenski* în textul rus. (N. red. rom.)
- ⁶⁰ *Tidvov* – *Celiustin* în textul rus. (N. red. rom.)
- ⁶¹ *Pracica* – spălătoreasă. (N. red. rom.)
- ⁶² *Rîlo* – mutră, bot. (N. red. rom.)

-
- ⁶³ Acest vers și următoarele sunt din „Evgheni Oneghin” de A. S. Pușkin ; Vezi A. S. Pușkin – „Evgheni Oneghin”, în traducerea lui G. Lesnea, Ed. „Cartea Rusă”, 1955. (N. red. rom.)
- ⁶⁴ M. V. Lentovski – antreprenor de teatru și regizor din Moscova, arendașul grădinii „Ermitaj”
- ⁶⁵ Zritel – „Spectatorul” (N. trad.)
- ⁶⁶ „Petersburgskaia gazeta” – „Gazeta Petersburgului”. (N. trad.)
- ⁶⁷ Ia-ți o nevastă (în limba latină). (N. trad.)
- ⁶⁸ Cât e nevoie (în limba latină). (N. trad.)
- ⁶⁹ „Ihtiozaur XII, 3” – parodiare a referirilor la Biblie (ihtiozaur – reptilă fosilă, șopârlă de mare)
- ⁷⁰ Vin roșu franțuzesc (în limba latină). (N. trad.)
- ⁷¹ După legile artei (în limba latină). (N. trad.)
- ⁷² Înfrățire (în limba latină). (N. trad.)
- ⁷³ Limba e dușmanul oamenilor și prietenul diavolului și al femeilor (în limba latină). (N. trad.)
- ⁷⁴ Mamifere (în limba latină), (N. trad.)
- ⁷⁵ Charcot – Neuropatolog francez
- ⁷⁶ Billroth – chirurg german.
- ⁷⁷ „(Memor. Acad. 1878)” – parodiare a referirilor la publicațiile de specialitate.
- ⁷⁸ Jivot – burtă. (N. red. rom.)
- ⁷⁹ Baraban – tobă. (N. red. rom.)
- ⁸⁰ „Opaițul” – cântec popular de jale. (N. red. rom.)
- ⁸¹ Gambetta (1838—1882) – om politic francez. Republican moderat. În timpul războiului franco-prusac (1870—1871) a fost pentru continuarea luptei cu nemții până la eliberarea teritoriului francez.
- ⁸² În traducere înseamnă: „O, mai bine omoară-mă, dar vino! Dacă nu vii, sângele meu va stropi fereastra ta! Mor!” *Nota traducătorului.* Am glumit. Prima frază înseamnă: „o burtă plină nu studiază cu plăcere”. A doua este o simplă denumire a unei forme gramaticale. (Toată nota e a lui A. P. Cehov.)
- ⁸³ „Mirskoi tolk” – „Ce vorbește lumea”. (N. trad.)
- ⁸⁴ Krasnoiarsk oraș în Siberia. Loc de deportare în timpul țarismului. (N. red. rom.)
- ⁸⁵ Mania grandiosa – grandomanie (în limba latină). (N. trad.)
- ⁸⁶ Struciok – păstaie, teacă. (N. red. rom.)
- ⁸⁷ Ștâc-iuncher – pe timpuri, cel mai mic grad ofițeresc în artilerie, în secolul al XVIII-lea.
- ⁸⁸ „Novoe vremia” („Timpuri noi”) – ziar reacționar, editat de A. S. Suvorin la Petersburg, începând din anul 1876.
- ⁸⁹ Demidron – restaurant și varieteu în Petersburg. (N. red. rom.)
- ⁹⁰ Așa trece faima lumească (în limba latină). (N. red. rom.)
- ⁹¹ Sevustianov, Filippov – mari proprietari de brutării la Moscova.
- ⁹² Mrac – întunecime. (N. red. rom.)
- ⁹³ Liubosteaatelstvo – lăcomie de bani, arghirofilie. (N. red. rom.)
- ⁹⁴ Pereat – să piară (în limba latină). (N. trad.)

-
- ⁹⁵ *Fraternité* – fraternitate (în limba franceză). (N. trad.)
- ⁹⁶ *Otteaghivati* – a tărăgăna, a amâna. (N. red. rom.)
- ⁹⁷ *Tri hvosta* – trei cozi. (N. red. rom.)
- ⁹⁸ Corect în limba franceză – *renommée* – renume. (N. red. rom.)
- ⁹⁹ *Daziaro* – magazin de artă la Moscova.
- ¹⁰⁰ *Şelma* – pungaş, ticălos. (N. red. rom.)
- ¹⁰¹ *Modes et robes* – mode şi rochii (în limba franceză). (N. trad.)
- ¹⁰² *Ucusiti* – a muşca. (N. red. rom.)
- ¹⁰³ *Garţun* – cel care face acrobaţii călare în goana calului. (N. red. rom.)
- ¹⁰⁴ *Kaziavka* – găză, gânşanie. (N. red. rom.)
- ¹⁰⁵ „*Kievliatiin*” („Kieveanul”) – ziar al sutelor negre, editat la Kiev începând din anul 1864.
- ¹⁰⁶ *Barabala* – hoţ, jefuitor. (N. red. rom.)
- ¹⁰⁷ „*Sîn Otecestva*” („Fiul Patriei”) – ziar editat la Petersburg începând din anul 1856.
- ¹⁰⁸ *Prekrasnîi vkus* – gust excelent. (N. red. rom.)
- ¹⁰⁹ *Drobit skulf* – a sfărâma fălcile, (N. red. rom.)
- ¹¹⁰ Scris fonetic în original; corect: *pour manger* – ca să mănânc. (N. red. rom.)
- ¹¹¹ *Puzîr* – balon, băşică. (N. red. rom.)
- ¹¹² *Mamunina* – a mămişii (fata mamei). (N. red. rom.)
- ¹¹³ *Mütterchen* – mămică (în limba germană). (N. trad.)
- ¹¹⁴ *Mon petit* – micuţul meu (în limba franceză). (N. trad.)
- ¹¹⁵ *Mon ange* – îngerul meu (în limba franceză). (N. trad.)
- ¹¹⁶ *Harababura* – „*Katavasi*” în textul rus. (N. red. rom.)
- ¹¹⁷ *Netotus* – *Bolvanius* în textul rus. (N. red. rom.)
- ¹¹⁸ „*Illiustrirovannîi bes*” („Diavolul ilustrat”) – almanah; n-a apărut decât o singură dată, în anul 1880, la Moscova, cu desene de A. S. Ianov şi M. P. Cehov.
- ¹¹⁹ Un abur născocit de chimişti. Se spune că nu se poate trăi fără el. Prostii! Numai fără bani nu se poate trăi. (Nota lui A. P. Cehov.)
- ¹²⁰ Un fel de instrument. (Nota lui A. P. Cehov.)
- ¹²¹ *Iohann Hoff* – fabricant de bere.
- ¹²² *Zazubrina* – ştirbitură. (N. red. rom.)
- ¹²³ *Knopka* – buton, piuneză. (N. red. rom.)
- ¹²⁴ *Şarmanocika* – flaşnetuţă (în lb. rusă). (N. red. rom.)
- ¹²⁵ *Charmante* – fermecătoare (în limba franceză). (N. trad.)
- ¹²⁶ *Convert* – plic. (N. red. rom.)
- ¹²⁷ În Rusia ţaristă, militarilor la pensie le era permis să-şi poarte mai departe uniforma, însă fără epoletă. (N. red. rom.)
- ¹²⁸ *Kliančiti* – a se milogi; a bârfi. (N. red. rom.)
- ¹²⁹ „*Strekoza*” – „Libelula”. (N. trad.)
- ¹³⁰ *Kanifol* – sacâz. (N. red. rom.)
- ¹³¹ *Ţuţu, tuţka* – căţel. (N. red. rom.)
- ¹³² *Drian* – ticălos, om de nimic. (N. red. rom.)
- ¹³³ *Sous* – sos, zeamă. (N. red. rom.)
- ¹³⁴ *Kanitel* – tărăgăneală, sâcăială. (N. red. rom.)

-
- ¹³⁵ *Jean Richepin* – scriitor francez.
- ¹³⁶ *Dummstrasse* – strada prostului (în limba germană). (N. trad.)
- ¹³⁷ *Eselstrasse* – strada măgarului (în limba germană). (N. trad.)
- ¹³⁸ *In diesem Russland* – în Rusia asta (în limba germană). (N. trad.)
- ¹³⁹ Corect: *tres faciunt consilium* – trei inși alcătuiesc un sfat (în limba latină). (N. trad.)
- ¹⁴⁰ Cuvinte stâlcite, înșirate fără înțeles (în limba franceză). (N. trad.)
- ¹⁴¹ *Vodianca* – hidropizie (popular „dropică”). (N. red. rom.)
- ¹⁴² „*Leul și Soarele*” – decorație persană.
- ¹⁴³ *Grajdanin*” („Cetățeanul”) – ziar reacționar. (N. red. rom.).
- ¹⁴⁴ *Șmîgati* – a se strecura, a se furișa. (N. red. rom.)
- ¹⁴⁵ *Caprice des dames* – capriciul doamnelor (în limba franceză). (N. trad.)
- ¹⁴⁶ *Zob* – *Drebezghi* în textul rus. (N. red. rom.)
- ¹⁴⁷ *Șeptati* – a șușoti. (N. red. rom.)
- ¹⁴⁸ *Kuțîi* – scurt de coadă. (N. red. rom.)
- ¹⁴⁹ *Șchiopul* – *Hromoi* în textul rus. (N. red. rom.)
- ¹⁵⁰ *Volc* – lup. (N. red. rom.)
- ¹⁵¹ *Ponimati* – a înțelege. (N. red. rom.)
- ¹⁵² În timpul țarismului, se obișnuia de marile sărbători ca funcționarii subalterni să prezinte felicitări șefului lor, acasă la el, iscăbind pe o foaie de hârtie anume pregătită. (N. red. rom.)
- ¹⁵³ *Ciornaia svinia* – porc negru. (N. red. rom.)
- ¹⁵⁴ *Velelepie* – splendoare, strălucire. (N. red. rom.)
- ¹⁵⁵ *F. N. Plevako* – avocat din Moscova.
- ¹⁵⁶ *Nekliujev* – eroul comediei lui A. Palm „Prietenul nostru Nekliujev”.
- ¹⁵⁷ „*Russki satiriceski listok*” – „Foaie satirică rusă” (N. trad.)
- ¹⁵⁸ *Pocitati* – a citi câte puțin, a frunzări. (N. red. rom.)
- ¹⁵⁹ *Prociuhati* – a se trezi prea târziu. (N. red. rom.)
- ¹⁶⁰ *Zrea* – fără folos, zadarnic. (N. red. rom.)
- ¹⁶¹ Citat din comedia „Prea multă minte strică” de A. S. Griboedov, în traducerea lui Z. Stancu și S. Gurian, 1945. (N. red. rom.)
- ¹⁶² „*Novosti dnia*” – „Noutățile zilei”. (N. trad.)
- ¹⁶³ *Odna șceka* – un singur obraz. (N. red. rom.)
- ¹⁶⁴ *Sineie rîlo* – mutră vânăată. (N. red. rom.)
- ¹⁶⁵ *Nedorezanîi* – neisprăvit. (N. red. rom.)
- ¹⁶⁶ *Fi donc* – expresie de dezgust în limba franceză. (N. red. rom.)
- ¹⁶⁷ „*Moskovski listok*” – „Foaia Moscovei” (N. trad.)
- ¹⁶⁸ *S. A. Juriev* – literat și ziarist.
- ¹⁶⁹ *Morceau* (în limba franceză) – bucată. (N. red. rom.)
- ¹⁷⁰ *Guskin* – al găștii. (N. red. rom.)
- ¹⁷¹ *Arkadia* – grădină din Moscova, care servea drept loc de petreceri.
- ¹⁷² *Klociok* – smoc, petic. (N. red. rom.)
- ¹⁷³ *Iasnoe serdțe* – inimă curată. (N. red. rom.)
- ¹⁷⁴ *Kleșci* – căpușă. (N. red. rom.)

-
- ¹⁷⁵ *Zamazura* – nespălatul. (N. red. rom.)
- ¹⁷⁶ *Polumrak* – semiobscuritate, penumbră. (N. red. rom.)
- ¹⁷⁷ *Tesati riobra* – a rupe coastele. (N. red. rom.)
- ¹⁷⁸ *Dvoetocie* – două puncte. (N. red. rom.)
- ¹⁷⁹ *Golîi pios* – câine golaș. (N. red. rom.)
- ¹⁸⁰ *Prujina* – arc, tel. (N. red. rom.)
- ¹⁸¹ *Gus* – gânsac. (N. red. rom.)
- ¹⁸² *Louise Michel* – luptătoare revoluționară în timpul Comunei din Paris anul 1871.
- ¹⁸³ *Gnilaia dușa* – suflet putred. (N. red. rom.)
- ¹⁸⁴ *Treastisi* – a tremura, a dârdâi. (N. red. rom.)
- ¹⁸⁵ *Ucusit* – a mușca, *kalancea* – foișor de foc. (N. red. rom.)
- ¹⁸⁶ *Fintișliușka* – fleac. (N. red. rom.)
- ¹⁸⁷ *Hippolyte Taine* – critic francez de literatură și artă.
- ¹⁸⁸ *Gotthold Ephraim Lessing* (1729—1781) – savant, critic și dramaturg german.
- ¹⁸⁹ *I. V. Șpajinski și P. M. Nevejin* – dramaturgi, ale căror piese se reprezentau adeseori între anii 1880 și 1890.
- ¹⁹⁰ *Tupoi nos* – nas teșit. (N. red. rom.)
- ¹⁹¹ În cazul dat... (în limba latină). (N. trad.)
- ¹⁹² *Ciortovo boloto* – mașina dracului. (N. red. rom.)
- ¹⁹³ *Gusnii* – mișel, josnic, respingător. (N. red. rom.)
- ¹⁹⁴ *Zelionîi pup* – buric verde. (N. red. rom.)
- ¹⁹⁵ Prescurtare pentru: stimate domn. (N. trad.)
- ¹⁹⁶ *Reveti* – a urla, *revun* – cel care urlă, *karaul* – strigăt de ajutor. (N. red. rom.)
- ¹⁹⁷ *Niunea* – om miorlăit. (N. red. rom.)
- ¹⁹⁸ *Liubiti* – a iubi. (N. red. rom.)
- ¹⁹⁹ *Ciornîi pup* – buric negru. (N. red. rom.)
- ²⁰⁰ *Ciușka* – rât, bot. (N. red. rom.)
- ²⁰¹ *Tletvornîi* – pestilențial, vătămător. (N. red. rom.)
- ²⁰² *Kislîi* – acru. (N. red. rom.)
- ²⁰³ Citat din poezia „*Jalnică, da' gătită*” în traducerea lui Aron Radu Paraschivescu: vezi N. A. Nekrasov „Opere alese” vol. I, Edit. „Cartea Rusă”, 1955. (N. red. rom.)
- ²⁰⁴ *Pauk* – păianjen. (N. red. rom.)
- ²⁰⁵ *Ehidnîi* – veninos, perfid. (N. red. rom.)